

असार - १

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन

पाक्षिक प्रकाशन

वर्ष २९, अङ्क ५

२०७७, असार १-१५

पूर्णाङ्क ६७१

प्रकाशक

सर्वोच्च अदालत

रामशाहपथ, काठमाडौं

फोन नं. ४२००७२८, ४२००७२९, ४२००७५० Ext. २५११ (सम्पादन), २५१४ (छापाखाना), २१३१ (बिक्री)

फ्याक्स: ४२००७४९, पो.व.नं. २०४३८

Email: info@supremecourt.gov.np, Web: www.supremecourt.gov.np

सम्पादन तथा प्रकाशन समिति

माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल, सर्वोच्च अदालत	- अध्यक्ष
मुख्य रजिष्ट्रार श्री नृपध्वज निरौला, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
नायब महान्यायाधिवक्ता श्री पदमप्रसाद पाण्डेय, प्रतिनिधि, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	- सदस्य
रजिष्ट्रार श्री नारायणप्रसाद पन्थी, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
अधिवक्ता श्री रुद्रप्रसाद पोख्रेल, कोषाध्यक्ष, नेपाल बार एसोसिएसन	- सदस्य
वरिष्ठ अधिवक्ता श्री खगेन्द्रप्रसाद अधिकारी, अध्यक्ष, सर्वोच्च अदालत बार एसोसिएसन	- सदस्य
प्रा.डा.विजय सिंह सिजापति, डिन, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कानून संकाय	- सदस्य
सहरजिष्ट्रार श्री भीमकुमार श्रेष्ठ, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य सचिव

सम्पादक : श्री रामप्रसाद पौडेल

सम्पादन तथा प्रकाशन शाखामा कार्यरत्
कर्मचारीहरू

शाखा अधिकृत श्री देवी चौधरी
शाखा अधिकृत श्री विकाश कुमार रजक
शाखा अधिकृत श्री नेत्र प्रसाद पौडेल
कम्प्युटर अधिकृत श्री विक्रम प्रधान
ना.सु. श्री गीता लुइँटेल
ना.सु. श्री यशोदा निरौला
सि.कं. श्री ध्रुव सापकोटा
कम्प्युटर अपरेटर श्री अर्जुन सुवेदी
कार्यालय सहयोगी श्री राजेश तिमल्सिना

भाषाविद् : श्री रामचन्द्र फुयाल

बिक्री शाखा

ना.सु.श्री अर्जुन चौधरी

मुद्रण शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू

मुद्रण अधिकृत श्री कान्छा श्रेष्ठ
मुद्रण अधिकृत श्री आनन्दप्रकाश नेपाल
सिनियर हेल्पर श्री तुलसीनारायण महर्जन
नायब सुब्बा श्री शिवहरि अधिकारी
सिनियर प्रेसम्यान श्री योगप्रसाद पोखरेल
सिनियर मेकानिक्स श्री निर्मल बयलकोटी
सहायक डिजायनर श्री रसना बज्राचार्य
कम्पोजिटर श्री प्रमिलाकुमारी लामिछाने
सिनियर प्रेसम्यान श्री अर्जुन घिमिरे
प्रेसम्यान श्री केशवबहादुर सिटौला
बुकबाइन्डर श्री अच्युतप्रसाद सुवेदी
बुकबाइन्डर श्री गंगा थापा
बुकबाइन्डर श्री धनमाया मानन्धर

विभिन्न इजलासहरूबाट सम्पादन शाखामा प्राप्त भई यस अङ्कमा

प्रकाशित निर्णय / आदेशहरू

संयुक्त इजलास	१०	इजलास नं. ९	६
इजलास नं. १	३	इजलास नं. १०	७
इजलास नं. २	२	इजलास नं. ११	५
इजलास नं. ३	१५	इजलास नं. १२	३
इजलास नं. ४	११	इजलास नं. १३	१
इजलास नं. ५	१०	इजलास नं. १४	५
इजलास नं. ६	५	इजलास नं. १९	४
इजलास नं. ७	३	एकल इजलास	१
इजलास नं. ८	७	जम्मा	३२
जम्मा	६६		

कूल जम्मा ६६ + ३२ = ९८

नेपाल कानून पत्रिका

मा प्रकाशित भएका फैसलाहरू (२०१५ सालदेखि
हालसम्म)

हेर्न, पढ्न तथा सुरक्षित गर्न

www.nkp.gov.np

मा जानुहोला ।

खोज्ने तरिका

सर्वप्रथम www.nkp.gov.np लगइन गरेपश्चात् गृहपृष्ठमा देखिने शब्दबाट फैसला खोज्नुहोस् भन्ने स्थानमा आफूले खोज्न चाहेअनुसारको कुनै शब्द नेपाली युनिकोड फन्टमा टाइप गर्नुहोस् । यसबाट खोजेअनुसारको फैसला प्राप्त गर्न नसकेमा वेबसाइटको दोस्रो शीर्षकमा रहेको वृहत खोज खोलेर विभिन्न किसिमले फैसला खोज्न सकिनेछ । त्यस अतिरिक्त नेकाप प्रत्येक वर्ष र हाफ्रो बारेमा समेत हेर्न सक्नुहुनेछ ।

यस पत्रिकाको इजलाससमेतमा उद्धरण गर्नुपर्दा निम्नानुसार गर्नुपर्नेछ:

सअ बुलेटिन, २०७०, ... - १ वा २, पृष्ठ

(साल) (महिना)

उदाहरणार्थ: सअ बुलेटिन, २०७०, असार - १, पृष्ठ १

सूचना

"नेपाल कानून पत्रिका र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन" को **"वार्षिक ग्राहक"** बन्न चाहनेका लागि **२०७६ वैशाख अङ्क** देखि वार्षिक ग्राहक बन्न पाउने गरी सम्पादन तथा प्रकाशन समितिले निर्णय गरेको हुँदा सम्बन्धित सबैको जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ।

समितिको निर्णयानुसार मूल्य समायोजन भई **नेपाल कानून पत्रिका रु.७५** र **सर्वोच्च अदालत बुलेटिन प्रति अङ्क रु.४०** कायम गरिएकोसमेत सबैलाई जानकारी गराइन्छ।

सर्वोच्च अदालतबाट २०७५ सालमा प्रकाशित **नेपाल कानून पत्रिका अतिरिक्ताङ्क २०७१** सीमित मात्रामा रहेकाले आफ्नो प्रति सुरक्षित गर्न सम्बन्धित सबैको लागि जानकारी गराइन्छ।

ने.का.प.को अतिरिक्ताङ्क २०७२ र २०७३ क्रमशः प्रकाशन हुँदै गरेको पनि जानकारीका लागि अनुरोध छ। साथै सर्वोच्च अदालतबाट नेपाल कानून पत्रिका संवैधानिक इजलास खण्डको छुट्टै प्रकाशन भएको जानकारी गराउन चाहन्छौं। यस वर्ष **वातावरणसँग सम्बन्धित फैसलाहरूको सङ्गालो, २०७६** पनि प्रकाशन भएकाले आफ्नो प्रति बेलैमा सुरक्षित गर्न सम्बन्धित सबैको लागि अनुरोध छ।

मूल्य रु.४०।-

मुद्रक: सर्वोच्च अदालत, छापाखाना

विषयसूची

क्र.सं.	विषय	पक्ष / विपक्ष	पृष्ठ	
संयुक्त इजलास			१ - ९	
१.	परमादेश	प्रवेशकुमार ढकाल वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसमेत	१	
२.	उत्प्रेषण / परमादेश	विष्णुप्रसाद कोइरालासमेत वि. हेमन्तकुमार बर्मा	१	
३.	नामसारी निर्णय बदर दर्ता बदर दर्ता कायम	झमकबहादुर थापा वि. शान्तमाया थापा	२	
४.	किर्ते जालसाज	धनमा देवी वि. सुमित्रा देवीसमेत	२	
५.	अवहेलना	हरिप्रसाद मैनाली वि. शेरबहादुर देउवासमेत	३	
६.	उत्प्रेषण / परमादेश	डा. पंकज प्रसुनसमेत वि. उच्च तथा प्राविधिक शिक्षा शाखा, काठमाडौंसमेत	४	
७.	जबरजस्ती करण	फुलमान लामा (तामाङ) वि. नेपाल सरकार	५	
८.	खुन डाँका	कृपाकुमार महतोसमेत वि. नेपाल सरकार	६	
९.	जबरजस्ती करण	छमबहादुर गुरूङ वि. नेपाल सरकार	७	
१०.	जबरजस्ती करण	टंकबहादुर सिंह वि. नेपाल सरकार	८	
इजलास नं. १			९ - ११	
११.	परमादेश	सानुबाबु थपलिया वि. मोहमद अबु कलाम	९	
१२.	उत्प्रेषण / परमादेश	हिराप्रसाद यादव वि. मालपोत कार्यालय, राजविराज	९	
१३.	कर्तव्य ज्यान	केशवचन्द्र कोइरी वि. नेपाल सरकार	१०	
इजलास नं. २			११ - १२	
१४.	उत्प्रेषण	कृष्णबहादुर रायमाझी वि. श्रम अदालत, काठमाडौंसमेत	११	
१५.	उत्प्रेषण	कृष्णबहादुर रायमाझी वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत	११	
इजलास नं. ३			१२ - २०	
१६.	लागू पर्खाल हटाउने बारे	मित्रमणी पोखरेलसमेत वि. बासुदेव सेढाई	१२	
१७.	लागू औषध खैरो हेरोइन र चरेस	अनिता तिमिल्सिना वि. नेपाल सरकार	१३	
१८.	उत्प्रेषण / परमादेश	विनाकुमारी सिंह कार्की वि. रोशन महर्जनसमेत	१४	
१९.	जबरजस्ती करण	नेपाल सरकार वि. रामपुजन मण्डल	१५	
२०.	निषेधाज्ञा	माङ्गेन साहसमेत वि. राम गोपाल यादवसमेत	१६	
२१.	निषेधाज्ञा	चन्द्रप्रसाद गुरागाई वि. सनराइज बैंक लि., गौरीधासमेत	१६	
२२.	निषेधाज्ञा / परमादेश	चन्द्रप्रसाद गुरागाई वि. सनराइज बैंक लि., गौरीधासमेत	१७	
२३.	निषेधाज्ञा / परमादेश	रेशम चापागाई वि. बद्रीप्रसाद शर्मा	१७	
२४.	निषेधाज्ञा	लक्ष्मण मण्डल केबल वि. रामेश्वर मण्डल सुमन	१८	

२५.	उत्प्रेषण / परमादेश	महेशकुमार बस्नेतसमेत वि. नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण, प्रधान कार्यालय, बबरमहलसमेत	१९
इजलास नं. ४			२० - ३१
२६.	मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार	नेपाल सरकार वि. दिला दर्जीसमेत	२०
२७.	मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार	नेपाल सरकार वि. बुद्धिमान तामाङ	२०
२८.	कर्तव्य ज्यान	राधा के.सी. समेत वि. नेपाल सरकार	२१
२९.	लेनदेन	श्रीमती मानकुमारी भण्डारी वि. भुपाल के.सी.	२३
३०.	बैंकिङ कसुर	नेपाल सरकार वि. मधुकुमारी थापा	२५
३१.	बैंकिङ कसुर	नेपाल सरकार वि. रामऔतार साह सोनार	२६
३२.	कर्तव्य ज्यान	विन्दाकुमारी तामाङ वि. नेपाल सरकार	२६
३३.	उत्प्रेषण	कृष्णप्रसाद उप्रेतीसमेत वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत	२८
३४.	उत्प्रेषण	सुजनलाल श्रेष्ठ वि. तहसिलदार, काठमाडौं जिल्ला अदालत, बबरमहलसमेत	३०
३५.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	ओमप्रकाश मिश्र वि. कारागार कार्यालय, सिरहासमेत	३१

इजलास नं. ५			३१ - ४०
३६.	कुटपिट (अङ्गभङ्ग)	नेपाल सरकार वि. कपिलदेवप्रसाद कानुसमेत	३१
३७.	उत्प्रेषण / निषेधाज्ञा	अर्जुनकुमार शर्मा वि. राजु श्रेष्ठ	३३
३८.	उत्प्रेषण / परमादेश	घनश्याम पौडेल वि. विमला पौडेलसमेत	३३
३९.	उत्प्रेषण / परमादेश	भागवतप्रसाद यादव वि. संझादेवी यादवसमेत	३४
४०.	जबरजस्ती करणी	परवेज आलम वि. नेपाल सरकार	३५
४१.	भ्रष्टाचार (न.प्र.प.)	सुनिता सुवेदी (वस्ती) वि. नेपाल सरकार	३६
४२.	कर्तव्य ज्यान	जमुना माझी वि. नेपाल सरकार	३७
४३.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. महमद हुसैनमिया धुनियासमेत	३८
४४.	कर्तव्य ज्यान	ताराचन्द्र नेपालीसमेत वि. नेपाल सरकार	३९
४५.	कर्तव्य ज्यान	मनकुमार श्रेष्ठ वि. नेपाल सरकार	३९
इजलास नं. ६			४० - ४६
४६.	उत्प्रेषण	रूपकुमार न्यौपाने वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत	४०
४७.	वन पैदावार ओसारपसार	नेपाल सरकार वि. गण्डकी विकास बैंक लिमिटेड, पोखरासमेत	४२
४८.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	प्रतिमा भुजेल वि. गृह मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत	४३
४९.	कर्तव्य ज्यान	पदमबहादुर वाइबासमेत वि. नेपाल सरकार	४४

५०.	कर्तव्य ज्यान	रमेशसिंह महारा वि. नेपाल सरकार	४५
इजलास नं. ७			४६ - ४९
५१.	उत्प्रेषण	केशवराज पाण्डेसमेत वि. कार्यकारी परिषद्, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुरसमेत	४६
५२.	उत्प्रेषण	श्यामकृष्ण महर्जन वि. भूमिसुधार कार्यालय, ललितपुरसमेत	४७
५३.	ज्यान मार्ने उद्योग, डाँका	संजय लामा तामाङसमेत वि. नेपाल सरकार	४८
इजलास नं. ८			५० - ५४
५४.	कर्तव्य ज्यान र चोरी	नेपाल सरकार वि. लोकबहादुर थापासमेत	५०
५५.	उत्प्रेषण	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग टंगाल वि. मदनकुमार अधिकारी	५०
५६.	जबरजस्ती करणी उद्योग	नेपाल सरकार वि. गणेशबहादुर घर्तिमगर	५१
५७.	उत्प्रेषण	प्रेम लामा वि. काठमाडौं जिल्ला अदालत, बबरमहलसमेत	५२
५८.	कर्तव्य ज्यान	धनबहादुर चुनार वि. तिलक वि.क.	५३
५९.	कर्तव्य ज्यान	विनोद सापकोटा वि. नेपाल सरकार	५३
६०.	जबरजस्ती करणी	विष्णु तिमिसिना वि. नेपाल सरकार	५४
इजलास नं. ९			५५ - ५९
६१.	आयकर (०५९/६०)	तुलसीराम अग्रवाल वि. ठूला करदाता कार्यालय, काठमाडौं	५५
६२.	परमादेश	शोभाचन्द्र मिश्र वि. श्रम तथा रोजगार प्रबर्द्धन विभाग, नयाँ बानेश्वरसमेत	५५
६३.	डाँका	नेपाल सरकार वि. विराज गुरुङसमेत	५६
६४.	सवारी ज्यान	पर्शुनारायण रिजाल वि. नेपाल सरकार	५७
६५.	मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार	नेपाल सरकार वि. सोमबहादुर वि.क.	५८
६६.	भ्रष्टाचार नक्कली प्रमाणपत्र	युवककुमार मुखिया वि. नेपाल सरकार	५८
इजलास नं. १०			५९ - ६५
६७.	उत्प्रेषण	धिरेशजंग शाह वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत	५९
६८.	खिचोला मेटाई चलन	सुरेश राउत कुर्मी वि. गणेश महतो कोइरी	६०
६९.	उत्प्रेषण	मदनप्रसाद बरै चौरसिया वि. उच्च अदालत जनकपुर, अस्थायी इजलास वीरगन्जसमेत	६१
७०.	उत्प्रेषण	महेशराज शर्मा वि. जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, रसुवासमेत	६२
७१.	मोही नामसारी	रामसुमारी राय यादव वि. सनिचरी देवी	६३
७२.	उत्प्रेषण / परमादेश	शान्ति ढुंगाना वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत	६४
७३.	उत्प्रेषण	रामएकवाल महतो वि. शिक्षक सेवा आयोग, सानोठिमी भक्तपुरसमेत	६५

इजलास नं. ११			६५ - ७०
७४.	कर्तव्य ज्यान	दिनेशबहादुर बोहरा वि. नेपाल सरकार	६५
७५.	कर्तव्य ज्यान	वीरबहादुर लामासमेत वि. नेपाल सरकार	६६
७६.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	जीतबहादुर मोक्तान वि. गृह मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत	६८
७७.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	पञ्चलक्ष्मी रंजितकार वि. महानगरीय अपराध महाशाखा टेकु, काठमाडौंसमेत	६८
७८.	कर्तव्य ज्यान	हरस टमटा वि. नेपाल सरकार	६९
इजलास नं. १२			७० - ७३
७९.	भ्रष्टाचार	शरदकान्त अधिकारी वि. श्री ५ को सरकार	७०
८०.	जग्गा दर्ता हक कायम	कृष्ण विष्ट वि. देवेन्द्र विक्रम रोक्का	७३
इजलास नं. १३			७४ - ७५
८१.	अवहेलना	टेकबहादुर सार्की वि. बागलुङ नगरपालिका कार्यालय, बागलुङसमेत	७४
इजलास नं. १४			७५ - ८१
८२.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	निमबहादुर खड्का वि. गृह मन्त्रालयसमेत	७५

८३.	जबरजस्ती करणी	प्रेमबहादुर कामी (वि.क.) वि. नेपाल सरकार	७६
८४.	जबरजस्ती करणी	मणिप्रसाद लिम्बू (मादेन) वि. नेपाल सरकार	७७
८५.	जबरजस्ती करणी	दिपेस राजवंशी वि. नेपाल सरकार	७९
८६.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	संगीता शाक्य वि. अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, नक्साल, काठमाडौंसमेत	८०
इजलास नं. १९			८१ - ८३
८७.	आयकर ०६३/०६४	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुर वि. सुशिल वनस्पति प्रा.लि. परवानीपुर पर्सा	८१
८८.	आयकर ०६२/०६३	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुर वि. सुशिल वनस्पति प्रा.लि. परवानीपुर पर्सा	८३
एकल इजलास			८३ - ८४
८९.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	ओमबहादुर नगरकोटी वि. महानगरीय प्रहरी परिसर, टेकु काठमाडौंसमेत	८३

संयुक्त इजलास

१

स.प्र.न्या.श्री गोपाल पराजुली र मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे, ०७४-WO-००१०, परमादेश, प्रवेशकुमार ढकाल वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसमेत

निवेदक परराष्ट्र मन्त्रालयको लेखा अधिकृत कर्मचारी भएको र निज नेपाली राजदूतावास दोहा, कतारको प्रथम सचिव पदमा सरुवा भई दोहा, कतारमा कार्यरत रहँदाकै अवस्थामा सेवा निवृत्त भएको देखिन्छ। उक्त प्रस्तावको उल्लिखित व्यवस्थाबाट सेवा निवृत्त कर्मचारीले उपर्युक्त सुविधाहरू दामासाहीले पाउने भन्ने देखिँदैन। अवकाश भएपछि मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत उक्त सरसुविधा प्रस्तावबमोजिमको रकम रिट निवेदकलाई भुक्तानी गरिएको भन्ने विपक्षीहरूको लिखित जवाफ रहेको पनि पाइएन। नियोगबाट सेवा निवृत्त भएको कर्मचारीले स्वदेश फर्किँदा ३० दिने तयारी म्याद पाउने र सो अवधिको वैदेशिक तथा पारिवारिक भत्ता पाउने भन्ने उक्त प्रस्तावबाट देखिन्छ। त्यसैगरी त्यस्तो कर्मचारीले पारिवारिक र व्यक्तिगत प्रयोजनमा ल्याएका सरसामानहरूको ढुवानीबापत एकमुष्ट रकम पाउने भन्ने देखिन्छ। कुनै कर्मचारीले उक्त सुविधा पाउने र कुनैले नपाउने भन्ने पनि उक्त प्रस्तावबाट देखिँदैन। यसरी विदेश स्थित नियोगमा कार्यरत निजामती कर्मचारीले निजामती ऐन, नियमले पाउने सुविधाहरूका अतिरिक्त आर्थिक सरसुविधा प्रस्तावबमोजिमको सुविधा प्राप्त गर्ने गरी उक्त प्रस्तावमा व्यवस्था गरेको देखिएकोले यस्तो स्थितिमा निवेदकको मागबमोजिमको आर्थिक सुविधा निजलाई भुक्तानी दिन मिल्ने नमिल्ने सम्बन्धमा निर्णय गर्नु वाञ्छनीय नदेखिने।

अतः सेवा निवृत्त निवेदकलाई परराष्ट्र मन्त्रालयअन्तर्गत विदेशस्थित नियोगहरूमा काम गर्ने नियोग प्रमुख तथा अन्य कर्मचारीका लागि आर्थिक सरसुविधासम्बन्धी प्रस्तावको प्रकरण नं. ४त १ र ४द को व्यवस्थाबमोजिमको सरसुविधा दिन मिल्ने नमिल्ने सम्बन्धमा आधार र कारणसहितको वस्तुनिष्ठ निर्णय गर्नु

भनी विपक्षी परराष्ट्र मन्त्रालयका नाउँमा परमादेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत: दिलीपराज पन्त

कम्प्युटर: रामशरण तिमिल्सिना

इति संवत् २०७४ साल फागुन १३ गते रोज १ शुभम्।

२

स.प्र.न्या.श्री गोपाल पराजुली र मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ, ०७३-CI-०१८३, उत्प्रेषण / परमादेश, जिल्ला पर्सा, वीरगन्ज उपमहानगरपालिका कार्यालयको हकमा अधिकारप्राप्त अधिकारी तथा आफ्ना हकमा समेत ऐ. कार्यालयका कार्यकारी अधिकृत विष्णुप्रसाद कोइरालासमेत वि. हेमन्तकुमार बर्मा

निवेदकले प्राप्त गरेको शैक्षिक प्रमाणपत्रमा निजको जन्ममिति २०१५।८।५ भनी उल्लेख भएको देखिन्छ। निजले निवेदनसाथ पेस गरेको राहदानीको प्रमाणपत्रमा समेत निजको जन्ममिति 20 November 1958 अर्थात् २०१५।८।५ भनी उल्लेख भएको देखिन्छ। त्यसैगरी कर्मचारी सञ्चय कोषको परिचयपत्रमा र निजले भरेको सिटरोलमा समेत जन्ममिति २०१५।८।५ नै उल्लेख भएको देखिन्छ। २०३१ सालमा निजले नागरिकता लिँदा निजको जन्ममिति उल्लेख नगरी १७ वर्ष भनी वर्ष मात्र उल्लेख गरेको पाइन्छ। २०३१ साल जेठ २४ गते नागरिकता लिने निवेदक २०३१ साल जेठ २४ गते नै १७ वर्ष पुगेको भनी अनुमानको आधारमा अवकाश दिएको देखिन्छ। जुन कागजातमा व्यक्तिको जन्ममिति यकिनरूपमा खुल्दैन सोही कागजातमा उल्लेख भएको वर्ष त्यसै दिन पूरा हुने अनुमान गरी गणना गर्नु न्यायोचित नहुने।

निजको सिटरोल, राहदानी तथा शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्रमा यकिनरूपमा जन्ममिति २०१५।८।५ उल्लेख भएबाट निजले २०३१ सालमा नागरिकता लिएको आधारमा जन्ममिति यकिन गरी सेवाबाट अवकाश दिन मिल्ने देखिँदैन।

निवेदक निजामती सेवाको कर्मचारी नभई स्वायत्त शासन ऐन, नियमबमोजिम नियुक्ति भएको कर्मचारी देखिएको र स्वायत्त शासन नियमावलीको नियम २६१

मा यस नियमावलीअनुसार नियुक्त भएका कर्मचारीहरू ५८ वर्षसम्म सेवामा बहाल रहनेछन् र सोपछि अवकाश हुने भनी उल्लेख भएको अवस्थामा निजामती सेवा नियमावली, २०४९ को नियम ३३(३) बमोजिम जुन उमेरबाट बढी हुन्छ सोही उमेरबाट अवकाश हुने भन्ने व्यवस्था निजको हकमा आकर्षित हुने नदेखिँदा पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः माथि विवेचित तथ्य एवम् कानूनी सिद्धान्तसमेतका आधार कारणबाट २०३१ सालमा नागरिकता लिँदा वर्ष १७ भनी उल्लेख गरेको आधारमा प्रत्यर्थी हेमन्तकुमार बर्मालाई मिति २०७२।२।२४ गतेदेखि अवकाश दिने गरी मिति २०७२।३।१ मा दिएको अवकाश पत्र र सो आधारमा भएका सम्पूर्ण पत्राचारहरूसमेत बदर गरी निवेदकलाई मिति २०७३।८।१४ अगावै सेवाबाट अवकाश नदिई पूर्ववत् काममा लगाउनु भनी पुनरावेदन अदालत हेटौंडाबाट मिति २०७३।१।१५ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: दिलीपराज पन्त

कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७४ साल पुस ९ गते रोज १ शुभम्।

३

स.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७०-CI-०४६२, नामसारी निर्णय बदर दर्ता बदर दर्ता कायम, *झमकबहादुर थापा वि. शान्तमाया थापा*

मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ३१ को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा ऐ. ऐनको दफा ७ बमोजिम मालपोत कार्यालयले हक बेहकसम्बन्धी प्रश्न उठाई अदालतबाट निर्णय गर्नुपर्ने गरी गरेको निर्णयउपर पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने व्यवस्था रहेकोमा मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ८ अनुसार गरेको निर्णयमा पुनरावेदन लाग्ने कुरामा विवाद छैन। तर प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदकले तथ्य लुकाई नामसारी गराएको कुरा एकातिर छ भने अर्कोतिर जिल्ला अदालतबाट भएको निर्णय स्वीकार गरी पुनरावेदन दिएको र सो पुनरावेदन जिकिर नपुग्ने ठहरेपछि मात्रै मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ८ को

जिकिर लिई प्रस्तुत पुनरावेदन दायर गरेको पाइयो। तर यसरी पुनरावेदन दर्ता गरेको भए पनि पुनरावेदन अदालतले निजकै पुनरावेदनमा विचार गरी सुरु जिल्ला अदालतको निर्णय सदर गरिसकेको देखिँदा पुनरावेदन तहबाट सुरु निर्णय सदर हुने ठहर भइसकेकोलाई पुनरावेदन अदालतबाट सुनुवाइ भई निर्णयसमेत भइसकेको स्थिति रहेबाट परिणामतः यस अदालतबाट प्रदान भएको मुद्दा दोहोऱ्याई हेर्ने निस्सामा उल्लिखित बुँदाको सम्बोधन भइसकेको स्थिति रहेबाट पुनरावेदन अदालत धनकुटाको फैसलासमेत उल्टी गरिरहन नपर्ने हुँदा पुनरावेदन अदालत धनकुटाको मिति २०६८।१०।२४ को निर्णय मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: ज्ञानेन्द्र इटेनी

कम्प्युटर: रामशरण तिमिल्सिना

इति संवत् २०७३ साल कात्तिक २० गते रोज ३ शुभम्।

४

स.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७२-CR-१६२२, किर्ते जालसाज, धनमा देवी वि. *सुमित्रा देवीसमेत*

सर्वप्रथमतः वादी धनमा देवी स्व. नाथु गामीको कान्छी श्रीमती भएको तथ्यमा विवाद रहेन। वादीले आफ्नो दाबीमा प्रतिवादी गा.वि.स. सचिव शंकर यादवले सर्जमिनविना नै झुठ्ठा सिफारिस गरेको भन्ने मुख्य दाबी लिएतर्फ हेर्दा निज प्रतिवादीले प्रतिउत्तरसाथ प्रस्तुत गरेका कागज प्रमाणहरूमध्ये मिति २०६९।७।१५ को सर्जमिन कागज पेस गरेको देखिएबाट सो सर्जमिनकै आधारमा गरिएको भनिएको उक्त सिफारिस झुठ्ठा हो भन्ने वादी दाबी स्वयम्मा विवादास्पद रहेको देखियो। उक्त सर्जमिनमा बेहोरा लेखाउने व्यक्तिहरूलाई प्रतिवादी बनाएको नदेखिएसमेतबाट वादी दाबी अधुरो, अपुष्ट र बनावटी हो भन्ने कुरा अझ स्पष्ट हुन गएको देखियो। जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सप्तरीबाट प्राप्त मिति २०७०।१२।१६ को पत्रमा “नाथु गामी तेलीको छोरा श्रीप्रसादको नाम ०३३-००३४ साल जन्ममिति वर्ष १९ को नाबालक रेकर्ड क्र.सं. ८७१ मा नाम दर्ता देखिन्छ” भन्ने बेहोरा उल्लेख भएको देखिने पत्र मिसिल संलग्न

रहेको देखिएको छ भने वादीका साक्षी सिल्डु कापैरले अदालतमा गरेको बकपत्रको स.ज. ७ मा श्रीप्रसाद साहको आमाको नाम धनमा हो भन्ने बेहोरा लेखाएको र निर्वाचन आयोगबाट प्राप्त मतदाता परिचयपत्रमा मतदाता श्रीप्रसाद साह तेलीको पिताको नाम नाथु साह तेली लेखिएको र मतदाता नामावलीको क्र.सं. २९३ मा पनि सोही कुरा उल्लेख भएको देखिएकोसमेतका कागज प्रमाणहरूबाट वादीको दाबी अपुष्ट र आधारहीन रहेको नदेखिने ।

उल्लिखित कागज र प्रमाणहरूको क्रमबद्धता हेर्दा तत्कालीन गा.वि.स. सचिवका रूपमा कार्यरत प्रतिवादी शंकर यादवले आफ्नो पदीय जिम्मेवारी पूरा गर्ने र कर्तव्य पालन गर्ने सिलसिलामा सर्जमिनका व्यक्तिहरूको भनाइलाई आधार मानी प्रतिवादी सुमित्रादेवीलाई बनाइदिएको सिफारिसलाई अन्यथा भन्न सक्ने अवस्था देखिएन । उक्त सिफारिस बनाउँदा प्रतिवादीले कुनै लाभ प्राप्त गरी वा प्रभावमा परी वा बदनियतपूर्वक बनाएका होलान् भनी शङ्का गर्ने कुनै आधार प्रमाण वादी पक्षबाट पेस हुन सकेको पनि देखिएन । केवल वादीले पेस गरेको फिरोदको मात्र भरमा कित्ते जालसाजजस्तो मान्छेको सामाजिक इज्जत प्रतिष्ठामा आँच पुऱ्याउने विषयमा कसुरदार कायम गर्नु न्यायसङ्गत र विवेकपूर्ण नहुने हुँदा सुरु पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट भएको फैसला उल्टी गरी प्रतिवादीहरूलाई सजाय गरिपाउँ भन्ने वादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः उल्लिखित आधार र प्रमाणहरूबाट प्रतिवादीहरूलाई कित्ते जालसाजीमा सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी दाबी पुन नसक्ने ठहऱ्याएको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०७२।३।६ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृतः ज्ञानेन्द्र इटेनी

इति संवत् २०७५ साल पुस १ गते रोज १ शुभम् ।

५

स.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७३-MS-००१५, अवहेलना, हरिप्रसाद मैनाली वि. शेरबहादुर देउवासमेत

प्रस्तुत मुद्दामा प्रहरी महानिरीक्षक पदमा

नियुक्तिको सम्बन्धमा अदालतबाट भएको निर्णयले कार्यकारिणी अधिकारक्षेत्रमा हस्तक्षेप भएको नेपाली कांग्रेसले महसुस गर्दछ भनी नेपाली कांग्रेस पार्टीको केन्द्रीय कार्यसमितिको बैठकमा छलफल भएको विषय बुँदामा उल्लेख गरेको कुरालाई अनावश्यक रूपमा निवेदकले विवादको विषय बनाएको हो, नेपाली कांग्रेसले स्वतन्त्र, सक्षम, उत्तरदायीपूर्ण न्यायपालिका विरुद्धमा कहिल्यै कुनै नकारात्मक कदम वा क्रियाकलाप गरेको छैन भनी विपक्षीले आफ्नो लिखित जवाफ पेस गरेको देखिएको छ । यसै सन्दर्भमा अदालतबाट भएका फैसला तथा आदेशको सम्बन्धमा भएका टिकाटिप्पणीहरूले अदालतको अवहेलना भएको भनी भन्न मिल्ने होइन । स्वच्छ टिकाटिप्पणी र आलोचनाबाट नै गल्ती त्रुटि सच्चिने, काममा निखार आउने, काम गर्ने व्यक्तिसमा सजगता बढ्ने र परिणामतः काम कारबाही आदेश फैसलाप्रति जनविश्वास बढ्ने भएकोले न्यायालय, न्यायमूर्ति र अन्य न्यायकर्मीको आचरण व्यवहार, निजहरूले गरेको आदेश फैसलासमेतमा पूर्वाग्रहरहित भई स्वच्छ रूपमा टिकाटिप्पणी, आलोचना गर्दा अदालतको अवहेलनाको विषय बन्न नसक्ने भनी बोधबहादुर राउत क्षेत्री विरुद्ध शम्भु थापासमेत भएको अदालतको अवहेलना मुद्दा (ने. का.प. २०६७, अड्क ४, नि.नं.८३४२, पृष्ठ ५५६) मा यस अदालतबाट नजिर सिद्धान्तसमेत प्रतिपादन भएको नदेखिने ।

अवहेलना भनेपछि अपमान, इन्कार, अवज्ञा र नियतवश नकारात्मक टिप्पणी भएको अनिवार्य रूपमा स्पष्ट देखिनु पर्ने हुन्छ । जसको सिधा सम्बन्ध संस्थाप्रतिको जनविश्वास आस्था र भरोसासँग रहेको हुन्छ । त्यसैले जुन विषयलाई कारण देखाई अवहेलना भयो भनी निवेदकबाट दाबी लिइएको हो सो सन्दर्भमा विपक्षीबाट प्रयोग भएको भाषा, शब्द र व्यक्त गरिएको वाक्यबाट कस्तो सन्देश दिन खोजिएको छ, प्रयोग भएको भाषा नकारात्मक उन्मुख छ कि छैन ? त्यसले आस्था र विश्वासमा प्रश्न उठाउने र उठ्ने अवस्थाको सिर्जना हुनसक्ने स्थिति के कस्तो छ ? जारी भएको आदेशलाई अवज्ञा गर्ने, इन्कार गर्ने भावनाले प्रेरित भएको अवस्था छ

छैन ? भन्ने जस्ता कुराहरूले समेत अवहेलनाको सन्दर्भमा सरोकार राख्ने देखिन्छ । कहिलेकाहीं सकारात्मक र मिठो शब्द र वाक्यले पनि जनआस्था र विश्वासमा आँच पुऱ्याउने कार्य भएको देखिन्छ भने पनि सो बखत अवहेलनाको प्रश्न सिर्जना नै नहुने होइन । त्यसैले माथि उल्लेख भएअनुसार प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा अवहेलनाको निष्कर्षमा पुग्नलाई विपक्षीबाट प्रयुक्त भाषा शब्द र वाक्यलाई मापदण्ड बनाउँदा नै मनासिब हुने र प्रयुक्त भाषा शब्द र वाक्यले विश्वास र आस्थामा नकारात्मक प्रभाव पारी गिराउने, नकारात्मक सन्देश प्रवाह गर्ने कार्य भयो भएन भनी हेर्नुपर्ने आवश्यकता नदेखिने ।

यदि स्वच्छ मनले सुधारको सकारात्मक सोच राखी आस्था र विश्वासलाई सबल र अक्षुण्ण राख्ने अभिप्राय र उद्देश्यबाट प्रेरित भएर टिकाटिप्पणीसम्म भएको देखिन्छ भने त्यसलाई सुझावको कोटीमा राख्नुपर्ने अवस्थासमेत पर्दछ । किनकि अवहेलना भन्ने विषय संस्थाको आस्था र विश्वासको धरोहरमा आँच नआओस् भन्ने उद्देश्यबाट प्रेरित भएको हुन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा निवेदकले विपक्षीद्वारा व्यक्त भएको भनिएको अभिव्यक्तिलाई गम्भीरतापूर्वक हेर्ने हो भने लामो गौरवमय राजनीतिक इतिहास बोकेको नेपाली कांग्रेसजस्तो पार्टीको अध्यक्ष तथा पूर्वप्रधानमन्त्रीजस्तो गरिमामय पदमा आसीन भइसकेको व्यक्तिबाट महसुस गरिएको भनिएको विषयवस्तु पार्टी बैठकमा छलफलको लागि सान्दर्भिक विषय हुन सक्दथ्यो वा सक्दैन थियो, झट्ट हेर्दा सो विषयले ध्यानाकृष्ट गराउने देखिन्छ तापनि न्यायपालिकाको गरिमा र जनआस्थाको संवेदनशीलताप्रति सावधानी र सजगता देखाउँदै सदा स्वतन्त्र र सक्षम न्यायपालिकाको पक्षमा आफू रहेको र अदालतप्रति कहिल्यै पनि नकारात्मक धारणा नराखेको भनी विपक्षीले लिखित जवाफमा व्यक्त गरेको प्रतिबद्धतालाई अविश्वास गर्नुपर्ने आधार र कारण नदेखिएबाट विपक्षीले मनसायपूर्वक नै अदालतको अवहेलना गर्ने नियतले वा अदालतको जनआस्थामा आँच आउने अभिप्राय राखेको भनी विश्वास गर्नलाई त्यस्तो आधार र अवस्था रहेको नपाइने ।

तसर्थ विवेचित आधार र कारण तथा सर्वोच्च

अदालतको अवहेलना गरेको छैन, गर्ने मनसायसमेत छैन, अदालतप्रति नकारात्मक दृष्टिकोण राखेको पनि छैन भनी लिखित जवाफमा प्रतिबद्धता व्यक्त भइसकेको अवस्थासमेत देखिँदा विपक्षीलाई अवहेलनामा हदैसम्म सजाय गरिपाउँ भन्ने निवेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।
इजलास अधिकृत : ज्ञानेन्द्र इटेनी
इति संवत् २०७५ साल पुस ६ गते रोज ६ शुभम् ।

६

स.का.मु.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी., ०७४-WO-०१५६, उत्प्रेषण / परमादेश, डा. पंकज प्रसुनसमेत वि. उच्च तथा प्राविधिक शिक्षा शाखा, काठमाडौंसमेत

निवेदक डा. पंकज प्रसुनको हकमा निजले प्राप्त गरेको Doctor of Clinical Medicine (Hepatobiliary Pancreatic Surgery) उपाधिलाई त्रिभुवन विश्वविद्यालय पाठ्यक्रम विकास केन्द्र (Tribhuvan University Office of the Rector Curriculum Centre) बाट मिति २०७४।४।२६ मा समकक्षता निर्धारण गर्दा Doctor of Clinical Medicine (Hepatobiliary Pancreatic Surgery) भन्ने र Zhejiang University School of Medicine ले Nepal Medical Council लाई खुलाएको Date of Issu: June 30th, 2016 को पत्रमा निज निवेदक डा. पंकज प्रसुनको उपाधिलाई Degree of Doctor of Surgery (Hepatobiliary Pancreatic Surgery) भन्ने उल्लेख छ भने सोही Zhejiang University School of Medicine ले नेपाल सरकार शिक्षा मन्त्रालयलाई लेखेको ८-३०-२०१७ को पत्रमा निवेदक डा. पंकज प्रसुनको Degree of Doctor of Surgery (Ph.D.) (Hepatobiliary Pancreatic Surgery) को उपाधिलाई Ph.D. (Our Doctoral degree certification is equivalent to Ph.D.) सरहको भएको बेहोरा उल्लेख भएको छ भने सो पत्रको बेहोरा अन्यथा हो भनी विपक्षीहरूबाट कुनै वस्तुनिष्ठपूर्ण जिकिर लिन सकेको नदेखिँदा निजले प्राप्त गरेको उक्त उपाधि Ph.D. सरह नभएको जिकिरको पुष्ट्याइँ हुँदैन । साथै, निवेदकले प्राप्त गरेको उक्त Doctor of Clinical

Medicine को समकक्षता निर्धारण बेहोरामा Doctor of Clinical Medicine (Hepatobiliary Pancreatic Surgery) भनि एबाट समेत सो डिग्री Ph.D. सरह नभएको भन्ने देखिन नआउने।

निवेदक डा. एकानन्द सिंहको हकमा विचार गर्दा निजले प्राप्त गरेको उपाधिलाई Doctor of Surgery (Hepatobiliary Surgery) भनी उल्लेख गरी Chongqing Medical University ले Graduation Certificate (Date of Issue: 24th June, 2016) दिएको देखिन्छ। निज डा. एकानन्द सिंहको उपाधिलाई त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाध्यक्षको कार्यालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले गरेको समकक्षता निर्धारणमा निवेदकले प्राप्त गरेको Doctor of Surgery (Hepatobiliary Surgery) लाई Doctor of Philosophy in relevant subject भनी मिति २०७३।७।१४ मा निर्णय भएकोसमेत भएको देखियो। विपक्षीको लिखित जवाफमा समेत यो यस कारणले निवेदकको उपाधि पिएच.डि. सरहको होइन भन्ने नदेखिने।

विवेचित आधारमा दुवै निवेदकहरूले प्राप्त गरेको उपाधि Ph.D. सरहको उपाधि भएको देखिन आएकोले राष्ट्रिय शिक्षा दिवस पदक तथा छात्रवृत्तिसम्बन्धी निर्देशिका, २०६३ को दफा ४ (२) बमोजिम “क” श्रेणीको नेपाल विद्याभूषण पदकका लागि योग्य देखिँदादेखिँदै पनि शिक्षा मन्त्रालय उच्च शिक्षा शाखाको प्रकाशित सूचनाबमोजिम “क” श्रेणीको नेपाल विद्याभूषण पदकका लागि सिफारिस हुने महानुभावको विवरणमा अन्य व्यक्तिसरह निजहरू डा. पंकज प्रसुन र डा. एकानन्द सिंहसमेत समाविष्ट भएको देखिँदैन। यसरी निवेदकहरू “क” श्रेणीको नेपाल विद्याभूषण पदक प्राप्त गर्न योग्य हुँदाहुँदै पनि निजहरूको नाम २०७४ साल भदौ २३ गते शिक्षा दिवसका दिन प्रदान गरिने “क” श्रेणीको नेपाल पदक प्राप्त गर्नेहरूको सूचीमा समावेश गरेको नदेखिँदा विपक्षीहरूको कार्य असमान प्रकृतिको भएको भन्ने निवेदन बेहोरा पुष्टि एवम् समर्थित हुन आउने।

कानूनले तोकेको समान योग्यता र अवस्था समान भएको देखिएमा सबैको लागि एक समान

निर्णय गर्नु पर्नेमा सो नगरेबाट नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरेको समानताको मौलिक हक निवेदकहरूको हकमा उल्लङ्घन भई निवेदकहरूले पदक प्राप्त गर्न नसक्ने देखियो। तोकिएको योग्यता हुँदाहुँदै विनाकारण निवेदकलाई पदक प्राप्त गर्न वञ्चित गरिएबाट निवेदकहरूप्रति समान व्यवहार भएको मान्न सकिएन। कुनै पनि प्रकारका विभेदपूर्ण वा असमान कार्य एवम् व्यवहार नेपालको संविधानको धारा १८ ले प्रत्याभूत गरेको समानताको हकअनुरूप मान्न नमिल्ने भई मिति २०७५।५।२३ गते प्रदान हुने “क” श्रेणीको नेपाल विद्याभूषण पदक प्राप्तकर्ताको सूचीमा निजहरू डा. पंकज प्रसुन र डा. एकानन्द सिंहसमेतको नाम समावेश गरी उक्त पदक उपलब्ध गराउने सन्दर्भमा आवश्यक व्यवस्था गर्नु गराउनु भनी विपक्षी शिक्षा मन्त्रालयको नाममा परामदेशको आदेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत: हर्कबहादुर क्षेत्री

इति संवत् २०७५ साल भदौ १८ गते रोज २ शुभम्।

७

स.का.मु.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७३-CR-०१३५, जबरजस्ती करणी, फुलमान लामा (तामाङ) वि. नेपाल सरकार

पुनरावेदक प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष आफूले पीडितलाई करणी गरेको भनी बयान गरेकोमा अदालतमा आफूले करणी गरेको होइन भनी इन्कारी बयान गरेको देखिन्छ। तर अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष साबित रहेर अदालतमा इन्कारी हुनुको आधार र कारण प्रतिवादीले पेस गर्न सकेको देखिँदैन। पुनरावेदक प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष प्रहरीले तयार पारी राखेको बयान कागजमा कुटपिट गरी सहीछाप गराएको भनी अदालतमा बयान गरेको भए पनि पुनरावेदक प्रतिवादीलाई प्रहरी कर्मचारीले किन कुटपिट गरी बयानमा सही गराउनु परेको भन्ने कुरा देखिँदैन। अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्षको बयान अदालतमा प्रमाणबिना इन्कारी हुनु भनेको कसुरदारले आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउन खोज्नु मात्र हो। किटानी जाहेरी परी सो जाहेरी बेहोराबमोजिम नै पीडितले मौकामा

लेखाएर अदालतमा बकपत्र गरेको अवस्थामा पुनरावेदक प्रतिवादीले जाहेरी दरखास्त स्वतन्त्र प्रमाणबाट समर्थित नभएको भनी गरेको पुनरावेदन जिकिर मिलेको नदेखिने ।

पुनरावेदक प्रतिवादी र पीडित एकै घर परिवारका सदस्य भई एकै घरमा बस्दै आएको देखिन्छ । एकै घरमा बस्दै आएका पुनरावेदक प्रतिवादी र पीडितबिच मिति २०७१।७।७ भन्दा पहिले भएका करणीले पीडित गर्भवती भएपछि मिति २०७१।७।७ मा पनि करणी गरेको भन्ने कुरा पीडितको मौकाको कागज र अदालतको बकपत्रबाट देखिन्छ । पुनरावेदक प्रतिवादीले सुरुमा पीडितलाई एकपटक करणी गरेपछि पुनरावेदक प्रतिवादीको आफ्नै संरक्षणमा रहेकी पीडितलाई त्यसभन्दा पछि करणी गर्न कठिनाई नहुने कुरा अस्वाभाविक होइन । स्वाभाविक रूपमा करणी गर्ने कार्य हुन्छ । पीडितले मिति २०७१।७।७ गते जाहेरवालीलाई आफू सो दिनभन्दा पहिलेका पुनरावेदक प्रतिवादीको करणीबाट गर्भ रहेको लक्षण देखिने गरी पेट दुख्ने, खान मन नलाग्ने भनेपछि जाहेरी परी पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण हुँदा पीडितको पेटमा २३-२४ हप्ताको गर्भ रहेको भन्ने कुरा स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनबाट देखिन्छ । उक्त गर्भ फुलमानको हो भनेर पीडितले जाहेरवालीलाई बताएकाले थाहा भयो भन्ने कुरा सहअभियुक्त तिर्थमान तामाङको बयानबाट देखिइरहेको छ । पुनरावेदक प्रतिवादीले मौकामा सहमतिमा करणी गरेको भनी बयान गरे पनि आफ्नो दाजुकी छोरीलाई जबरजस्ती करणी गर्नु पुनरावेदक प्रतिवादीको लज्जाजनक कार्य हो । यस्ता तथ्यगत अवस्था भएको वारदातमा प्रतिवादीले आरोपित कसुर गरेको होइन भन्न मिल्ने नदेखिने ।

अतः विवेचना गरिएका आधार र कारणबाट काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला अदालतको मिति २०७१।१०।५ को फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७२।१२।१६ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: भीमबहादुर निरौला

इति संवत् २०७५ साल साउन २९ गते रोज ३ शुभम् ।

८

स.का.मु.प्र.न्या.श्री दीपकराज जोशी र मा.न्या. श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७२-CR-०६५४, खुन डाँका,

कृपाकुमार महतोसमेत वि. नेपाल सरकार

पुनरावेदक प्रतिवादीले मौकामा प्रतिवादी कृष्णदेव भन्ने कृष्णकुमार महतो, दिपु भन्ने दिपेन्द्र यादव र सन्तोष साहले मृतक शिवकुमार साहको शरीर पक्रेको अवस्थामा पुनरावेदक प्रतिवादी रामविलास महतोले एक पटक पेस्तोलले टाउकोमा प्रहार गरेको र सहप्रतिवादी दिपु भन्ने दिपेन्द्र यादव एवम् रामगेन सिंह दनुवारले आफू आफूसँग भएका पेस्तोलले छाती र मुटुमा प्रहार गरेको भनी गरेको बयान शव परीक्षण प्रतिवेदन, घटनास्थल लास जाँच मुचुल्का र वस्तुस्थिति मुचुल्काले सिलसिलेवार रूपमा पुष्टि गरेको देखिन्छ । पुनरावेदक प्रतिवादी रामविलास महतोले टाउकोमा र अन्य सहप्रतिवादीले मुटु र छातीमा प्रहार गरेको भनी गरेको बयान शव परीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको बेहोराले आपसमा पुष्टि भइरहेको अवस्थामा अदालतको इन्कारी बयान नै सत्य हो, अरु झुठा हो भन्न प्रमाणले पुष्टि गर्ने दायित्व पुनरावेदक प्रतिवादीहरूको हो । मौकामा प्रतिवादीहरूले वारदातमा आफ्नो-आफ्नो भूमिका देखाएको कुरा पनि अन्यथा प्रमाणित हुन सकेको छैन । यिनै पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले शिवकुमार साहलाई वारदातको दिन २ बजेदेखि निरन्तर रूपमा सँग साथमै राखी राति ८ बजे पेस्तोल प्रहारले कर्तव्य गरेको अवस्था नदेखिने ।

शव परीक्षण प्रतिवेदन, घटनास्थल लास जाँच मुचुल्का र वस्तुस्थिति मुचुल्कामा उल्लेख भएको बेहोरा पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको बयानले पुष्टि भएको हुँदा पुनरावेदक प्रतिवादीहरूको अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्षको बयान प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ९ बमोजिम प्रतिवादीहरू विरुद्ध प्रमाणमा लिन मिल्ने नै देखियो । अतः पुनरावेदक प्रतिवादीहरूको कार्य मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३ नं. को देहाय १ अन्तर्गतको कसुर नदेखिने ।

वादी नेपाल सरकारले पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले शिवकुमार साहको गोली प्रहारबाट कर्तव्य गरी कर्तव्यपश्चात् निजको साथमा रहेको रु. १,५०,०००।- नगद र रु. ३०,०००।- मूल्य पर्ने मोबाइल डाँका गरेको हुँदा प्रतिवादीहरूलाई मुलुकी ऐन, चोरीको महलको १४

नं. को देहाय ४ बमोजिम थप सजाय गरी डाँका गरेको धनमाल ऐ. को २१ नं. बमोजिम समेत जाहेरवालीलाई फिर्ता दिलाउन माग गरेको देखिन्छ । पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष शिवकुमार साहको कर्तव्यपश्चात् निजको साथमा रहेको उल्लिखित नगद र मोबाइल सेट लगेको भनी बयान गरेको भए पनि उक्त नगद र मोबाइल प्रतिवादीहरूबाट बरामद हुन सकेको छैन । प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ बमोजिम प्रमाणको भार पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको भएको तथ्यमा विवाद छैन । तदनुरूप वादी नेपाल सरकारले पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले मृतक शिवकुमार साहको साथबाट नगद र मोबाइल लगेको तथ्य पुष्टि गर्नसकेको नदेखिँदा पुनरावेदक प्रतिवादीहरूलाई धनमाल डाँका गरेतर्फ सफाइ दिएको पुनरावेदन अदालत राजविराजको फैसला अन्यथा नदेखिने ।

अतः माथि उल्लिखित आधार एवम् प्रमाणबाट प्रतिवादी कृष्णकुमार महतो र रामविलास महतोलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३ नं. को देहाय १ बमोजिम सर्वश्वसहित जन्मकैद हुने र डाँकातर्फ सफाइ पाउने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०७२।१।२८ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।
इजलास अधिकृतः भीमबहादुर निरौला
इति संवत् २०७४ साल चैत १८ गते रोज ३ शुभम् ।

९

स.का.मु.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७४-CR-०३१०, जबरजस्ती करणी, छम्बहादुर गुरुङ वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी उमेश भन्ने छम्बहादुर गुरुङले मौकामा कसुर स्वीकार गरी गरेको बयानलाई जाहेरी एवम् बकपत्र, पीडितको मौका कागज एवम् निजले अदालतमा गरेको बकपत्र, प्रत्यक्षदर्शी प्रकाश गुरुङको मौकाको कागज, घटनास्थल प्रकृति मुचुल्का, पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदन तथा पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने डा. सृजना पौडेलले गरेको बकपत्रसमेतबाट समर्थित भइरहेको छ भने जबरजस्ती करणीजस्तो गम्भीर कसुरमा प्रतिवादीलाई पीडित तथा जाहेरवालासमेतका

व्यक्तिहरूले विनाकारण फसाउनु पर्ने कुनै विश्वासलायक आधार र कारण मिसिलबाट खुल्न सकेको पाइएन । यसरी करणीको वारदात स्वरूप पीडितको योनिमा लिङ्गको केही प्रवेश भएको चिह्नहरू (Hyman ruptured, Labia majora: redness, swollen, Labia minora: swollen) देखिँदा वीर्य स्खलन नभए तापनि करणीको वारदात भएको पुष्टि हुन आयो । जबरजस्ती करणीको विवादमा वीर्य स्खलन भएको देखिनु एउटा प्रमाणसम्म हो । वीर्य स्खलन नहुँदा जबरजस्ती करणी नहुने वा वीर्य स्खलन अनिवार्य तत्त्वको रूपमा कानूनले राखेको पाइँदैन । प्रस्तुत वारदातमा १४ वर्षमुनिको नाबालिकाको यौनाङ्गमा प्रतिवादीको उत्तेजित लिङ्गको प्रवेशको कारण कन्याजाली च्यातिने, यौनाङ्ग सुन्निने, रातो हुने जस्ता चिह्नहरू देखिइरहेबाट अभियोग दाबीअनुसारको कसुर प्रतिवादी उमेश भन्ने छम्बहादुर गुरुङले गरेको देखिन आउने ।

माथि गरिएको विवेचनाबाट प्रतिवादी उमेश भन्ने छम्बहादुर गुरुङले १४ वर्ष नपुगेकी पीडित चकुमारीलाई जबरजस्ती करणी गरेको पुष्टि हुन आएकोले निज प्रतिवादी उमेश भन्ने छम्बहादुर गुरुङले अभियोग दाबीबमोजिम जबरजस्ती करणीको १ नं. विपरीतको कसुर गरेको पुष्टि भइरहेकोले निज प्रतिवादीलाई सोही ऐनको ३(२) नं. बमोजिम कसुरको गाम्भीर्यसमेत विचार गर्दा कैद वर्ष ८(आठ) हुने र सोही ऐनको १० नं. बमोजिम प्रतिवादीबाट पीडितले रु.५०,०००।- (पचास हजार) क्षतिपूर्तिबापत भराई लिन पाउने ठहर्‍याएको उच्च अदालत पोखराको फैसला मिलेकै देखियो । तसर्थ प्रतिवादीले जबरजस्ती करणीको उद्योगसम्म ठहर्‍याएको सुरु गोरखा जिल्ला अदालतको मिति २०७२।१।१६ को फैसला सो हदसम्म नमिलेकोले उल्टी गरी अभियोग दाबीको कसुर ठहर गरी सजायसमेत गरेको उच्च अदालत पोखराको मिति २०७३।१।२८ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।
इजलास अधिकृतः हर्कबहादुर क्षेत्री
कम्प्युटरः विशाल खड्गी
इति संवत् २०७५ साल भदौ १९ गते रोज ३ शुभम् ।

स.का.मु.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७४-CR-०५३०, जबरजस्ती करणी, टंकबहादुर सिंह वि. नेपाल सरकार

पीडितले अदालतमा समेत मौकाको बेहोरा पुष्टि गरी बकपत्र गरेको पाइयो । पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण रिपोर्ट हेर्दा, पीडितको कन्याजाली च्यातिएको, पीडितको योनिको भित्री भाग सुन्निएको र रातो भएको र साथै योनि च्यातिएको, योनि वरिपरि रगत लागेको भन्नेसमेत पाइन्छ । प्रतिवादी टंकबहादुर सिंहले मौका तथा अदालतमा पीडित नाबालकलाई जबरजस्ती करणी गरेको भनी गरेको साबिती बयानलाई माथि विवेचित जाहेरी दरखास्त, पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदन, पीडितको मौका कागज तथा अदालतको बकपत्रसमेतका मिसिल कागजातबाट समर्थित हुन आएको पाइने ।

पीडितको स्वास्थ्य परीक्षणमा पीडितको शरीरमा कोतारिएको, खोस्रिएको, चिथोरिएको घाउचोट तथा निलडाम तथा सङ्घर्षका चिह्नहरू छैन भनी उल्लेख भएको र ईनर भेजिनल स्वाबसमेतका परीक्षण प्रतिवेदनमा Semen could not be confirmed भनी उल्लेख भएको सन्दर्भमा हेर्दा, मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. मा “कसैले कुनै महिलालाई निजको मन्जुरी नलिई करणी गरेमा वा सोह्र वर्षभन्दा कम उमेरकी बालिकालाई निजको मन्जुरी लिई वा नलिई करणी गरेमा निजले जबरजस्ती करणी गरेको ठहर्छ” भन्ने र सोही नं. १ को स्पष्टीकरणको (ग) मा “योनिमा लिङ्ग केही मात्र प्रवेश भएको रहेछ भने पनि यस नम्बरको प्रयोजनको लागि करणी गरेको मानिनेछ” भन्ने कानूनी प्रावधान रहेको पाइयो । पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण रिपोर्टमा पीडितको कन्याजाली च्यातिएको, पीडितको योनिको भित्री भाग सुन्निएको र रातो भएको र योनि च्यातिएको, योनि वरिपरि रगत लागेको भन्ने देखिएबाट पीडितको यौनाङ्गसमेतमा सङ्घर्षका चिह्नहरू देखिई रहेकोले पीडितको शरीरको अन्य भागमा नदेखिएको कारणले सङ्घर्षको चिह्न नै नभएको मान्न मिलेन । अर्कोतर्फ ५ वर्षको नाबालिकाको अविकसित योनिमा प्रतिवादीले उत्तेजित लिङ्ग रगडेर

योनि तथा कन्याजाली च्यातिएको देखिई रहेको अवस्था छ । जबरजस्ती करणीको विवादमा वीर्य स्खलन भएको देखिनु एउटा प्रमाणसम्म हो । वीर्य स्खलन नहुँदा जबरजस्ती करणी नहुने वा वीर्य स्खलन अनिवार्य तत्त्वको रूपमा कानूनले राखेको पाइँदैन । प्रस्तुत जबरजस्ती करणीको वारदात हुँदा ईनर भेजिनल स्वाबसमेतमा वीर्य नभेटिए पनि पीडितको कन्याजाली च्यातिनु, यौनाङ्ग च्यातिएबाट योनिमा लिङ्ग प्रवेश भइरहेको देखिँदा मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. को स्पष्टीकरणको (ग) कानूनी व्यवस्थाले करणी ठहर्न पर्याप्त नदेखिने ।

पीडित वर्ष ५ की अवोध बालिका भई पीडितको उमेर अति कलिलो अवस्थाको देखिएको र जबरजस्ती करणीको ३ नं. मा १० वर्षभन्दा मुनिको बालिकालाई जबरजस्ती करणी गर्नेलाई दश वर्षदेखि पन्ध्र वर्षसम्म कैद सजाय हुनेछ भन्ने कानूनी व्यवस्था देखिएको छ । पीडित स्कुलबाट घरतर्फ फर्कँदै गर्दा बिच जंगलमा गुलेलीसमेत देखाई डरत्रासमा पारेको, उमेर पुगेका प्रतिवादीले अति नै कलिलो उमेरको ५ वर्ष उमेरकी नाबालिकाउपर डरत्रास देखाई जबरजस्ती करणी गरेको, नाबालिकाको यौनाङ्ग तथा कन्याजाली च्यातिएको अवस्थासमेतको अपराधको गाम्भीर्यलाई समेत विचार गर्दा निज प्रतिवादी टंकबहादुर सिंहलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३ को देहाय (१) नं. बमोजिम १२ (बाह्र) वर्ष कैद सजाय गर्न कानूनसम्मत र न्यायोचित नै हुने देखिँदा सोहीबमोजिम कसुर र सजाय ठहर गरेको सुरु सुर्खेत जिल्ला अदालत तथा उच्च अदालत सुर्खेतको फैसला मिलेकै देखिन आउने ।

तसर्थ, प्रतिवादी टंकबहादुर सिंहले वर्ष ५ की नाबालिका पीडिता (परिवर्तित नामथर ६४ वीरेन्द्रनगर क२२) लाई जबरजस्ती करणी गरी मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. बमोजिमको कसुर अपराध गरेकोले सोही जबरजस्ती करणीको महलको ३(१) नं. बमोजिम १२(बाह्र) वर्ष कैद सजाय हुने र सोही जबरजस्ती करणीको महलको १० नं. बमोजिम निज प्रतिवादी टंकबहादुर सिंहबाट पीडितलाई रु.५०,०००।- (पचास हजार) क्षतिपूर्तिसमेत भराइदिने ठहर्‍याई गरेको

सुरु सुर्खेत जिल्ला अदालतको मिति २०७३।५।३० को फैसला सदर हुने ठहर्‍याएको उच्च अदालत सुर्खेतको मिति २०७४।२।२८ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।
इजलास अधिकृत: हर्कबहादुर क्षेत्री
कम्प्युटर: विकेश गुरागाई
इति संवत् २०७५ साल भदौ १९ गते रोज ३ शुभम् ।

इजलास नं. १

१

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७१-सी-१४०१, परमादेश, सानुबाबु थपलिया वि. मोहमद अबु कलाम

पुनरावेदक / विपक्षीहरूले जाहेरी बेहोरामा उल्लेख भएअनुसारको वारदातको सम्बन्धमा अनुसन्धान तहकिकात भई नजमा खातुनको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी मोहमद जाविर कलामसमेत भएको कर्तव्य ज्यान मुद्दा रौतहट जिल्ला अदालतमा कारबाहीयुक्त अवस्थामा रहेको हुँदा सोही वारदातमा पुनः अर्को जाहेरी दर्ता भई मुद्दा चलन नसक्ने भन्ने जिकिर लिए तापनि उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाबमोजिम हुलाकमार्फत प्राप्त हुन आएको जाहेरीको सम्बन्धमा जाहेरवालालाई झिकाई सनाखत गराई आवश्यक निकास दिनु विपक्षी / पुनरावेदकहरूको कानूनी कर्तव्य र दायित्वसमेत हुन आउँछ । जाहेरी दर्ताले अनुसन्धानको ढोकासम्म खुल्छ, तर दर्ता नगर्दा समस्त प्रक्रिया बन्द हुन्छ । जाहेरी दर्ता गर्दा जाहेरवालाले भनेकै कुरा गर्नुपर्छ भन्ने हुँदैन । सम्बन्धित अधिकारीले अनुसन्धानबाट जे देखिन्छ सोही कुरा गर्ने हो । यहाँ पुनरावेदक / विपक्षीहरूले निवेदकलाई उक्त जाहेरी दरखास्त सनाखत गराउन सम्पर्क गरेको, सूचना दिएको जस्ता कार्यहरू गरेको भन्ने कहींकतैबाट नदेखिँदा विपक्षीहरूबाट कानूनी कर्तव्यको पालना भएको देखिन नआउने ।

अतः विवेचित आधार कारणबाट निवेदकले दिएको जाहेरी दरखास्तको हकमा अ.बं. ९० नं. बमोजिम प्रक्रिया अवलम्बन गरी निवेदकको हुलाकबाट परेको जाहेरी

दरखास्तको हकमा कानूनबमोजिम निकास दिनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेशको आदेश जारी हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७१।१।२० मा भएको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।
इजलास अधिकृत: अनुपमा पन्त
इति संवत् २०७५ साल वैशाख ९ गते रोज १ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७२-सी-००४८, उत्प्रेषण / परमादेश, हिराप्रसाद यादव वि. मालपोत कार्यालय, राजविराज

मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा खड्गपुर वडा नं. ४/ख कि.नं. १ को ०-११-१७^१/_२ जग्गाको जग्गाधनी र जोताहाको महल खाली भई विरहमा धान भन्ने उल्लेख भएको मिसिल संलग्न फिल्डबुक उतारबाट देखिएको छ । उक्त जग्गाको जग्गाधनी र किसानको महल खाली रहे पनि नापीकै समयमा सार्वजनिक पर्ती भनी नापी भएको भन्ने फिल्डबुक बेहोराबाट पुष्टि हुन आएको पाइँदैन । फिल्डबुकको विरहमा धान भन्ने उल्लेख भएको देखिँदा विवादित जग्गा नापीको समयमा किसानले जोतभोग गरी खेतीपाती गरी आइरहेको मान्नुपर्ने हुन आयो । विवादित जग्गाको दर्ता स्वेस्ता जीर्ण भएकोले स्वेस्ता उतार गरी मिति २०६९।५।२६ मा प्रमाणित गरिएको भन्ने मालपोत कार्यालयको लिखित जवाफबाट उल्लेख भए पनि मालपोत कार्यालयले के आधारमा स्वेस्ता प्रमाणित गरिदिएको हो सोको आधार खुलाउन सकेको नदेखिने ।

मालपोत कार्यालय अर्धन्यायिक निकायको रूपमा रहेको हुँदा आफूसमक्ष प्रस्तुत विवादमा समुचित प्रमाणको मूल्याङ्कन गरी निर्णय गरेको भन्ने देखिनुपर्छ । निवेदकले साबिक दर्ता स्वेस्ता प्रमाणबाट मेरो निजी जग्गा हो भनी दाबी परेपछि सो कुराको निरूपण सम्बद्ध तथ्य र प्रमाणको मूल्याङ्कन गरी उचित आधार कारणसहित ठहर निर्णय भएको भन्ने देखिनुपर्छ । प्रस्तुत विवादमा मालपोत कार्यालयले निर्णयमा पुग्नुअघि विवादित विषयमा के कुन सबुद प्रमाण मूल्याङ्कन गरी निष्कर्षमा पुगेको हो त्यो निर्णयमा उल्लेख भएको देखिँदैन । नेपाल

सरकारको नाम मोठमा जनिएको भन्ने आधार लिई पेस भएको टिप्पणीमा नै निर्णय गरेको देखिएबाट न्यायिक मनको प्रयोग गरी आधार कारणसहित निर्णय गरेको भन्ने देखिएन । एउटै किताबाट अंशबन्डा भएको जग्गामध्ये एक भाइको नाममा परेको जग्गा सार्वजनिक हुनेभन्दा त्यहाँ प्रमाणको यथेष्ट विवेचना नभएको भन्ने मान्नुपर्ने देखियो । साथै पुनरावेदकले उठाएको विषयलाई मालपोत कार्यालयको निर्णयमा एवम् सो कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् सहन्यायाधिवक्ताले बहसको क्रममा सप्रमाण खण्डन गर्न सकेकोसमेत नदेखिने ।

सार्वजनिक जग्गा व्यक्तिले दर्ता भोग एवम् आवाद गर्न नहुने भन्ने सम्बन्धमा विवाद छैन । साथै कुनै पनि जग्गाको दर्ताको वैधानिकता सम्बन्धमा मालपोत कार्यालयले निर्णय गर्न सक्ने भए पनि नेपाल सरकारको नाम मोठमा जनिएको भन्ने मात्र कारणले छुट दर्ता हुन नसक्ने भन्नु कानून र तर्कसम्मत हुँदैन । तसर्थ निवेदकले दाबी गरेको जग्गा धेरै वर्षअगाडिदेखि मोठ ख्रेस्तामा नेपाल सरकार जनिई हालसम्म यथावत् रहेको भन्ने आधारमा निवेदकको निवेदन खारेज गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत राजविराजको आदेश त्रुटिपूर्ण रहेको नदेखिने ।

विवेचित आधार, कारणबाट निवेदकले दाबी गरेको जग्गा सार्वजनिक हो भन्ने पुष्ट्याइँ हुने स्वतन्त्र प्रमाण नखोजी नेपाल सरकारको नाम मोठमा जनिएको भन्ने मात्र कारणबाट निवेदकको नाममा दर्ता गर्न नमिल्ने भनी भएको मालपोत कार्यालयको निर्णय कानूनसम्मत नदेखिएको हुँदा उक्त निर्णय बदर गरिपाउँ भनी परेको प्रस्तुत निवेदन खारेज गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०७१।१।६ को आदेश मनासिब नदेखिँदा उल्टी भई मालपोत कार्यालय, सप्तरीबाट मिति २०७१।२।२७ मा भएको निर्णय उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ठहर्छ । अब निवेदकले दाबी गरेको विषयमा जे जो बुझ्नुपर्ने हो बुझी प्रमाणको समुचित मूल्याङ्कन गरी कानूनबमोजिम निर्णय गर्नु भनी मालपोत कार्यालय, सप्तरीको नाउँमा परमादेशको आदेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत: सुरेशराज खनाल

इति संवत् २०७५ साल वैशाख २ गते रोज १ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७३-CR-१३८८, कर्तव्य ज्यान, केशवचन्द्र कोइरी वि. नेपाल सरकार

प्रमिला कोइरीको मृत्यु अस्वाभाविक रूपमा भएको देखिएको अवस्थामा पनि प्रतिवादीले प्रहरीलाई खबर नै नगरी प्रमाण लुकाउने उद्देश्यले लास जलाउनलाई चितामा राखेको अवस्थामा प्रहरीले बरामद गरेको देखिन्छ । त्यस्तै प्रेम विवाह गरेकोले मृतकको माइतीतर्फका व्यक्तिहरूसँग सम्बन्ध राम्रो नभएकोले फोन नं. नहुँदा नबोलाएको प्रतिवादीले बयानमा उल्लेख गरे पनि प्रेम विवाह भएकै कारणले माइती पक्षलाई मृतकको मृत्युको खबर नदिएको कुरा तर्कसम्मत छैन । फोन नं. नभए पनि अन्य माध्यमद्वारा माइती पक्षलाई जानकारी गराउन सक्ने अवस्था हुँदाहुँदै त्यस्तो कुनै कार्य प्रतिवादीको तर्फबाट भएको नदेखिँदा निज प्रतिवादीले प्रमिला कोइरीको मृत्युको कारणलाई लुकाउन खोजेको प्रस्ट नहुने ।

जाहेरवालाले आफ्नो जाहेरी बेहोरालाई समर्थन गर्दै अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गरिदिएका छन् । त्यस्तै अनुसन्धानको क्रममा कागज गर्ने श्रीराम कोइरी, अनिलकुमार धर दुवेदी, महेन्द्र कोइरीले प्रतिवादी केशवचन्द्र कोइरीले नै प्रमिला कोइरीलाई कर्तव्य गरी मारेको हो भनी लेखाई दिएको देखिन्छ । प्रतिवादी केशवचन्द्र कोइरीले आफू निर्दोष भएको भनी आफ्नो साक्षी पेस गरेको देखिए पनि मिसिल संलग्न घटनास्थल लास जाँच मुचुल्का, शव परीक्षण प्रतिवेदन तथा मृतकको लासको फोटोजस्ता भौतिक सबुद प्रमाण र सो वारदात लुकाउनको लागि प्रतिवादी केशवचन्द्र कोइरीले गरेको कार्यबाट निज प्रतिवादीको कर्तव्यबाट प्रमिला कोइरीको मृत्यु भएको तथ्य पुष्टि हुन आएको छ । प्रतिवादी केशवचन्द्र कोइरीले मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. विपरीत १३(३) नं. बमोजिमको कसुर गरेको प्रमाणित हुन आएकोले निजलाई आरोपित कसुरमा सजाय गर्ने गरी भएको फैसलालाई अन्यथा मान्न सकिएन । प्रतिवादीको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् वैतनिक अधिवक्ताको बहस जिकिर एवम् प्रतिवादीको पुनरावेदन

जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, विवेचित आधार, कारण र प्रमाणबाट प्रतिवादी केशवचन्द्र कोइरीले मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. विपरीत १३(३) नं. बमोजिमको कसुर गरेको देखिएकोले सोही १३(३) नं. बमोजिम निज प्रतिवादीलाई सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर्‍याई नवलपरासी जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर हुने ठहर्‍याई उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासबाट मिति २०७३।१०।१८ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: रामु शर्मा

कम्प्युटर: विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७५ साल साउन १७ गते रोज ५ शुभम् ।

इजलास नं. २

१

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७१-WO-०२४४, उत्प्रेषण, कृष्णबहादुर रायमाझी वि. श्रम अदालत, काठमाडौंसमेत

प्रस्तुत विवादमा गोविन्द विक्रम थापालाई कम्पनीको कर्मचारी सेवा सर्त नियमावली, २००५ (संशोधनसहित) को दफा ६८ को अधिकार प्रयोग गरी तत्काल आरोपित कसुरमा सेवाबाट नहटाई अन्तिम पटकको लागि सुध्निने मौका दिँदै ऐ.नियमावलीको दफा ६४.८ बमोजिम एक तह घटुवा गर्ने र निजले अनियमित तरिकाबाट बढी लिएको रकम रु.१८,९८०।- निजबाट सोध भर्ना गर्न लगाउने निर्णय मिति २०७०।४।१७ म भएको तथ्य निवेदनसाथ पेस भएको निर्णयको प्रतिलिपिबाट देखिन आएको छ । उक्त निर्णयउपर गोविन्द विक्रम थापाले नेपाल सि.आर.एस. कम्पनीको अध्यक्षसमक्ष मिति २०७०।४।३१ मा पुनरावेदन पत्र पेस गरेको देखिन्छ । यसरी गोविन्द विक्रम थापाले कर्मचारी सेवा सर्त नियमावली, (Employee Service Rules Manual) २००५ (संशोधनसहित) को नियम ६९

बमोजिम कम्पनीको अध्यक्षसमक्ष मिति २०७०।४।३१ मा पुनरावेदन गरिसकेपछि सो पुनरावेदनको टुङ्गो नलाग्दैको अवस्थामा पुनः सोही विषयमा मिति २०७०।८।२० मा श्रम अदालत, काठमाडौंमा पुनरावेदन दर्ता गराएको देखिन्छ । यसरी एउटै “तह घटुवा बदर” विषयमा दुईवटा निकायमा एकैपटक पुनरावेदन दर्ता गरी श्रम अदालतबाट मिति २०७१।२।२९ मा भएको फैसलामा अधिकार क्षेत्रात्मक त्रुटि विद्यमान रहेको देखिन आउने ।

तसर्थ, विवेचित आधार प्रमाणबाट नेपाल सरकारको आंशिक स्वामित्व रहेको नेपाल सि.आर.एस. कम्पनीको क्षेत्रीय प्रबन्धक पदमा कार्यरत गोविन्द विक्रम थापाको हकमा कम्पनीको Employee Service Rules Manual बमोजिम हुनेमा कम्पनीमा परेको पुनरावेदनमा निर्णय नहुँदै श्रम अदालतबाट पुनरावेदन लिई मिति २०७१।२।२९ मा गरेको फैसलामा अधिकार क्षेत्रात्मक त्रुटि विद्यमान रहेको देखिँदा श्रम अदालतको मिति २०७१।२।२९ को फैसला उत्प्रेषणको आदेशले बदर हुने ।

इजलास अधिकृत: शिवहरि पौड्याल

कम्प्युटर: विपिनकुमार महासेठ

इति संवत् २०७५ साल साउन १४ गते रोज २ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७१-WO-१०७४, उत्प्रेषण, नेपाल सि.आ.र.एस. कम्पनीका तर्फबाट अख्तियार प्राप्त ऐ.का प्रबन्ध निर्देशक कृष्णबहादुर रायमाझी वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत

निवेदन दाबीको त्रिभुवन राजपथको हेटौंडा दामेचौर खण्डसमेतको राजमार्गको केन्द्रविन्दुबाट दायौं बायाँ २५।२५ मिटर विस्तार गर्ने भनी तत्कालीन श्री ५ को सरकारले निर्णय गरी मिति २०३४।३।२० मा नै राजपत्रमा सूचनाप्रकाशनगरिसकेकोर उक्तसडकमा आफ्नो जमिनपर्ने नागरिकहरूले कानूनबमोजिम सोबापतको क्षतिपूर्तिसमेत पाइसकेको भन्ने विपक्षीहरूको लिखित जवाफहरूबाट देखिन्छ । निवेदकहरूले सडक विस्तार सम्बन्धमा २०३४ सालमा नै निर्णय भइसकेकोलाई अन्यथा

इजलास नं. ३

१

भन्नसकेको देखिँदैन । त्यसैगरी सो निर्णयभन्दा फरक हुने गरी हाल सडक विस्तार हुन लागेको भन्ने पनि देखिँदैन । सडक निर्माणलगायतका विकास निर्माणको कार्यको लागि सरकारले कानूनबमोजिम क्षतिपूर्ति दिई आवश्यकताअनुसार नागरिकहरूका नाउँको जग्गा अधिग्रहण गर्न पाउने भनी आफ्नो भूगोलको जमिनमाथिको अन्तिम स्वामित्व राज्यमा निहित हुने सर्वमान्य सिद्धान्त स्थापित रहेको पाइने । राज्यले नागरिकहरूको जग्गा अधिग्रहण गर्दा कानूनबमोजिमको क्षतिपूर्ति दिनुपर्छ भन्ने यस सिद्धान्तको अभिन्न अङ्ग भएकोले सोबमोजिम नभएमा हक प्रचलनको लागि अदालत प्रवेश गर्न पाउने नागरिकहरूको नैसर्गिक हक हो । तर प्रस्तुत विवादमा यस्तो स्थिति विद्यमान रहेको पाइँदैन । साबिकको निर्णयअनुसार क्षतिपूर्तिलगायतका कानूनबमोजिमका कारबाही सम्पन्न भई हाल सडक विस्तारको कार्य अगाडि बढाउँदा सो सडक क्षेत्रमा कुनै संरचना रहे भएको वा निर्माण गरिएको भए ती संरचनालाई कानूनबमोजिमको वा त्यसले कसैको हक अधिकार सिर्जना गर्न सक्छ भनी मान्न नमिल्ने । दाबीको राजमार्ग विस्तार सम्बन्धमा सरकारको २०३४ सालको निर्णयबमोजिम विपक्षी सडक डिभिजन कार्यालयबाट जारी भएको मिति २०७३।१।१८ को सूचनाले निवेदकहरूको कुनै हक अधिकारमा आघात पुग्न सक्दछ भनी मान्न मिल्ने नदेखिँदा निवेदन दाबीबमोजिम परमादेशको आदेश जारी हुनुपर्छ भन्ने निवेदन दाबीसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, तत्कालीन श्री ५ को सरकारले निर्णय गरी मिति २०३४।३।२० मा राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरेबमोजिम हाल त्रिभुवन राजपथको दाबीको हेटौँडा दामेचौर खण्डसमेत विस्तारको सन्दर्भमा विपक्षी सडक डिभिजन कार्यालयबाट जारी भएको मिति २०७३।१।१८ को सूचना कानूनबमोजिमको देखिएको तथा सडक विस्तारको उक्त कार्यले निवेदकहरूको हकमा आघात पुग्ने नदेखिएको हुँदा प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: विकाश कुमार रजक

कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७५ साल जेठ २ गते रोज ४ शुभम् ।

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७१-CR-००२६ र ०७०-CR-०१७१, लागू पर्खाल हटाउने बारे, मित्रमणी पोखरेल वि. बासुदेव सेढाई र केशवप्रसाद भट्टराई वि. बासुदेव सेढाई

विशेष अदालतको आदेशानुसार भई आएको नक्सा मुचुल्काको न.नं.२ मा साबिक कि.नं.१८५ कित्ताकाट भई कायम हुन आएको कि.नं.६३५ को खुल्ला ठाउँ रहेको देखिन्छ भने न.नं.३ को कम्पाउन्ड वाल ए.टू. जेड. सप्लाई एण्ड डिस्ट्रिब्युटर्स प्रा.लि.ले नै सा.कि. नं.१८५ मा लगाएको भन्ने नक्सा मुचुल्काबाट देखियो । यसैगरी न.नं.४ मा साबिक कि.नं.१८५ कित्ताकाट भई कायम रहेको बाँकी जग्गा र हनुमन्ते खोलामा लगाएको पुरानो वाल भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ । उक्त न.नं. मा आयोजनाको के कति जग्गा बाँकी रहेको छ भन्ने स्पष्टरूपमा खुल्न आएको देखिँदैन । पुनरावेदकले नक्सा जिरहमा हनुमन्ते खोला किनारामा कम्तीमा ५ फिट रहने गरी कम्पाउन्ड वालभन्दा बाहिर बाटो छाडेको र किनारमा ग्यावियन वाल लगाएको भनी उल्लेख गरे पनि सोअनुरूप दक्षिणपूर्वी कुनामा बाटो छोडिएको भन्ने नक्सा मुचुल्काबाट स्पष्ट रूपमा देखिएको पाइँदैन । यसरी विशेष अदालतबाट भएको फैसलामा न.नं.४ मा ए.टू.जेड. सप्लाई एण्ड डिस्ट्रिब्युटर्स प्रा.लि.को के कति जग्गा बाँकी रहेको छ, जग्गा विकास आयोजनाले लगाएको खोला किनारको वालले सार्वजनिक जग्गा मिचेको छ छैन भन्ने सम्बन्धमा स्पष्ट विवेचना गरेको पाइएन । प्रस्तुत विवाद हनुमन्ते खोलाको किनारामा आयोजनाले लगाएको पर्खालले सार्वजनिक जग्गा मिचेको हो वा होइन भन्ने रहेकोमा सो सम्बन्धमा सम्बद्ध प्रमाणको विवेचना नगरी अस्पष्ट एवम् विरोधाभाषपूर्ण रूपमा कि.नं.१८५ को जग्गामै पर्खाल लगाएको देखिएको भनी अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको मिति २०६८।१।६ को निर्णय बदर गरेको विशेष अदालतको फैसला मिलेको नदेखिँदा बदर गरिदिएको छ ।

अब आयोजनाको जग्गा कति हो भन्ने सर्वप्रथम स्पष्ट गरी त्यसपछि सार्वजनिक जग्गा मिचेको छ छैन भन्नेसमेतका विवादित विषयमा जे जो बुझ्नु पर्ने हो सबै प्रमाण बुझी कानूनबमोजिम कारबाही किनारा गर्नु भनी प्रस्तुत मुद्दामा हाजिर रहेका पक्षलाई विशेष अदालत काठमाडौंमा उपस्थित हुनु भनी तारेख तोकी मिसिलसमेत विशेष अदालतमा पठाइदिने ।

इजलास अधिकृत: अनुपमा पन्त

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७५ साल फागुन २२ गते रोज ४ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०६९-CR-०५५५, लागु औषध खैरो हेरोइन र चरेस, अनिता तिमिल्सिना वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी जितेन्द्रकुमार थापाले सञ्चालन गरेको एथेन्टिक कार्गोमा खानतलासी गर्दा ४५ ग्राम खैरो हेरोइनजस्तो पदार्थ र १० किलो चरेस बरामद भएको भन्ने पाइन्छ । सो कार्गो अफिसमा लागु औषधको अवैध कारोबार हुने गरेको छ भन्ने सूचनाका आधारमा खानतलासी लिँदा टि.भी.को कार्टुनमा पोको पारी भित्र काठको फ्रेम तथा किताबको गाताभित्र लुकाई राखेको अवस्थामा लागु औषध चरेस १० किलो र खैरो हेरोइन ४५ ग्राम फेला परेकोले बरामद गरी प्रतिवादीहरूलाई पक्राउ गरेको भन्ने प्रहरी प्रतिवेदन रहेको पाइन्छ । उक्त बरामद भएको लागु औषध परीक्षण गर्दा खैरो हेरोइन र चरेस पाइएको भन्नेसमेत परीक्षण प्रतिवेदनबाट देखिन्छ । यसरी एथेन्टिक कार्गोबाट बरामद भएको सामान खैरो हेरोइन र चरेससमेत भएको देखिने ।

लागु औषधको कारोबारमा पुनरावेदिका प्रतिवादी अनिता तिमिल्सिनाको संलग्नता रहे नरहेको तर्फ हेर्दा प्रतिवादी अनिता तिमिल्सिना सहप्रतिवादी जितेन्द्रकुमार थापाले सञ्चालन गरेको एथेन्टिक कार्गो अफिसको कर्मचारी रहेको कुरामा कुनै विवाद देखिँदैन । प्रतिवादी जितेन्द्रकुमार थापा र अनिता तिमिल्सिनाको बयानबाट समेत निज अनिताको जिम्मा भनेको कार्गो अफिसमा आउने ग्राहकलाई पार्सल गरी पठाउने

सामानको लाग्ने दस्तुरबारे जानकारी गराउनेसम्म रहेको भन्ने देखिन्छ । पार्सल गरी पठाउने चिज वस्तुको नाप तौल तथा जाँचबुझ गर्ने काम आफ्नो नभई कार्गो सञ्चालक जितेन्द्रकुमार थापाको भएकाले कार्गोको लागि आएको सामान आफूले अफिसमा राखिदिएको सम्म मात्र हो । लागु औषधको बारेमा आफूलाई कुनै थाहा जानकारी नभएको भनी अदालतको बयानमा लेखाएको पाइन्छ । त्यसैगरी सहप्रतिवादी जितेन्द्रकुमार थापाले मौकामा अधिकारप्राप्त अधिकारी तथा अदालतसमक्ष आई गरेको बयानसमेतबाट विवादित लागु औषधको बारेमा यी प्रतिवादीहरूलाई पहिलेदेखि नै थाहा जानकारी रहेको भन्ने पनि देखिँदैन । प्रतिवादी जितेन्द्रकुमार थापाले सञ्चालन गरेको कार्गो अफिसबाट बरामद गरेको कार्टुनमा लागु औषध भएको भन्ने प्रतिवादी अनिता तिमिल्सिनालाई पूर्वजानकारी रहेको थियो भन्ने प्रमाण वादी पक्षबाट पेस गर्नसकेको नदेखिँदा कार्गो गर्नका लागि बुझी लिएको कार्टुनमा लागु औषध बरामद भएको भन्ने आधारमा मात्र लागु औषधजस्तो संगीन अपराधमा प्रतिवादी अनिता तिमिल्सिनाको संलग्नता रहेको भन्ने नमिल्ने ।

पुनरावेदिका प्रतिवादी अनिता तिमिल्सिनाले पनि आफू कार्यरत अफिसमा कार्गो गर्नको लागि आएका सामानहरू जिम्मा बुझी राखिदिनेसम्मको जिम्मेवारी रहेको र बरामद मुचुल्कामा उल्लिखित सामान राज भन्ने व्यक्तिले बाहिर पठाउनको लागि अरु सामान ल्याउँदा बिल गरौं भनी छोडी गएको कारणले कार्गो गर्ने प्रयोजनको लागि उक्त सामान अफिसमा रहन गएको भन्ने प्रतिवादीले बयानमा लेखाएको देखिएबाट सो कार्गो गर्ने सामान लागु औषध नै हो भन्ने पूर्वजानकारी रहेको भन्ने ठोस वस्तुगत आधार वादी पक्षबाट देखाउन सकेको नदेखिँदा सो लागु औषध कारोबारको कसुरमा प्रतिवादी अनिता तिमिल्सिनाको संलग्नता रहेको नदेखिने ।

तसर्थ, उल्लिखित आधार र प्रमाणबाट अभियोग मागदाबीबमोजिम चरेस र खैरो हेरोइनसमेतको लागु औषधको कारोबारमा प्रतिवादी अनिता तिमिल्सिनाको संलग्नता रहेको भन्ने तथ्य निज प्रतिवादीको बयान र मिसिल संलग्न अन्य प्रमाणसमेतबाट नदेखिँदा निज

प्रतिवादी अनिता तिमिल्सिनालाई आरोपित कसुरबाट सफाइ दिने गरी सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०६७।२।१८ मा भएको फैसला नमिलेकोले केही उल्टी भई निज प्रतिवादी अनिता तिमिल्सिनालाई लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १७ बमोजिम ऐ.दफा १४(१)(घ)(४) अनुसार हुने सजायको आधा १ (एक) वर्ष कैद र रु.५,०००।- (पाँच हजार रुपैयाँ) जरिवाना र ऐ. दफा १४(१)(छ)(२) अनुसार हुने सजायको आधा ५ (पाँच) वर्ष कैद र रु.३७,५००।- (सैंतिस हजार पाँच सय रुपैयाँ) जरिवाना हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६८।११।१९ मा भएको फैसला नमिलेकोले उल्टी भई निज पुनरावेदिका प्रतिवादी अनिता तिमिल्सिनाले अभियोग मागदाबीबाट सफाइ पाउने।

इजलास अधिकृत : रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७६ साल जेठ २४ गते रोज ६ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री उम्बरबहादुर शाही, ०७१-WO-१०५७, उत्प्रेषण / परमादेश, विनाकुमारी सिंह कार्की वि. रोशन महर्जनसमेत
निवेदन बेहोरामा उल्लिखित मुद्दा नं. ०७०-CP-०८४२ को लिखत बदर मुद्दामा प्रतिवादी यी निवेदिकाको नाममा काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट जारी भएको म्याद हेर्दा काठमाडौं जिल्ला का.म.न.पा.वडा नं. ३ को वतनमा म्याद जारी भएको देखियो। निवेदिकाले विवादित कि.नं. २५७ को ०-८-०-१ को जग्गा बिक्री गर्दा र.नं. ४७३३ (ख) मिति २०६४।११।८ को राजीनामा लिखतमा पनि सोही वतन उल्लेख भएको देखिन्छ। निवेदिकाको नागरिकतामा पनि सोही वतन उल्लेख भएको निवेदनसाथ पेस भएको प्रतिलिपिबाट देखिन्छ। नागरिकता तथा विवादित लिखतमा उल्लिखित वतनमा नै म्याद जारी भएको कुरा निवेदिका स्वयम्ले स्वीकार गरेको पाइन्छ। तामेली म्याद बेपत्ते भएपश्चात् जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को नियम २२क बमोजिम राष्ट्रियस्तरको पत्रिका गोरखापत्रमा समेत सोही वतनमा म्याद प्रकाशित भएको देखियो। लिखतकै वतनमा जारी भएको र प्रकाशित भएको म्यादलाई अन्यथा

भन्न नमिल्ने। निवेदिकाले २०४६ सालदेखि हालसम्म काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ८ मा बसी आएको भनी निवेदनमा उल्लेख गरेको देखिए पनि मिति २०६४।११।८ को लिखतमा काठमाडौं जिल्ला का.म.न.पा.वडा नं. ३ भनी स्पष्ट वतन उल्लेख गरी लिखत पारित गरिदिएको अवस्थामा सोही वतनमा नै म्याद जारी हुनु स्वाभाविक नै देखियो। उक्त वतन आफ्नो होइन भनी निवेदिकाले जिकिर लिनसकेको नदेखिने। कुनै मुद्दाका पक्ष जहाँसुकै बसे पनि नागरिकता तथा तथा लिखतमा उल्लिखित वतन नै आधिकारिक र भरपर्दो मान्नु पर्ने हुन्छ। राष्ट्रिय स्तरको दैनिक पत्रिकामा म्याद प्रकाशित गर्नुको आशय प्रतिवादीले आफूउपर मुद्दा परेको जानकारी पाउन सकुन् भन्ने नै हो। राष्ट्रियस्तरको पत्रिकामा सार्वजनिकरूपमा म्याद प्रकाशित हुँदा म्यादवाला स्वयम् वा आफन्त वा अरु कसैले थाहा पाई म्यादवालालाई जानकारी दिने अवसर प्राप्त हुन्छ। म्याद तामेली प्रक्रियाको अन्तिम विकल्प नै राष्ट्रियस्तरको दैनिक पत्रिकामा म्याद प्रकाशित गर्नु हो। त्यसरी म्याद प्रकाशित गर्दा प्रतिवादीको नाम, थर तथा वतन अन्यथा छैन भने त्यस्तो म्याद बदर गर्नु न्यायोचित हुँदैन। बिनाकारण म्याद बदर गर्दै जाने हो भने एकातिर कानूनले निर्धारित गरेको म्याद तामेली प्रक्रियाको औचित्य नै समाप्त हुन जान्छ भने अर्कोतर्फ मुद्दाको अन्त्य कहिले पनि नहुने।

अतः उपर्युक्तबमोजिमको आधार कारणबाट निवेदिकाले लिखतमा उल्लेख गरेकै वतनमा म्याद प्रकाशित भएको र उक्त वतन अन्यथा देखिन नआएकोले उक्त म्यादलाई बेरितको भन्न मिलेन। निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी हुनुपर्ने अवस्थाको विद्यमानता देखिन नआएकोले प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत : महेश खनाल

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा (सुस्मिता)

इति संवत् २०७५ साल माघ २८ गते रोज २ शुभम्।

यसै लगाउको निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार फैसला भएका छन्-

- ०७१-WO-०४१६, उत्प्रेषण / परमादेश, मायादेवी खड्गी वि. काठमाडौं जिल्ला

अदालतसमेत

- ०७१-WO-१०५६, उत्प्रेषण / परमादेश, विनाकुमारी सिंह कार्की वि. रोशन महर्जनसमेत
- ०७१-WO-१०५९, उत्प्रेषण / परमादेश, विनाकुमारी सिंह कार्की वि. रोशन महर्जनसमेत
- ०७१-WO-१०५८, उत्प्रेषण / परमादेश, विनाकुमारी सिंह कार्की वि. रोशन महर्जनसमेत

४

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७१-CR-१२७९, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. रामपुजन मण्डल

वारदातस्थलमा प्रतिवादी रामपुजन मण्डलले दुईजनाको सल्लाहबमोजिम पीडितलाई मिलबाट गहुँ पिसाएर आउँदाको अवस्थामा बाटोमा समाई बाँसघारीमा लगी लडाईं जबरजस्ती करणी गर्ने उद्देश्यले जबरजस्ती निजको कट्टु खोली निजलाई करणी गर्न लागेको अवस्थामा प्रहरी गस्ती टोलीले देखी मलाई पक्राउ गरेको हो भनी मौकाको बयानमा उल्लेख भएको पाइन्छ। सो बयानलाई प्रहरी प्रतिवेदनले समेत समर्थन गरेको देखिन्छ। जाहेरवाला र पीडितले जबरजस्ती करणी गरेको भनी किटानी बकपत्र गरेको भए तापनि सो बकपत्रलाई पीडित, शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदन एवम् प्रहरी प्रतिवेदनले खण्डित गरेको पाइन्छ। यसरी प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गर्न प्रयास गरेको तर गस्तीको प्रहरी टोली सोही समयमा घटनास्थलमा पुगेको कारण जबरजस्ती करणीको कार्य सम्पन्न गर्न नपाउँदैको अवस्थामा प्रतिवादी पक्राउ परेको देखिँदा प्रतिवादी रामपुजन मण्डल कसुरदार होइनन् भनी मान्न नमिल्ने।

प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गर्न प्रयास गर्दा पीडितले प्रतिकार गर्ने क्रममा सङ्घर्षका चिह्नहरू घाउचोट निलडाम देखिएको भन्ने चिकित्सकको रिपोर्ट उल्लेख भएको पाइन्छ। प्रतिवादीबाट पीडितलाई जबरजस्ती करणी भइसकेको भन्ने उल्लेख नभई करणी गर्नको लागि जमिनमा लडाइसकेकोसम्म भन्ने प्रहरी प्रतिवेदनमा उल्लेख देखिन्छ। पीडितले गरेको बकपत्रको जिरह खण्डमा प्रतिवादी रामपुजन मण्डलले मलाई जबरजस्ती

समातेर लाँदाको अवस्थामा मैले हल्ला गर्दा प्रहरी आई प्रतिवादीलाई पक्राउ गरेको हो भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ। यसरी प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गर्ने उद्देश्यले मिलबाट गहुँ पिसाएर आउँदै गर्दा बाटो छेकी समाती बाँसघारीमा लगी लडाईं जबरजस्ती करणीको कार्य सम्पन्न गर्न नपाउँदै पक्राउ परेको अवस्थाको विद्यमानता देखिँदा प्रतिवादी रामपुजन मण्डलले जाहेरवालाको नाबालिका छोरी वर्ष ११ की पीडित परिवर्तित नाम अस्मिताकुमारीलाई जबरजस्ती करणी गरेको नभई उद्योगसम्म गरेको देखिने।

प्रतिवादीले पीडितलाई मिलबाट गहुँ पिसाएर आफ्नो घरतर्फ साइकलमा फर्की रहेकोमा बाटो छेकी प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गर्ने उद्देश्यले हातमा समाई बाँसघारीतर्फ लगी लडाईं जबरजस्ती करणी गर्न नपाउँदै प्रतिवादी पक्राउ परेको र पीडितको शरीरमा प्रतिकार गर्दा लागेका घाउ तथा निलडाम देखिनुका साथै History given by both male and female attempt for rape but did not success भन्ने शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको देखिरहेको अवस्थामा प्रतिवादीलाई जबरजस्ती करणीको उद्योगमा कसुर ठहर गर्नुपर्नेमा प्रतिवादीलाई आरोपित कसुरबाट सफाइ दिने गरी पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०७१।३।३१ मा भएको फैसला मनासिब नदेखिने।

तसर्थ, माथि उल्लिखित आधार प्रमाणबाट मिति २०६९।७।१२ गते प्रतिवादी रामपुजन मण्डलले जाहेरवालाको नाबालिका छोरी वर्ष ११ की पीडित परिवर्तित नाम अस्मिताकुमारी साहलाई जबरजस्ती करणी गर्ने उद्देश्यले समाती बाँसघारीमा लगी लडाईं जबरजस्ती करणी गर्न प्रयास गरी जबरजस्ती करणी गर्ने उद्योगसम्म गरेको तथ्य प्रतिवादीको मौकाको बयान, प्रहरी प्रतिवेदन र पीडितको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनसमेतबाट स्थापित भएको देखिँदा प्रतिवादीलाई अभियोग मागदाबीबमोजिम कसुर ठहर गरी सुरु सिराहा जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।६।१ मा भएको फैसलालाई उल्टी गरी प्रतिवादीलाई आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने ठहर्नाई पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०७१।३।३१

मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई प्रतिवादी रामपुजन मण्डललाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(२) र ५ नं. बमोजिम जबरजस्ती करणीको उद्योगमा ५ (पाँच) वर्ष कैद सजाय हुने।

इजलास अधिकृत : रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७६ साल जेठ २४ गते रोज ६ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७१-सी-०९४२, निषेधाज्ञा, माङ्गगेन साहसमेत वि. राम गोपाल यादवसमेत

फेकु साह विरुद्ध जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सप्तरीसमेत भएको संवत् २०७० सालको WO-०३४ को परमादेशको निवेदनमा पनि पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट उक्त कि.नं. ११८ को जग्गालाई सार्वजनिक पोखरीको डिल भएको स्वीकार गरी सोमा रहेका रूखहरूसमेत कानूनबमोजिम ठेक्का गर्न गराउन विपक्षी जिल्ला विकास समितिको कार्यालयसमेतको नाममा परमादेश जारी हुने गरी मिति २०७०।८।३० मा आदेश भएको देखिन आउने।

प्रस्तुत निवेदन दायर हुनुअघि नै दायर भएका निषेधाज्ञा तथा परमादेशको निवेदनहरूमा कि.नं.११८ को जग्गा सार्वजनिक पोखरी डिल भनी पुनरावेदन अदालत राजविराजको आदेशमा उल्लेख भएको उक्त जग्गा निवेदकहरूको निर्विवाद हक भोगको रहेको भनी मान्न मिल्ने देखिएन। आफ्नो निर्विवाद हक भोगको सम्पत्तिमा अन्य कसैबाट आघात पुग्न सक्ने आशङ्काको अवस्थामा मात्र निषेधाज्ञा जारी हुने। निवेदन दाबीको जग्गामा निवेदकहरूको आफ्नो निर्विवाद हक नै स्थापित भई नसकेको अवस्थामा त्यस्तो जग्गामा रहेका रूख विरुवा उपभोग गर्न बाधा अवरोध नगर्नु भनी विपक्षीहरूउपर निषेधाज्ञा जारी गरिपाउँ भन्ने निवेदन दाबी तथा पुनरावेदन जिकिर कानूनसम्मत देखिन नआउने।

तसर्थ, उपर्युक्तबमोजिम विवेचित आधार कारणबाट निवेदन खारेज हुने तथा अन्तरिम आदेशसमेत निष्क्रिय हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत राजविराजको

मिति २०७१।३।८ को आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : महेश खनाल

कम्प्युटर: अभिषेककुमार राय

इति संवत् २०७४ साल चैत ४ गते रोज १ शुभम्।

- यसै लगाउको ०७३-सी-१६४३, परमादेश, माङ्गगेन साहसमेत वि. गा.वि.स. कार्यालय, सकरपूरा, सप्तरीसमेत भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ।

६

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७२-सी-०२४३, निषेधाज्ञा, चन्द्रप्रसाद गुरागाई वि. सनराइज बैंक लि., गौरीधासमेत

निवेदक मनकामना क्रसर उद्योग प्रा.लि. ले स्काभेटर, ट्रिपरसमेतका मेसिनरी सामान धितोमा राखी विपक्षी सनराइज बैंकबाट लिएको कर्जा तथा लिलामी प्रक्रिया सम्बन्धमा दायर गरेका विभिन्न मुद्दाहरूको अन्तिम टुंगो नलागेसम्मको लागि विपक्षीउपर निषेधाज्ञा जारी गरी पाउन माग दाबी लिएको पाइयो। निवेदकले विपक्षी सनराइज बैंकसमेतउपर काठमाडौं जिल्ला अदालतमा दायर गरेको संवत् २०६८ सालको दे.नं.०४७५१ को रसिद भर्पाई दिलाई हरहिसाब गरिपाउँ भन्ने मुद्दा र संवत् २०६८ सालको मु.नं. ०३०३९ को किर्ते जालसाजी मुद्दामा वादी दाबी नपुग्ने ठहरी मिति २०६९।१०।२४ मा फैसला भएको र पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७१।८।८ मा सुरु फैसला सदर भई अन्तिम भई बसेको उक्त मुद्दाको मिसिलहरूबाट देखिन आउने। त्यसैगरी निवेदकले धितोमा रहेको सम्पत्ति लिलाम नगर्न भनी काठमाडौं जिल्ला अदालतमा दायर गरेको संवत् २०६८ सालको रि.नं. ०००२९ को निषेधाज्ञा को निवेदन खारेज हुने ठहरी मिति २०६९।१०।२४ मा आदेश भएको र पुनरावेदन अदालत पाटनबाट सुरुको आदेश मिति २०७१।८।८ मा सदर भई अन्तिम भई बसेको नदेखिने। निवेदकले जुन मुद्दाहरूको अन्तिम टुङ्गो नलागेसम्मको लागि निषेधाज्ञाको माग दाबी लिएको हो सो मुद्दाहरूमा सुरु अदालतबाट दाबी नपुग्ने ठहरी फैसला भएको र पुनरावेदन अदालतबाट सदर भई अन्तिम रही

बसेको अवस्थामा निवेदकले पुनः सोही विवादित धितो लिलामकै विषयमा पुनरावेदन अदालत पाटनमा दायर गरेको निषेधाज्ञाको निवेदनको औचित्यता रहेको नदेखिने।

निवेदकले विपक्षी बैंकबाट ट्रिपर तथा स्काभेटरसमेत धितोमा राखी लिएको ऋण कर्जा सर्तबमोजिमको भाखाभिन्न बुझाएको भन्ने दाबी जिकिरसमेत लिएको देखिएन। निवेदकले लिएको कर्जा सर्तबमोजिम तिर्नु बुझाउनु पर्ने दायित्व पूरा नगरेको अवस्थामा बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५७ बमोजिमको प्रक्रिया पुन्याई कानूनबमोजिम उक्त धितोबाट ऋण कर्जा असुल गर्न नपाउने भन्न मिल्ने देखिन नआउने। कानूनले दिएको अधिकारअन्तर्गत गरेको कार्यलाई अन्यथा नभएसम्म कानूनविपरीत भएको मान्न मिल्ने देखिएन। साथै ऋणीले कर्जा लिँदा भए गरेका सर्तको पालना नगरी कर्जा चुक्ता नगरेमा सुरक्षणबापत राखेको धितो कानूनबमोजिम लिलाम गरी वित्तीय संस्थाले आफ्नो लेना असुलउपर गर्दैमा ऋणीको हक अधिकारमा असर पर्ने अवस्थासमेत देखिन नआउने।

अतः उपर्युक्तबमोजिम विवेचित आधार कारणबाट निवेदन मागबमोजिमको निषेधाज्ञाको आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था विद्यमान रहे भएको नदेखिँदा रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७१।८।८ को आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: महेश खानाल

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७४ साल चैत ४ गते रोज १ शुभम्।

७

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७२-८१-०२४४, निषेधाज्ञा / परमादेश, चन्द्रप्रसाद गुरागाई वि. सनराइज बैंक लि., गौरीधासमेत

निवेदक मनकामना क्रसर उद्योग प्रा.लि. को धितो लिलाम सम्बन्धमा मिति २०७०।१।३ मा कान्तिपुर दैनिकमा प्रकाशित सूचनाबाट आफ्नो हक अधिकारमा आघात पर्ने आशङ्का भएको भनी सो सूचनाबमोजिमको

लिलाम कार्य रोक्नको लागि निवेदकले पुनरावेदन अदालत पाटनमा संवत् २०६९ सालको मु.नं. ०६९-WO-०८९० को निषेधाज्ञाको निवेदन दायर गरी विचाराधीन रहेको अवस्थामा विपक्षी सनराइज बैंकबाट सोही धितो लिलाम सम्बन्धमा मिति २०७०।३।७ को नागरिक दैनिकमा ७ दिनको सूचना प्रकाशित गरेउपर निवेदकले प्रस्तुत निषेधाज्ञासमेतको निवेदन दिएको नदेखिने। निवेदकले दायर गरेको अधिल्लो मु.नं. ०६९-WO-०८९० को निषेधाज्ञाको निवेदन खारेज हुने ठहरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७१।८।८ मा भएको आदेश सदर हुने ठहरी आज यसै इजलासबाट लगाउको ०७२-८१-०२४३ को निषेधाज्ञा मुद्दामा फैसला भएको छ। प्रस्तुत मुद्दामा पनि सोही धितोको लिलामसम्बन्धी विवादित विषय अन्तरनिहित रहेकोले उक्त मुद्दामा ग्रहण गरिएको आधार कारणबाट प्रस्तुत मुद्दामा पनि निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी गर्नु पर्ने अवस्थाको विद्यमानता देखिन नआउने।

अतः उपर्युक्तबमोजिम विवेचित आधार कारणबाट निवेदन मागबमोजिमको निषेधाज्ञाको आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था विद्यमान रहे भएको नदेखिँदा निवेदन खारेज हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७१।८।८ को आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: महेश खानाल

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७४ साल चैत ४ गते रोज १ शुभम्।

८

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७२-८१-०८६२, निषेधाज्ञा / परमादेश, रेशम चापागाई वि. बट्टीप्रसाद शर्मा

मध्य पहाडी पश्चिम लोकमार्गअन्तर्गतको बागलुङ बुर्तिबाङ सडकमा निवेदकको नाउँ दर्ताको कि.नं.२५७६ को जग्गा परेकोमा विवाद देखिएन। मिति २०५४ सालमा जि.वि.स. कार्यालय, बागलुङबाट विकेन्द्रित ग्रामीण पूर्वाधार जीविकोपार्जन सुधार कार्यक्रमअन्तर्गत मोटर बाटो निर्माण गर्ने क्रममा पूर्वसूचना र जानकारीबेगर निवेदकसमेतको जग्गामा मुआब्जा नदिई

बाटो निर्माण गर्न लागेको भनी पुनरावेदक जि.वि.स.को कार्यालय, बागलुङसमेतलाई विपक्षी बनाई सर्वोच्च अदालतमा २०५५ सालको रिट नं.३४१३ को उत्प्रेषण परमादेशको रिट निवेदन दायर भएकोमा सर्वोच्च अदालतबाट निवेदकहरूको सडकमा परेको जग्गाको मुआब्जा दिनेतर्फ कारबाही बढाई मुआब्जा दिनु भनी मिति २०५८।५।१९ मा विपक्षी जि.वि.स.को कार्यालय, बागलुङसमेतउपर परमादेशको आदेश जारी भएको देखिन आउने । निवेदकको कि.नं.२५७६ को जग्गाको मुआब्जा दिनेतर्फ कुनै कारबाही नगरी पुनः जग्गामा खन्ने नोक्सानी गर्ने गर्न लागेकोले परमादेशसहितको आदेश जारी गरिपाउँ भनी जि.वि.स.को कार्यालय, बागलुङसमेत उपर पुनरावेदन अदालत बागलुङमा मिति २०६५ साल र २०६६ सालमा छुट्टाछुट्टै दायर गरेको रिट निवेदनमा पनि उक्त अदालतबाट यी पुनरावेदकसमेतका विपक्षीहरूको नाउँमा कानूनबमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी निवेदकको बाटोमा परेको जग्गामा क्षतिपूर्तिस्वरूप मुआब्जा दिनु दिलाउनु भनी मिति २०६५।३।२३ र मिति २०६७।१।२९ मा परमादेशको आदेश जारी भएको मिसिल संलग्न आदेशको प्रतिलिपिबाट देखिन आउने । अदालतबाट भएको आदेशको कार्यान्वयन गर्नुपर्ने कर्तव्य पुनरावेदक जिल्ला विकास समिति कार्यालय, बागलुङसमेतको रहे भएकोमा विवाद छैन । निवेदकको सडकमा परेको जग्गाको मुआब्जाको लागि मुआब्जा निर्धारण समितिले निर्धारण गरेको रकम निवेदकले बुझ्न नआएको भन्ने पुनरावेदकको दाबी देखिन्छ तर निवेदकलाई उक्त रकम बुझ्न सूचना जानकारी दिएको वा मुआब्जा दिलाउन कुनै पहल गरेको भन्ने पुष्टि हुने कुनै कागज प्रमाण पेश गर्न सकेको देखिएन । पुनरावेदनमा आफूले निवेदकलाई कुनै किसिमको मुआब्जा दिनु पर्ने होइन भन्ने स्पष्ट जिकिरसमेत लिएको पाइएन । यस स्थितिमा अदालतको फैसला तथा कानूनबमोजिमको कर्तव्य पालना गर्नु पर्ने दायित्वबाट पुनरावेदक पन्छिन मिल्ने देखिन नआउने ।

अतः विवेचित आधार कारणबाट निवेदकको नाउँ दर्ताको कि.नं.२५७६ को बाटोमा परेको जग्गाको

क्षतिपूर्तिस्वरूप कानूनबमोजिम मुआब्जा दिनु दिलाउनु भनी जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, बागलुङसमेतका विपक्षीहरूको नाउँमा परमादेश जारी हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत बागलुङको मिति २०७२।५।२ को आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : महेश खनाल

कम्प्युटर: अभिषेककुमार राय

इति संवत् २०७४ साल चैत ४ गते रोज १ शुभम् ।

९

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७२-CI-०९९४, निषेधाज्ञा, लक्ष्मण मण्डल केबल वि. रामेश्वर मण्डल सुमन

निवेदनमा उल्लिखित साबिक कि.नं.४९० को ०-९-१० हाल कि.नं.१३२१ को ०-४-१५ र १३२० को ०-४-१५ को जग्गामा मोही हक कायम गरी मोही नामसारी गरिपाउँ भनी निवेदक रामेश्वर मण्डल सुमनले भूमिसुधार कार्यालय, धनुषामा दायर गरेका २०७० सालको मि.नं. ४ र मि.नं. ५ को मुद्दामा भूमिसुधार कार्यालयबाट मोही हक नामसारी हुने र मोहियानी हकको प्रमाणपत्र पाउने ठहरी मिति २०७०।१२।२६ मा फैसला भएको नदेखिने । सो फैसलाउपर पुनरावेदकहरूले पुनरावेदन गरेकोमा पुनरावेदन अदालत जनकपुरबाट सुरु फैसला सदर हुने ठहरी मिति २०७१।१।१२ मा फैसला भएको देखियो । त्यसैगरी जग्गाधनी पुनरावेदकहरू रामबाबु मण्डल केवट र लक्ष्मण मण्डल केवटले निवेदक रामेश्वर मण्डल केवटउपर धनुषा जिल्ला अदालतमा दायर गरेको २०७० सालको वि.अ.दे.नं. ७ र ८ को मोही निष्काशन मुद्दामा वादी दाबी नपुग्ने ठहरी मिति २०७१।१।१६ मा फैसला भएको मिसिल संलग्न फैसलाको प्रतिलिपिबाट देखिन आयो । उक्त फैसलाहरूबाट प्रत्यर्थी निवेदक रामेश्वर मण्डल सुमन दाबीको कि.नं. १३२० र १३२१ को जग्गाको मोही कायम भएको अवस्थामा प्रत्यर्थी निवेदक मोही होइनन् भन्ने पुनरावेदन जिकिर मनासिब देखिन नआउने । यसरी अदालतको फैसला तथा कानूनबमोजिम निवेदकको मोहियानी हक निहित रहेको जग्गामा बलजपत्ती कब्जा तथा हस्तक्षेप नगर्न विपक्षीहरूको नाममा निषेधाज्ञा

जारी हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत जनकपुरको आदेश अन्यथा देखिन नआउने ।

तसर्थ, विवेचित आधार, कारणबाट निवेदनमा उल्लिखित साबिक कि.नं.४९० को ०-९-१० हाल कि.नं.१३२१ को ०-४-१५ र १३२० को ०-४-१५ को जग्गामा निवेदकको मोहियानी हक स्थापित भएको देखिँदा निवेदन मागबमोजिम निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत जनकपुरबाट मिति २०७१।११।१२ मा भएको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: महेश खनाल

कम्प्युटर: अभिषेककुमार राय

इति संवत् २०७४ साल चैत ४ गते रोज १ शुभम् ।

१०

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी., ०७२-CI-११२१, उत्प्रेषण / परमादेश, महेशकुमार बस्नेतसमेत वि. नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण, प्रधान कार्यालय, बबरमहलसमेत

रिट निवेदकहरू नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण गठन हुनुपूर्व विभिन्न मितिमा तत्कालीन श्री ५ को सरकार हवाई विभाग तथा सो विभागअन्तर्गतका कार्यालयहरूमा रही अस्थायीरूपमा कार्यरत रहेको र निजहरूको अस्थायी सेवा अवधि तत्कालीन श्री ५ को सरकारको निजामती किताबखानाबाट अविच्छिन्न रहेको देखिएपछि कानूनबमोजिम नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरणको कर्मचारीमा परिणत भएकोसम्म विवाद नदेखिने । अस्थायी सेवा अवधि पनि जोडिने गरी भएको व्यवस्था आफूहरू पदमा बहाल रहेको अवस्थामा नै उठान गरिएको पहलको उपज भएको तर आफूहरू पदमा बहाल रहेकै समयमा निवेदकहरूको निवेदनउपर कारबाही नभई सेवा निवृत्त भइसकेपछि मात्र कानूनमा संशोधन भएको र उक्त व्यवस्था सेवा निवृत्त कर्मचारीहरूको हकमा लागू नहुने भन्ने प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशसमेत नियमावलीमा उल्लेख भएको नदेखिएको स्थितिमा आफ्नै पहलमा गरिएको व्यवस्थाको प्रतिफल आफूहरूले समेत पाउनुपर्ने भन्ने निवेदकहरूको मुख्य जिकिर स्वाभाविक अपेक्षाका रूपमा लिनुपर्ने देखिन आउने ।

निवेदकहरूको अस्थायी सेवा अवधि पनि जोडी पाउन गरेको निवेदनको आधार निजामती सेवा ऐन, २०४९ मा भएको तेश्रो संशोधनको कानूनी प्रावधान रहेको देखियो भने प्राधिकरण नियमावली संशोधन हुनुपूर्वको अवस्थामा समेत निवेदकहरूको पूर्वअस्थायी सेवा अवधि जोड्न नमिल्ने भन्ने बेहोराको कानूनी व्यवस्था र सो मान्न मिल्नेसम्बन्धी कुनै अवस्थासमेत नदेखिने । निज निवेदक कर्मचारीहरूको पालामा उठान भएको विषयको प्रतिफल उमेर हदका कारण सेवा निवृत्त भएका निज कर्मचारीहरूको हकमा लागू नहुने र निज कर्मचारीसँगै कार्यरत तर सेवा निवृत्त नभएका कर्मचारी (जो पछि सेवा निवृत्त हुन्छन्) हरूको हकमा मात्र लागू गर्ने भन्ने अर्थ गर्नु कार्यविधिगत पारदर्शिता एवम् नीतिगत समानतासमेत हुने नदेखिने । मिति २०७२।२।३२ पश्चात् सेवाबाट निवृत्त हुने कर्मचारीले उक्त सुविधा पाउने तर सोपूर्व निवृत्त हुने कर्मचारीले उक्त सुविधा नपाउने भनी कानूनले कुनै मापदण्ड नतोकेको अवस्थामा सेवामा रहेका कर्मचारीहरूको हकमा मात्र सो व्यवस्था लागू गर्ने भन्ने बेहोराको विपक्षीहरूको निर्णयले कर्मचारीहरूबिचमा पनि एक किसिमको असमानता एवम् भेदभावको स्थिति सिर्जना गर्न सक्ने देखियो । महत्त्वपूर्ण कुरा त जिन्दगीभर सेवा गरेर सेवाबाट उमेर हदका कारण निवृत्त निज निवेदकहरूको बढुवा प्रयोजनका लागि अस्थायी सेवा अवधि जोडिने तर उपदान वा निवृत्तिभरणको सेवा सुविधाको हकमा उक्त सेवा अवधि नजोडिने भन्ने तर्क गर्नु अव्यावहारिक एवम् कानूनको औचित्यसमेतको विपरीत हुने नदेखिने । बढुवा प्रयोजनका लागि जोडिने व्यक्तिको अस्थायी सेवा अवधि सोही व्यक्तिको उपदान, निवृत्तिभरण प्रयोजनका लागि नजोडिनु पर्ने कारणको वस्तुनिष्ठ आधारसमेत विपक्षीहरूबाट उल्लेख हुन नसकेको अवस्थालगायतका आधार कारण एवम् विपक्षीहरूको काम कारबाहीबाट रिट निवेदक कर्मचारीहरूको हकमा आघात नपरेको भन्ने अवस्थाको विद्यमानता नदेखिँदा निवेदकहरूको अस्थायी सेवा अवधि जोड्न नमिल्ने भन्ने बेहोराको विपक्षी प्राधिकरणको मिति २०७२।२।३२ को निर्णय र सोहीबमोजिमको पत्राचार कानूनसम्मत रहेको

देखिन नआउने।

अतः विवेचित आधार, प्रमाण तथा कारणबाट रिट निवेदकहरू सेवामा बहाल रहेको अवस्थामा नै थालेको निजहरूको कार्यको प्रतिफल / नतिजा निजहरू सेवाबाट निवृत्त भएपछिको अवस्थामा आएको देखिएको र सो प्रतिफल निवेदकहरूले नपाउने भन्ने स्पष्ट आधार कहिँकतै नदेखिएको निजामती सेवा ऐन, २०४९ मा भएको मिति २०७०।१२।१२ को तेस्रो संशोधनले समेत निज निवेदकहरूको अस्थायी सेवा अवधि जोड्न मिल्ने नै देखिएको अवस्था एवम् निवेदकहरू प्राधिकरणको सेवामा परिणत हुनुपूर्वको अस्थायी सेवा अवधि निवेदकहरूको बढुवा प्रयोजनका लागि जोडिएको तर उक्त अवधि उपदान र निवृत्तिभरणको प्रयोजनका लागि गणना नहुने भनी परस्पर विरोधी हुने गरी गरेको विपक्षी प्राधिकरणको मिति २०७२।३।२८ को निर्णय कानूनसम्मत नदेखिँदा उक्त गैरकानूनी निर्णय र सोका आधारमा भएका सम्पूर्ण पत्राचारहरू उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिदिएको छ। अब निवेदकहरूलाई नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण कर्मचारीहरूको सेवाका सर्त र सुविधासम्बन्धी नियमावली, २०५६ को नियम १०.६घ को संशोधित व्यवस्थाबमोजिम निजहरूले तत्कालीन श्री ५ को सरकारको सेवामा अस्थायी कर्मचारीको रूपमा निरन्तर गरेको सेवा अवधिसमेत कानूनबमोजिम गणना गरी निवृत्तिभरण, उपदानलगायतका कानूनबमोजिम पाउने सुविधा दिनु दिलाउनु भनी विपक्षीहरूका नाममा परमादेशको आदेशसमेत जारी हुने।

इजलास अधिकृतः कमलकान्त जोशी

कम्प्युटरः कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७५ साल चैत १७ गते रोज १ शुभम्।

इजलास नं. ४

१

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७०-CR-१३२७, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, नेपाल सरकार वि. दिला

दर्जीसमेत

विवादित कि.नं.का जग्गामा प्रत्यर्थी वादीहरूले नक्सा कायम गरिपाउँ भनी दाबी लिएको र पुनरावेदक प्रतिवादीले सो कुरालाई इन्कार गरी लिखित जवाफ फिराएको देखिन्छ। मालपोत कार्यालय, दमकले नक्सा सुधारसम्बन्धी विषयमा हक कायम गरी ल्याउनु भनी निर्णय गरेकोमा सोउपर पुनरावेदन गर्न जानु भनी पुनरावेदनको म्याद दिएको देखिएन। मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ३१ मा यस ऐनको दफा ७, ८, ८ख., २८, २९ र ३० बमोजिम मालपोत कार्यालयले गरेको निर्णयउपर पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन लाग्नेछ भन्ने उल्लेख भए तापनि सोही दफाको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा तर दफा ७ बमोजिम मालपोत कार्यालयले हक बेहकसम्बन्धी प्रश्न उठाई अदालतबाट निर्णय गर्नु पर्ने गरी गरेको निर्णयउपर पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ। यस्तो अवस्थामा मालपोत कार्यालय, दमकले नक्सा सुधारसम्बन्धी विषयमा कानूनका म्यादभिन्न हक कायम गरी ल्याउन सम्बन्धित अदालत जान दुवै पक्षलाई सुनाइदिने भनी गरेको निर्णयको सम्बन्धमा पुनरावेदन लाग्ने अवस्था देखिन आएन। त्यसरी पुनरावेदन नै नलाग्ने विषयमा पुनरावेदन सुनी पुनरावेदन अदालत इलामबाट भएको फैसला उक्त मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ३१ को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशको आधारमा मिलेको नदेखिने।

तसर्थ, विवेचित आधार र कारणबाट मालपोत कार्यालय, दमक, झापाबाट भएको निर्णय उल्टी भई मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ७(३) बमोजिम निर्णय गर्नु भनी प्रस्तुत मुद्दा मालपोत कार्यालय, दमकमा पठाइदिने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत इलामबाट मिति २०६७।२।१६ मा भएको फैसला बदर हुने।

इजलास अधिकृतः कुमार मास्के

कम्प्युटरः अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७६ साल वैशाख १० गते रोज ३ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७२-CR-१३७९, मानव

बेचबिखन तथा ओसारपसार, नेपाल सरकार वि. बुद्धिमान तामाङ

प्रतिवादी बुद्धिमान तामाङले मौकामा बयान गर्दा पीडित जिल्ला २५ नाम परिवर्तित ११ लाई रु.१,००,०००/- (एक लाख) रूपैयाँ मात्रमा बिक्री गरी मानव बेचबिखन ओसारपसार गरेको हो । निज माइला तामाङले उक्त रकमबाट मलाई रु.५०,०००/- (पचास हजार) दिनुपर्नेमा रु.१०,०००/- (दश हजार) मात्र दिएको र बाँकी रकम पछि दिन्छु भनेकोमा निजले उक्त रकम मलाई नदिई निजको मृत्युसमेत भइसकेको हो । त्यसैले उक्त जाहेरी दरखास्तको बेहोरा साँचो हो भनी बेहोरा लेखाएको र अदालतमा बयान गर्दासमेत सोही बेहोरा लेखाएको देखिने । प्रतिवादी बुद्धिमान तामाङ अर्का प्रतिवादी माइला तामाङको सँगसाथ लागी भारतमा गएको भन्ने देखिएको र माइला तामाङले पीडितलाई बिक्री गरेको रु.१,००,०००/- मा रु.५०,०००/- प्रतिवादीले पाउनु पर्नेमा रु.१०,०००/- पाई लिएर खाएको कुरामा साबित रहेको भए पनि पीडितलाई वेश्यावृत्तिमा लगाएको भन्ने तथ्य शङ्कारहित तवरबाट पुष्टि हुन आएको मिसिल प्रमाणबाट देखिन आउँदैन । फौजदारी मुद्दामा वादी पक्षले अभियोजन दायर गर्नुले मात्र उसको दायित्व पूरा भएको मानिँदैन । सोबमोजिमको कसुरजन्य कार्य भएको कुरा अन्य स्वतन्त्र प्रमाणबाट पुष्टि हुनुपर्ने हुन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा वादी नेपाल सरकारले मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१)(ड)(१) बमोजिमको सजायको माग दाबी लिएकोमा पीडितलाई प्रत्यर्थी प्रतिवादी बुद्धिमान तामाङले भारतमा बिक्री गरेको तथ्य पुष्टि भए तापनि पीडितलाई वेश्यावृत्तिमा लगाएको तथ्य शङ्कारहित तवरबाट पुष्टि हुन नआएको र सो कुरा पुष्टि हुने कुनै विश्वसनीय र युक्तियुक्त प्रमाण वादी नेपाल सरकारबाट पेस गर्नसकेको मिसिलबाट नदेखिने ।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार र कारणबाट सुरु नुवाकोट जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला केही उल्टी भई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ३ को कसुरमा सोही ऐनको दफा १५(१)(क) बमोजिम २० वर्ष कैद र रु.२,००,०००/-

जरिवाना हुने साथै ऐ. ऐनको दफा १७ बमोजिम पीडितले प्रतिवादीबाट रु.१,२५,०००/- क्षतिपूर्तिसमेत भराई लिनु पाउने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७२।५।१५ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।
इजलास अधिकृत: कुमार मास्के
कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन
इति संवत् २०७५ साल चैत १२ गते रोज ३ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७२-CR-००६५ र ०७२-CR-००५७, कर्तव्य ज्यान, राधा के.सी. वि. नेपाल सरकार र नेपाल सरकार वि. राजन परियार

प्रतिवादीमध्येका पछिल्ला राजन परियारका हकमा विचार गर्दा प्रस्तुत मुद्दामा पछि पूरक अभियोग लगाइएका प्रतिवादी राजन परियारले अनुसन्धान अधिकारी र अदालतमा गरेको बयान, मृतक रेनुका के.सी. को Cause of death मा मृतकको मृत्यु Head injury (The case was raped, beaten, strangled & hit with heavy sharp cutting instrument)” समेतबाट मृतकको टाउकोमा परेको गहिरो चोटसमेतबाट मृतक रेनुका के.सी.को मृत्यु हुन गएको भन्ने शव परीक्षण प्रतिवेदनबाट देखिँदा निजको मृत्यु स्वाभाविक नभई कर्तव्यबाट भएको भन्ने पुष्टि हुन आयो । निजको मृत्यु कर्तव्यबाट भएको देखिँदा निजलाई को-कसले कर्तव्य गरी मारे भन्ने विषयमा विचार गर्नुपर्ने ।

पछि पक्राउ परी आएका प्रतिवादी राजन परियारले मृतक रेनुका के.सी.ले जातलाई समेत छोएर अश्लील शब्दहरू प्रयोग गरी गाली गलौज गरी मलाई निजको घरमा रातमा बास बस्न नदिएकोले रिस उठी नजिकै रहेको खुर्पा उठाई निजको दाइनेतर्फ टाउकोमा एकचोटी प्रहार गर्दा निज सोही स्थानमा ढलेको देखेको हुँ, त्यसपछि म डराई सो स्थानदेखि तत्काल भागेको हुँ भनी कसुरमा साबिती भई अनुसन्धानको क्रममा बयान गरेको नदेखिने ।

प्रतिवादी राजन परियारले अदालतमा बयान गर्दा मृतक रेनुका के.सी.ले तँ डुम, दमै पानी नचल्ने जात,

मेरो घरमा एकछिन पनि नबस् भनी गाली गरी मृतकले चुलो नजिकै रहेको दाउरो टिपी हान्न खोजेको र जातभातको कुरा गर्दा मलाई रिस उठेकाले मैले चुलो नजिकै रहेको हँसियाले निज रेनुका के.सी.को टाउकोमा प्रहार गरी डरले भागी सोतीपसल गएको हुँ, मलाई कसैले पनि मृतक रेनुका के.सी.को हत्या गर्न लगाएको होइन भनी कसुर स्वीकार गरी बयान गरेको पाइने।

प्रतिवादी राजन परियारले अनुसन्धान तथा अदालतमा बयान गर्दा मृतक रेनुका के.सी. लाई खुर्पाजस्तो धारिलो हतियारले मृतकको टाउकोमा प्रहार गरी मारेकोमा साबिती भई बयान गरेको, मिसिल संलग्न शव परीक्षण प्रतिवेदन, घटना विवरण तथा वस्तुस्थिति मुचुल्काका मानिसहरूले अदालतमा गरेको बकपत्र, मृत्युको कारण टाउकोमा गहिरो चोटको कारण भएको भन्ने शव परीक्षण प्रतिवेदन, सहप्रतिवादी राधा के.सी. को ततिम्बा बयानमा यिनै राजन परियारले सासू रेनुका के.सी. लाई कर्तव्य गरी मारेको भनी लेखाएको, जाहेरवाला रश्मीबहादुर के.सी. को ततिम्बा बकपत्रसमेतका आधार कारणहरूबाट प्रतिवादी राजन परियारले खुर्पा प्रहार गरेको कारणबाट मृतक रेनुका के.सी. को मृत्यु भएको प्रमाणित हुन आएकोले निज प्रतिवादी राजन परियारलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. विपरीतको कसुरमा ऐजन् १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर्‍याएको लमजुङ जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पोखराको फैसला अन्यथा नदेखिने।

प्रतिवादी राधा के.सी. को पुनरावेदन जिकिरका सम्बन्धमा हेर्दा, आफू वारदात हुँदाको समयमा घरगाउँमा नै नरहे नभएको, सो समयमा माइतीघरमा भएको, मैले राजन परियारलगायत कसैलाई पनि सासू रेनुका के.सी. लाई मार्न बचन पनि नदिएको, पैसा पनि नदिएको, सहयोग पनि नगरेको भनी आफूले सासू रेनुका के.सी. को हत्यामा संलग्न नरहेको भनी अदालतमा इन्कारी बयान गरेको नदेखिने।

प्रतिवादी राजन भन्ने राजेन्द्र परियार (दमै) उपर मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३ (३) नं. र प्रतिवादी राधा के.सी.उपर उक्त महलको १३ (४)

नं. समेतको सजायको मागदाबी लिई अभियोगपत्र दायर गरेकोमा निज राजन भन्ने राजेन्द्र परियार (दमै) का हकमा मुद्दा मुलतबी रही मिति २०७९।१२।१० मा प्रकाश नेपालीलाई राजन भन्ने राजेन्द्र परियार (दमै) हुन् भनी लमजुङ जिल्ला अदालतमा उपस्थित गराएकाले मुद्दा मुलतबीबाट जगाई प्रतिवादी राधा के.सी., जाहेरवाला रश्मीबहादुर के.सी., अनुसन्धानका क्रममा बुझिएका प्रतिवादी राधा के.सी. का छोरीहरू ज्योति के.सी., लक्ष्मी के.सी. समेतले रेनुका के.सी. लाई कर्तव्य गर्ने राजन परियार भन्ने व्यक्ति निजै हुन्, लक्ष्मी के.सी.को विवाह निजैसँग भएको हो भनी राजन भन्ने राजेन्द्र परियार (दमै) लाई राजन परियार हुन् भनी गरेको सनाखतसमेतका आधारमा राजन भन्ने राजेन्द्र परियार (दमै) पुर्पक्षका लागि थुनामा रहेको देखिन्छ। तत्पश्चात् प्रमाण परीक्षण गर्ने क्रममा जाहेरवाला रश्मीबहादुर के.सी. र ज्योति के.सी. ले ततिम्बा बकपत्र र प्रतिवादी राधा के.सी. ले ततिम्बा बयान गर्दासमेत निजै राजेन्द्र परियार नै लक्ष्मी के.सी. (राधा के.सी. को छोरी) सँग विवाह गर्ने व्यक्ति हुन् भन्ने बेहोरा लेखाएको देखिन्छ। यसरी लक्ष्मी के.सी.ले आफूसँग विवाह गर्ने व्यक्ति यिनै हुन् भन्ने प्रतिवादी राधा के.सी. ले आफ्नी छोरीसँग विवाह गर्ने व्यक्ति यिनै हुन् भन्ने बेहोरा लेखाई राजेन्द्र परियारलाई झुट्टा बेहोराको सनाखत एवम् ततिम्बा बयान तथा बकपत्र गरेकाले प्रस्तुत मुद्दाको कारबाहीको रोहमा निजहरूको भनाई प्रमाणमा ग्रहण गर्ने विश्वासलायक देखिन नआउने।

प्रतिवादी राधा के.सी.का सम्बन्धमा जाहेरवाला रश्मीबहादुर के.सी., लक्ष्मी के.सी., ज्योति के.सी. समेतबाट अनुसन्धानमा भएको पोल र स्वयम् राधा के.सी. बाट गराएको साबिती बयानका सन्दर्भमा निज राधा के.सी.को पारिवारिक पृष्ठभूमिसमेतलाई विचार गर्नुपर्ने देखिन्छ। प्रतिवादी राधा के.सी. को प्रतिवादी राजन परियारसँग रहेको सम्बन्धलाई लिएर निज राधा के.सी. को पारिवारिक सदस्यहरूसँग राम्रो सम्बन्ध नभएको तथ्य निजको पति किरण के.सी., छोरीहरू लक्ष्मी के.सी., ज्योति के.सी., निज राधा के.सी. को देवर जाहेरवाला रश्मीबहादुर के.सी. ले गरेको बयान कागज एवम् बकपत्रबाट

देखिन्छ। वारदातका समयमा प्रतिवादी राधा के.सी. तनहुँ जिल्लास्थित माइती घरमा रहेको भन्ने तथ्य मिसिल कागजबाट देखिन्छ। मृतक र प्रतिवादी राधा के.सी.का बिच आपसी मेलमिलाप नभई अलगअलग बस्ने गरेको देखिए पनि निजले मृतक सासू रेनुका के.सी.लाई मार्न लगाउनुपर्नेसम्मको अवस्था मिसिल कागजहरूबाट रहेको देखिन नआउने।

प्रस्तुत मद्दाको अनुसन्धान गर्दा पूर्वाग्रह राखी कसुरमा संलग्न नभएको राजेन्द्र परियारलाई निजसँग विवाहसमेत गरेकी लक्ष्मी के.सी. समेतले प्रतिवादी राजन परियार यिनै हुन् भनी सनाखत बयान तथा बकपत्रसमेत गरी निर्दोष व्यक्ति राजेन्द्र परियारलाई थुनामा राख्नुपर्ने परिस्थिति सिर्जना गर्ने जाहेरवाला तथा ज्योति के.सी. समेतको भनाइलाई प्रमाणमा लिन मिल्ने देखिन्छ। प्रतिवादी राधा के.सी. को अर्का प्रतिवादी राजन परियारसँग रहेको सम्बन्ध नरुचाउने मृतक सासू रेनुका के.सी. सँग यी प्रतिवादी राधा के.सी. को पारिवारिक मनमुटावको कारण निज राधा के.सी. उपर जाहेरवालासमेतले गरेको विवादास्पद पोलका आधारमा कसुरदार ठहर गर्न मिल्ने देखिएन। प्रतिवादी राधा के.सी. ले आरोपित कसुर गरेको तथ्य शङ्कारहित तवरले प्रत्यक्ष र स्वतन्त्र प्रमाणद्वारा प्रमाणित भएको नदेखिएकाले निजलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३ (४) नं. अन्तर्गत कसुरदार ठहर गरी लमजुङ जिल्ला अदालतले गरेको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पोखराको फैसला मिलेको देखिन नआउने।

प्रतिवादी राधा के.सी. ले मृतक रेनुका के.सी. लाई मार्नुपर्नेसम्मको परिस्थिति रहेको भन्ने तथ्यगत आधारमा पुष्टि हुन नसकेको, सासू मृतक रेनुका के.सी. र बुहारी राधा के.सी. बिचमा भएको सामान्य पारिवारिक विवादकै कारण मृतकलाई मार्न वचन दिएको तथ्य शङ्कारहित तवरबाट पुष्टि नभएको अवस्थामा निज प्रतिवादी राधा के.सी. लाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३ (४) नं. बमोजिम जन्मकैद गर्ने गरेको सुरूको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पोखराको फैसला मिलेको देखिन नआउने।

अतः उल्लिखित आधार एवम् कारणहरूबाट प्रतिवादीमध्येका राजन परियारका हकमा निजउपर लगाइएको अभियोग दाबी पुष्टि हुन आएकोले निजका हकमा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने भई साधक सदर हुने ठहर्छ। प्रतिवादी राधा के.सी.का हकमा उल्लिखित आधार कारणहरूबाट निज प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(४) नं. बमोजिमको कसुरदार कायम गरी जन्मकैद हुने ठहर गरेको सुरू लमजुङ जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत पोखराको मिति २०७१।११।२८ को फैसला न्यायको रोहमा मिलेको नदेखिँदा सो हदसम्म केही उल्टी भई प्रतिवादी राधा के.सी.ले आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने।

अब, प्रतिवादी राजन परियारलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय भए पनि मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४०(२) मा “कानूनमा कुनै कसुरबापत सर्वस्वको सजाय हुने रहेछ भने यो संहिता प्रारम्भ भएपछि त्यस्तो कसुरमा सजाय गर्दा सर्वस्व हुने गरी सजाय गरिने छैन” भन्ने व्यवस्था भएकोले निज राजन परियारको सर्वस्व गरिरहन नपर्ने।

इजलास अधिकृत: मिनबहादुर कुँवर

कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७६ साल असार २६ मा रोज ५ शुभम्।

४

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७४-CI-००७३, लेनदेन, श्रीमती मानकुमारी भण्डारी वि. भुपाल के.सी.

प्रत्यर्थी वादी भुपाल के.सी. धनी र पुनरावेदिका प्रतिवादी मानकुमारी भण्डारी ऋणी भई मिति २०६२।४।२४ मा कपाली तमसुक भएको र सो लिखतमा पुनरावेदिकाको पति पुण्यबहादुर भण्डारी र छोरा हरिबहादुर भण्डारीसमेत अन्तर साक्षी रहेको कुरामा विवाद देखिएन। उक्त लिखतमा रु. १०,००,०००/- लिनु दिनु भएको भन्ने देखिन्छ। प्रतिवादीले प्रमाणमा दिएको बैंक भौचरहरू

प्रत्यर्थी वादी भुपाल के.सी.ले अ.बं.७८ नं.बमोजिम सनाखत गर्दा ती भौचरहरूका रकमहरू पुण्यबहादुर, निजका छोरा हरिबहादुर भण्डारीले पटकपटक गरी मेरो र मेरो श्रीमती इश्वरी बस्नेतको खाताको चेकद्वारा लगेको सापटी रकम फिर्ता गरेका भौचरहरू हुन्। इश्वरी बस्नेतको खाताबाट पुण्यबहादुर भण्डारीलाई मिति २०६२।४।२४ मा रु.३ लाख, सोही मिति २०६२।४।२४ मा हरिबहादुर भण्डारीलाई रु.३ लाख दिएको सोबाहेक मिति २०६२।५।९ मा हरिबहादुर भण्डारीलाई रु.१ लाख, मिति २०६३।१।३ मा रु.१० हजार, मिति २०६३।१।२४ मा रु.५ हजार मिति २०६४।१।३ मा रु.२५ हजार मिति २०६६।५।१५ मा रु.२ लाखसमेत गरी बाबु छोरालाई जम्मा ९ लाख ४० हजार चेकबाट गएको र २०६४।१० महिनामा पुण्यबहादुर भण्डारीको छोरीको विवाहमा नगद रु.५ लाख लानु भएको र सो रकम प्रतिवादीले पेस गरेका भौचरहरूबाट प्राप्त भएको रकम हो भन्ने उल्लेख गरेको देखिने। प्रस्तुत मुद्दामा दाबी लिएको तमसुक मिति २०६२।४।२४ मा खडा भएको देखिन्छ। प्रतिवादीका पति पुण्यबहादुर र छोरा हरिबहादुरले वादीकी पत्नी इश्वरी बस्नेतको खाताबाट चेकमार्फत लगेको रकम फिर्ता गरेको भनी वादीले जिकिर गरेको उल्लिखित बयान सम्बन्धमा हेर्दा दाबीको तमसुककै मिति २०६२।४।२४ मा नै पुण्यबहादुरलाई र हरिबहादुरलाई ३/३ लाख दिएको, त्यसैगरी प्रतिवादीको छोरीको विवाहमा ५ लाखसमेत दिएको भन्ने उल्लेख गरेकोमा एकै मितिमा वादीबाट लिएको ऋणबापत ऋणीका पति छोरामेत साक्षी राखी तमसुक खडा गर्ने अर्कोतर्फ सोही मितिमा वादीको पत्नीको नामको बैंक खाताको चेकबाट प्रतिवादीका पतिलाई दिएको भनिएको ऋणको लिखत नगराएको भन्ने वादीको सनाखत बयान विश्वासयोग्य देखिन आउँदैन। एकै मितिमा वादी भुपाल के.सी. र निजको श्रीमतीबाट प्रतिवादी र निजका पति र छोराले लिएको भनिएको रकम समावेश गरी प्रतिवादीको श्रीमतीबाट निजको पति र छोरालाई साक्षी राखी वादीले तमसुक गराएको भन्ने उल्लिखित वादी प्रतिवादीको व्यवहारबाट पुष्टि हुने। दाबीको तमसुकको साँवा ब्याज तमसुकका

साक्षी एवम् ऋणीका पति पुण्यबहादुर भण्डारीले धनी भुपाल के.सी.को कृषि विकास बैंकको खाता नं.२२२८३२ मा जम्मा हुने गरी मिति ०६३।१।११ मा रु.२,२५,०००।-मिति ०६४।१।१७ मा रु.२,००,०००।- मिति २०६५।६।१९ मा रु.१,१७,०००।-, मिति २०६५।१।२८ मा रु.५,००,०००।-, मिति २०६६।१।०५ मा रु.४,९९,७००।- र तथा IME मार्फत मिति २०७०।२।१६ मा रु.९९,८००। समेत कूल रु.१६,४९,५००।- रकम बुझाएको भन्ने फ्याक्स भौचर तथा IME को रसिदको प्रतिलिपिबाट देखिएकोले सो रकम दाबीको तमसुकी थैलीको सावाँ ब्याजबाहेकको रकम हो भनी अर्थ गर्न न्यायोचित नदेखिने। प्रस्तुत मुद्दाका सन्दर्भमा पुनरावेदिकाको पति पुण्यबहादुर भण्डारीसँग दाबीको तमसुक भएको मितिबाहेकमा अन्य लेनदेन कारोबार भएको भन्ने प्रत्यर्थी वादीले प्रमाण दिन नसकेकोले ऋणीको पति पुण्यबहादुरले धनी भुपाल के.सी.को खातामा जम्मा गरेको उक्त रकम पुनरावेदिका प्रतिवादी र प्रत्यर्थी वादीबिच भएको मिति २०६२।४।२४ को कपाली तमसुकबापतको रकम नै रहेभएको भन्ने कुरा स्वाभाविक रूपमा अनुमान गर्नु पर्ने।

वस्तुतः पुनरावेदक प्रतिवादीलाई कर्जा दिई लिखत गर्दाको अवस्थामा ऋणीका एकाघरका पतिसमेत अन्तर साक्षी राखेको र निजै ऋणीका पतिले तिरे बुझाएको रकमलाई अन्य प्रयोजनको रकम हो भनी वस्तुनिष्ठ प्रमाणबाट पुष्टि गर्नसकेको अवस्था नहुँदा प्रत्यर्थी वादीको भनाइ विश्वसनीय र युक्तियुक्त मान्न मिलेन। यसरी दाबीको तमसुक भएको मिति २०६२।४।२४ पछि ऋणीका पति पुण्यबहादुरका तर्फबाट पटकपटक गरी १६ लाखभन्दा बढी रकम वादीलाई बुझाइसकेको उल्लिखित बैंक भौचर तथा IME रसिदबाट देखिएकोले पुनरावेदिका प्रतिवादीसँग प्रत्यर्थी वादीले दाबीको मिति २०६२।४।२४ को तमसुकबमोजिमको रकम लिन बाँकी रहेको भन्ने देखिन नआएको हुँदा सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट वादीले प्रतिवादीबाट सावाँ ब्याजसमेत भराई लिन पाउने ठहर गरी भएको फैसला सदर गर्ने गरेको उच्च अदालत पाटनको फैसला प्रमाण र कानूनको रोहमा न्यायोचित

मान्न नमिल्ने ।

तसर्थ, विवेचित आधार र कारणबाट प्रतिवादीमध्येको मानकुमारी भण्डारीबाट वादीले लिखतबमोजिम सावाँ र ब्याज भराई लिन बाँकी रहेको नदेखिँदा सुरु काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट वादीको फिराद दाबीबमोजिम साँवा ब्याजसमेत प्रतिवादीबाट भराई लिन पाउने ठहर गरी भएको फैसला सदर गर्ने गरी उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७३।१।८ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा बदर हुने ।

इजलास अधिकृत: कुमार मास्के

कम्प्युटर: प्रेम थापा मगर

इति संवत् २०७५ साल फागुन २ गते रोज ५ शुभम् ।

५

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७५-RB-०५१८, बैंकिङ कसुर, नेपाल सरकार वि. मधुकुमारी थापा

जाहेरवाला लक्ष्मीदेवी बुढा र प्रतिवादी मधुकुमारी थापा के.सी. केही वर्षअगाडिदेखि नै सँगै आर्थिक कारोबार गरी आएका हुन् भन्ने थाहा थियो, सोही क्रममा रु.२८,०००,००१- (अठ्ठाइस लाख) लिनु पर्ने भई सो रकम माग गर्दा प्रतिवादी मधुकुमारी थापाले मिति २०७४।१।२३ गते निजको नाममा रहेको सिद्धार्थ बैंकको खाता नं.०१११५२१७१७१ बाट रु.२८,०००,००१- (अठ्ठाइस लाख) को चेक दिएकीमा जाहेरवालीले सो चेक सटहीको लागि बैंकमा पेस गर्दा उक्त खातामा पर्याप्त रकम नभएको भनी चेक अनादर भई फिर्ता भएको प्रतिवादी मधुकुमारी थापालाई जानकारी गराउँदा निजले रूपैयाँ नदिने नियतले उल्टै जाहेरवाली लक्ष्मीदेवी बुढा विरुद्ध प्रहरीमा उजुरी दिएकीले निज प्रतिवादीलाई कानूनबमोजिम कारबाही हुनुपर्दछ भन्नेसमेत बेहोराको बुझिएका पार्वती भण्डारी र कल्पना भट्टले एकै मिलानको छुट्टाछुट्टै कागज गरिदिएको देखिने ।

अनादर भएको चेकको बिगोअनुसारको रकमको सम्बन्धमा प्रतिवादी मधुकुमारी थापा (के.सी.) ले जाहेरवाली लक्ष्मीदेवी बुढालाई आफूले रकम दिनुपर्ने र आफूले पनि जाहेरवाली लक्ष्मीदेवी बुढाबाट रकम लिनुपर्ने

दोहोरो व्यवहार भएकोले हिसाब मिलानका लागि चेक लिने दिने कार्य गरेको हो । जाहेरवालीसँग लिनुपर्ने रकम रु.३००,०००।- (तीन लाख) मात्र हो भनी लगाउको मुद्दा नं.०७४-FJ-००२६ को चेक अनादर मुद्दामा प्रतिवादी मधुकुमारी थापाले गरेको बयान बेहोरालाई पुष्टि हुने गरी लिखित निवेदन दिई इजलासकै रोहबरमा सनाखतसमेत गरेको देखिने ।

लगाउको मुद्दाको बेहोरा र जाहेरवालीले दिएको निवेदन तथा सनाखत बेहोरासमेतबाट निजहरूबिचको घर व्यवहारको रकममा चेक दोहोरो रूपमा लनु दिनु गरेको तथ्य स्थापित भएको र जाहेरवाली लक्ष्मीदेवी बुढा स्वयम्ले नै जाहेरीमा रु.२८,००,०००।- (अठ्ठाइस लाख) को चेक दिए पनि व्यवहारतः रु.३,००,०००।- मात्र लिन बाँकी रहेको भनी निवेदन दिई स्वीकार गरी इजलाससमक्ष सनाखतसमेत गरेको अवस्थामा अभियोग दाबीबमोजिमको बिगो रु.२८,००,०००।- (अठ्ठाइस लाख) कायम गर्नु न्यायोचित हुने देखिन नआउने ।

प्रतिवादीले बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ३(ग) को कसुरमा सोही ऐनको दफा १५(१) बमोजिम १ महिना कैद सजाय हुने ठहरी बिगोको हकमा रु.२५,००,०००।- (पच्चिस लाख) हिसाब मिलान भई प्रतिवादीबाट पाउन बाँकी बिगो रु.३,००,०००।- (तीन लाख) मात्र कायम हुने गरी सोही ऐनको दफा १५(१) बमोजिम रु.३,००,०००।- (तीन लाख) प्रतिवादीलाई जरिवाना हुने र जाहेरवालीले सोहीबमोजिमको रकम प्रतिवादीबाट भरी पाउने ठहन्याई उच्च अदालत दिपायल, महेन्द्रनगर इजलासबाट भएको फैसला मनासिब नै देखिँदा वादी नेपाल सरकारको अभियोग माग दाबीबमोजिम नै सजाय हुनुपर्छ भन्ने पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार र कारणसमेतबाट उच्च अदालत दिपायल, महेन्द्रनगर इजलासबाट मिति २०७५।३।३२ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: माधव भण्डारी

इति संवत् २०७६ साल भदौ २२ गते रोज १ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०७५-RB-०५१७, बैंकिङ कसुर, नेपाल सरकार वि. लक्ष्मीदेवी बुढासमेत भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ।

६

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७५-RB-०६७६, बैंकिङ कसुर, नेपाल सरकार वि. रामऔतार साह सोनार

अभियोग दाबी लिइएको चेकको विषयमा यिनै जाहेरवाला अनिलकुमार पटेलले मिति २०७५।२।२ मा बारा जिल्ला अदालतमा विनिमय अधिकार पत्र ऐन, २०३४ बमोजिम ०७४-PC-०३५० को चेक अनादर मुद्दामा फिराद दायर गरेपछि सोही चेकको विषयमा मिति २०७५।२।६ मा जाहेरी दिई मिति २०७५।२।२१ मा अभियोग पत्र दायर भएको देखिने।

एउटै विषयमा कुनै व्यक्तिमाथि एकभन्दा बढी पृथक-पृथक कारबाही हुन नसक्ने भन्ने कानूनको सामान्य सिद्धान्तसमेतलाई दृष्टिगत गरी हेर्दा एउटै चेकको विषयमा पहिला देवानी प्रकृतिको चेक अनादर मुद्दामा बारा जिल्ला अदालतमा फिराद दर्ता गरी उक्त मुद्दा विचाराधीन रहेकै अवस्थामा सोही विषयमा फौजदारी प्रकृतिको जाहेरीबाट अभियोग मागदाबी लिई उच्च अदालत जनकपुर, अस्थायी इजलास वीरगन्जमा यिनै जाहेरवाला भएको मुद्दा दायर भएको देखिने।

जाहेरवालाले बारा जिल्ला अदालतमा विनिमय अधिकार पत्र ऐन, २०३४ अन्तर्गत फिराद दाबी लिई पहिला प्रवेश गरेको चेक अनादर मुद्दा विचाराधीन रहेकै अवस्थामा सोही चेकको विषयलाई लिई यिनै जाहेरवालाले जाहेरीबाट बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ बमोजिम उच्च अदालत जनकपुर, अस्थायी इजलास वीरगन्जमा अभियोग पत्र दायर भएकोमा चेक अनादर मुद्दामा कानूनबमोजिम बारा जिल्ला अदालतबाट कारबाही किनारा हुने नै हुँदा प्रस्तुत अभियोग दाबीबमोजिमको तथ्यमा प्रवेश गरी कारबाही किनारा गर्न नमिल्ने।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार र कारणसमेतबाट अभियोग पत्र खारेज हुने ठहर गरी उच्च अदालत जनकपुर,

अस्थायी इजलास वीरगन्जबाट मिति २०७५।७।१२ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: माधव भण्डारी
कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७६ साल भदौ २२ गते रोज १ शुभम्।

७

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७१-CR-०९७४, ०७१-CR-१४५८ र ०७२-CR-०३१४ कर्तव्य ज्यान, विन्दाकुमारी तामाङ वि. नेपाल सरकार, हरिबहादुर श्रेष्ठ वि. नेपाल सरकार र नेपाल सरकार वि. विन्दाकुमारी तामाङसमेत

मिसिल संलग्न तथ्य प्रमाणहरूको विश्लेषण गरी प्रतिवादी हरिबहादुर श्रेष्ठको पुनरावेदन जिकिरतर्फ हेर्दा, किटानी जाहेरी दरखास्त, घटनास्थल तथा लास जाँच मुचुल्का, प्रतिवादी विन्दाकुमारी तामाङले आफू कसुरमा साबित रही आफू र हरिबहादुर श्रेष्ठको सल्लाहबमोजिम प्रतिवादी हरिबहादुर श्रेष्ठले कर्तव्य गरी मारेको भनी अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष गरेको बयान, अनुसन्धानका क्रममा बुझिएका मानिसहरूको भनाइसमेतका आधार प्रमाणबाट विदुरकुमार थापाको कर्तव्यबाट मृत्यु भएको तथ्य स्थापित भएको छ। अब उक्त वारदातमा संलग्न व्यक्तिका सम्बन्धमा हेर्दा प्रतिवादी हरिबहादुर श्रेष्ठले मृतकको घाँटी थिची मारी २/३ सय मिटर तल गुल्टाएको कारण नै विदुरकुमार थापाको मृत्यु भएको देखिन्छ। प्रस्तुत मुद्दामा घटना वारदात देख्ने चशमदिद कोही नभएको, के कुन कारणले मृतकको मृत्यु भएको भन्ने खुल्न नसकेको, प्रतिवादीहरू अदालतमा इन्कार रहेकोसमेतका आधारमा अभियोग दाबीबाट सफाइ हुनुपर्ने भन्ने पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने। प्रतिवादी हरिबहादुर श्रेष्ठले मृतकलाई घाँटी थिची कर्तव्य गरी मारेको मिसिल प्रमाणबाट पुष्टि हुन आएकोले निजको हकमा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहरी सुरु अदालतबाट भएको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत राजविराजको फैसला अन्यथा गरिरहनु नपर्ने।

निज प्रतिवादी विन्दाकुमारी तामाङले

अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा आफू र प्रतिवादी मिलेर मृतकलाई मार्ने सल्लाह गरी सोबमोजिम झुन्ड्याएर मार्ने भनी चिलाउनेको रूखमा डोरी बाँधी कोसिस गर्दा हरिबहादुर श्रेष्ठले यसरी मार्दा झुन्ड्याएर मारेको भन्ने थाहा पाउँछन् भनी रूखमा लगाएको डोरी, चक्कु र विषजस्तो देखिने सिसी मलाई दिई निजले मृतकको घाँटी थिची मारी मृतकको जाकेटको कठालोमा समाई घिसाउँदै तलतिर झार्दैको अवस्थामा उक्त सामानहरू लिई घर आएको हुँ। मृतकलाई हत्या गर्न निज हरिबहादुर श्रेष्ठलाई केही रूपैयाँ दिउँला भनेकी थिएँ। हामी दुई भई कर्तव्य गरी मारेको भनी आरोपित कसुर गरेकोमा साबित भई बयान गरेको नदेखिने। प्रतिवादी विन्दा तामाङका पति धनबहादुर लामा (तामाङ) ले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा कसुरमा इन्कार रहे पनि मिति २०६९।१०।२२ गतेका दिन मेरो पसल घरमा फेला परेको समान आफूले लुकाई नराखेको श्रीमती विन्दा तामाङले प्रमाण लोप गर्नका लागि ल्याई राखेको हुनुपर्छ भनी लेखाएको बेहोरालाई अदालतसमक्षको बयानमा पनि स्वीकार गरेका छन्। स्वयं विन्दा तामाङले पनि सुरु अदालतमा बयान गर्दा कसुर गरेकोमा इन्कार रहे पनि मिति २०६९।१०।२२ को बरामदी मुचुल्कामा उल्लेख भएका समानहरू चक्कु, डोरी र विषादी आफ्नो पसल घरबाट बरामद भएको तथ्यलाई स्वीकार गर्दै सोही बयानको स.ज.११ मा प्रतिवादी धनबहादुर लामा (तामाङ) ले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको बयान ठीक हो भनी लेखाएबाट प्रतिवादी विन्दाकुमारी तामाङको पसल रहेको घरबाट उल्लिखित मितिमा बरामद भएको All fighter Insecticide उल्लेख भएको खाली किटनाशक विषादीको बोतल थान-१ कालो प्लाष्टिकको बिँडमा Wedneger लेखिएको चक्कु, १३ फिट १ इन्च लम्बाई भएको सेतो रंगको नाइलनको डोरी निज विन्दाकुमारी तामाङले वारदातस्थलबाट ल्याई लुकाई राखेको भन्ने कुरामा शङ्का गर्नु पर्ने देखिएन। मृतकलाई मार्न वचन दिएकी, दुवै प्रतिवादीहरूले सल्लाह गरी मृतक विदुरकुमार थापा बसेको ठाउँमा गई सुरूमा झुन्ड्याएर मार्न चिलाउनेको रूखमा डोरी लगाई यसरी मार्दा मानिसहरूले थाहा पाउँछन् भनी प्रतिवादी

हरिबहादुर श्रेष्ठबाट मृतकलाई मार्न प्रयोग गर्न लिएको प्लाष्टिकको डोरी, चक्कु, विषादीको सिसी आफूले लिई मार्न वचन दिने कार्यमा निजको संलग्नता पुष्टि हुन आएकाले निज प्रतिवादी विन्दाकुमारी तामाङको हकमा सुरु जिल्ला अदालतबाट ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(४) नं. बमोजिम जन्मकैद हुने ठहर गरेको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत राजविराजको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

यसैगरी अर्का प्रतिवादी धनबहादुर लामा तामाङको हकमा अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा निज प्रतिवादी अधिकारप्राप्त अधिकारी र अदालतमा समेत कसुरमा इन्कार रहेको, सहप्रतिवादीहरू विन्दाकुमारी तामाङ र हरिबहादुर श्रेष्ठको अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष र अदालतमा बयान गर्दा निजलाई पोल गरेको देखिँदैन। जाहेरवालाले निजसमेतलाई शङ्का गरी जाहेरी दिएको र अदालतमा बकपत्र गर्दासमेत यी प्रतिवादीको वारदातमा संलग्नता रहेको कुरा गडाउ गरी भन्नसकेका छैनन्। फौजदारी मुद्दामा अभियोग लगाउनु मात्र पर्याप्त हुँदैन। प्रतिवादीहरूउपर लगाइएको अभियोग प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ बमोजिम प्रमाणित गर्नु पर्ने दायित्व पनि वादी पक्षमा रहन्छ। यी प्रतिवादीले अभियोग दाबीबमोजिम कसुर गरेको भन्ने पुष्टि हुने गरी यथेष्ट एवम् विश्वसनीय प्रमाणहरू पेस गर्न सकेको पाइँदैन। अनुसन्धानको क्रममा भएको कागज, बुझिएका व्यक्तिहरूको अदालतको बकपत्र अन्य प्रतिवादीहरूको बयानसमेतका प्रमाणहरूबाट प्रतिवादीले आरोपित कसुर गरेको भन्ने देखिन नआएकाले निजलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी सुरुबाट भएको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत राजविराजको फैसला अन्यथा गरिरहनु नपर्ने।

यसैगरी रहजनी चोरी गरेकोले चोरीको १४(३) बमोजिम थप सजाय गरी सोही महलको १०(३) नं. बमोजिम बिगो जाहेरवालालाई भराइ पाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर रहेकोमा मौकाको जाहेरीमा प्रतिवादीहरूले रहजनी चोरी गरेको कुरा उल्लेख नभएको, प्रतिवादी विन्दा तामाङ र हरिबहादुर

श्रेष्ठको मौकाको बयानबाट मृतकको ज्याकेटको गोजीबाट अन्दाजी ४६००१- रकम निकाली राखेको भन्ने खुल्न आए तापनि उक्त रकम प्रतिवादीहरूबाट बरामद नभएको र मिसिल प्रमाणबाट प्रतिवादीहरूले शङ्कारहित रूपमा रहजनी चोरी गरेको पुष्टि हुन नआएकाले प्रतिवादीहरूलाई थप सजाय गरिपाउँ भन्ने नेपाल सरकारको अभियोग दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत राजविराजको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

तत्कालीन मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३ नं. को देहाय(१) मा रहेको उपर्युक्त व्यवस्थाको सन्दर्भमा प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट पुनरावेदक प्रतिवादीलाई सोही महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वश्वसहित जन्मकैदको सजाय गरेको मिलेको देखिन आए पनि मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ दफा ४०(२), फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ र केही नेपाल कानूनलाई संशोधन एकीकरण समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९(२) (ख) मा उपयुक्त व्यवस्था रहेको तथा यही भाद्र १ गतेदेखि लागू भइसकेको सन्दर्भमा प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक प्रतिवादी रमेश भन्ने हरिबहादुर श्रेष्ठलाई सर्वस्वको सजाय नहुने भई प्रतिवादी रमेश भन्ने हरिबहादुर श्रेष्ठलाई जन्मकैदको सजाय हुने ।

इजलास अधिकृत: जगतबहादुर पौडेल

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७६ साल वैशाख १९ गते रोज ५ शुभम् ।

८

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७४-WO-०५७७, उत्प्रेषण, कृष्णप्रसाद उप्रेतीसमेत वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत

कसैको सम्पत्ति अधिग्रहण गर्नु भनेको उसलाई सम्पत्तिविहिन पार्नु भन्ने कदापि होइन । मूलतः त्यसरी सम्पत्ति अधिग्रहण गर्नु भनेको जग्गाधनीलाई सोबापतको क्षतिपूर्ति उपलब्ध गर्नु भन्ने नै हुन आउँछ । कुनै नागरिकको सम्पत्ति राज्यद्वारा सार्वजनिक हितका लागि प्रयोग गर्न अधिग्रहण हुनसक्ने नै हुन्छ ।

त्यसरी सम्पत्ति अधिग्रहण गरी सम्पत्तिको हक समाप्त भएका नागरिकलाई उचित क्षतिपूर्ति भने उपलब्ध गराएको हुनुपर्दछ । यस सन्दर्भमा यस अदालतबाट धेरै मुद्दाहरूमा फरक संवैधानिक व्यवस्था र सन्दर्भमा व्याख्या विवेचना भई आएको छ । नन्दकुमारी रावल विरुद्ध श्री ५ को सरकार, उद्योग मन्त्रालयसमेत, ने.का.प. २०५०, अङ्क ४, नि.नं. ४७२९, पृष्ठ १८० मा कार्यपालिकाको स्वेच्छाचारी अतिक्रमणबाट कसैको सम्पत्तिको अपहरण नहोस् भन्ने मनसाय नेपालको संविधान, २०१९ को धारा १५ मा रहे पनि विधायिकी अधिकारमाथि कुनै नियन्त्रण नलगाएको व्याख्या हुँदै "सम्पत्तिको हकलाई अनतिक्रम्य (Inviolable) मान्ने बेलायत र संयुक्त राज्य अमेरिकामा पनि यस सम्बन्धमा महत्त्वपूर्ण वैचारिक परिवर्तनहरू भएको र सार्वजनिक हित, राष्ट्रिय सम्पत्तिउपर राज्यको पहिलो हक (Eminent Domain) राज्यमा अन्तरनिहित शान्ति र व्यवस्थाको अधिकार (Police Power) सार्वजनिक हित (Public Purpose) इत्यादि विभिन्न सिद्धान्त र अवधारणाहरू विकसित गरी सम्पत्तिको अधिकारलाई अतिक्रम्य बनाउँदै गएको सन्दर्भमा हाम्रो जस्तो अविकसित देशमा संकीर्ण व्यक्तिवादमा आधारित सम्पत्तिको निरपेक्ष हक भन्ने अवधारणा विकसित गर्नु व्यावहारिक दृष्टिकोणबाट पनि नमिल्ने" उल्लेख भएको पाइने ।

वि.सं. २०४६ सालको राजनीतिक परिवर्तनपछिको संवैधानिक व्यवस्थापछिको व्याख्यामा बद्रीप्रसाद शर्मा विरुद्ध श्री ५ को सरकार, मन्त्रिपरिषद्समेत, ने.का.प. २०५८, अङ्क ९, नि.नं. ७०४०, पृष्ठ ५९१ मा सम्पत्तिको हकको यसरी व्याख्या भएको छ "नेपाल अधिराज्यको संविधान, २०४७ को धारा १७ को उपधारा (२) ले सार्वजनिक हितको लागिबाहेक राज्यले कुनै व्यक्तिको सम्पत्ति अधिग्रहण वा प्राप्त गर्ने वा त्यस्तो सम्पत्तिउपर अरु कुनै प्रकारको कुनै अधिकारको सिर्जना गर्ने छैन भन्ने र धारा १७ को उपधारा (३) मा सार्वजनिक हितको लागि सम्पत्ति अधिग्रहण वा प्राप्त गर्दा क्षतिपूर्ति दिनुपर्ने व्यवस्था रहेबाट व्यक्तिको सम्पत्तिमा क्षतिपूर्ति नदिई राज्यले प्रयोग गर्नसक्ने स्थिति देखिन आएन । कुनै योजना वा कार्यको निमित्त व्यक्तिले आफ्नो

जग्गा स्वइच्छाले प्रदान गर्नु स्वेच्छिक कार्य हो । यस्तो अवस्थामा क्षतिपूर्ति वा मुआब्जाको प्रश्न आउँदैन । तर कसैको जग्गा निजको इच्छा विरुद्ध प्रयोग गर्न सकिने व्यवस्था संविधानले परिकल्पना गरेको देखिन आउँदैन” उल्लेख भएको पाइने ।

लामो समयदेखि क्षतिपूर्ति वा मुआब्जा नदिई व्यक्तिलाई आफ्नो सम्पत्ति भोग गर्नबाट वञ्चित गराइएको विषयमा सरस्वती अधिकारी विरुद्ध श्री ५ को सरकार, निर्माण तथा यातायात मन्त्रालयसमेत, ने.का.प. २०५९, अड्क ५, नि.नं. ७१००, पृष्ठ ३८१ मा “२०२७ सालदेखि सरकारी प्रयोजनको लागि लिइएका निवेदकहरूको जग्गा हालसम्म पनि श्री ५ को सरकारले कब्जा गरी सम्बन्धित व्यक्तिलाई भोग गर्न पनि नदिने र अधिग्रहण गरी मुआब्जा दिनेतर्फ कारबाही किनारासमेत नगरी अनिर्णित अवस्थामा राखी राख्न कानून र न्यायसम्मत नहुने” भनी एक वर्षभित्र यस सम्बन्धमा निर्णय गर्नु भनी परमादेशको आदेश जारी भएको नदेखिने ।

सम्पत्तिको हक क्षतिपूर्ति र मुआब्जाका विषयमा यस अदालतबाट भएका पछिल्ला व्याख्याहरूमा महन्तलाल श्रेष्ठ विरुद्ध नेपाल सरकार, प्र.म. तथा म.प.स.को कार्यालयसमेत ने.का.प. २०७३, अड्क १२, नि.नं. ९७३५, “अधिग्रहण वा प्राप्ति गरिएको सम्पत्ति खरिद वा बिक्री गरिँदा क्रेता वा बिक्रेताले सामान्यतः के कतिमा खरिद वा बिक्री गर्छन्, त्यस्तैगरी अधिग्रहणको कारण कुनै व्यक्ति पूर्णतः विस्थापित हुने स्थितिमा हाल बसोबास गरिरहेको स्थानमा जीवन निर्वाहको लागि प्रयोग गरी आएको निजी स्वामित्व, भोग वा सार्वजनिक स्वामित्वमा रहेका तर परम्परागतरूपमा उपभोग गरी आएको कस्तो स्रोत वा साधन छन्, नयाँ ठाउँमा उसलाई संस्थापित हुन के कति रकम वा के कस्तो तात्कालिक र दीर्घकालीन सहयोग जरूरी पर्छ, सो पनि क्षतिपूर्ति निर्धारण गरिँदा विचार गर्नुपर्ने आधार हुन सक्ने र विकासको नाममा विस्थापनबाट प्रभावित व्यक्तिहरूले भोग्नुपर्ने सामूहिक र व्यक्तिगत विपन्नता रोक्नु राज्यको कर्तव्य हुने, संविधानमा क्षतिपूर्तिको आधार र कार्य प्रणाली कानूनद्वारा तय हुने, विधायिकाले कानूनी आधार

निर्माण गरी क्षतिपूर्तिबारे व्यवस्था गर्न त सक्छ तर त्यस्तो क्षतिपूर्ति नाम मात्रको छ वा वास्तविक छ अधिग्रहण वा प्राप्त गर्न लागिएको सम्पत्तिसँग सान्दर्भिक छ वा छैन भन्ने कुरा न्यायिक परीक्षणको विषय बन्न सक्ने” भनी व्याख्या भएको छ भने श्यामप्रसाद श्रेष्ठ विरुद्ध जिल्ला प्रशासन कार्यालय, स्याङ्जासमेत, ने.का.प. २०७५, अड्क ३, नि.नं. ९९७३, “कुनै पनि व्यक्तिको सम्पत्तिमाथि त्यस्तो व्यक्तिको मौलिक हक हुने र त्यस्तो सम्पत्तिलाई राज्यले प्राप्त गर्ने अवस्थामा राज्यले कानूनको प्रक्रिया अपनाई उचित मुआब्जा दिनुपर्ने विषयमा विवाद हुन नसक्ने” भनिएको पाइने ।

उल्लिखित व्याख्या र सिद्धान्तहरूको आलोकमा हेर्दा रिट निवेदकहरूको जग्गा नेपाल सरकारले मिति २०५१।०२।३१ मा नदी नियन्त्रण तथा तटबन्ध निर्माणका लागि अधिग्रहण गरेकामा अहिले २५ वर्षसम्म पनि सोको मुआब्जा तथा क्षतिपूर्तिसमेत निवेदकहरूले पाउन नसकेको अवस्था मिसिल प्रमाणबाट देखिन्छ । यस्तो अवस्थालाई कानून र न्यायसम्मत मान्न सकिँदैन । विपक्षीहरूबाट निवेदकहरूले यतिका समय व्यतित हुँदासम्म आफ्नो जग्गाको कुनै मुआब्जा तथा क्षतिपूर्ति पाउन सकेको अवस्था देखिन नआएबाट पैसाको समयानुसार मूल्य (Time Value of Money) समेतलाई मध्यनजर राखी अधिग्रहण गरिएका जग्गाको उचित मुआब्जा तथा क्षतिपूर्ति निवेदकहरूले पाउनु पर्ने अवस्थालाई अन्यथा मान्न नसकिने ।

अतः रिट निवेदकहरूले सरकारबाट अधिग्रहण गरिएको आफ्नो जग्गाको मुआब्जा रकमका सन्दर्भमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, झापाबाट पहिलो पटक मिति २०५१।०२।३१ को बैठकको निर्णयले प्रतिकड्डा रु.५,०००।- का दरले मुआब्जा पाउने भनी मुआब्जा निर्धारण समितिले निर्णय गरेकोमा रिट निवेदकहरूले सो मुआब्जा रकममा चित्त नबुझाई गरेको उजुरीका आधारमा पुनः मुआब्जा निर्धारण भएको र उक्त मुआब्जाको रकमसमेत विनियोजन नगरी सो निर्णय कार्यान्वयन भएको भन्ने देखिएन । मिति २०५२।१।१४ मा पुनः मुआब्जा निर्धारणपश्चात् साबिक नकलबन्दा

८ग र च बाँध आसपासको जग्गाको लागि प्रतिकड्डा रु.२,००,०००।- (दुई लाख) र ऐ. ८ग र च राजमार्ग आसपासको जग्गा प्रतिकड्डा रु. ३,००,०००।- (तीन लाख) का दरले मुआब्जा दिने र सो रकम जग्गाधनीलाई उपलब्ध गराउनुपर्ने मुआब्जाको रकम जिल्ला प्रशासन कार्यालय, झापामार्फत निकास हुन सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने भन्ने निर्णय भएकोमा सोलाई कार्यान्वयन गर्नेतर्फ विपक्षी सम्बद्ध मन्त्रालय तथा कार्यालयहरूसमेत सक्रिय नरही केवल टिप्पणी उठाई राय लिने कार्य गरेको र मिति २०७३।११।३० मा पुनः मुआब्जा निर्धारण गर्न औचित्य नदेखिएको भनी टिप्पणी सदर गरेको क्षेत्रीय प्रशासन कार्यालय, पूर्वाञ्चल विकास क्षेत्र, धनकुटाको टिप्पणी आदेश उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिदिएको छ । अब, मिति २०५२।१।१४ मा मुआब्जा निर्धारण समितिबाट तय भएको मुआब्जाको अड्कअनुसार हाल समयको अन्तरालमा भएको जग्गाको मूल्यवृद्धिसमेतलाई मध्यनजर गरी निवेदकहरूलाई उचित मुआब्जा रकम एक वर्षभित्र उपलब्ध गराउनु भनी विपक्षीहरूको नाउँमा परमादेशको आदेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत: मिनबहादुर कुँवर

कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७६ साल असार २३ गते रोज २ शुभम् ।

९

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७५-WO-०८१७, उत्प्रेषण, सुजनलाल श्रेष्ठ वि. तहसिलदार, काठमाडौं जिल्ला अदालत, बबरमहलसमेत

प्रस्तुत मुद्दामा विवादित कि.नं.२३८ को घरजग्गाको मूल अंशियारका रूपमा निवेदककी बज्यै लक्ष्मीमाया श्रेष्ठ भएको र निजै लक्ष्मीमायाका छोराहरूमा मोतीलाल श्रेष्ठ (निवेदकको ठूलो बुबा), जनकलाल श्रेष्ठ (माइला बुबा), भरतलाल श्रेष्ठ (साइँला बुबा), शंकरलाल श्रेष्ठ (काइँला बुबा), शुक्रलाल श्रेष्ठ (निवेदकका बुबा) र मदनलाल श्रेष्ठ (कान्छा काका) समेत गरी ७ जना अंशियार भएको तथ्य मिसिलबाट देखिन्छ । निवेदकका पिता शुक्रलाल श्रेष्ठसमेत ठूलो बुबालगायत काकासमेत बिच हालसम्म कानूनतः अशबन्डा भएको भन्ने मिसिल

कागजबाट नदेखिने ।

यिनै निवेदकबाट निवेदनसाथ पेस भएको उक्त विवादित घरजग्गा निवेदकको बज्यै, ठूलो बुबालगायत आफ्नो बुबासमेत गरी जम्मा ७ जनाको संयुक्त नाममा सो जग्गा दर्ता कायम रहेको तथ्य मिसिल संलग्न जग्गाधनी दर्ता प्रमाणपुर्जाको फोटोकपीसमेतबाट देखिन्छ । विपक्षीमध्येका सुदिपलाल श्रेष्ठका नाममा उल्लिखित जग्गाको हकहिस्सा निजको नाममा छुट्टै रूपमा आएको भन्नेसमेत मिसिलबाट नदेखिने ।

एकाघरको उमेर पुगेको व्यक्तिले कुनै व्यवहार गरेको अवस्थामा साहुले त्यस्तो व्यक्तिको हकहिस्सामा सम्पत्ति नभएसम्म सगोलको सम्पत्तिमा पक्रन मिल्ने देखिँदैन । यस सम्बन्धमा मुलुकी ऐन, लेनदेन व्यवहारको महलको ९ नम्बरमा “यसै महलको ८ नम्बरबमोजिम मुख्य भई कामकाज गरेकोमा बाहेक अरु अवस्थामा एकाघरका उमेर पुगेको कुनै व्यक्तिले कुनै व्यवहार गरेको रहेछ भने निजले आफूले पाउने धनमा निजको हक नपुगेसम्म साहुले सो धनमा समाउन पाउँदैन” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइने ।

विपक्षीमध्येका सुदिपलाल श्रेष्ठलाई प्रतिवादी बनाई काठमाडौं जिल्ला अदालतमा प्रस्तुत रिट निवेदनका विपक्षीमध्येका उत्साही बचत तथा सहकारी संस्था लिमिटेड र अम्बिररत्न शाक्यले लेनदेनमा फिराद दायर गरी प्रतिवादी सुदिपलालबाट दाबीको रकम भराई पाउने ठहर भएको फैसला अन्तिम भए पनि रिट निवेदक सुजनलाल श्रेष्ठले आफूखुसी गर्न पाउने सम्पत्तिसम्म धनीले पक्रन मिल्ने हुन्छ । सुदिपलालको हक स्थापित नै नभएको विवादित कि.नं. २३८ को घरजग्गा बिगो भराउन मिल्ने नदेखिने ।

अतः उल्लिखित कानूनी व्यवस्था, प्रतिपादित सिद्धान्तसमेतको आधारमा काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं.१ कि.नं.२३८ को घरजग्गा विपक्षी ऋणी सुदीपलाल श्रेष्ठको हक पुगेको अवस्था नभएकाले मुलुकी ऐन, लेनदेन व्यवहारको ९ नं. बमोजिम त्यस्तो धनमा ऋणीको हक नपुगेसम्म साहुले समाउन नपाउने कानूनी व्यवस्था भएकाले उल्लिखित कि.नं. २३८ को

घरजगामध्ये ६ भागको १ भाग लिलाम गर्ने भनी विपक्षी काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७५।१०।२३ मा जारी भएको लिलामी प्रक्रियासम्बन्धी सूचना उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ।

इजलास अधिकृत: मिनबहादुर कुँवर

कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७६ साल असार २३ गते रोज २ शुभम् ।

१०

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७५-WH-००९४, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, ओमप्रकाश मिश्र वि. कारागार कार्यालय, सिरहासमेत

राजदेव यादवको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी जयप्रकाश चौधरीसमेत भएको अपहरण गरी कर्तव्य ज्यान मुद्दा सिरहा जिल्ला अदालतमा चली मिति २०७५।१०।१४ मा फैसला हुँदा निवेदक प्रतिवादी जयप्रकाश चौधरीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७(१) बमोजिम १० वर्ष कैद र शरीरबन्धक लिनेको महलको १ नं. को कसुरमा सोही महलको ३ नं. बमोजिम ७ वर्ष कैद गरी जम्मा १७ वर्ष कैद र रु.५०,०००/- जरिवानासमेत हुने ठहरेकोमा सो फैसलाउपर वादी नेपाल सरकारसमेतको पुनरावेदन परी उच्च अदालत जनकपुर, राजविराज इजलासबाट मिति २०७५/७/२६ मा फैसला हुँदा सुरु सिरहा जिल्ला अदालतको फैसला केही उल्टी भई मुलुकी ऐन, अपहरण गर्ने तथा शरीरबन्धक लिनेको महलको ७ नं. बमोजिम थप २ वर्ष कैद हुने ठहर भएको उल्लिखित मुद्दाको मिसिलबाट नदेखिने ।

कुनै पनि व्यक्ति थुना वा कैदमा राख्दा कानूनले तोकेबमोजिम मात्र राख्नु पर्ने हुन्छ । कानूनले तोकेभन्दा बढी अवधि थुनामा वा कैदमा राख्नु गैरकानूनी हुन्छ । गैरकानूनिरूपमा कोही कसैलाई थुनामा वा कैदमा राख्न मिल्दैन । त्यसरी बढी समय थुनामा राखिएमा व्यक्तिको वैयक्तिक स्वतन्त्रता र नागरिक अधिकार हनन् हुनुको साथै कानूनी व्यवस्था र अवलम्बन गरी आएको विधिशास्त्र विपरीत हुन् ।

निवेदकले अपहरण गरी कर्तव्य ज्यान मुद्दामा भएको फैसलाउपर पुनरावेदन नगरी फैसला अन्तिम

भएर बसेको देखिन्छ । मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको १० र ४१ नं. मा भएको उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाअनुसार निवेदकलाई उल्लिखित मुद्दामा भएको ठूलो हदको मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७(१) नं. बमोजिम १० वर्ष कैद र रु.५०,०००/- जरिवाना मात्र असुल गर्न कैद ठेक्नु पर्नेमा दुवै ऐनबमोजिम भएको कैदको सजाय जोडी कैद ठेकी कैदी पुर्जा दिएको कानूनसङ्गत नदेखिने ।

मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको १० नं. र ४१ नं. बमोजिम ठूलो हदको कैद वर्ष १० (दश) मात्र कैद ठेकी असुल गर्नु पर्नेमा सो कैद निजले निज प्रहरी हिरासतमा बसेको मिति २०६५।५।८ देखि २०७५।५।७ गतेसम्म कैद १० वर्ष भुक्तान गरिसकेको र निजले आफूलाई भएको जरिवाना रु.५०,०००।- र.नं.४६०६ मिति २०७३।१।७ मा सिरहा जिल्ला अदालतमा दाखिला गरेको उक्त रसिदको प्रतिलिपिबाट देखिँदा निज निवेदक प्रतिवादीबाट कानूनबमोजिम असुल गर्नुपर्ने कैद र जरिवानासमेत असुल भइसकेको देखिएको हुँदा निजलाई हालसम्म थुनामा राखेको कानूनसङ्गत नदेखिने ।

तसर्थ: उल्लिखित आधार प्रमाणहरूबाट निवेदक प्रतिवादी जयप्रकाश चौधरीलाई उल्लिखित मुद्दामा भएको कैद र जरिवाना असुल भइसकेको देखिएकोले कैदमा राखी राख्नु पर्नेसम्मको अवस्था विद्यमान देखिन नआएको र निज निवेदक जयप्रकाश चौधरीको हाल थुनामा रहेको अवधि गैरकानूनी देखिएकोले बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरी थुनामुक्त गरिदिने ।

इजलास अधिकृत: नारदप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७६ साल जेठ १५ गते रोज ४ शुभम् ।

इजलास नं. ५

१

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०६७-CR-१२५२, कुटपिट (अङ्गभङ्ग), नेपाल सरकार वि. कपिलदेवप्रसाद कानुसमेत र कपिलदेवप्रसाद कानु वि. नेपाल सरकार

प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १०(१) (क) ले घटनाको प्रत्यक्ष देख्ने र थाहा पाउने तथा ऐ.को १०(१) (ख) ले घटनाबाट पीडित भएका व्यक्तिहरूले तत्काल मौकामा व्यक्त गरेको कुरा प्रमाणमा लिन मिल्ने भन्ने कानूनी व्यवस्था गरेको पाइन्छ । प्रस्तुत वारदातबाट पीडित देवकी महतो र प्रत्यक्ष देख्ने व्यक्ति रामनिवास र मुकेश महतोको अदालतमा भएको बकपत्र पुनरावेदक प्रतिवादीहरूका विरुद्ध प्रमाणमा ग्रहण गर्न मिल्ने देखिन्छ । सबै प्रतिवादीले एकै मिलानको Alibi को दाबी लिए पनि आफ्नो भनाइ प्रमाणित गर्ने कुनै आधार प्रमाण पेस गरेको पाइँदैन । त्यस्तैगरी प्रतिवादीहरू मौका अनुसन्धानमा उपस्थित भई बयान नगरी फरार रही केवल अदालतमा आई गरेको इन्कारी बयानलाई मात्र तथ्ययुक्त एवम् विश्वसनीय मान्न सकिने अवस्थासमेत देखिन आएन । पीडित तथा प्रतिवादीहरू एकै गा.वि.स., एकै वडाको बासिन्दा हुँदा पीडितलाई अन्य कसैबाट केही भएको वा गरिएको भए त्यसको जानकारी प्रतिवादीहरूलाई पनि हुनसक्ने अवस्था देखिन्छ । त्यसतर्फ प्रतिवादीहरूबाट कुनै प्रमाण वा जिकिर पेस हुन सकेको पाइँदैन । यसरी पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले पीडित देवकी महतोलाई कुटपिट गरेको घा जाँच प्रतिवेदनहरू, जाहेरी दरखास्त र बकपत्रहरूसमेतबाट तथ्ययुक्त आधारमा प्रमाणित हुन आयो । मिसिल संलग्न उल्लिखित प्रमाणहरूबाट प्रतिवादीहरूले कुटपिट गरी पीडित जाहेरवालाको दाहिने हात भाँची मुलुकी ऐन, कुटपिटको २ नं. अनुसारको कसुर गरेको निर्विवाद रूपमा पुष्टि हुन आएको तर निजको सो हात आजको मितिसम्म पनि काम गर्न असमर्थ भएको भन्ने तथ्य प्रमाणित हुन नआएको अवस्थामा कुटपिटको महलको ६ नं. अनुसार प्रतिवादीहरूलाई २ वर्ष कैदको सजाय गर्नु पर्नेमा ऐ. को ६ र १९ नं. अनुसार दामासाहीले २ वर्ष कैदको सजाय गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत हेटौंडाको मिति २०६७।१२।१४ को फैसला मिलेको नदेखिने ।

दुई वा सोभन्दा बढी व्यक्तिहरू मिली कसैलाई अङ्गभङ्ग हुने गरी कुटपिट गरेको अवस्थामा कुटपिटको महलको ६ नं. आकर्षित हुन्छ । यस्तो अवस्थामा कुटपिटको महलको १९ नं. भने आकर्षित हुने

देखिँदैन । कुटपिटको महलको ६ नं. को कानूनी व्यवस्था हेर्दा उक्त नं. अनुसार प्रतिवादीहरूलाई सजाय गर्दा जनही हुने हो वा दामासाहीले सजाय गर्नुपर्ने हो भनी स्पष्ट भनेको पाइँदैन । निश्चय नै एकजना व्यक्तिले गर्ने अपराधभन्दा सामूहिक रूपमा गठजोड एवम् षड्यन्त्र गरी एकभन्दा बढी व्यक्तिहरूले संगठित रूपमा गर्ने अपराध घातक र गम्भीर हुन्छ र यसले समाजमा पार्ने प्रभाव र असर पनि अधिक हुन्छ । यस सम्बन्धमा नेपाल सरकार वि. बैजनाथ साह तेलीसमेत (ने.का.प. २०६८, अङ्क ६, नि.नं. ८६३७) भएको अङ्गभङ्ग मुद्दामा “एक व्यक्तिले गर्ने अपराधभन्दा एकभन्दा बढी व्यक्तिहरू मिली सामूहिक तबरले गरिने अपराधमा कसुरको मात्रा र गुरुत्व बढी हुने हुँदा कसुरदारलाई दिइने कैदको सजायमा ऐनले कसुरदारहरूका बिच दामासाही हुने भनी स्पष्ट व्यवस्था गरेको अवस्थामा बाहेक कसुरदारहरूलाई कैदको सजाय गर्दा दामासाही नगरी जनही गर्नु न्यायोचित नहुने ।” भनी व्याख्या भएको देखिन्छ । त्यसैले ऐन, कानूनले कैदको सजाय कसुरदारहरूबिच दामासाही हुने भनी स्पष्ट नभनेको अवस्थामा सामूहिक रूपमा गठजोड एवम् षड्यन्त्र गरी अङ्गभङ्ग कुटपिट गरेको अवस्थामा उक्त वारदातमा संलग्न प्रतिवादीहरूलाई हुने सजाय दामासाही गर्नु तर्क, न्यायपूर्ण एवम् मुलुकी ऐन, कुटपिटको महलको ६ नं. अनुरूप नदेखिने ।

अतः माथि गरिएको विवेचनाबाट प्रतिवादीहरूले पीडित देवकी महतोलाई कुटपिट गरी निजको दाँया हात भाँची मुलुकी ऐन, कुटपिटको महलको २ नं. अन्तर्गतको कसुर गरेको पुष्टि भएको र पीडितको हातको चिकित्सकहरूले जाँच गर्दाको अवस्थामा केही थप उपचार भएमा पीडितको हात काम लाग्ने भन्ने वीर अस्पतालको मिति २०६५।५।१० को पत्र भएको आधारमा आजको मितिसम्म काम गर्न पूर्णतः असमर्थ भन्ने प्रमाणित हुन सकेन । मुलुकी (नवौं संशोधन) ऐन, २०४३ बाट मुलुकी ऐन, कुटपिटको महलको ६ नं. मा भएको संशोधनबाट भएको कानूनी व्यवस्थालाई हेर्दा एउटै किसिमको काम लिने एउटाभन्दा बढी अंग हुनेमा सोमध्ये एक अंग बेकम्मा पारिदिएकोमा कैद वर्ष ८ (आठ) को आधा तथा जरिवानाको

हकमा रु.५,०००।- को आधा हुने भए पनि खत निको भई काम लाग्ने भएमा २ (दुई) वर्ष मात्र कैद गर्ने व्यवस्था भएबमोजिम प्रतिवादीहरू कपिलदेव साह कानू, धनसुनर महतो कोइरी, दिनानाथ महतो कोइरी, रघुनाथ राउत वरै र ब्रह्मदेव महतो कोइरीलाई जनही दुई वर्ष कैद, रु.२,५००।- (अक्षरूपी पच्चिस सय) जरिवाना हुने भई उक्त जरिवाना रकम प्रतिवादीहरूबाट पीडितलाई घाउ खर्चबापत भराइदिने गरी फैसला हुनुपर्नेमा प्रतिवादीहरूलाई कुटपिटको महलको ६ र १९ नं. बमोजिम दामासाहीले २ (दुई) वर्ष कैद सजाय मात्र हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत हेटौंडाको मिति २०६७।१२।१ को फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा सो हदसम्म केही उल्टी भई यी पुनरावेदक / प्रतिवादीहरू कपिलदेव साह कानू, धनसुनर महतो कोइरी, दिनानाथ महतो कोइरी, रघुनाथ राउत वरै र ब्रह्मदेव महतो कोइरीलाई जनही २ (दुई) वर्ष कैद तथा रु.२,५००।- (अक्षरूपी पच्चिस सय) जरिवाना हुने र उक्त जरिवानाको रकम घाउ खर्चबापत प्रतिवादीहरूबाट पीडित देवकी महतोले भराई पाउने।

इजलास अधिकृत: शिवप्रसाद पराजुली

कम्प्युटर: उत्तरमान राई

इति संवत् २०७५ साल माघ ७ गते रोज २ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७३-CI-०४८०, उत्प्रेषण / निषेधाज्ञा, अर्जुनकुमार शर्मा वि. राजु श्रेष्ठ

प्रत्यर्थी रिट निवेदक राजु श्रेष्ठको हक भोग स्वामित्वको कि.नं.५४ र भिमसेन मन्दिरको कि.नं.२४ को जग्गाको नक्साङ्कन भएको र सो नक्साङ्कनअनुसार भिमसेन मन्दिरको जग्गालाई मिची पर्खाल निर्माणको कार्य भएको भन्ने देखिन आएन। नगरपालिकाभित्र निर्माण कार्य गर्दा नक्सा पासलगायतका प्रक्रिया पूरा गर्नु गराउनु पर्ने दायित्व न.पा.को र निवेदक दुवैको हुनेमा विवाद रहँदैन। तथापि मन्दिरको जग्गा अतिक्रमण नगरी आफ्नो जग्गाभित्र निर्माण कार्य गर्दा मन्दिरको जग्गा अतिक्रमण गऱ्यो भन्ने आधारमा निर्माण भएको पर्खाल हटाउने कार्य गर्दा व्यक्तिको सम्पत्ति उपभोग गर्ने नागरिक हक अधिकार

कुन्ठित हुन जाने हुँदा त्यस्तो कार्यलाई न्यायोचित मान्न नमिल्ने। भिमसेन मन्दिरको जग्गालाई बाधा व्यवधान नपुग्ने र नमिचिने गरी रिट निवेदकले निर्माण गरेको पर्खाल हटाउनु पर्ने अवस्था विद्यमान नहुँदा भोजपुर नगरपालिका कार्यालय, भोजपुरको च.नं.१२६८ को पत्र प्रचलित नेपाल कानूनको परिधिभित्र रहेको नदेखिएबाट उक्त पत्र उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर भई कानूनको परिधिभित्र रही हुने निर्माण कार्य गर्न नरोक्नु नरोकाउनु भनी विपक्षीहरूका नाममा निषेधाज्ञाको आदेशसमेत जारी हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत धनकुटाको मिति २०७३।२।३१ को आदेशलाई अन्यथा भन्न मिल्ने नदेखिँदा सो आदेश बदर गरी विपक्षीको रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्ने प्रस्तुत पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः उपर्युक्त आधार प्रमाणसमेतबाट प्रत्यर्थी / रिट निवेदक राजु श्रेष्ठले आफ्नो हक स्वामित्वको जग्गामा लगाएको पर्खाल हटाउँदा व्यक्तिको सम्पत्ति उपभोग गर्ने नागरिक हक अधिकार कुण्ठित हुने हुँदा मन्दिरको जग्गालाई बाधा व्यवधान नपुग्ने र नमिचिने गरी निर्माण भएको पर्खाल हटाउनु पर्ने अवस्था विद्यमान नहुँदा मन्दिरको जग्गा यथावत् कायम गर्नेसम्बन्धी भोजपुर नगरपालिका कार्यालय, भोजपुरको च.नं.१२६८ मिति २०७२।१०।२२ को पत्र प्रचलित नेपाल कानूनको परिधिभित्र रहेको नदेखिएबाट उक्त पत्र उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर भई कानूनको परिधिभित्र रही हुने निर्माण कार्य गर्न नरोक्नु नरोकाउनु भनी विपक्षीहरूका नाममा निषेधाज्ञाको आदेशसमेत जारी हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत धनकुटाको मिति २०७३।२।३१ को आदेश मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: शिवप्रसाद पराजुली

कम्प्युटर: हर्कमाया राई

इति संवत् २०७६ साल भदौ १ गते रोज १ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७३-CI-०८७८, उत्प्रेषण / परमादेश, घनश्याम पौडेल वि. विमला पौडेलसमेत

मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट मानाचामल

मुद्दाको सुरु सक्कल मिसिलमा पुनरावेदक / निवेदक घनश्याम पौडेलको वतन मोरङ जिल्ला टंकिसिनुवारी गा.वि.स. वडा नं. ४ भई बाबुको नाम डिल्लीप्रसाद भन्ने उल्लेख भएकोमा उक्त वतनलाई प्रस्तुत पुनरावेदनमा समेत स्वीकार गरेको देखिन्छ। मोरङ जिल्ला अदालतमा पुनरावेदक / निवेदक घनश्याम पौडेलउपर निजकी श्रीमती विमला पौडेलसमेतले दिएको उल्लिखित मानाचामल मुद्दाका प्रतिवादी घनश्याम पौडेलको नाममा प्रस्तुत पुनरावेदनपत्रमा समेत उल्लेख गरेकै वतनमा म्याद जारी भएकोमा सो म्याद बेपत्ते तामेल भएपश्चात् सोही वतनमा जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को नियम २२ (क) को उपनियम (१) को खण्ड (ख) बमोजिम नै मिति २०७०/११/१९ गतेको राष्ट्रिय दैनिक पत्रिका नेपाल समाचारपत्रमा प्रकाशित गरी प्रतिवादीलाई आफ्नो प्रतिवाद गर्ने मौका प्रदान गरेको देखिन्छ। प्रतिवाद गर्ने मौका दिइएकोमा प्रतिवादी अदालतमा उपस्थित भई प्रतिउत्तर फिराएको वा प्रतिवाद गर्न आएको देखिँदैन। सुरु जिल्ला अदालतले सबुद प्रमाणको आधारमा उक्त मानाचामल मुद्दामा फैसला गरेको देखिन्छ। पुनरावेदक / निवेदकले जिकिर लिएको मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको महलको ११० नं. विपरीतको बेपत्ते तामेली म्यादलाई आधार मानी मोरङ जिल्ला अदालतबाट उक्त मानाचामल मुद्दामा फैसला भएको नभई उक्त अदालतको मिति २०७०/६/१५ को आदेशले बेपत्ते तामेली म्याद बदर गरी जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को नियम २२ (क) को प्रक्रिया अपनाई पुनरावेदक / निवेदकको नाउँको म्याद राष्ट्रिय दैनिक पत्रिका नेपाल समाचारपत्रमा प्रकाशित गरी कानूनबमोजिम रीतपूर्वक तामेल गरेको नदेखिने। अ.बं. ११० नं. बमोजिम रीत नपुन्याई तामेल गरेकोले थाहा पाउन नसकी प्रतिवादी दिन नपाई म्याद गुज्रेको भन्ने उजुरीसाथ फैसला भएको छ महिनाभित्रमा थाहा पाएको पैंतीस दिनभित्र झगडियाले प्रतिउत्तर लेखी दिन ल्याएमा पहिले मिसिल सामेल रहेको तामेली म्याद हेरी रीतपूर्वक तामेल भएको देखिन नआएको अवस्थामा मात्र अ.बं.२०८ नं. बमोजिम प्रतिवादीले ल्याएको प्रतिउत्तर सुनी पुनः इन्साफ गर्नुपर्ने अवस्था

आउँछ। तर प्रस्तुत पुनरावेदनमा उल्लिखित मानाचामल मुद्दामा भने मुलुकी ऐन, अ.बं.११० नं. बमोजिमको प्रक्रियाबाट म्याद तामेल हुन नसकेको अवस्थामा जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को नियम २२(१)(ख) बमोजिम कुनै राष्ट्रिय दैनिक पत्रिकामा सूचना प्रकाशन गरेर म्याद तामेल गराउन सकिने कानूनी व्यवस्था रहेबमोजिम राष्ट्रिय दैनिक पत्रिकामा सार्वजनिक सूचना जारी गरेर उक्त मानाचामल मुद्दाका प्रतिवादी पुनरावेदक / निवेदकको नाउँमा जारी भएको म्याद रीतपूर्वक तामेल गराएको अवस्था रहेबाट उक्त मानाचामल मुद्दाको सन्दर्भमा अ. बं. २०८ नं. आकर्षित हुने देखिन नआउने। मानाचामल मुद्दामा पुनरावेदक / निवेदकलाई प्रतिवाद गर्ने पर्याप्त सुनुवाइको मौका दिई मोरङ जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१।३।२९ फैसला भएको देखिँदा उक्त फैसला सुनुवाइको मौका नदिई प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको प्रतिकूल हुने गरी भएको भन्नु तार्किक र मनासिब देखिन आएन। यस्तो अवस्थामा मोरङ जिल्ला अदालतको मिति २०७१।३।२९ को फैसला कायमै राखी प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत विराटनगरको मिति २०७३।२।१७ को आदेशलाई अन्यथा भन्न मिल्ने नदेखिँदा उक्त आदेश बदर गरी रिट निवेदन मागदाबीबमोजिम उत्प्रेषण / परमादेशको आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः उपर्युक्त कानूनी आधार प्रमाणसमेतबाट पुनरावेदक / निवेदकले रिट निवेदनमा उल्लेख गरेअनुसार निजउपर परेको मानाचामल मुद्दामा फैसला हुँदा प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको उल्लङ्घन भएको अवस्था नदेखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्न्याई पुनरावेदन अदालत विराटनगरले मिति २०७३।२।१७ मा गरेको आदेश मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृतः शिवप्रसाद पराजुली

इति संवत् २०७६ साल भदौ १ गते रोज १ शुभम्।

४

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी., ०७०-CI-०५६७, उत्प्रेषण / परमादेश, सप्तरी

जिल्ला, गाउँ विकास समितिको कार्यालय, रायपुरको तर्फबाट अख्तियारी पाई आफ्नो हकमा समेत ऐ. ऐ. कार्यालयमा कार्यरत सचिव भागवतप्रसाद यादव वि. संज्ञादेवी यादवसमेत

निवेदकहरूको नाउँमा जग्गा आउनुअगाडि नै साबिक जग्गाधनीको सल्लाह सहमतिमा तत्कालीन गा.वि.स.ले बेचबिखनमा रोक लगाएको भनी लिखित जवाफ र पुनरावेदनपत्रमा जिकिर उल्लेख गरे तापनि जग्गा रोकका राख्नुपर्ने स्पष्ट तथ्य तथा कानूनी आधार खुलाउन सकेको पाइँदैन। यिनै रिट निवेदक फुलोदेवी यादवसमेतले इलाका प्रहरी कार्यालय, रूपनी बजार सप्तरीसमेतउपर दिएको ०६८-WO-०२६९ को निषेधाज्ञा मुद्दामा “दाबीका कि.नं.८८१, ८८२, ८८३ जग्गाहरूमा निवेदकहरूको निर्विवाद हक रहेको तथ्यमा विवाद भएन भनी निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने” ठहरी मिति २०६९।३।२४ मा पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट आदेश भएको देखिन्छ। यसबाट समेत दाबीका जग्गाहरूमा रिट निवेदकहरूको निर्विवाद हक रहेको देखिने।

व्यक्तिका नाममा रहेको सम्पत्ति (चल अचल) रोकका राख्न सक्ने अधिकार प्रत्यर्थी गाउँ विकास समितिको कार्यालयलाई रहे भएको देखिँदैन। रिट निवेदकहरूका नाममा विधिवत् दर्ता रहेको जग्गाहरूलाई कुनै आधार प्रमाणविना रोकका राख्ने कार्यले सम्पत्तिको स्वामित्व भएका रिट निवेदकहरूको संविधान प्रदत्त सम्पत्तिसम्बन्धी हकमा आघात पुगेको नदेखिने।

अतः निवेदन दाबीको जग्गा रोकका राख्ने गरी भएको काम कारबाही र आदेश उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी जग्गा फुकुवा गरिदिनु भन्ने परमादेशको आदेश जारी हुने ठहरी पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०६९।१२।१४ मा भएको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर नहुने।

इजलास अधिकृत: सुदिपकुमार भट्टराई

इति संवत् २०७४ साल मङ्सिर १९ गते रोज ३ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी., ०७२-CR-१४०६, जबरजस्ती करणी, परवेज

आलम वि. नेपाल सरकार

आफूले अभियोग दाबीअनुसारको कसुर नगरेको भनी अदालतसमक्षको बयानमा कसुर अपराधमा इन्कार रही बयान गरे तापनि सो बयान बेहोराको समर्थनमा प्रतिवादीले कुनै ठोस एवम् वस्तुनिष्ठ प्रमाण गुजार्न सकेको देखिँदैन। पुनरावेदक प्रतिवादीको उक्त इन्कारीलाई परवेजले जबरजस्ती गन्यो धम्की पनि दिएको छ भनी पीडितले भनेकाले हामीले प्रिन्सिपल सरलाई भनेको हौं भनी बुझिएको पार्वती गिरी, लक्ष्मी सापकोटा तथा केदारमान भण्डारीले अदालतसमक्ष गरेको बकपत्र, मिति २०७१।८।१० गते प्रतिवादी परवेज आलमले मलाई घरमा कोही नभएको अवस्थामा घरबाट जबरजस्ती सिनामङ्गलको होटल पुन्याई म रोई कराई गर्दासमेत केही वास्ता नगरी जबरजस्ती करणी गरेको हुँदा निजलाई सजाय गरिपाउँ भनी पीडित नाबालकले तथा प्रतिवादी परवेज आलमले छोरीलाई जबरजस्ती करणी गरेकोले निजलाई कडा सजाय होस् भनी जाहेरवाला मित्रपार्क ए ले अदालतसमक्ष गरेको बकपत्रबाट खण्डित भएको देखिने।

अतः प्रतिवादीको अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्षको साबिती बयान जाहेरवालाको मौकामा जाहेरी सोको समर्थनमा जाहेरवालाले अदालतसमक्ष गरेको बकपत्र पीडितले अदालतसमक्ष गरेको बकपत्र, पीडितको कन्याजाली ७ O'Clock पुरानो च्यातिएको छ भन्ने पीडितको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदन मौकामा बुझिएका केदारमान भण्डारी लक्ष्मी सापकोटा र पार्वती गिरीले गरेको कागज तथा अदालतमा आई गरेको बकपत्रसमेतले पुष्टि गरेको अवस्था देखिँदा निजले आरोपित कसुर गरेको देखिन आयो। तसर्थ प्रतिवादी परवेज आलमलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणी महलको ३(२) नं. बमोजिम १०(दश) वर्ष कैद हुने र प्रतिवादीबाट पीडितलाई उक्त महलको १० नं. बमोजिम रु.१,००,०००।- (एक लाख) क्षतिपूर्ति भराइदिने ठहर्‍याएको सुरु फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७२।८।२८ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: हरिकृष्ण श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल मङ्सिर १९ गते रोज २ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७१-CR-१३३३, भ्रष्टाचार (न.प्र.प.) सुनिता सुवेदी (वस्ती) वि. नेपाल सरकार

मिसिल संलग्न प्रमाणपत्र मैले पेस गरेको होइन भनी निज प्रतिवादी सुनिता सुवेदी (वस्ती) ले पुनरावेदन जिकिर लिए तापनि निज प्रतिवादीले सुरु नियुक्ति हुँदा भरेको लोक सेवा आयोगको दरखास्त फारामको भाग (ग) मा शैक्षिक योग्यता र तालिम महलमा पहिले लेखिएको ठाउँमा टिपेक्स लगाई सच्याई टिपेक्समाथि श्री भगवती माध्यमिक विद्यालय लेखिएको देखिन्छ । सो टिपेक्स लगाई सच्याउनु पूर्व के लेखिएको थियो भन्ने सम्बन्धमा राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालामा परीक्षणको लागि पठाइएकोमा उक्त प्रयोगशालाको च.नं.११०१, मिति २०६६।३।२१ को पत्रबाट विवादित टिपेक्स लगाइएको स्थानमा टिपेक्सभन्दा तल दयानन्द उच्च विद्यालय मिठापुर, पटना लेखिएको भन्ने परीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भएको देखिन्छ । सो टिपेक्स लगाइएको ठाउँमा टिपेक्स लगाउनुपूर्व लेखिएका अक्षरहरूसमेत जाँच गरी राय व्यक्त गर्ने स.वैज्ञानिक अधिकृत पियूषमान शाक्यले सो परीक्षण प्रतिवेदनलाई समर्थन गरी सुरु अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गरिदिएकोसमेत देखिन्छ । त्यसैगरी अनुसन्धानको क्रममा बुझिएका इनरूवा नगरपालिका कार्यालयका कर्मचारी शंकरबहादुर कार्कीसमेतले निज सुनिता सुवेदी (वस्ती) ले सेवा प्रवेश गर्दाको अवस्थामा नै भारतबाट हाइस्कूल परीक्षा पास गरेको प्रमाणपत्रहरू पेस गरेको र सोही प्रमाणपत्रको आधारमा निजलाई मुखिया पदबाट खरिदार पदमा बढुवा गरिएको हो भनी खुलाई दिएको नदेखिने ।

प्रतिवादीले विवादित शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र आफूले पेस नगरेको भन्ने जिकिर लिए तापनि इनरूवा नगरपालिका कार्यालयमा रहेको निजको व्यक्तिगत विवरण फायलमा उक्त भारतीय नक्कली शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र संलग्न रहेको देखिएको र निजले सुरु नियुक्तिकै अवस्थामा सो नक्कली प्रमाणपत्र पेस गरी लोक सेवा आयोगको फारामको भाग (ग) शैक्षिक योग्यता र तालिमको

विवरणमा उक्त नक्कली प्रमाणपत्रको विवरणसमेत भरी पछि कारबाही हुन्छ भन्ने डरले उक्त लोक सेवा आयोगको फारामको भाग (ग) शैक्षिक योग्यता र तालिम महलमा उक्त विद्यालयको नाम दयानन्द उच्च विद्यालय मिठापुर, पटना लेखिएको ठाउँमा टिपेक्स लगाई त्यसमाथिबाट श्री भगवती माध्यमिक विद्यालय लेखी विवरणसमेत सच्याएको देखिँदा निजले मुखिया पदमा नियुक्ति हुँदा नै उक्त भारतीय नक्कली शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेस गरेको पुष्टि भइरहेको अवस्थामा प्रतिवादीले उक्त नक्कली शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र आफूले पेस नगरेको भन्ने पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

आफूले उक्त शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेस गरेर कुनै लाभ नलिएको हुँदा मलाई सजाय हुनुपर्ने होइन भन्ने पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा, प्रतिवादीले सुरु नियुक्ति हुँदा नै उक्त विवादित नक्कली शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेस गरेको देखिएको र उक्त नक्कली प्रमाणपत्र मुद्दा चल्दाको अवस्थामासम्म निजको व्यक्तिगत फायलमा नै रहेको देखिँदा निजले उक्त शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेस गरेर तत्काल लाभ प्राप्त गर्न नसकेको भए तापनि निजले तत्काल वा पछि पनि बढुवा वा अन्य प्रयोजनको लागि लाभ प्राप्त गर्ने उद्देश्यले उक्त नक्कली भारतीय शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेस गरेको नदेखिने ।

प्रतिवादीले सन् १९९६ मा पास गरेको प्रमाणपत्र प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ लागु हुनुपूर्व नै पेस गरेको देखिँदा तत्काल प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ नै प्रस्तुत मुद्दामा आकर्षित हुने देखिएकोले तत्काल प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ हेर्दा “कुनै व्यक्तिले राष्ट्रसेवकको ओहदा पाउने वा ओहदामा बहाल रहने उद्देश्यले शिक्षासम्बन्धी कुनै योग्यता, नाम, तीनपुस्ते, उमेर, जात, थर, वतन, नागरिकता वा अयोग्यता ढाँटेमा निजलाई कसुरको मात्राअनुसार २ वर्ष देखि ६ वर्षसम्म कैद वा जरिवाना वा दुवै सजाय हुने” भनी उल्लेख भएको र सो कसुरमा हुन सक्ने जरिवाना तोक्दा सोही ऐनको दफा २९(२) मा अधिकतम रु.५,०००।- (पाँच हजार) सम्म तोक्ने व्यवस्था भएको नदेखिने ।

विवेचित आधार र प्रमाणहरूबाट प्रतिवादी इनरूवा नगरपालिका कार्यालयको राष्ट्रसेवक कर्मचारी भएको देखिएको र निजले शैक्षिक योग्यता ढाँटी राष्ट्रसेवकको पदमा सेवा प्रवेश, बढुवा एवम् अन्य गैरकानूनी लाभ लिने उद्देश्यले बदनियतपूर्वक झुठ्ठा शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेस गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ अनुसारको कसुर गरेको देखिन आएकोले निजलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ र २९(२) अनुसार रु.५००१- (पाँच सय) जरिवाना हुने ठहर गरेको विशेष अदालत काठमाडौंको मिति २०७०।५।९ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: अरुणकुमार कोइराला

कम्प्युटर: हर्कमाया राई

इति संवत् २०७५ साल फागुन १४ गते रोज ३ शुभम्।

७

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७२-CR-०९६७, कर्तव्य ज्यान, जमुना माझी वि. नेपाल सरकार

मृतकले प्रतिवादीको श्रीमतीलाई करणी गरेको विषयमा मृतक र प्रतिवादीको पहिले पनि पटकपटक झगडा भएको देखिएको र मृतकले प्रतिवादीलाई साथीहरूको अगाडि नै मैले तेरो श्रीमतीलाई करणी गरेको हो, तँ के गर्न सक्छस् गर, बढी भएमा तँलाइसमेत मारिदिन्छु भनी पटकपटक होच्याउने तथा धम्कीसमेत दिने गरेको रिसइवीको कारण प्रतिवादीले काठको चिरपटले मृतकको टाउकोमा प्रहार गर्दा मृतकको मृत्यु हुन सक्छ भन्ने जानीजानी मनसायपूर्वक काठको चिरपटले मृतकको टाउकोमा प्रहार गरी निजको मृत्यु भएको देखिँदासमेत प्रस्तुत वारदात मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. ले परिकल्पना गरेको आवेशप्रेरित हत्याको परिभाषाभित्र पर्ने नदेखिँदा मृतकलाई मार्नेसम्मको रिसइवी र मनसायसमेत नभई तत्काल उठेको रिसको कारणले मात्र मैले काठको चिरपटले मृतकको टाउकोमा हिर्काउँदा मृत्यु भएकोले मलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. बमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने निजको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः मृतक पल्टन माझीले आफ्नो श्रीमतीलाई करणी गरेको र आफूलाई समेत पटकपटक होच्याउने र धम्कीसमेत दिने गरेको रिसइवीको कारण प्रतिवादी जामुन भन्ने जमुना माझीले परिणामको जानकारी हुँदाहुँदै मनसायपूर्वक काठको चिरपटले मृतक पल्टन माझीको टाउकोजस्तो संवेदनशील अंगमा हिर्काई कर्तव्य गरी मारी निजले मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ र १३(३) नं. बमोजिमको कसुर गरेको देखिँदा प्रतिवादी जामुन भन्ने जमुना माझीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैद हुने ठहर्‍याई सुरु चितवन जिल्ला अदालतले मिति २०७१।८।२९ मा गरेको फैसला सदर हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाले मिति २०७२।६।१९ मा गरेको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

अब प्रतिवादीलाई ठहरेको जन्मकैदको सजाय गर्दा चर्को पर्ने हो कि भनी विचार गर्दा, सुरु चितवन जिल्ला अदालतले मुलुकी ऐन, अ.बं.१८८ नं. बमोजिम प्रतिवादीलाई १० वर्ष कैद सजाय गर्न व्यक्त गरेको रायलाई पुनरावेदन अदालत हेटौँडासमेतले मनासिब देखिएको भनी सदर गरेको नदेखिने।

आफ्नो श्रीमतीको विषयलाई लिएर प्रतिवादी जामुन भन्ने जमुना माझी र मृतकबिच पूर्वरिसइवी रहेको देखिए तापनि प्रतिवादीले मृतकलाई मार्ने योजना बनाएको मिसिल संलग्न प्रमाण कागजातबाट नदेखिएको, मृतकलाई मार्न जोखिमी हतियारसमेत प्रयोग गरेको नदेखिएको र मृतक आफैँ प्रतिवादी बसेको कोठामा गई मैले तेरो श्रीमतीलाई करणी गरौँ, के गर्न सक्छस् गर बढी भएमा तँलाइसमेत मारिदिन्छु भनी गाली गलौज, धम्की तथा कुटपिटसमेत गर्ने प्रयास गरेको अवस्थामा प्रतिवादीले मृतकलाई काठको चिरपटले टाउकोमा हिर्काउँदा मृतकको मृत्यु भएको देखिएको, प्रतिवादीले योभन्दा अगाडि फौजदारी कसुरमा सजाय पाएकोसमेत नदेखिएको र प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारी र अदालतमा बयान गर्दासमेत आफूले मृतकको टाउकोमा काठको चिरपटले प्रहार गरी मृतकको मृत्यु भएको कुरामा साबित रही न्याय निरूपण गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याएकोसमेत देखिँदा

निजलाई ठहरेबमोजिम जन्मकैदको सजाय गर्दा चर्को पर्न जाने भई निजलाई १० (दश) वर्ष कैद सजाय गर्दासमेत ऐनको मकसद पूरा हुने देखिएकोले प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं. बमोजिम १० (दश) वर्ष कैद सजाय गर्न पुनरावेदन अदालत हेटौंङाले व्यक्त गरेको राय मनासिब देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: अरुणकुमार कोइराला

कम्प्युटर: हर्कमाया राई

इति संवत् २०७५ साल फागुन १२ गते रोज १ शुभम्।

८

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७३-CR-०००४ र ०७४-RC-०१५४, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. महमद हुसैनमिया धुनियासमेत र नेपाल सरकार वि. सराजुल मिया धुनिया

मृतकको घाँटी धारिलो हतियारले काटिएको र शरीरको विभिन्न भागमा छुरा प्रहार गरेको देखिए तापनि छुरा एउटा मात्र बरामद भएको देखिँदा प्रतिवादीहरूले कुन हतियार प्रयोग गरी मृतकको शरीरको विभिन्न भागमा काटेका हुन् भन्ने मिसिल संलग्न कागजात प्रमाणबाट प्रस्ट रूपले खुल्न आएको पाइँदैन भने एकैजना प्रतिवादीले बरामद भएको एउटै छुराबाट पटकपटक मृतकको शरीरको विभिन्न भागमा प्रहार गरी चोट पुऱ्याउन सक्ने नै देखिन्छ। प्रतिवादीहरूले मृतकलाई मार्ने कार्यमा के कस्तो भूमिका निर्वाह गरेका हुन् र के कस्तो रोह रीतबाट सहयोग गरेका हुन् भनी कतैबाट प्रमाणित हुन आएको देखिँदैन। मृतकलाई मार्ने कार्यमा अन्य प्रतिवादीहरूको समेत संलग्नता रहेको भन्ने वस्तुनिष्ठ आधार, प्रमाणहरूबाट समर्थित हुन आएको नदेखिँदा मृतकको शरीरको विभिन्न भागमा काटेको चोट भएको कारणले मात्र उक्त मार्ने कार्यमा प्रतिवादीहरूको समेत संलग्नता छ भन्ने पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

प्रतिवादी सराजुल मिया धुनियाले प्रतिवादीहरू महमद हुसैन मिया धुनिया, अल्मा भन्ने नईमा खातुन र कमरुल भन्ने मुनिनेशा खातुनसमेतलाई आरोपित कसुर गरेकोमा पोल गरी बयान गरेको भए तापनि निजको उक्त बयानलाई मिसिल संलग्न अन्य कागज प्रमाणहरूबाट

समर्थन भएको नदेखिएको, प्रतिवादीहरूले अदालतमा कसुरमा पूर्णरूपले इन्कार रही बयान गरेको, मृतकको शरीरको विभिन्न भागमा धारिलो हतियारले काटिएको घाउहरू भए तापनि धारिलो हतियार चक्कु एउटा मात्र बरामद भएको, मृतकको शरीरमा काटिएको घाउबाहेक अन्य किसिमको घाउहरू नदेखिँदा लास जाँच मुचुल्का र शव परीक्षण प्रतिवेदनसमेतले प्रतिवादीहरूको इन्कारी बयानलाई समर्थन गरेको मिसिल संलग्न कागज प्रमाणहरूबाट प्रतिवादीहरू कसुरदार हुन् भनी पुष्टि नभएको अवस्थामा केवल प्रतिवादी सराजुल मियाको बयानको आधारमा मात्र प्रतिवादीहरूलाई कसुरदार ठहर गर्न मिल्ने नदेखिँदा यी प्रतिवादीहरूलाई समेत आरोपित कसुरमा अभियोग मागदाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

विवेचित आधार कारणहरूबाट प्रतिवादी सराजुल मिया धुनियालाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ र १३(१) नं. को कसुरमा सोही महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरेको बारा जिल्ला अदालतको मिति २०७१।७।२० को फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत हेटौंङाको मिति २०७२।१।११ को फैसला मिलेकै देखिए तापनि मिति २०७५।५।१ देखि लागू भएको मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४०(२) बमोजिम यो ऐन प्रारम्भ भएपछि सर्वस्व हुने गरी सजाय गर्न मिल्ने नदेखिँदा प्रतिवादी सराजुल मिया धुनियालाई जन्मकैदको सजाय हुने ठहर छ। साथै प्रतिवादीहरू अल्मा भन्ने नईमा खातुन तथा कमरुल भन्ने मुनिनेशा खातुनलाई आरोपित कसुरबाट सफाइ दिने ठहऱ्याई बारा जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१।०।७।२० मा र प्रतिवादी महमद हुसैन मियालाई आरोपित कसुरबाट सफाइ दिने ठहऱ्याई बारा जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१।९।२० मा भएको फैसला सदर हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत हेटौंङाको मिति २०७२।१।११ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: अरुणकुमार कोइराला

इति संवत् २०७५ साल फागुन १२ गते रोज १ शुभम्।

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७३-CR-११८३ र ०७३-CR-११८४, कर्तव्य ज्यान, ताराचन्द्र नेपाली वि. नेपाल सरकार, शान्ता नेपाली (परियार) वि. नेपाल सरकार

किटानी जाहेरी दरखास्त, प्रतिवादीहरूको अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्षको साबिती बयान, घटनास्थल लासजाँच मुचुल्का, मृतक नवजात शिशु जन्मिदा जीवितै जन्मिएको भन्ने शव परीक्षण प्रतिवेदनसमेतका मिसिल संलग्न कागज प्रमाणहरूको आधारमा प्रतिवादीहरूले अवैध यौनसम्बन्ध राखी जीवित अवस्थामा जन्मेकी नवजात शिशु छोरीलाई लोक लाजको डरले कर्तव्य गरी मारी खाल्डोमा पुरी मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. र १३(३) नं. विपरीत आरोपित कसुर गरेको पुष्टि भएकोले अभियोग मागदाबीबाट सफाइ पाउँ भन्ने प्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः माथि विवेचित आधार, प्रमाणहरूबाट प्रतिवादीहरू ताराचन्द्र नेपाली र शान्ता नेपाली (परियार) लाई अभियोग मागदाबीबमोजिम तत्कालीन मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरेको सुरु पाँचथर जिल्ला अदालतको मिति २०७१।१२।२६ को फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत इलामको मिति २०७३।५।१३ को फैसला मिलेकै देखिए तापनि मिति २०७५।५।१ देखि लागू भएको मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४०(२) बमोजिम यस ऐन प्रारम्भ भएपछि सर्वस्व हुने गरी सजाय गर्न मिल्ने नदेखिँदा प्रतिवादीहरू ताराचन्द्र नेपाली र शान्ता नेपाली (परियार) लाई जन्मकैदको सजाय हुने।

प्रतिवादीहरूलाई ठहरेबमोजिम जन्मकैदको सजाय हुँदा चर्को पछि कि भनी विचार गर्दा प्रतिवादीहरू भाउजू देवर नाता पर्ने भएको र निजहरूको अवैध यौनसम्पर्कले गर्दा गर्भ रहन गई अवैध रूपमा रहन गएको गर्भका कारण हतास र दोधार मनस्थितिका कारण समय सीमाभित्र गर्भपतन गराउन नसकी नवजात शिशुको जन्म भएको र अवैध गर्भधारण गरी बच्चा जन्माएपछि हाम्रो

सामाजिक परिप्रेक्ष्यमा आमा र बच्चालाई घरपरिवार र समाजले सम्मानजनक रूपमा स्वीकार नगर्ने, घरपरिवार र समाजबाट अपहेलित भई बहिस्कृत हुने जस्ता डर त्रासबाट त्रसित भई नवजात शिशु जन्मिएको कुरालाई लुकाउन आफैँले जीवित जन्माएको नवजात शिशु छोरीको हत्या गरी खाल्डोमा पुरेको अवस्था तथा प्रतिवादीहरूले मृतक नवजात शिशुलाई मार्नुपर्नेसम्मको रिसइवीसमेत नदेखिँदा प्रतिवादीहरूले यसभन्दा अगाडि कुनै फौजदारी अपराध गरी सजाय पाएकोसमेत नदेखिँदा प्रतिवादीहरूलाई माथि ठहरेबमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्दा चर्को पर्न जाने देखिएको र प्रतिवादीहरूलाई ८(आठ) वर्ष कैद सजाय गर्दासमेत ऐनको मकसद पूरा हुने देखिँदा प्रतिवादीहरू ताराचन्द्र नेपाली तथा शान्ता नेपाली (परियार) लाई मुलुकी ऐन, अ.बं.१८८ नं. बमोजिम ८(आठ) वर्ष कैद हुने।

इजलास अधिकृत: अरुणकुमार कोइराला

कम्प्युटर: हर्कमाया राई

इति संवत् २०७५ साल फागुन १२ गते रोज १ शुभम्।

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७३-CR-१६२१, कर्तव्य ज्यान, मनकुमार श्रेष्ठ वि. नेपाल सरकार

आफ्नी श्रीमती पटक-पटक रक्सी खाइरहने, आफू र अरूसँग पनि झगडा गरिरहने, घटना भएको दिनसमेत आफ्नो छोरालाई पखाला लागेर स्वास्थ्य चौकीमा जँचाउन पठाउँदासमेत रक्सी खाई मृतक आफैँ बाटोमा लडेको र सानो छोरा गुहु-मुतमा लतपतिएर रहेको अवस्थामा देखेर प्रतिवादीले मृतकलाई मार्ने मनसायले घिसाउँ पछाउँ प्लाष्टिकको पाइप, काँचो दाउरा, बाँसको भाटा र सिमलको हाँगासमेतले निर्मम तरिकाले मृतकको शरीरमा पटकपटक कुटपिट गरेको र आफूले कुटेको चोटका कारण श्रीमती बेहोस भई बोली नआएको अवस्थामा निजलाई उपचारको लागि अस्पताल लानुपर्नेमा त्यहीँ लडाई छडी गएको र सोही कुटपिटको कारण मृतकको मृत्यु भएको भन्ने मिसिल संलग्न किटानी जाहेरी दरखास्त, प्रतिवादीको अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्षको

इजलास नं. ६

१

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री मीरा खडका, ०७०-WO-०४११, उत्प्रेषण, रूपकुमार न्यौपाने वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत

प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम ९३ (९) (ग) मा प्रहरी निरीक्षकलाई भविष्यमा सरकारी नोकरीको निमित्त अयोग्य नठहर्ने गरी नोकरीबाट हटाउने निर्णय गर्ने अधिकार गृह मन्त्रालयको सचिवलाई रहेको देखिए पनि नेपाल सरकार (कार्य सम्पादन) नियमावली, २०६४ को अनुसूची-१ ले मन्त्रिपरिषद्मा पेस गर्नु पर्ने विषयहरू तोकिएको र सोको विषयसूची नं. २८ को देहाय खण्ड (घ) ले प्रहरी नायब महानिरीक्षक वा सोसरह र सोभन्दा माथिका अधिकृतहरूलाई विभागीय सजाय गर्ने विषय मात्र मन्त्रिपरिषद्मा पेस हुने भएकोले सोभन्दा तल्लो दर्जाका अधिकृतहरूउपर गरिने विभागीय सजाय सम्बन्धित मन्त्रालयबाटै हुनुपर्ने देखिन्छ । मन्त्रालयको तर्फबाट उपप्रधान तथा गृह मन्त्रीस्तरबाट प्रहरी नियमावली, २०४९ अनुसार प्रहरी निरीक्षकलाई भविष्यमा सरकारी नोकरीको लागि अयोग्य नठहरिने गरी नोकरीबाट हटाउने गरी भएको निर्णय, गृह सचिवले नगरेको कारणले मात्र अधिकारक्षेत्रको त्रुटि रहेको भन्ने निवेदन जिकिर मनासिब नदेखिने ।

निवेदकलाई प्रहरी सञ्चारसमेतबाट जानकारी दिँदासमेत लामो समयसम्म हाजिर हुन नआएको हुँदा निजको नामको सूचना यथाशक्य चाँडो तामेल गरी पठाउन भनी प्रहरी प्रधान कार्यालयले जिल्ला प्रहरी कार्यालय, सप्तरीलाई प्रहरी सञ्चार गरेको र उक्त सञ्चार निवेदकका पिता हिराबहादुर न्यौपानेले बुझेको देखिन्छ । मिति २०६७।१।२ देखि कार्यालयमा अनुपस्थित रहेकोले प्रहरी नियमावली, २०४९को नियम ८८ (झ) को कसुरमा नियम ८४ (छ) बमोजिम सेवाबाट हटाइनेतर्फ कारबाही चलाई जानकारीका लागि भनी २४ घण्टाभित्र स्पष्टीकरण पेस गर्न

साबिती बयान, लास जाँच मुचुल्का, शव परीक्षण प्रतिवेदन, जाहेरवालासहितका मौकामा कागज गर्ने व्यक्तिहरूको बकपत्र, कुटपिटमा प्रयोग भएको लाठीहरूसमेत बरामद भएको बरामदी मुचुल्कासहितका मिसिल संलग्न कागज प्रमाणबाट प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ अनुसार प्रतिवादीको कसुर पुष्टि प्रमाणित भइरहेको देखिँदा प्रतिवादी मोहन भन्ने मनकुमार श्रेष्ठलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं.को कसुरमा सोही महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरेको उच्च अदालत विराटनगर, अस्थाई इजलास ओखलढुङ्गाको मिति २०७३।१।१७ को फैसला मिलेको देखिए तापनि २०७५।५।१ देखि लागू भएको मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४०(२) नं.बमोजिम यो ऐन प्रारम्भ भएपछि सर्वस्व हुने गरी सजाय गर्न मिल्ने नदेखिँदा प्रतिवादी मोहन भन्ने मनकुमार श्रेष्ठलाई जन्मकैदको सजाय हुने ।

प्रतिवादी मोहन भन्ने मनकुमार श्रेष्ठलाई माथि ठहरेबमोजिम जन्मकैदको सजाय गर्दा चर्को पछि कि भनी विचार गर्दा यी प्रतिवादीको मृतकलाई मार्ने पूर्वरिसइवी तथा पूर्वयोजनासमेत भएको नदेखिएको, प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारी र अदालतमा बयान गर्दासमेत मृतकलाई आफूले कुटपिट गरेकोमा साबित रही बयान गरी न्यायिक निरूपण गर्ने काममा सहयोग पुऱ्याएको, घटना वारदातको अवस्था र परिस्थिति तथा नाबालक बच्चाको पारिवारिक दायित्वसमेतलाई विचार गर्दा प्रतिवादीलाई ठहरेबमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्दा चर्को पर्ने र निजलाई १० वर्ष कैद सजाय गर्दासमेत ऐनको मकसद पूरा हुने देखिँदा निजलाई मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं. बमोजिम १० (दश) वर्ष कैद सजाय गर्ने उच्च अदालत विराटनगर, अस्थायी इजलास ओखलढुङ्गाले व्यक्त गरेको राय मनासिब देखिँदा प्रतिवादी मोहन भन्ने मनकुमार श्रेष्ठलाई मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं. बमोजिम १० (दश) वर्ष कैद सजाय हुने ।

इजलास अधिकृत: अरुणकुमार कोइराला

कम्प्युटर: उत्तरमान राई

इति संवत् २०७५ साल फागुन १२ गते रोज ४ शुभम् ।

भनी इलाका प्रहरी कार्यालय, भेडियाबाट जारी म्याद पुर्जी २०६८।१।९ मा निवेदकको स्थायी वतनमा अ.बं. ११० नं को रीत पुऱ्याई तामेल गरेको देखिन्छ । २ महिनाको घर बिदा स्वीकृत गरिपाउँ भनी निवेदन दिएकोमा घर बिदा अस्वीकृत भएको जानकारी च.नं. १५९ मिति २०६८।१।२ को पत्रद्वारा निवेदकको स्थायी वतनमा पठाइएको देखिन्छ। मिति २०६८।३।२१ को गोरखापत्रमा तपाइँलाई नोकरीबाट हटाउनु नपर्ने मनासिब कारण भए यो सूचना प्रकाशित भएको मितिले बाटाका म्यादबाहेक ७ दिनभित्र स्पष्टीकरण पेस गर्नुहोला भनी नेपाल सरकारको मिति २०६८।३।१३ को निर्णयानुसार मिति २०६८।३।२१ को गोरखापत्रमा सूचना प्रकाशित गरिएको पनि देखिन्छ । उक्त सूचनाबाट जानकारी पाएको भनी आफू उपचारको क्रममा रही बिदा माग गरेकोले कारबाही हुनुपर्ने होइन भनी निवेदकले मिति २०६८।३।२९ मा गृह मन्त्रालयमा स्पष्टीकरण पेस गरेको देखिन्छ । उक्त स्पष्टीकरण चित्त बुझ्दो नभएकोले प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम ८८ (झ) को कसुरमा ऐ. को नियम ८४ (छ) बमोजिम भविष्यमा सरकारी नोकरीको निमित्त सामान्यतः अयोग्य नठहरिने गरी सेवाबाट बर्खास्त गर्ने गरी उपप्रधान तथा गृहमन्त्रीबाट मिति २०६८।४।२६ मा निर्णय भएको र उक्त निर्णयउपरको पुनरावेदन नेपाल सरकारबाट मिति २०७०।५।२७ मा सदर भएको देखिने ।

प्रहरी संगठन एक अनुशासित संगठन भएको र सो संगठनको एक जिम्मेवार पदमा कार्यरत निवेदकउपर प्रहरी आचरणविपरीतका काम गरी आपराधिक संगठनका व्यक्तिहरूसँग साँठगाँठ गरेको विषयमा उजुरी परी क्षेत्रीय प्रहरी कार्यालय, हेटौँडा तथा प्रहरी प्रधान कार्यालयबाट खटिएका प्रहरी अधिकृतहरूको टोलीबाट स्थलगत छानबिन गरी निजको कामकारबाही प्रहरी कर्मचारीको आचरणविपरीत रहेकोले निजलाई एक तह घटुवाको कारबाही गर्नु उचित हुने भनी दिएको प्रतिवेदनसमेतका आधारमा निजलाई प्रहरी नायब उपरीक्षकको पदबाट एक तह घटुवा गरी प्रहरी निरीक्षकको पदमा कायम गर्ने गरेको गृहमन्त्रीस्तरीय निर्णय बदर गरिपाउँ भनी परेको निजको रिट निवेदन आजै यस इजलासबाट खारेज हुने ठहरी आदेश भएको आधारबाट समेत निजउपरको

प्रहरी आचरणविपरीतको कार्य पुष्टि हुन आएको देखिने ।

निवेदकलाई कारबाही गर्ने गृहमन्त्रीस्तरबाट भएको निर्णय विरुद्धमा परेको पुनरावेदनमा पुनरावेदन अध्ययन समितिले दिएको रायको आधारमा गरेको निर्णय नमित्तकोले बदर हुनुपर्ने भनी निवेदन जिकिर रहेकोमा मन्त्रिपरिषद् कार्यकारी निकाय रहेकोले आफूसमक्ष परेको पुनरावेदनका सम्बन्धमा अध्ययन गरी राय सुझाव दिन समिति गठन गर्न सक्ने नै देखिन्छ। उक्त समिति मन्त्रिपरिषद्को मिति २०६९।१।२३ को निर्णयबमोजिम गठन भएको देखिन्छ । यसरी गठित समितिले नेपाल सरकारसमक्ष परेको पुनरावेदनमा आफैँ निर्णय दिने नभई पुनरावेदनसम्बन्धी सम्पूर्ण बेहोरा अध्ययन गरी राय सुझावसम्म दिन पाउने देखियो । निवेदकले पेस गरेको पुनरावेदनमा निर्णय गर्दा मन्त्रिपरिषद्बाट मिसिल संलग्न सम्पूर्ण कागज प्रमाणहरूको यथोचित विश्लेषण गरी प्रचलित कानूनबमोजिम गृहमन्त्रीस्तरबाट मिति २०६८।४।२६ मा भएको निर्णयलाई सदर गरी गरेको निर्णयमा समितिको रायलाई मात्र आधार लिई मन्त्रिपरिषद्बाट निर्णय भएको भन्ने निवेदन जिकिर मनासिब नदेखिने ।

निवेदकउपर प्रहरी नियमावली, २०४९ को नोकरीबाट हटाउने वा बर्खास्त गर्ने नियम ८८ को देहाय (झ) मा उल्लेख भएको मनासिब कारण नभई वा बिदा नलिई बिदा बसेमा वा गैरहाजिर भएमा भन्ने कसुरमा सजाय र पुनरावेदन परिच्छेदअन्तर्गतको नियम ८४ को देहाय (छ) मा व्यवस्था भएअनुसार भविष्यमा सरकारी सेवाको निमित्त सामान्यतः अयोग्य नठहरिने गरी नोकरीबाट बर्खास्त गर्नसक्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । शान्ति सुरक्षा कायम गर्नेलगायतका अति संवेदनशील कार्य प्रकृति रहेको प्रहरी संगठनका एक जिम्मेवार पदमा कार्यरत निवेदकले आफू बिरामी परेकै भए अधिकारप्राप्त अधिकारीबाट बिदा स्वीकृत गराई बिदाको अभिलेख जनाई उपचार गराउनु पर्ने वा उपचार काजमा रहनु पर्नेमा बिदा स्वीकृत नगराई बिनाजानकारी आफूखुसी कार्यालयमा हाजिर नभएको अवस्थामा प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम ८८ (झ)

को कसुरमा सोही नियमावलीको नियम ८४ (छ) बमोजिम भविष्यमा सरकारी सेवाको निमित्त सामान्यतया अयोग्य नठहरिने गरी सेवाबाट हटाइएको कार्य कानूनसङ्गत नै देखियो। तसर्थ माथि उल्लिखित आधार कारणसमेतबाट निवेदकलाई प्रहरी नियमावलीले निर्दिष्ट गरेको सफाइ पेस गर्ने उचित मौका प्रदान गर्नेसमेतको सम्पूर्ण प्रक्रिया पूरा गरी निवेदकले पेस गरेको स्पष्टीकरण चित्त बुझ्दो नदेखिएका कारण कारबाही गर्ने अधिकारप्राप्त पदाधिकारीबाट भएको निर्णय तथा उक्त निर्णयउपरको पुनरावेदन सदर गरी भएको मन्त्रपरिषद्को निर्णय उत्प्रेषणको आदेशले बदर हुन सक्ने अवस्था देखिएन। उत्प्रेषणको आदेश नै जारी हुन सक्ने अवस्था नरहेकोले सेवामा पुनः बहाल गर्नु भनी परमादेशसमेत जारी हुन सक्दैन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: जगदीशप्रसाद भट्ट

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७५ साल जेठ २१ गते रोज २ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७१-CR-०४१२, वन पैदावार ओसारपसार, नेपाल सरकार वि. गण्डकी विकास बैंक लिमिटेड, पोखरासमेत

पुनरावेदन अदालत पोखराबाट प्रतिवादीमध्येका सुरेन्द्र भन्तनालाई कसुरदार ठहर्‍याई भएको फैसलाउपर प्रतिवादी सुरेन्द्र भन्तनाको यस अदालतसमक्ष पुनरावेदन नपरेको हुँदा सोतर्फ विचार गरिरहनु परेन। अन्य प्रतिवादीहरूको हकमा नेपाल सरकारले लिएको पुनरावेदन जिकिरका सम्बन्धमा विचार गर्दा प्रतिवादी दिपककुमार श्रेष्ठले मेरो सवारी साधन उक्त दिन बालुवा लिन पठाएको हुँ। बालुवा झारी फर्कने क्रममा गाडी पल्टिएको हुँदा मिस्त्री पठाई गाडी उठाएको हो। उक्त गाडी उठाउने क्रममा काठ लिई आउने काठ धनीले चैनपुली दिई गाडी उठाउन सहयोग गरेका रहेछन्। सो चैनपुलीको भाडा तिर्न खोज्दा निजले मैले तपाईंलाई चैनपुली दिई सहयोग गरें, तपाईंले पनि मेरो थोरै काठ गोरखा लागिदिनुस् भन्दा मेरो ड्राइभरले काठको कागज पुर्जी छ छैन ? भनी सोध्दा घरेलुको

प्रमाणपत्र देखाएको कारणबाट उक्त सवारीका चालकलाई थाहा नभएर सो काठ लिएर आउने क्रममा उक्त काठसहित सवारी साधन पक्रिएको हो। उक्त मेरो ग १ क १५०४ नं. को सवारी साधन मैले वन पैदावार काठ ओसारपसार गर्ने कार्यका लागि दिई पठाएको होइन। सो काठ ओसारपसार गरेको सम्बन्धमा मलाई कुनै थाहा जानकारीसमेत छैन। उक्त वन पैदावार ओसारपसार गर्ने गराउने कार्य मबाट नभएकोले मेरो उक्त सवारी साधन जफत हुनुपर्ने होइन भनी सुरु अदालतसमक्ष कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको देखिन्छ। साथै ट्रक धनीको जानकारीबेगर ड्राइभरले वैधानिक काठ हो भन्ने विश्वासमा परी ल्याएको हुँदा निज प्रतिवादी दिपककुमार श्रेष्ठलाई सजाय हुनुपर्ने होइन र बरामद ट्रकसमेत जफत गर्न मिल्ने होइन भनी निज प्रतिवादी दिपककुमार श्रेष्ठको बयान बेहोरालाई समर्थन गर्दै निजका साक्षी रामकुमार श्रेष्ठ र इश्वरभक्त श्रेष्ठले समेत बकपत्र गरिदिएको पाइने।

प्रतिवादीहरू गण्डकी विकास बैंक पोखरा, राजकुमार रोका तथा दिपक श्रेष्ठका सम्बन्धमा विचार गर्दा गण्डकी विकास बैंकले आफ्नो संस्थाको उद्देश्यअनुरूप गाडी खरिदमा कर्जा प्रवाहसम्म गरेको देखिन्छ। बैंकबाट ऋण लिई खरिद गरेको गाडीले कानूनद्वारा निषेधित कार्य गरेकोमा ऋण प्रवाह गर्ने संस्थालाई जवाफदेही बनाई सोहीअनुरूप दोषी ठहर गर्नु न्यायोचित देखिँदैन। त्यस्तै प्रतिवादी राजकुमार रोका कसुरमा बरामद भएको मिनी ट्रकका चालक भएका र वारदातको समयमा आफ्नो गाडीमा लोड गरिएका काठहरूको बारेमा निजले कागज छ भनी सोधनी गर्दा प्रतिवादी सुरेन्द्र भन्तनाले छ भनेको कारण सो काठहरू बोकी ल्याएको भन्नेसमेतको बेहोरा उल्लेख गरी बयान गरेको देखिन्छ। गाडी धनीको निर्देशन र आदेशमा अक्सर गाडी चलाउने बानीमा अभ्यस्त रहेका चालकहरू गाडी चलाउने बाहेक अरु कुरामा गाडीधनीले नै सबै दायित्व निर्वाह गरिदिन्छन् भन्ने मानसिकता बोकेको चालक र चालकको हैसियतमा कार्यरत रहने एउटा सामान्य व्यक्तिले काठ ढुवानी ओसारपसार गर्दा के कुन कस्ता कागजातहरू अपरिहार्य हुन्छ भन्ने कुराको सम्पूर्ण रूपमा जानकारी र ज्ञान हुन नसक्ने अवस्थामा पनि चालकको

हैसियतमा कार्यरत रहेका प्रतिवादी राजकुमार रोकाले कागज छ भनेर सोधेबाट यिनको नियतमाथि शङ्का गर्न नमिल्ने।

अर्का प्रतिवादी दिपक श्रेष्ठ गण्डकी विकास बैंकबाट ऋण कर्जा लिई खरिद गरेको ग १ क १५०४ नं. को गाडी धनी भएका र निजले आफ्नो गाडीबाट प्रतिवादी सुरेन्द्र भन्तनाले ल्याएको अवैध काठ ल्याउन अनुमति दिएको वा ल्याउने सम्बन्धमा जानकारी वा मन्जुरी भएकोसमेत मिसिल संलग्न प्रमाणहरूबाट देखिन आउँदैन। कसुरमा संलग्नता नदेखिएमा प्रतिवादीहरूलाई अभियोग मागदाबीबमोजिम सजाय गर्न मिल्ने देखिएन। साथै वारदातमा बरामद भएको ग १ क १५०४ नं. को गाडी वन ऐन, २०४९ को दफा ६६ बमोजिम जफत गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिर सम्बन्धमा विचार गर्दा जानी जानी सो गाडीमा उक्त अवैध काठ ओसारपसार गरेको भन्ने तथ्य कतैबाट पनि स्थापित हुनसकेको अवस्था नदेखिँदा उक्त गाडी जफत गर्नु नपर्ने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पोखराको फैसलालाई अन्यथा भन्न नमिल्ने।

अतः बरामद काठ जफत नगरेको हदसम्म सुरु फैसला केही उल्टी गरी काठ बरामद हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालतको फैसला तथा प्रतिवादीहरू गण्डकी विकास बैंक लि. पोखरा, राजकुमार रोका तथा दिपक श्रेष्ठलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी र अवैध काठ ओसारपसार गर्न प्रयोग गरेको गाडी जफत नगर्ने गरेको सुरु गोरखा जिल्ला अदालतको मिति २०७०।१।१५ को फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पोखराको मिति २०७१।३।२९ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: तारादेवी महर्जन

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७४ साल फागुन २ गते रोज ४ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७५-WH-००२४, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, प्रतिमा भुजेल वि. गृह मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत

नेपालको संविधानको धारा १६(१) ले प्रत्येक व्यक्तिलाई सम्मानपूर्वक बाँच्न पाउने हक हुने, धारा १७

(१) ले कानूनबमोजिम बाहेक कुनै पनि व्यक्तिलाई वैयक्तिक स्वतन्त्रताबाट वञ्चित नगरिने, धारा १७ (२) ले प्रत्येक नागरिकलाई विचार र अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रता, राजनीतिक दल खोल्ने स्वतन्त्रता तथा संघ र संस्था खोल्ने स्वतन्त्रता रहे भएको मौलिक हकको प्रत्याभूति गरेको परिप्रेक्ष्यमा रिट निवेदकलाई संगठित अपराधमा मुद्दा लगाई पक्राउ गरी थुनामा राखिएको सन्दर्भमा विचार गर्दा, संगठित अपराधको विधिशास्त्रीय मान्यतानुरूप संगठित अपराध हुनको लागि व्यक्ति कुनै संगठित आपराधिक समूहमा संलग्न भई सो संगठनको निर्देशनमा शृंखलाबद्धरूपमा गम्भीर आपराधिक क्रियाकलाप गर्दै आएको हुनुपर्छ भन्ने सिद्धान्त रहेको पाइन्छ। तर प्रत्यर्थीहरूले पेस गरेको लिखित जवाफमा निज कुन संगठित आपराधिक समूहको सदस्य भई सोको निर्देशनमा के कुन किसिमको आपराधिक क्रियाकलापहरू गर्दै आएको भनी उल्लेख भएको नपाइने।

रिट निवेदकलाई मिति २०७५।१।१ को वारदातमा काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला अदालतबाट मिति २०७५।५।१३ मा पहिलो पटक ३ दिनको म्याद थप गरी तत्पश्चात् मिति २०७५।५।१५ मा दोस्रो पटक ५ दिन र मिति २०७५।५।२० मा तेस्रो पटक १ दिन म्याद थप गरी हिरासतमा राखेको देखिन्छ। यसप्रकार रिट निवेदकलाई क्रसर उद्योगमा आगजनी गरेको विषयलाई संगठित अपराध गरेको भनी पटकपटक बिना कुनै आधार हिरासतमा राखी म्याद थपको माग गरेको र सोहीबमोजिम म्याद थप भएको देखियो। तर त्यसरी म्याद थप गर्दाको औचित्य पुष्टि गर्ने कुनै आधार र कारण उल्लेख गरेको नदेखिने।

रिट निवेदकउपर क्रसर उद्योगमा आगजनी गरेको भनिएको विषयलाई गम्भीर संगठित अपराध गरेको भनी मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १४ (३) तथा दफा १४(६) ले गरेको प्रावधानसमेतले निर्दिष्ट गरेको बाध्यात्मक कार्यविधिको पालना नगरी अनुसन्धानको नाममा कानूनबमोजिमको आधार र कारणविना निवेदकको वैयक्तिक स्वतन्त्रतासमेतका संविधानप्रदत्त मौलिक हक कुण्ठित हुने गरी थुनामा राखेको सम्पूर्ण कामकारबाहीहरू कानूनसङ्गत नदेखिँदा निवेदकको थुना गैरकानूनी नदेखिने।

तसर्थ विवेचित तथ्य, प्रमाण एवम् कानूनको आधारमा निवेदन मागबमोजिम सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम ३७ (क) र (ख) समेतका आधारमा निवेदक उमा भुजेललाई गैरकानूनी थुनाबाट मुक्त गर्नु भनी विपक्षीहरूको नाउँमा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत: गगनदेव महतो

इति संवत् २०७५ साल भदौ २२ गते रोज ६ शुभम्।

४

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०६९-CR-०९२८, १००३, ०७०-CR-०१५५, कर्तव्य ज्यान, पदमबहादुर वाइबा वि. नेपाल सरकार, मनोजकुमार थिङ वि. नेपाल सरकार, पानस मोक्तान वि. नेपाल सरकार

जाहेरी दरखास्त आफैँमा विश्वसनीय प्रमाण होइन। यदि तथ्यसङ्गत छ र प्रत्यक्षरूपको भई मिसिल संलग्न अन्य स्वतन्त्र एवम् विश्वसनीय प्रमाणबाट पुष्टि भएको देखिन्छ भने जाहेरीमा उल्लेख भएको बेहोरा प्रमाणको रूपमा ग्राह्य हुने हुन्छ। तर बुझ्दै जाँदा थाहा भएकोले विश्वास लाग्छ भनी उल्लेख भएको जाहेरी बेहोरा विश्वसनीय नदेखिँदा प्रमाणको रूपमा भरपर्दो नभई प्रमाणमा ग्राह्यसमेत नदेखिने।

प्रत्यक्ष शङ्कारहित विश्वसनीय प्रमाणको अभावमा केवल शङ्का र विश्वासको भरमा कसैलाई कसुरदार कायम गर्न मिल्दैन। कसुरदार कायम गर्नको लागि वस्तुनिष्ठ प्रत्यक्ष शङ्कारहित र विश्वासयोग्य प्रमाणको जरूरत पर्दछ। शङ्का र विश्वासलाई मात्र आधार बनाएर आरोपीको कसुरलाई निकर्वाण गर्ने हो भने फौजदारी न्याय सिद्धान्तको लक्ष्य र उद्देश्य नै अन्यौलमा रूमलिन पुग्दछ। जुन कुरा दशजना अपराधी छुट्टुन् तर एकजना निरपराधी नपर्नु भन्ने फौजदारी न्यायको सिद्धान्तको मूल्य र मान्यताविपरीत हुन जाने।

न्याय निरूपणको लागि प्रत्यक्ष वस्तुनिष्ठ शङ्कारहित र विश्वासयोग्य प्रमाणको उचित विवेचना र विश्लेषणको आवश्यकता पर्दछ। प्रत्यक्ष, विवादरहित

एवम् विश्वासयोग्य, ठोस र स्वतन्त्र प्रमाण नै फौजदारी न्याय सिद्धान्तको मूल मर्म र आत्मा हो। प्रत्यक्ष र स्वतन्त्र प्रमाणको अभावमा कसैलाई पनि कसुरदार ठहराउन मिल्दैन। आरोपित कसुरमा कसुरदार ठहराउन प्रत्यक्ष र ठोस एवम् स्वतन्त्र प्रमाणको जरूरत पर्ने।

घटनास्थल नजिक रहेको भन्दा प्लास्टिकको घडी भेटिएको भन्ने बरामदी मुचुल्काबाट देखिएको र सो घडीको बारेमा सहप्रतिवादीमध्येको पदमबहादुर वाइबाले पानस मोक्तानको हो भने पनि बरामद भएको भनिएको घडी पानस मोक्तानबाट सनाखत गराइएको अवस्था देखिँदैन। यसको साथै भेटिएको मालवस्तु घडी सामान्य प्रकृतिको हुँदा सनाखत नगराइएको अवस्थामा पानस मोक्तानकै हो भनी भन्न मिल्ने देखिँदैन। हुनसक्छ भनी शङ्का र अनुमान गर्ने हो भने पनि शङ्काको सुविधा अभियुक्तले नै पाउने हुँदा आरोपित कसुर प्रमाणित गर्ने सन्दर्भमा त्यसको प्रामाणिक मूल्य नदेखिने।

जाहेरी दरखास्त विश्वासका आधारमा परेको, मौकाको आफ्नो बेहोरा लेखाउने व्यक्तिहरूले शङ्का र विश्वाससम्म देखाएको र निजहरूको भनाइ र कथन प्रत्यक्षरूपको नदेखिएको, भेटिएको भनेको घडीको सम्बन्धमा सनाखतसम्म नगराएको कारणले त्यहाँ पनि शङ्काको स्थितिसम्म देखिन आएकोले आरोपित कसुर प्रमाणित हुने वस्तुनिष्ठ प्रत्यक्ष प्रमाणको प्रस्तुत मिसिलमा अभाव रहेको पाइने।

प्रतिवादीहरू पानस मोक्तान, मनोजकुमार थिङ र पदमबहादुर वाइबासमेतले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष मृतकलाई सुतिरहेको अवस्थामा छुरा रोपी मारेका हौं भनी आरोपित कसुरलाई स्वीकार्दै बयान गरेको देखिए पनि घटनामा प्रयोग भएको भनिएको छुरी बरामद गर्नेतर्फ अभियोग पक्ष सक्रिय रूपमा प्रस्तुत भएको पाइँदैन। मार्नुपर्ने कारणमा जुन रिसइवी देखाइएको हो त्यक्तिको कारणले मानिसको ज्यानै लिनुपर्ने अवस्थासमेत नदेखिने।

अदालतमा बयान गर्दा मौकाको आफ्नो बयानलाई इन्कार गर्दै सोको सन्दर्भमा निजहरूले आफ्नो बेहोरा लेखाएकै पाइन्छ। यसका साथै अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष भएको आरोपीको

बयान बेहोरा मात्र कसुर प्रमाणित हुनको लागि पर्याप्त हुँदैन। अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष भएको बयान बेहोरा अन्य शङ्कारहित स्वतन्त्र प्रमाणबाट समर्थित भई पुष्टि भएको देखिनुपर्छ। यदि देखिँदैन भने, अदालतमा बयान गर्दा प्रतिवादीहरूले आरोपित कसुरलाई अस्वीकार गरेकोले उनीहरूको मौकाको त्यस्तो बयान प्रमाणको लागि ग्राह्य हुन नसक्ने।

तसर्थ पत्ता लगाउँदै जाँदा खुल्न आएकाले विश्वास लाग्छ भनी जाहेरी दरखास्त परेको, मौकामा कागज गर्ने कसैले पनि घटना प्रत्यक्ष देखेको, थाहा पाएको भनी भन्न नसकेको, प्रतिवादीहरू मौकामा कसुर गरेको कुरामा साबित रहे पनि अदालतमा बयान गर्दा मौकाको आफ्नो सो साबिती बेहोरालाई अस्वीकार गर्दै आरोपित कसुरमा इन्कार रहेको, सोको पुष्टिको लागि आआफ्नो साक्षीहरूलाई प्रतिवादीहरूले उपस्थित गराई बकपत्रसमेत भएको, मार्नुपर्ने कारणको लागि देखाइएको रिसइवी पत्यारलायक र विश्वसनीय नदेखिएको र परिस्थितिजन्य प्रमाणको मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने अवस्थासमेत मिसिलमा नरहेकाले पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट प्रतिवादीहरूलाई आरोपित कसुरको कसुरदार ठहर गरी भएको इन्साफ मनासिब नदेखिने।

अतः वस्तुनिष्ठ, विश्वसनीय, प्रत्यक्ष र स्वतन्त्र प्रमाणको अभावमा कसैलाई आरोपित कसुरको कसुरदार ठहराउँदा फौजदारी न्यायको सिद्धान्तको मर्मअनुकूल हुने नदेखिँदा मकवानपुर जिल्ला अदालतबाट प्रतिवादीमध्ये पानस मोक्तानको हकमा ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं. बमोजिम तथा प्रतिवादी पदमबहादुर वाइबा र मनोजकुमार थिङको हकमा ज्यानसम्बन्धीको १३(४) नं. बमोजिम सजाय हुने ठहर्‍याएको फैसलालाई सदर गरी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०६९।१०।९ मा भएको फैसला उपर्युक्त विवेचित आधार, कारण र प्रमाणसमेतबाट मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई आरोपित कसुरबाट यी पुनरावेदक प्रतिवादीहरू पदमबहादुर वाइबा, मनोजकुमार थिङ र पानस मोक्तानले सफाई पाउने।

इजलास अधिकृत: हरिहर पौडेल

इति संवत् २०७५ साल जेठ १७ गते रोज ५ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७३-CR-०८५५ र ०७३-CR-०९८२, कर्तव्य ज्यान, रमेशसिंह महारा वि. नेपाल सरकार र नेपाल सरकार वि. रमेशसिंह महारा

प्रतिवादी रमेश सिंह महारालाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १ र १३(१) नं. बमोजिमको कसुरमा सोही महलको १३(१) बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर तथा आफू वारदातस्थलमा उपस्थित नरहेको हुँदा उच्च अदालत दिपायल, महेन्द्रनगर इजलासबाट भएको फैसला बदर गरी अभियोग दाबीबाट फुर्सद दिलाई सफाई पाउँ भन्ने प्रतिवादी रमेशसिंह महाराको पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ मा फौजदारी मुद्दामा अभियुक्तको कसुर प्रमाणित गर्ने भार वादीमा हुनेछ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको अवस्थामा घटनास्थल लास जाँच मुचुल्कामा बायाँपट्टि करङ नजिक १/२ इन्च गोलाईको घाउ र दाहिनेपट्टि गोली निस्केको घाउ रहेको भनी उल्लेख गरिएको तथा शव परीक्षण प्रतिवेदनमा मृत्युको कारण Perforating bullet injury leading to haemorrhage and shock भनी उल्लेख भएको तथा यसै सन्दर्भमा अर्का प्रतिवादी कर्णबहादुर धामीले मृतक देवबहादुर विष्टलाई कर्तव्य गरी मारेकोमा यसै सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय पाइसकेको अवस्था रही वादीले प्रस्तुत वारदातमा प्रतिवादी रमेशसिंह महाराको संलग्नता रहेको प्रमाण पुनरावेदन जिकिरबमोजिम गुजार्न नसकेको देखिँदा निज रमेशसिंह महारालाई सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २७ मा प्रतिवादीले कुनै कुराको जिकिर लिएमा सो कुराको प्रमाण पुर्‍याउने भार निजको हुनेछ भन्ने कानूनी प्रावधान रहेको परिप्रेक्ष्यमा प्रतिवादी रमेश सिंह महारासमेतउपर परेको किटानी जाहेरी सोही बेहोरालाई समर्थन गर्ने गरी जाहेरवालाले अदालतमा गरेको बकपत्र, मौकामा बुझिएका गजबहादुर विस्ट,

धनबहादुर विष्टसमेतले गरेका कागज र अदालतमा गरेका बकपत्रसमेतले उल्लिखित वारदातमा निज प्रतिवादी रमेश सिंह महाराको उपस्थिति रहेको देखिन आउँछ । तसर्थ प्रतिवादीले उल्लिखित वारदात घटेको दिन आफू अन्यत्र रहेको जिकिर लिए पनि सोलाई पुष्टि गर्ने गरी कुनै सम्बद्ध प्रमाण गुजार्न सकेको नदेखिँदा पुनरावेदक प्रतिवादीको उल्लिखित पुनरावेदन जिकिरसँगसमेत सहमत हुन सकिने अवस्था देखिन नआउने ।

पुनरावेदक प्रतिवादीलाई के कस्तो सजाय गर्दा उपयुक्त हुने भन्नेतर्फ विचार गर्दा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७(३) नं. मा “अरू किसिमसँग मतसल्लाहमा मार्ने ठाउँमा गई अरू कुरा केही नगरी हेरी रहनेलाई र लेखिएदेखि बाहेक अरू किसिमका मतलबीलाई ६ महिनादेखि तीन वर्षसम्म कैद गर्नुपर्छ ।” भन्ने व्यवस्था भएको परिप्रेक्ष्यमा प्रतिवादी रमेश सिंह महारा अर्को प्रतिवादी कर्णबहादुर धामीसँगको मतसल्लाहमा वारदातस्थलमा उपस्थित रही निज मृतकको ज्यान जोगाउन केही पनि नगरी मुकदर्शक भई उक्त वारदातमा संलग्न रहेको तथ्य मिसिल संलग्न सबुत प्रमाणहरूबाट स्थापित हुन आएको हुँदा निज प्रतिवादी रमेशसिंह महारालाई सोही १७(३) नं. बमोजिम ३(तीन) वर्षको कैद हुनुपर्ने न्यायोचित देखिन आउने ।

अतः उपर्युक्त विवेचित आधार, कारण र प्रमाणहरूबाट पुनरावेदक प्रतिवादी रमेशसिंह महारा अर्का सहअभियुक्त कर्णबहादुर धामीसँग वारदात भइरहेको ठाउँमा उपस्थितसम्म रहेको अवस्थामा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(४) नं. अनुसार जन्मकैदको सजाय गर्ने गरेको उच्च अदालत दिपायल, महेन्द्रनगर इजलासबाट मिति २०७३।७।८ मा भएको फैसला केही नमिलेकोले नमिलेको हदसम्म केही उल्टी भई पुनरावेदक प्रतिवादी रमेश भन्ने रमेशसिंह महारालाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको १ र १७(३) नं. को कसुरमा सोही १७(३) नं. अनुसार ३(तीन) वर्षको कैद सजाय हुने ।

इजलास अधिकृतः गगनदेव महतो

कम्प्युटरः मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७५ साल भदौ १८ गते रोज २ शुभम् ।

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७३-WO-०४६५, उत्प्रेषण, केशवराज पाण्डेसमेत वि. कार्यकारी परिषद्, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुरसमेत

निवेदकले लिएको मुख्य जिकिर वरिष्ठताको आधारमा क्याम्पस प्रमुखको नियुक्ति हुनुपर्ने भन्ने विषयतर्फ विचार गर्दा सेवामा प्रवेश गरेको वरिष्ठतालाई क्षमता र कार्यकुशलताको हिसाबले पनि हेरिनु पर्ने हुन्छ । त्रिभुवन विश्वविद्यालय ऐन, २०४९ को दफा २ को “ट” मा शिक्षक भन्नाले विश्वविद्यालयमा शिक्षा प्रदान गर्ने वा अनुसन्धान कार्यमा संलग्न प्राध्यापक, सहप्राध्यापक, उपप्राध्यापक तथा सहायक प्राध्यापक सम्झनु पर्छ र सो शब्दले विश्वविद्यालयका विभिन्न तहका प्रशिक्षक तथा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियममा शिक्षक भनी तोकिएको व्यक्तिलाई समेत जनाउँछ भनी परिभाषित गरेको पाइन्छ । अनुभव र प्रशासनिक क्षमता मात्रलाई आधार मानी कोभन्दा को वरिष्ठ भन्ने आधारमा मात्रै क्याम्पस प्रमुख छानिने नभई त्रिभुवन विश्वविद्यालय संगठन तथा शैक्षिक प्रशासनसम्बन्धी नियम, २०५० को नियम १८५(२) को आधारभूत प्रक्रिया पूरा भएको छ छैन भनी हेर्नुपर्ने हुन आउँछ । क्याम्पस प्रमुख पदको नियुक्तिमा शिक्षाध्यक्षको सिफारिसमा कार्यकारी परिषद्ले नियुक्त गरेको हो होइन भन्ने मुख्य कानूनी प्रक्रिया हेर्नुपर्ने हुन्छ । उपर्युक्त ऐनको व्यवस्थाले क्याम्पस प्रमुख हुनलाई सहप्राध्यापक वा प्राध्यापक नै चाहिने भनी प्रस्ट योग्यता तोकिएको पनि देखिएन । यस्तो अवस्थामा वरिष्ठ वा कनिष्ठको प्रश्न नउठ्ने र कानूनी बाध्यतासमेत नरहेको भनी ०६९-WO-०३३८ को निवेदक कुमार आचार्य दुखी विरुद्ध त्रि.वि.समेत भएको रिट निवेदनमा व्याख्यासमेत भएको नदेखिने ।

क्याम्पस प्रमुख पदको लागि प्रस्तावकर्ताहरूको मूल्याङ्कन गर्न शैक्षिक योग्यता, शैक्षिक गतिविधि, अनुभव र प्रशासनिक क्षमता, कार्यनीति योजना

र छलफललगायतका आधारहरू तय गरिएकोमा प्रस्तावकर्ताहरूले पेस गरेको प्रस्तावलाई मूल्याङ्कन गर्दा रिट निवेदकहरू केशवराज पाण्डेयले २७.५ र यशोदा आचार्य काफलेले ४४.२५ अङ्क प्राप्त गरेको र क्याम्पस प्रमुख पदका लागि सिफारिस भएका अन्य ३ जना प्रस्तावकर्ताहरू हरिभक्त शाहीले ५१.५, नरेन्द्रराज पौडेलले ४९.५, बुद्धिमान श्रेष्ठले ४७ अङ्क प्राप्त गरेको आधारसमेतबाट समग्र मूल्याङ्कनमा रिट निवेदकहरूले अन्य प्रस्तावकर्ताहरूभन्दा कम अङ्क प्राप्त गरेको भन्ने मिसल संलग्न सर्च कमीटीको फाइलबाट नदेखिने।

प्रस्तावकर्ताहरूमध्ये सबैभन्दा बढी अङ्क प्राप्त गर्ने प्रस्तावकर्ता हरिभक्त शाहीलाई नै क्याम्पस प्रमुख नियुक्त गरेको, वरिष्ठताको आधार केवल अनुभव र प्रशासनिक क्षमता भन्ने आधारमा मात्रै क्याम्पस प्रमुख नियुक्त हुने नभई अन्य आधारहरूसमेतबाट मूल्याङ्कन गरिनुपर्ने भनी प्रतिपादित सिद्धान्तबमोजिम मनासिब नै देखिएको, त्रिभुवन विश्वविद्यालय संगठन तथा शैक्षिक प्रशासनसम्बन्धी नियम, २०५० को नियम १८५(२) को आधारभूत कानूनी प्रक्रिया पूरा गरी क्याम्पस प्रमुख पदमा नियुक्ति भएको अवस्थासमेतबाट क्याम्पस प्रमुख पदमा गरेको नियुक्ति गैरकानूनी वा अनुपयुक्त भन्ने नदेखिँदा निवेदकहरूको निवेदन दाबीबमोजिम उक्त रिक्त क्याम्पस प्रमुख पदमा त्रि.वि.स्वायत्ततासम्बन्धी नियम, २०६२ को नियम ६(२) बमोजिम नियुक्तिको हिसाबले वरिष्ठ शिक्षक भएकोले सो नियुक्तिमा निवेदकहरूले प्राथमिकता पाउनुपर्ने तर कनिष्ठ शिक्षक हरिभक्त शाहीलाई क्याम्पस प्रमुख पदमा गरेको नियुक्ति बदर गरिपाउँ भन्ने निवेदकहरूले लिएको निवेदन दाबी र निवेदकहरूका तर्फबाट रहनुभएका विद्वान् अधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः विवेचित आधार कारणहरूबाट त्रि.वि.स्वायत्ततासम्बन्धी नियम, २०६२ को नियम ६(२) बमोजिम नियमले तोकेबमोजिमको सम्पूर्ण प्रक्रिया पूरा गरी छनौटका लागि तयार गरिएका आधारहरूको मूल्याङ्कन गर्दा ५ जना आवेदकहरूमध्ये उपप्राध्यापक हरिभक्त शाहीले सबैभन्दा बढी अङ्क प्राप्त गरेकोले क्याम्पस प्रमुख पदमा निज उपप्राध्यापक हरिभक्त शाहीलाई नियुक्त गर्ने

भनी मिति २०७३।७।६ मा कार्यकारी परिषद्बाट भएको निर्णय कानूनसम्मत नै देखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: प्रकाशदत्त भट्ट

कम्प्युटर: विपिनकुमार महासेठ

इति संवत् २०७५ साल फागुन १४ गते रोज ३ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ,
०६६-WO-१२६०, उत्प्रेषण, श्यामकृष्ण महर्जन वि.
भूमिसुधार कार्यालय, ललितपुरसमेत

निवेदक केदारनाथ रंजितको दा.खा. गरी मोहियानी हकको प्रमाणपत्र पाउँ भन्ने मिति २०५२।२।२८ को निवेदन सामेल रहेको भूमिसुधार कार्यालय, ललितपुरको १४/२०५२।२।२८ को "मो.ह.प्र.प्र. पाउँ" भन्ने फायल सामेल रहेको भूमिसुधार कार्यालय, ललितपुरको मिति २०५२।१२।१४ को निर्णय हेर्दा "फायलसाथ रहेका प्रमाणहरू हेर्दा जग्गाधनीहरूको मन्जुरी, सम्बन्धित उपमहानगर ल.पु.वडा नं.२ को सिफारिस साथै साबिक मोही गंगारामको र केदारनाथ रंजित तथा दिलबहादुर विष्टसमेतको निवेदनबाट गंगाराम महर्जनले जग्गा जोतभोग नगरी पूर्णकुमारी रंजितले जोतभोग गरिआएको भन्ने साबिकमा दिएको निवेदन / प्रमाणहरूको आधारमा साबिक मोहीहरूको लगत कट्टा गरी निवेदक केदारनाथ रंजितको नाममा लिखतअनुसार दा.खा. गरी मोहीको प्रमाणपत्र बनाई दिनु र रेकर्ड मिलानको लागि मा.पो.का.मा लेखी पठाइदिने।" भनी निर्णय भएको नदेखिने।

सोही फायल सामेल रहेको मेन्टिनेन्स नापी शाखा, ललितपुरको फिल्डबुक उतार हेर्दा जोताहाको नाम, थर, वतनको महलमा गंगाराम महर्जन, ल.पु.साचल वडा नं.२, जग्गाधनीको नामथर, वतनको महलमा दिलबहादुर विष्ट ल.पु.डोखाडोल उल्लेख भएको देखिन्छ। सोही फायलमा सामेल रहेको उक्त कि.नं.२१६ को जग्गाको जग्गाधनी दर्ता स्वेस्ताको प्रतिलिपिमा जग्गाधनीको नाम श्रीधर विष्ट उल्लेख भई मोहीको महलमा "गंगाराम महर्जन, ल.पु.सपचल" भन्ने उल्लेख भएको देखिएको छ। उक्त फायलमै सामेल रहेको मिति २०५२।१२।२

मा नापी अधिकृतबाट प्रमाणित गरिएको नापी शाखा ललितपुरको फिल्डबुक उतारबाट पनि उक्त कि.नं. २१६ को जग्गाको जोताहा मोही गंगाराम महर्जन कायम देखिएको छ । उल्लेख गरिएबमोजिम रिट निवेदकका पिता गंगाराम महर्जन मोही यथावत् कायम रहिरहेको जग्गा दर्ता खेस्ता, फिल्डबुकलगायतको सरकारी अभिलेखबाट देखिएको स्थितिमा भूमिसुधार अधिकारीले उक्त मिति २०५२।१२।१८ मा निर्णय गर्नुपूर्व मोहीको लगत कट्टा गर्न कारबाही चलाउँदा र निर्णयको क्रममा कायम देखिएको मोही गंगाराम महर्जन वा निजको हकवालालाई बुझ्नेको भन्ने सो निर्णय बेहोरा र भूमिसुधार कार्यालयको उल्लिखित सक्कल फायलबाट देखिएन । उक्त कि.नं. २१६ को जग्गाको कायमी जोताहा मोही देखिएको गंगाराम महर्जनको नाममा रहेको मोहीको लगत कट्टा गरेबाट रिट निवेदकलाई असर पर्ने देखिएको स्थितिमा सरोकारवाला व्यक्तिलाई सुनुवाइको मौका दिनुपर्छ भन्ने प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको पालना नभई भएको उक्त भूमिसुधार कार्यालय, ललितपुरको मिति २०५२।१२।१८ को निर्णय कानूनसम्मत रहेको भनी मान्न मिल्ने देखिन नआएन ।

अतः भूमिसुधार कार्यालय, ललितपुरबाट मिति २०५२।१२।१८ को निर्णयअनुसार मोहीको लगत कट्टा गर्नुभन्दा अगाडिसम्म जग्गाधनी दर्ता प्रमाणपुर्जा, फिल्ड बुक उतार, जोताहाको अस्थायी निस्सासमेतका कागजातबाट कायम देखिएको मोही वा निजको हकवालालाई जानकारी एवम् सुनुवाइको मौका नै नदिई मोहीको लगत कट्टा गरेको भूमिसुधार कार्यालय, ललितपुरको मिति २०५२।१२।१८ को निर्णय कानूनसम्मत नदेखिएकोले उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ।

इजलास अधिकृतः ऋतबहादुर पुलामी मगर

कम्प्युटरः चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७६ साल जेठ १५ गते रोज ४ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७१-CR-०८३१ र ०७१-CR-०८३२, ज्यान मार्ने उद्योग, डाँका, संजय लामा तामाङ वि. नेपाल सरकार र इन्द्रबहादुर खवास वि. नेपाल सरकार

हतियार र घाउको प्रकृति ज्यान मार्ने उद्योगमा महत्त्वपूर्ण भए तापनि ज्यान मार्ने मनसाय थियो वा थिएन भन्ने कुरालाई प्रमुख तत्त्वको रूपमा विश्लेषण गर्नुपर्ने हुन्छ । अन्य व्यक्तिको हस्तक्षेपको कारणले ज्यान मर्न नपाएको भन्ने अवस्था पनि देखिँदैन । कुनै परिस्थितिको कारण प्रतिवादीहरूले मार्न नपाएको वा तेस्रो पक्षको हस्तक्षेपको कारण मार्ने कार्यबाट रोकावट भएको भन्ने पनि देखिँदैन । वारदातमा प्रयोग भएका हतियारसमेत बरामद हुन सकेको पाइएन । यसरी निरज गिरीलाई मारुती भ्यानमा हाली लान लाग्दा मैले नै रोकेको हुँ भन्नेसमेत बेहोराको प्रेम गुरुडले मौकामा लेखाइदिएको घटना विवरण कागज, काउन्टरमा आई तेल माग गरेको र तेल छैन भन्ने जानकारी पाएपछि वारदात हुन गएको भन्नेसमेत बेहोराको मौकामा जाहेरी दिने महेन्द्र निरौलाको जाहेरी दरखास्त, प्रतिवादीहरू संजय लामा (तामाङ) र राजु लिम्बूले सुरु अदालतमा गरेको बयान, कागज गर्ने छवि चापागाईं, धर्मराज गिरी, अमृत गिरीसमेतले सुरु अदालतमा गरेको बकपत्रको बेहोरा, घटनाको वस्तुस्थिति र पीडित स्वयम्को कथन, पीडितहरूलाई लागेको चोटको प्रकृति, प्रतिवादीहरूको पीडितको ज्यान मार्ने मनसाय भएको भए वारदातस्थलमा नै ज्यान मार्न सक्ने अवस्था हुँदाहुँदै पीडितलाई भ्यानमा राखेर लैजान खोजेको घटनास्थल अवस्थासमेतका आधारले प्रतिवादीहरूले पीडितलाई मार्ने मनसाय राखेका थिए भन्ने देखिन नआउने ।

ज्यान मार्ने उद्योगको कसुर स्थापित हुनको लागि आवश्यक अर्को महत्त्वपूर्ण तत्त्वको रूपमा ज्यान मार्नको लागि तयारी रहेको हुन्छ । प्रतिवादीहरूले पीडितलाई मार्नको लागि के कस्तो तयारी गरेका थिए भनी हेर्दा, प्रतिवादीहरूको समूह एक्कासी नविन ट्रेड कन्सर्नमा प्रवेश गरी काउन्टरमा आई तेल माग गरेको र तेल छैन भन्ने जानकारी पाएपछि काउन्टरभित्र पसी मालिक र कर्मचारीउपर हातपात गर्न थालेपछि वारदात हुन गएको बेहोरा मौकामा जाहेरी दिने महेन्द्र निरौलाको जाहेरी दरखास्तबाट देखिन्छ । साथै वाई.सि.एल.को निर्देशनअनुसार निरज गिरीले अवैध रूपमा पेस्तोल राखेको छ, सो पेस्तोल खोजी गरी प्रशासनमा बुझाउने उद्देश्यले

गएका थियो भन्ने प्रतिवादीहरू संजय लामा (तामाङ) र राजु लिम्बूले सुरु अदालतमा गरेको बयान, कागज गर्ने छवि चापागाइँ, धर्मराज गिरी, अमृत गिरीसमेतले सुरु अदालतमा गरेको बकपत्रको बेहोरासमेतले प्रतिवादीहरूले पीडितलाई मार्नको लागि कुनै पूर्वतयारी गरेको नभई तत्काल उत्पन्न परिस्थितिबाट घटना घटित भएको भन्नेसमेत देखिन आएबाट प्रतिवादीहरूले पीडितलाई मार्नको लागि तयारी गरेका थिए भन्ने देखिन नआउने ।

प्रतिवादीहरूले ज्यान मार्नेसम्मको कार्य गरेका थिए वा थिएनन् भनी हेर्दा, घटना विवरण कागज, जाहेरी दरखास्त, कागज गर्ने छवि चापागाइँ, धर्मराज गिरी, अमृत गिरीसमेतले सुरु अदालतमा गरेको बकपत्र, प्रतिवादीहरूको बयानलगायतका कागजातहरू हेर्दा प्रतिवादीहरूको समूहले मोटरसाइकलमा तेल भर्ने / भराउने तथा पेस्तोल खोजी गर्ने विषयमा विवाद हुँदा दुवैतर्फबाट हानाहानको तत्काल उत्पन्न परिस्थितिमा हेल्मेटसमेतको प्रयोग गरी पीडितहरूलाई कुटपिट गरेको भन्ने देखियो। कुनै परिस्थितिको कारण प्रतिवादीहरूले मार्न नपाएको वा तेस्रो पक्षको हस्तक्षेपको कारण मार्ने कार्यबाट रोकावट भएको भन्ने पनि देखिन आएन। यसरी पीडितहरू कृष्णकुमार गिरी र निरज गिरी एवम् प्रतिवादीहरू संजय लामा तामाङ, इन्द्रबहादुर खवास, गोपाल प्रसाई, किशोर भन्ने लेखनाथ अधिकारी र नरेन्द्रकुमार अधिकारीका बिच मोटरसाइकलमा तेल भर्ने / भराउने तथा निरज गिरीले राखेको शङ्का गरिएको पेस्तोल खोजी गर्ने विषयमा विवाद हुँदा उक्त वारदात हुन गएको नदेखिने ।

प्रतिवादीहरूको समूहले हेल्मेटसमेतको प्रयोग गरी पीडित निरज गिरीलाई कुटपिट गरी भ्यानमा हाली अन्यत्र लैजानसमेत लागेको घटनास्थलको अवस्था देखिँदा निरज गिरीले राखेको अवैध हतियार पेस्तोल खोजी गरी फेला परे प्रशासनलाई बुझाउने भन्ने उद्देश्यले प्रतिवादीहरूको समूह पेट्रोल पम्पमा गएको भन्ने प्रतिवादीहरूको अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष र सुरु अदालतमा गरेको बयान मेल खाएकोसमेत देखिएकोले प्रतिवादीहरूले पीडितहरूको ज्यान मार्न चाहेको भए ज्यान मार्न सक्ने पर्याप्त सम्भावना र घटनास्थलको

अवस्था रहेको परिस्थितिमा ज्यान मार्ने गरी कुटपिट गरेको भन्ने देखिन आएन। पीडितहरूलाई मार्नको लागि प्रतिवादीहरूलाई तेस्रो पक्षको हस्तक्षेपको कारण रोकेको भन्ने पनि देखिन नआउने ।

अतः विवेचित आधार र घटनाको वस्तुस्थिति, पीडित स्वयम्को कथन, पीडितहरूलाई लागेको चोटको प्रकृति, प्रतिवादीहरूको समूहले वारदातमा प्रयोग गरेको हतियारको प्रकृतिसमेतको अवस्थाबाट प्रतिवादीहरूले पीडितहरूको ज्यान मार्न चाहेको भए ज्यान मार्न सक्ने पर्याप्त सम्भावना र अवस्था रहेको परिस्थितिमा ज्यान मार्ने गरी प्रहार गरेको भन्ने नदेखिएको हुँदा ज्यान मार्ने उद्योगजस्तो गम्भीर फौजदारी कसुरमा कसुर कायम गर्नको लागि आवश्यक अपराधिक मनसाय, सो मनसायअनुरूप पीडितलाई मार्नको लागि तयारी र त्यस्तो तयारीअनुरूप पीडितलाई मार्नको लागि कार्य गरेको शङ्काहित तवरले सप्रमाण पुष्टि हुन नआएको अवस्थामा पुनरावेदन अदालत इलामबाट प्रतिवादीहरूलाई ज्यान मार्ने उद्योग ठहर गर्ने गरी गरेको फैसला उल्टी भई पुनरावेदक / प्रतिवादीहरू संजय लामा तामाङ, इन्द्र भुजेल भन्ने इन्द्रबहादुर खवास, गोपाल प्रसाई, किशोर भन्ने लेखनाथ अधिकारी र नरेन्द्रकुमार अधिकारीको कार्यलाई कुटपिटमा परिणत गर्ने गरी गरेको सुरु झापा जिल्ला अदालतको मिति २०६८/१२/१, २०६९/८/१० र २०६९/११/२ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । साथै पुनरावेदन नगर्ने प्रतिवादी राजु लिम्बूको हकमा समेत पुनरावेदन अदालत इलामबाट ज्यान मार्ने उद्योगतर्फ जनही ५ वर्ष कैद सजाय हुने गरी गरेको मिति २०७१/३/३१ को फैसला साबिक मुलुकी ऐन, अ.बं. २०५ नं. एवम् मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १४४(२) बमोजिम उल्टी भई कुटपिटमा परिणत गर्ने गरी गरेको सुरु झापा जिल्ला अदालतको मिति २०६८/१२/१ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : कृष्णप्रसाद अधिकारी
कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७६ साल असार २ गते रोज २ शुभम् ।

इजलास नं. ८

१

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७२-RC-००७०, कर्तव्य ज्यान र चोरी, नेपाल सरकार वि. लोकबहादुर थापासमेत

न्याउरी तामाङको कानमा लगाएको सुन र पैसा चोर्न जाउँ भनी लोकबहादुर थापालाई मैले भनेपछि मिति २०६९।४।१९ गते इयाल खोली भित्र पसी कानमा लगाएको सुन झिक्न लाग्दा बुढी बिउँझिन् र त्यसपछि मसँग भएको छुरी झिकी ४ चोटी छातीमा हानेपछि बुढी मरी र दुवै कानको सुन निकाली घरमा गएको हो । सजाय लागेको भोग्ने हो भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी लोकबहादुर थापाले सुरु अदालतमा गरेको बयान देखिन्छ । दुवैजना रक्सी खाई न्याउरीको घरमा गई इयाल खोली भित्र सुतिरहेकी बुढीको कानको सुन निकाल्न लाग्दा न्याउरी बिउँझी लोकबहादुरसँग भएको चक्कुले ४ चोटी मैले हानेपछि मैले पनि हानेको हो । सुन मैले लागेको हो । सजाय लागेको भोग्ने हो भनी भकाने भन्ने मरिचमान तामाङले सुरु अदालतमा बयान गरेको नदेखिने ।

घटनास्थल तथा लासजाँच मुचुल्का हेर्दा छाती र पेटमा काटेको लामो चोटहरू रहेको भन्ने देखिन्छ । प्रतिवादी लोकबहादुर थापाको घरबाट चक्कु बरामद भएको छ । मौकाको जाहेरी बेहोरालाई समर्थन गरी अदालतमा जाहेरवाला दमैसिंह तामाङले बकपत्र गरेको पाइन्छ । त्यस्तै वस्तुस्थितिका हरिदेव तामाङ, दावा तामाङको बकपत्रबाट समेत न्याउरी तामाङको मृत्यु कर्तव्यबाट भएको तथ्य स्थापित हुन आएको नदेखिने । प्रतिवादीहरू मौकामा र अदालतमा समेत साबिती भई बयान गरेको पाइन्छ । कर्तव्य गरी मार्नमा प्रयोग भएको चक्कु प्रतिवादीको घरबाट बरामद भएको छ । वस्तुतः निज प्रतिवादीहरूको साबिती बयान तथ्यगत प्रमाणबाट पुष्टि हुन आई निजहरूले आरोपित कसुर गरेको देखिँदा प्रतिवादी लोकबहादुर थापा र भकाने भन्ने मरिचमान तामाङलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३)

नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको र चोरीको १४(२) नं. बमोजिम सजाय गर्ने गरेको सुरु जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७१/५/३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । साथै प्रतिवादीहरूले न्याउरी तामाङले कानमा लगाएको सुनसमेत चोरी गरी लगेको हुँदा सो बराबरको बिगो चोरीको १० र २१ नं. बमोजिम जाहेरवालाले प्रतिवादीहरूबाट भराई लिन पाउने ठहर्छाई भएको सुरु फैसला सदर हुने ठहर्छाई भएको फैसलासमेत सदर हुने ।

प्रतिवादीहरू दुवैजनाले पूर्वसल्लाह र योजनाबमोजिम न्याउरी तामाङको साथमा रहेको पैसा र सुन लुटी बाँडी खाने गरी वारदातको मिति २०६९/४/१९ मा रातिको समयमा चक्कुसमेत साथमा लिई दावा तामाङको घरमा रक्सी खाई राति सुतिरहेकी ८५ वर्षकी वृद्धको घरमा इयालबाट प्रवेश गरी कानमा लगाएको सुन तान्ने क्रममा मृतक न्याउरी तामाङले चक्कु प्रहार गर्ने व्यक्ति चिन्ने डरले साथमा भएको चक्कुले शरीरको छाती र पेटमा पटकपटक प्रहार गरी कर्तव्य गरी मारेको तथ्य देखिन आएको अवस्थामा अ.बं. १८८ नं. बमोजिमको घटी सजाय हुने राय प्रस्तुत मुद्दाको वारदात घटनामा आकर्षण हुने नदेखिने ।

तसर्थ, विवेचित उल्लिखित आधार, कारणको रोहमा प्रतिवादी लोकबहादुर थापा र भकाने भन्ने मरिचमान तामाङलाई जनही १५ वर्ष कैद सजाय हुने भनी अ.बं.१८८ नं. बमोजिम पुनरावेदन अदालतबाट व्यक्त भएको राय मनासिब देखिएन । सोबाहेक अन्य कुरामा निज प्रतिवादीहरूलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय ठहर्छाई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७१।५।३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: दुर्गाप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर: संजय जैसवाल

इति संवत् २०७५ साल जेठ २७ गते रोज १ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७१-CI-०१८९, उत्प्रेषण, अख्तियार

दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग टंगाल वि. मदनकुमार
अधिकारी

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १४१ मा कुनै पनि बोलपत्रदाता, परामर्शदाता, सेवा प्रदायक निर्माण व्यवसायीलाई कालोसूचीमा राख्नुपूर्व पर्याप्त रूपमा स्पष्टीकरण लिनुपर्ने, कालोसूचीमा राख्न अनुरोध गर्ने सार्वजनिक निकायसमेत साथै राखी सुनुवाइ गर्ने गरी सुनुवाइको मौकासमेत दिनुपर्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ। नियम १४१ (१४) मा सार्वजनिक खरिद कार्यालयले कालोसूचीमा राख्ने कारबाही सोसम्बन्धी अनुरोध प्राप्त भएको मितिले ६ महिनाभित्र गरिसक्नुपर्ने भन्ने व्यवस्थासमेत रहेको पाइयो। प्रस्तुत विवादमा नियमावलीले तोकेको उक्त समयावधिभित्र निर्णय नगरी ६ महिना अवधि नाघेपछि कालोसूचीमा राख्ने निर्णय भएकोसमेत देखिने।

पुनरावेदक अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको अनुरोधमा सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयले विपक्षी निवेदक कम्पनीलाई कालोसूचीमा राख्ने निर्णय गरेको पाइयो। यसरी कालोसूचीमा राख्ने निर्णय गर्नुपूर्व कालोसूचीमा राख्नु नपर्ने आधार र कारणसहित स्पष्टीकरण पेश गर्ने पर्याप्त मौका दिएको भन्ने लिखित जवाफ तथा मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट देखिन आएन। कालोसूचीमा राख्ने निर्णय गर्ने निकाय सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयको तर्फबाट प्रस्तुत पुनरावेदन परेको पनि देखिएन। निर्णय गर्ने कार्यालयले पुनरावेदन नगरी कालोसूचीमा राख्न अनुरोध गर्ने अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट प्रस्तुत पुनरावेदन पर्न आएको नदेखिने।

विपक्षी निवेदक कम्पनीका सञ्चालक विरुद्ध दायर भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने गरी निर्णय भइसकेपश्चात् र पर्याप्त सुनुवाइको मौकासमेत नदिई कानूनले निर्दिष्ट गरेको अवधिसमेत नघाई प्रत्यर्थी निवेदकलाई कालोसूचीमा राख्ने गरी भएको निर्णय सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १४१ अनुरूपको देखिन नआउने।

तसर्थ, उल्लिखित आधार कारणबाट प्रत्यर्थी

निवेदक कम्पनीलाई कालोसूचीमा राख्ने गरी मिति २०६९।११।१० मा सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयबाट भएको निर्णय उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७०।१।२२ को आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने।
इजलास अधिकृत: केदारनाथ पौडेल
कम्प्युटर: चन्द्रशेर राना
इति संवत् २०७४ साल पुस १४ गते रोज ६ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७१-CR-१००२, जबरजस्ती करणी उद्योग, नेपाल सरकार वि. गणेशबहादुर घर्तिमगर

अदालतसमक्षको बकपत्रमा जाहेरवालीले प्रतिवादी र मबिच मिति २०६९।१२।३० गते बिहानको समयमा लेनदेनको बारेमा झगडा हुँदा मलाई चोटपटक लागि दाँतसमेत भाँचिएको र त्यसपछि प्रतिवादी भागेको कारण रिसले यो मुद्दा दिएको हुँ। निजले जबरजस्ती करणी गर्न खोजेका होइनन् भनी आफ्नो मौकाको जाहेरी बेहोरा खण्डित हुने गरी बकपत्र गरेको पाइने।

घटनाका कसुरदार भनिएका प्रतिवादी गणेशबहादुर थापा मगर मौकामा फरार रही मिति २०७०।१।२५ मा अदालतमा हाजिर हुन आएको पाइन्छ। निजले अदालतसमक्षको बयानमा जाहेरवालीले वारदात मितिभन्दा अघिल्लो दिन मेरो पसलबाट आधा किलो मासु लगेको र वारदात मितिमा म आफ्नो मासु पसलमा बसिरहेको अवस्थामा बिहान साँढे ६ बजेतिर जाहेरवालीसमेत अन्य ४ जना मानिसहरू आई सडेको मासु बेच्ने भनी झगडा गर्न थालिन्। मैले त्यस्तो मासु दिएको होइन यहाँ हल्ला नगर्नुस् भन्दा नमानी झन् जिद्दी गर्न थालेकाले मैले उता जानुस् भनी पिट्युँमा धक्का लगाउँदा त्यहाँ लडेकी र दातसमेत टुटेका हुन्। मैले जबरजस्ती करणी गर्न खोजेको होइन भनी कसुर गरेको कुरामा पूर्णतः इन्कार रही बयान गरेको र निजको इन्कारी बयानलाई समर्थन गर्दै निजका साक्षी विनोद पन्तले अदालतमा बकपत्र गरिदिएको देखियो। मौकामा अनुसन्धानमा कागज गर्ने व्यक्तिहरूले आफ्नो मौकाको भनाइलाई पुष्टि हुने गरी

अदालतसमक्ष आई बेहोरा लेखाएको देखिएन । त्यस्तै पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदन हेर्दा, Multiple trauma over the teeth (Upper) भन्ने उल्लेख भए तापनि उक्त दाँत भाँचिएको कारण जबरजस्ती करणी गर्न खोज्दा चोट लागेर दाँत भाँचिएको भन्न सकिने अवस्था नदेखिने ।

आरोपित कसुरमा प्रतिवादी अदालतमा इन्कार रहेका, Medical report बाट दाँतसमेत भाँचिएको देखिए तापनि निजउपर जबरजस्ती करणी उद्योगको आरोप लगाई जाहेरी दिने पीडित धनगढी "A१" (परिवर्तित नाम) ले नै अदालतमा आई प्रतिवादीले आरोपित कसुर गरेका होइनन् रिसले उजुर गरेको हो, लेनदेनको कारण हो भनी बकपत्र गरेको देखिँदा जबरजस्ती करणी उद्योगको महल आकर्षित हुने देखिएन । जबरजस्ती करणी उद्योग हुनको लागि जबरजस्ती करणीको उद्देश्य हुनुपर्नेमा सो भएको नदेखिँदा कसुर गरेको भन्ने पुष्टि भएन । अन्य स्वतन्त्र प्रमाणको अभावमा अभियोगपत्रको आधारमा मात्र प्रतिवादीलाई जबरजस्ती उद्योगजस्तो गम्भीर अपराधमा कसुरदार कायम गर्न न्यायोचित नदेखिँदा प्रतिवादी गणेशबहादुर थापा मगरले अभियोग दाबीबाट सफाई पाउने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत दिपायलले गरेको फैसला न्याय र कानूनको रोहमा मिलेकै देखिने ।

तसर्थ, विवेचित आधार र कारणबाट पुनरावेदन अदालत दिपायलबाट मिति २०७९।८।९ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: दुर्गाप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर: विनोदकुमार बनिया

इति संवत् २०७४ साल कात्तिक २० गते रोज २ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७५-WO-०६१७, उत्प्रेषण, प्रेम लामा वि. काठमाडौं जिल्ला अदालत, बबरमहलसमेत

बेपत्ते तामेल भएको म्याद तामेल गर्ने कर्मचारीले नै अपुरो विवरण जनाएको देखिएपछि उक्त म्याद कानूनको रीत पुऱ्याई तामेल भए नभएको जाँच गरी बेरितपूर्वक तामेल भएको देखिए बदर गरी वतनको सम्बन्धमा

विवादको अर्को पक्षबाट खुलाउनु पर्ने भए खुलाउन लगाई मिसिल संलग्न कागजातबाट प्रतिवादीले म्याद प्राप्त गर्न सक्ने अन्य अवस्था देखिए सोसमेत उल्लेख गरी पुनः म्याद जारी गरी कानूनको रीत पुऱ्याई तामेल गराउनु पर्ने हुन्छ । साथै वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण नियमावली, २०६८ को नियम ११ मा विद्युतीय माध्यम वा पत्रिकाका सूचना प्रकाशित गरी म्याद तामेल हुन सक्ने व्यवस्थासमेत गरेकोमा उक्त न्यायाधिकरणबाट कानूनले बाध्यात्मक रूपमा पालना गर्नुपर्ने भनी निर्देशन गरेको उक्त कार्यविधिको पालना नगरी बेपत्ते म्याद बदर गर्ने वा पुनः म्याद जारी गर्ने एवम् पत्रिकामा सूचना प्रकाशित गरी म्याद तामेल गर्ने प्रक्रिया पूरा गरेकोसमेत नदेखिने ।

निवेदक प्रतिवादीउपर वैदेशिक रोजगार कसुरमा जाहेरी परी अनुसन्धानको क्रममा पक्राउ परी बयान गर्दा आफ्नो सम्पर्क मोबाइल नम्बरसमेत उल्लेख गरेको देखिएको, प्रतिवादीहरूबाट जाहेरवालाहरूले पाउनु पर्ने बिगो र हर्जनासमेत पाइसकेको आधारमा अनुसन्धानको क्रममा साधारण तारेखमा राख्ने भनी वैदेशिक रोजगार विभागबाट भएको आदेशबमोजिम साधारण तारेखमा रहेका निवेदकले तारेख गुजारी बसेको कारण वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा अभियोग दर्ता हुँदा अनुपस्थित रहेका निवेदक प्रतिवादीको नाममा २०७३।८।२९ मा तामेल भएको म्याद तामेल गर्ने कर्मचारीले म्यादवालाको स्पष्ट वतन साथै सम्पर्क नम्बरसमेत उल्लेख नभएकोले खोजी कार्य कठिन भएको भन्ने बेहोरा तामेली म्यादमै उल्लेख गरेको देखिएको, जारी भएको म्यादमा मिसिल कागजातबाट देखिएको मोबाइल नम्बरसहितको पूर्ण विवरण उल्लेख नगरी अपुरो वतनमा म्याद जारी गरी बेपत्ते तामेल भएको देखिँदा मुलुकी ऐन, अ.बं.११० नं. को रीत पुऱ्याई तामेल भएको देखिएन । यस अवस्थामा निवेदकलाई सुनुवाइको मौका नदिई प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तविपरीत कसुरदार ठहर गरेको मिति २०७४।१०।१४ को वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको फैसला संविधान, कानून तथा प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त एवम् यस अदालतबाट प्रतिपादन गरेको सिद्धान्तसमेतको विपरीत देखिँदा उत्प्रेषणको आदेशले बदर नहुने ।

निवेदकलाई कारागार कार्यालय, डिल्लीबजारमार्फत झिकाई अड्डाको रोहबरमा म्याद बुझाई सुनुवाइको मौका दिई बयानसमेत गराई कानूनबमोजिम मुद्दाको कारबाही किनारा गर्नु भनी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणका नाममा परमादेशको आदेशसमेत जारी हुने।

इजलास अधिकृत: मदन पराजुली

कम्प्युटर: देवीमाया खतिवडा

इति संवत् २०७६ साल जेठ २७ गते रोज २ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७४-CR-०३१३, कर्तव्य ज्यान, धनबहादुर चुनार वि. तिलक वि.क.

मृतकको लासजाँच मुचुल्काको बेहोरा हेर्दा कपालमा रगत लतपतिएको, अनुहारमा काटिएको घाउ, नाक, कान, मुखमा रगत लतपतिएको भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ। शव परीक्षण प्रतिवेदनमा मृत्युको कारण Blunt force injuries to head भन्ने देखिँदा पुनरावेदक प्रतिवादीले मृतकलाई ईँट्टा ढुङ्गा, कंक्रीटले प्रहार गरी हत्या गरेको भनी अदालतमा समेत स्वीकार गरेको सो स्वीकारोक्ति बयान अन्य लास जाँच मुचुल्का, शव परीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लिखित बेहोराहरूबाट समर्थित भएको पाइन्छ। अतः प्रतिवादीहरूले मृतक केदार भन्ने कमलप्रसाद अधिकारीलाई कर्तव्य गरी मारेको भन्ने तथ्यमा विवाद नदेखिने।

प्रतिवादीले आफ्नो आत्मरक्षा (Self-defence) को लागि मृतक केदार भन्ने कमलप्रसाद अधिकारीलाई हानेको, मार्ने मनसाय थिएन भनी पुनरावेदन जिकिर लिएकोतर्फ विचार गर्दा, तत्कालीन मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको ७ नं. मा आत्मरक्षा (Self-defence) को परिकल्पना गरेको पाइने। उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाअनुसार प्रतिवादीहरूउपर हतियार लिई वा नलिई ज्यान लिनेसम्मको जोरजुलुम गरेको भन्ने देखिँदैन। ज्यान बचाउनका खातिर उसै मौकामा केही गर्दा मृतकको ज्यान मरेको अवस्था नभई प्रतिवादीहरूले नै मृतकलाई हानेको नदेखिने।

अतः प्रतिवादीहरू तिलक चुनार भन्ने तिलक वि.क. र धनबहादुर चुनारलाई तत्कालीन मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३)नं. बमोजिम जन्मकैदको सजाय गरेको सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ठहर गरी उच्च अदालत पाटनबाट भएको मिति २०७४।१।१९ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

पुनरावेदक प्रतिवादीहरू मृतकसँग मिली बोरिडको कार्य गर्ने गरेको भन्ने देखिन्छ। प्रतिवादीहरू र मृतक एकसाथ बसी मदिरा सेवन गरेको र वादविवाद भई कुटपिट भएको कुरा स्वीकार गरी अदालतमा साबिती बयान गरी न्यायिक प्रक्रियालाई सहयोग गरेको देखिन्छ। यस्तो अवस्थामा प्रतिवादीहरूलाई कानूनबमोजिमकै पूरा सजाय गर्दा अपराध लुकाई सजायबाट उम्कन चाहने अपराधीलाई सजाय गरेसरह हुन जान्छ। यो न्यायको मर्म र भावनाविपरीत हुन जान्छ। सो हुँदा अपराध गरेको अवस्था र परिस्थितिलाई विचार गर्दा प्रतिवादीहरूलाई ठहर भएबमोजिम सजाय गर्दा चर्को पर्ने भएकाले निज पुनरावेदक प्रतिवादीहरू तिलक चुनार भन्ने तिलक वि.क. र धनबहादुर चुनारलाई तत्कालीन मुलुकी ऐन, अ.बं.१८८ नं. बमोजिम १५ (पन्ध्र) वर्ष कैद सजाय हुने।

इजलास अधिकृत: भरतकुमार दाहाल

कम्प्युटर: देविना खतिवडा

इति संवत् २०७५ साल चैत १९ गते रोज ३ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७४-CR-०६६०, कर्तव्य ज्यान, विनोद सापकोटा वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीउपरको किटानी जाहेरी, प्रतिवादीको साबिती बयान, प्रत्यक्षदर्शीको बकपत्र शव परीक्षण प्रतिवेदन (Autopsy Report) तथा मिसिल संलग्न मृतकका फोटाहरू र धारिलो हतियार चक्कुसमेत बरामद भएको र सो चक्कु प्रतिवादीले सनाखतसमेत गरेकोसमेतका प्रमाणहरूबाट पुनरावेदक प्रतिवादीले मृतक वसन्तप्रसाद सापकोटालाई कर्तव्य गरी मारेको कुरा स-प्रमाण पुष्टि हुन आउने।

प्रतिवादीको मौकामा बयान हेर्दा विकास सापकोटाले विदेशबाट कमाएको पैसाले छुट्टै जग्गा खरिद गरेको र आफूले कमाएको पैसाले घर खर्चमा लगानी भएकाले जग्गा, जमिन, ऋण, धनको विषयमा बाबु र दाजुसँग विवाद हुने र काट्छु भन्ने गरेको थिएँ। वारदातको दिनमा पनि सोही विषयमा विवाद भई मौका पारी मार्ने योजनाअनुसार नै धारिलो हतियारले घाँटीमा रेटी बाबुको हत्या गरेको भनी बेहोरा लेखाएको पाइन्छ। त्यसैगरी साधारण लाठा, ढुङ्गा, लात, मुक्का प्रहार गरेको नभई जोखिमी हतियार चक्कु प्रयोग भएको देखिएको छ। अतः तत्कालीन मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १४ नं. मा उल्लिखित तत्त्वहरू प्रस्तुत वारदात घटनामा विद्यमान रहेको नपाइने।

बाबुसँग ऋण, धनको विषयमा पूर्वसिद्धि रहनु तथा मार्ने मनसायले नै चक्कु प्रहार गरेको देखिँदा प्रस्तुत वारदातको प्रकृति, तरिका तथा परिस्थिति हेर्दा तत्कालीन मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. आकर्षित हुने देखिँदैन। ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. बमोजिम कम सजाय गरिपाउँ भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर कानूनसम्मत नदेखिने।

अतः उल्लिखित विवेचित आधार, कानूनी व्यवस्था तथा नजिर सिद्धान्तसमेतका आधारबाट प्रतिवादी विनोद सापकोटालाई तत्कालीन मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर गरेको चितवन जिल्ला अदालतको फैसला सदर गर्ने गरी मिति २०७४।५।२७ मा उच्च अदालत पाटन हेटौँडा इजलासबाट भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

सजायको हकमा मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४० को उपदफा (२) मा “कानूनमा कुनै कसुरबापत सर्वस्वको सजाय हुने रहेछ भने ऐन प्रारम्भ भएपछि त्यस्तो कसुरमा सजाय गर्दा सर्वस्व हुने गरी सजाय गरिने छैन” भन्ने कानूनी प्रावधान रहेको सन्दर्भमा प्रतिवादीलाई पनि सर्वस्व ठहर गर्नु कानूनसम्मत नहुने हुँदा प्रतिवादी विनोद सापकोटाको हकमा ल.नं. ४३२६

मा कसेको लगतमा सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने। इजलास अधिकृतः- भरतकुमार दाहाल इति संवत् २०७५ साल चैत १९ गते रोज ३ शुभम्।

७

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७४-CR-०७००, जबरजस्ती करणी, विष्णु तिमिसिना वि. नेपाल सरकार

पुनरावेदक प्रतिवादीसमेत मिली सामूहिकरूपमा कब्जा नियन्त्रणमा रहेकी पीडिता नाबालिका वर्ष १४ की परिवर्तित नाम 'ए' लाई एक स्थानबाट अर्को स्थानमा लगी जबरजस्ती करणी गरे पनि अपराधको निरन्तरता र समान प्रकृतिको अपराध गरेको देखिँदा सामूहिक जबरजस्ती करणीअन्तर्गत पर्ने देखिन्छ। तत्कालीन मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३क. ले...जुनसुकै उमेरका महिलाउपर सामूहिक रूपमा जबरजस्ती करणी गरेमा थप सजाय हुने कानूनी व्यवस्था छ। पुनरावेदक प्रतिवादी आरोपित कसुरमा इन्कार रहे तापनि जाहेरवाला एवम् पीडिताले अनुसन्धानमा गरेको कागज तथा अदालतमा गरेको बकपत्र र पीडिताको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनमा कन्याजाली च्यातिएको भन्ने उल्लेख भएबाट प्रतिवादी विष्णु तिमिसिनासमेतले परिवर्तित नाम 'ए' लाई सामूहिक रूपमा जबरजस्ती करणी गरेको प्रमाणित भई अभियोग दाबीअनुसारकै कसुर गरेको तथ्य पुष्टि हुन आउने।

अतः घटना वारदातका समयमा पीडिता परिवर्तित नाम 'ए' को उमेर १४ वर्षको देखिँदा पुनरावेदक प्रतिवादी विष्णु तिमिसिनासमेतलाई तत्कालीन मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणी महलको १ र ३(३) नं. को कसुरमा ऐ. को ३(३) नं. बमोजिम ७ (सात) वर्ष र ऐ. को ३क. नं. बमोजिम थप ५ वर्षसमेत १२ वर्ष कैद हुने र ऐ. १० नं. बमोजिम रू. ५०,०००।-क्षतिपूर्ति निज प्रतिवादीबाट भराई लिन पाउने ठहर गरेको सुरू सुनसरी जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ठहर गरेको उच्च अदालत विराटनगरको मिति २०७४।१।१४ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने। इजलास अधिकृतः भरतकुमार दहाल इति संवत् २०७५ साल चैत १९ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं. ९

१

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०६७-CR-०७१५, आयकर (०५९/६०), तुलसीराम अग्रवाल वि. ठूला करदाता कार्यालय, काठमाडौं

पुनरावेदक करदाताले आ.व. ०५८।०५९ मा तयारी मालको अन्तिम मूल्याङ्कन Market Price को आधारमा गरेको तर आ.व. ०५९।०६० मा At Cost of Market Price which ever is lower भनी At cost price मा Stock Valuation गरेको पाइन्छ। करदाताले वित्तीय विवरणमा तयारी मालको अन्तिम मौज्जातको मूल्य रु.२,८२,८५,५१३।३७ उल्लेख गरेको छ भने पुरानो विधिबाट करदाताको Stock को मूल्याङ्कन गरी दिएको विवरणमा रु.३,०९,८०,८००।५८ उल्लेख छ। जसबाट रु.२६,९५,२८७।२९ ले यस वर्षको नाफामा न्यून हुन आएको छ। आयकर ऐन, २०५८ को दफा १५ को उपदफा (६) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा “एक पटक कुनै तरिका छनौट गरिसकेपछि आन्तरिक राजस्व विभागको लिखित अनुमतिबाहेक परिवर्तन गर्न सक्ने छैन” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेकोमा करदाताले उक्त आ.व.मा सोको अनुमति लिएको देखिएन। यसरी आन्तरिक राजस्व विभागको अनुमतीविना आ.व. ०५८/५९ मा लिएको Stock Valuation Policies लाई आ.व. ०५९/६० मा परिवर्तन गरी लागत खर्चमा वृद्धि हुन गएको कारण नाफामा कमी आएको भन्ने करदाताको जिकिर कानूनसम्मत नदेखिँदा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १५ बमोजिम लागत खर्च कट्टी गर्न पाउने अवस्था देखिन नआउने।

कम्पनीले स्वयम् कर निर्धारणमा देखाएको आयमा बोनस खर्च दाबी गरेको हुँदा उक्त दाबी गरेको पूरै बोनस रकम मिनाहा पाउनु पर्ने दाबीका सम्बन्धमा हेर्दा, करदाता कम्पनीले पेस गरेको आ.व. २०५९/०६० को वित्तीय विवरणमा स्थिर सम्पत्ति र कर प्रयोजनको लागि हास खर्चको लेखाङ्कन विधि एउटै देखिन्छ। यसरी एकै

विधिबाट लेखाङ्कन गरेपछि करदाताले यस आर्थिक वर्ष (आ.व. २०५९/०६०) मा थप भएको सम्पत्तिको पनि हास खर्च आयकर ऐन, २०५८ को दफा १९ बमोजिम अनिवार्य रूपमा खर्च कट्टी गरी स्वयम् कर निर्धारणमा खर्च दाबी गर्नु कानूनसङ्गत देखिन्थ्यो। यसमा पुनरावेदक करदाताले आ.व. २०५९/०६० को कर विवरणमा सो वर्षको थप सम्पत्तिमा हास खर्च कट्टी नगरेको कारण करदाताको वित्तीय विवरणभन्दा स्वयम् कर विवरणमा उल्लिखित रकम रु.४,१९,५४६।९२ बढी दाबी गरिएको देखिँदा बोनस ऐन, २०३० को दफा ५ को निर्धारित हिसाबभन्दा बढी खर्च कट्टी गरिएको रु.४१,९५४।६९ खर्च कट्टी गर्न नपाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको फैसलालाई अन्यथा भन्न नमिल्ने।

अतः विवेचित आधार र कारणबाट पुनरावेदक करदाता मैनावती स्टिल इन्डस्ट्रिज प्रा.लि.को आ.व. २०५९।०६० को आयकर निर्धारण गर्दा मौज्जात मूल्याङ्कन तथा बोनस खर्च खुद आयमा समावेश गर्ने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट मिति २०६४।६।१४ मा भएको फैसला कानूनसम्मत देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृतः धनबहादुर कार्की

कम्प्युटरः मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७५ साल माघ २८ गते रोज २ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०६९-WO-०४१०, परमादेश, शोभाचन्द्र मिश्र वि. श्रम तथा रोजगार प्रबर्द्धन विभाग, नयाँ बानेश्वरसमेत

विपक्षी श्रम कार्यालयको लिखित जवाफ हेर्दा ट्रेड युनियन ऐन, २०४९ को दफा ३ अनुसार प्रतिष्ठानस्तरको ट्रेड युनियन दर्ता गरी प्रमाणपत्र दिने र सोही ऐनको दफा ११ अनुसार प्रक्रिया पुऱ्याई आधिकारिक ट्रेड युनियनको मान्यता दिने अधिकार यस कार्यालयलाई भए पनि निजामती सेवाका कर्मचारीहरूको ट्रेड युनियन दर्ता गर्ने अधिकार यस कार्यालयलाई नभएको भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ। निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा दफा ५३(२)(ख) मा निजामती कर्मचारीको ट्रेड युनियनहरूको

दर्ता श्रम तथा रोजगार प्रवर्द्धन विभागमा हुनेछ भन्ने व्यवस्था भएकोसमेत देखिएबाट नेपाल सरकारका निजामती कर्मचारीको ट्रेड युनियन दर्ता गर्ने अधिकार श्रम कार्यालयलाई भएको देखिन आएन । श्रम तथा रोजगार प्रवर्द्धन विभागको लिखित जवाफ हेर्दा ट्रेड युनियनको दर्ता गर्ने अधिकार यस विभागलाई रहेको भए तापनि निवेदकहरू नेपाल सरकारका निजामती कर्मचारीहरू भएको र निजहरूले ट्रेड युनियन दर्ताको लागि निजामती सेवा ऐन, २०४९ र निजामती सेवा नियमावली, २०५० को प्रक्रिया पूरा गरी यस विभागमा निवेदन दिएको नदेखिएकोले ट्रेड युनियन दर्ता गर्न नसकिएको भन्ने उल्लेख भएको देखिने । निवेदकहरूले पनि निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ५३ र निजामती सेवा नियमावली, २०५० को नियम ११७क. बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरेको भनी जिकिर लिनसकेको देखिँदैन । निजहरूको निवेदन हेर्दासमेत ६३३ जना कर्मचारीहरूले मात्र कर्मचारी हकहित संरक्षण समिति गठन गरेको भन्ने बेहोरा उल्लेख भएको देखिएबाट निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ५३ र निजामती सेवा नियमावली, २०५० को नियम ११७क. को प्रक्रिया पूरा गरेको भन्ने देखिँदैन । यस अवस्थामा विपक्षी श्रम तथा रोजगार प्रवर्द्धन विभागले कानूनबमोजिमको कर्तव्य पालन नगरेको मान्न नमिल्ने ।

कुनै सार्वजनिक निकाय वा पदाधिकारीले कानूनबमोजिम गर्नुपर्ने कर्तव्य पूरा गर्न इन्कार गरेको अवस्थामा त्यस्तो निकाय वा पदाधिकारीलाई कानूनबमोजिमको कर्तव्य निर्वाह गर्ने गराउने प्रयोजनका लागि परमादेशको रिट जारी हुने गर्दछ । निवेदकहरू नेपाल सरकारको निजामती कर्मचारी भएकोमा विवाद नभएको हुँदा निजामती सेवा ऐन, २०४९ र निजामती सेवा नियमावली, २०५० को प्रक्रिया पूरा गरेको अवस्थामा ट्रेड युनियन दर्ता हुन सक्ने नै देखिँदा प्रक्रिया पूरा नगरी विपक्षी कार्यालयमा दर्ता गरेको निवेदनको आधारमा ट्रेड युनियन दर्ता गर्नु भनी परमादेशको आदेश जारी गर्न नमिल्ने ।

अतः कानूनको रीत पुऱ्याई निवेदन गरेको नदेखिएको र प्रक्रिया पूरा गरी निवेदन गर्न आएको अवस्थामा ट्रेड युनियन दर्ता हुन सक्ने भनी विपक्षीहरूको

लिखित जवाफमा बेहोरा उल्लेख भएको देखिँदा निवेदन दाबीबमोजिम परमादेशको आदेश जारी गरिरहनु परेन । रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: चन्द्रप्रसाद पन्थी

कम्प्युटर: मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७५ साल जेठ १३ गते रोज १ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७०-CR-०७१६, डाँका, नेपाल सरकार वि. विराज गुरुडसमेत

प्रस्तुत सन्दर्भमा हेर्दा, मुलुकी ऐन, चोरीको ६ नं. मा “चार जनाभन्दा बढ्ताको जमात भई जबरजस्ती चोरी वा रहजनीमा लेखिएका रीतसँग वा हातहतियार लिई उठाई छाडी वा हुलहुज्जत गरी चोरी गरेको डाँका गरेको ठहर्छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । अभियोगपत्रमा वतन नखुलेका दुई जनासमेत ६ जना भई वारदात घटाएको भनी उल्लेख गरे पनि चार जनालाई मात्र प्रतिवादी बनाई अभियोगपत्र पेस भएको पाइयो । अनुसन्धानबाट चार जनाभन्दा बढीको उपस्थित रहेको भन्ने पुष्टि भएको देखिएन । वारदातको समय दिउँसो भएको र बाटोमा हिँडेकै अवस्थामा कुटपिट गरी साथमा रहेको रकम लुटी लगेको भन्ने देखिन्छ । साबिक मुलुकी ऐनको चोरीको ६ नं. मा डाँकाको कसुर हुन ४ जनाभन्दा बढी व्यक्तिको जमात हुनुपर्ने सर्त तोकेको पाइन्छ । जाहेरवालाले चार जनाभन्दा बढी प्रतिवादी रहेको भनी किटानी गरेको पाइँदैन । मिसिल प्रमाणबाट ३ जना मात्र चोरी कार्यमा संलग्न रहेको देखिन आएको छ । वारदातको प्रकृति र प्रतिवादीको संलग्नतालाई हेर्दा डाँकाको कसुर स्थापित हुने गरी वादी पक्षबाट प्रमाण पेस गर्न सकेको नपाइने ।

वादी पक्षले प्रतिवादीमध्येका विराज गुरुडलाई समेत कसुर ठहर भएका प्रतिवादीहरू अनुप श्रेष्ठ र सुनिल राना मगरसरह नै चोरीको १४(२) बमोजिम सजाय हुनुपर्छ भनी जिकिर लिएको पाइयो । पीडितले जग्गा बिक्री गरेको पैसा बोकी हिँडेको अवस्थामा प्रतिवादी विराज गुरुडले अन्य प्रतिवादीहरूलाई खबर गरी वारदात घटाएको भन्ने

सहप्रतिवादीहरूको मौकाको बयानबाट देखिन्छ । निज आफैँ वारदातमा संलग्न भएको भन्ने देखिँदैन । चोरीको २० नं. मा “चोर्न जाँदा सँगै नगएको भए पनि चोरी ल्याएको माल बाँडी लिने मतियारलाई जति पटक जति बाँडी लिएको छ सो बिगो भराई बिगोबमोजिम जरिवाना गरी चोरीको पटकको कैदबमोजिम कैदसमेत गर्नुपर्छ” भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ । प्रतिवादी विराज गुरुङ वारदातस्थलमा नगएको तर निजकै कोठाबाट रकम बरामद भएको अवस्थालाई विचार गरी प्रतिवादी विराज गुरुङलाई चोरीको २० नं. बमोजिमको कसुरमा डेढ महिना कैद र बिगोबमोजिम रु. १ लाख जरिवाना गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसला मनासिब नै नदेखिने ।

प्रतिवादी नुना भन्ने सुरेन्द्र गुरुङलाई सफाइ दिएको मिलेन भन्ने पुनरावेदन जिकिर सम्बन्धमा विचार गर्दा, निज प्रतिवादी अदालतसमक्ष उपस्थित भई बयान गर्दा कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको पाइन्छ । निजको साथबाट चोरीको कुनै दशी बरामद भएको देखिँदैन । मौकाको बयानमा समेत विराज गुरुङ काका नाताको व्यक्ति रहेकोले निजसँग रहेको भन्ने कुरासम्म उल्लेख गरे पनि वारदातमा आफू संलग्न रहेको कुरा स्वीकार गरेको देखिँदैन । निजले योजना बनाएको वा वारदातमा संलग्न हुन अन्य प्रतिवादीहरूको सँग साथमा गएको भन्ने देखिँदैन । मिसिल संलग्न अन्य प्रमाणबाट समेत प्रतिवादी नुना भन्ने सुरेन्द्र गुरुङ वारदातमा संलग्न रहेको कुनै वस्तुनिष्ठ आधार नदेखिँदा निजलाई सफाइ दिएको पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेकै नदेखिने ।

अतः विवेचित आधार कारणबाट सुरु फैसला केही उल्टी गरी प्रतिवादीमध्येका विराज गुरुङको हकमा मुलुकी ऐन, चोरीको २० नं. बमोजिम डेढ महिना कैद र बिगोबमोजिम १ लाख जरिवाना हुने तथा प्रतिवादी नुना गुरुङ भन्ने सुरेन्द्र गुरुङले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०६९।११।२२ मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: ढाकाराम पौडेल

इति संवत् २०७६ साल असार २३ गते रोज २ शुभम् ।

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७१-CR-०१९१, सवारी ज्यान, पशुनारायण रिजाल वि. नेपाल सरकार

मृतकको मृत्युको कारण Road Traffic Accident with Head Injury with Intracranial Hemorrhage भन्ने उल्लेख हुनुका साथै मृतक बालिका उमा अहिरको अनुहार, दुवै खुट्टा, नाक, कान, घाँटी, पिठ्युँ, टाउकोमा चोट लागेको शव परीक्षण प्रतिवेदन रहेको नदेखिने ।

प्रतिवादीले मोटरसाइकल चलाई आफ्नो साइडबाट गइरहेको अवस्थामा मृतक अचानक निजको मोटरसाइकलमा ठोक्किएको देखिएको र निजले लापरवाहीपूर्वक सवारी चलाई मृतकलाई मोटरसाइकलले ठक्कर दिएको वादी पक्षले साक्षीद्वारा पुष्टि गर्नु पर्नेमा जाहेरवाला रामशंकर अहिरलगायतका घटना विवरणमा कागज गर्ने मानिसहरू, प्रत्यक्षशीलगायतको अदालतमा बकपत्र गराई जाहेरी बेहोरालाई समर्थन गराउनु पर्नेमा सोसमेत गर्न सकेको देखिएन ।

दायाँतर्फको लेगगार्ड र अगाडिको टायरको बिच भागमा मृतक ठोक्कन गई सडकमा पल्टिएकी भनी प्रतिवादीको अनुसन्धानको क्रममा अधिकारप्राप्त अधिकारी र अदालतसमक्ष कसुरमा साबित भई गरेको बयान, घटना विवरणमा कागज गर्ने रामनिवास लोनीयासमेतको कागज, मृतकको शव परीक्षण प्रतिवेदन, निज प्रतिवादीको मोटरसाइकलमा मृतक बालिका उमा अहिर बाटो क्रस गर्ने क्रममा ठक्कर दिई दुर्घटनाबाट घाइते भई तत्काल उपचारको लागि लैजाँदै गर्दा मृत्यु भएको देखिएकोसमेतबाट अभियोग दाबीबमोजिम निज प्रतिवादीले कसुर गरेको कुरा पुष्टि हुन आएको पाइने ।

तसर्थ मिसिल एवम् प्रमाण कागजातहरूबाट, प्रतिवादी पशुनारायण रिजालले अभियोग माग दाबीबमोजिम सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(३) बमोजिमको कसुर गरेको पाइँदा कसुर ठहर गरेको हदसम्म पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जको मिति २०६७।८।८ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

सजायको हकमा, प्रतिवादीले मृतकलाई मार्नेसम्मको पूर्वयोजना, तयारी, षड्यन्त्र गरेको देखिँदैन। पूर्वरिसइवीसमेत भएकोसमेत पाइएन। सजाय निर्धारण गर्दा कसुरको गम्भीर्य, कसुर गर्दाको परिस्थिति, कसुरको मात्रा, कसुरदारको आचरण, विगतको क्रियाकलापसमेतलाई दृष्टिगत गरी निर्धारण गर्नुपर्ने हुन्छ। प्रतिवादीले वारदात घटाउने योजना षड्यन्त्र पूर्वतयारी गरेको अवस्था नभएको र निजले न्यायिक प्रक्रियामा सहयोगसमेत गरेकोसमेत देखियो। यस अवस्थामा प्रतिवादी पशुनारायण रिजाललाई कसुरको गम्भीरता, कसुरको मात्राअनुसार पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जको मिति २०६७।८।५ को फैसला केही उल्टी भई प्रतिवादीलाई रु.२,०००।- जरिवाना र एक (१) महिना कैद सजाय हुने।

इजलास अधिकृत: दुर्गाप्रसाद बस्याल

कम्प्युटर: विजय खड्का

इति संवत् २०७६ साल असार ८ गते रोज १ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-CR-०४७६, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, नेपाल सरकार वि. सोमबहादुर वि.क.

पीडितलाई सुरु अदालतबाट बकपत्रका लागि उपस्थित गराउने भनी भएका आदेशबमोजिम उपस्थित गराई बकपत्र हुन सकेकोसमेत देखिएन। प्रतिवादीले पीडितलाई बेचबिखन गर्ने वा वेश्यावृत्तिमा लगाउने उद्देश्यले लगेको तथ्य समग्र घटनाक्रमबाट समर्थित हुन आएको पाइएन। घरमा अन्य श्रीमती रहेको अवस्थाका प्रतिवादीले कलिलो उमेरकी भान्जी नाताकी मानिसप्रति आकर्षित भई निजलाई पनि श्रीमती बनाउने उद्देश्यले सम्म अभिभावकको जानकारी वा मन्जुरी नलिई भगाई लगेको देखिएको छ। प्रतिवादीको उल्लिखित कार्य चारित्रिक दृष्टिले दोषपूर्ण देखिन्छ। पीडित बालिकालाई पत्नी बनाएको अवस्था हो वा होइन भन्ने पक्षमा अनुसन्धान गरी तदनुसार प्रतिवादीउपर कानूनी प्रक्रिया अपनाउन सकिने अवस्था हुन सक्तथ्यो। तर यसलाई मानव बेचबिखनसम्बन्धी कसुरको रूपमा अभियोग

लगाई मुद्दा चलाएको पाइयो। अभियोग दाबीअनुरूपको कसुर प्रमाणित हुने तार्किक आधार र प्रमाण देखिन आएन। केवल शड्का र अनुमानका आधारमा अभियोग लगाइएको देखिन्छ। यस अवस्थामा अभियोग दाबीबमोजिम कसुर ठहर गर्नु मनासिब नहुने।

अतः सुरु फैसलाबमोजिम ठहरिएको २ वर्ष कैद भुक्तान गरिसकेका प्रतिवादी र पीडित कन्याका बिच प्रेम सम्बन्धको कारण विवाह गरी बस्ने प्रयोजनका लागि ईलाम पशुपतिनगर गई बसेकोसम्म देखिन आयो। बिक्री गर्ने उद्देश्यले नै लगेको भन्ने देखिन आएन। तसर्थ प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गर्न मिलेन। प्रतिवादी सोमबहादुर वि.क.लाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१) (च) बमोजिम सजाय ठहर भएउपर निजको पुनरावेदन परेको नदेखिँदा सो सम्बन्धमा थप विचार र विवेचना गरिरहन परेन। वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने।

इजलास अधिकृत: अम्बिकाप्रसाद दाहाल

इति संवत् २०७६ साल जेठ १ गते रोज ४ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-CR-१४१९, भ्रष्टाचार नक्कली प्रमाणपत्र, युवककुमार मुखिया वि. नेपाल सरकार

आफ्नो व्यक्तिगत फाइलमा नक्कली प्रमाणपत्र कसले कुन उद्देश्य तथा कुन प्रयोजनका लागि राखिदिएका हुन् थाहा छैन भनी प्रतिवादीले जिकिर गरेकोसमेत देखिन्छ। निजको फाइलमा उनाउ व्यक्तिले नक्कली प्रमाणपत्र बनाई पेस गरिदिनु पर्ने कुनै कारण खुल्न आएको देखिँदैन। प्रमाणपत्र नक्कली हो भन्ने कुरामा विवाद छैन। उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्, सानोठिमी भक्तपुरमार्फत सम्बन्धित बोर्डमा प्रमाणीकरणका लागि पठाउँदा सम्बन्धित विहार इन्टरमिडिएट शिक्षा परिषद्, पटनाबाट सो प्रमाणपत्र "Not verified" भन्ने बेहोरा उल्लेख भई आएको नदेखिने। प्रतिवादी युवककुमार मुखिया सम्बन्धित शिक्षा कार्यालय, सुनसरीबाट प्राप्त फायल

विवरणबाट विवादित प्रमाणपत्र निजै प्रतिवादीले पेस गरेको होइन भन्न सकिने अवस्था देखिँदैन। अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म सरकारी कार्यालयमा रहेका अभिलेखलाई सही सट्टे तवरबाट राखिएको भनी अदालतले अनुमान गर्नु पर्दछ। यसरी स्वाभाविक रूपमा गरिने अनुमान खण्डित हुने गरी प्रतिवादीले अन्यथा प्रमाणित गर्नसकेको नपाइने।

प्रतिवादीलाई साबिक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ एवम् प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ दुवै ऐनको दाबी लिई आरोपपत्र पेस हुन आएको देखिन्छ। कसुर हुँदाको अवस्थामा प्रचलित कानूनसमेत खुलाई मुद्दा चल्दाको अवस्थामा प्रचलनमा रहेको कानूनसमेत उल्लेख गरी अभियोगपत्र दायर गर्नु कानूनप्रतिकूल कुरा नभएर आवश्यक कुरा हो। कसुर हुँदाको अवस्थामा बहाल रहेको कानूनले निषेध गरेको कुरालाई पछि बनेको कानूनले निरन्तरता दिएको अवस्थामा पूर्ववर्ती कानूनको प्रयोग गर्नमा कुनै बाधा देखिँदैन। कुनै पनि व्यक्तिलाई कसुर गर्दाको अवस्थामा तत्काल प्रचलित कानूनमा तोकिएभन्दा बढी सजाय दिइने छैन भन्ने नेपालको संविधानमा व्यवस्था रहेको छ। प्रतिवादीले २०५७ सालमा विवादित प्रमाणपत्र पेस गरेको भन्ने देखिएको छ। नक्कली प्रमाणपत्रलाई साबिकको भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ तथा २०५९ सालमा जारी भएको भ्रष्टाचार निवारण ऐनले समेत कसुरजन्य कार्य मानेको छ। यस अवस्थामा दुवै ऐनको प्रावधान खुलाई आरोपपत्र दायर भएकोलाई अनुचित मान्न नमिल्ने।

तसर्थ, उल्लिखित आधार, कारण तथा प्रमाणबाट प्रतिवादी युवककुमार मुखियाले झुठ्ठा एवम् नक्कली बेहोराको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेस गरी साबिक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ बमोजिमको कसुर गरेको ठहर गरी सोही ऐनको दफा १२ र २९(२) नं. बमोजिम रु.५००।- (पाँच सय) जरिवाना हुने भनी विशेष अदालतबाट मिति २०७३।९।२९ मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: दुर्गाप्रसाद बस्याल

कम्प्युटर: मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७६ साल असार १० गते रोज ३ शुभम्।

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०६६-WO-०५४९, उत्प्रेषण, धिरेशजंग शाह वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत

प्रहरी ऐन, २०१२ को दफा ९ को उपदफा ३ मा निवेदकसरहका प्रहरी कर्मचारीलाई मनासिब आधार र कारण भएमा विभागीय सजाय गर्ने गरी तोकिएको अधिकारप्राप्त अधिकारी प्रहरी महानिरीक्षकबाट नै प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम ८९ को उपनियम (२) (ग) मा उल्लेख भएको कानूनी व्यवस्थाबमोजिम छुट्टै पर्चा खडा गरी ऐ. नियमावलीको नियम ८८ को देहाय (झ) बमोजिमको कसुरमा ऐ. नियमावलीको नियम ८४ को देहाय (ज) बमोजिम भविष्यमा सरकारी नोकरीको निमित्त सामान्यतया अयोग्य ठहरिने गरी नोकरीबाट बर्खास्त गर्ने विभागीय सजाय भएको र उक्त निर्णयउपर निवेदकको तर्फबाट पुनरावेदन परेकोमा उक्त निर्णय सदर गर्ने गरी गृह मन्त्रीस्तरबाट मिति २०६६/६/७ मा भएको निर्णय निज निवेदकको सेवाका सर्तसम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाबमोजिम नै भए गरिएको देखिँदा विभागीय सजाय भएकोले आफ्नो पेसा व्यवसाय गर्न पाउने संवैधानिक मौलिक हक हनन् भयो भन्ने रिट निवेदन दाबी र निजको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् कानून व्यवसायीहरूको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, उल्लिखित तथ्य, कानूनी व्यवस्था र विवेचनाबाट निवेदकको सेवाका सर्तसम्बन्धी प्रहरी ऐन तथा सोको नियमावलीबमोजिम निवेदक प्र.ना.नि. धिरेशजंग शाहलाई सेवाबाट बर्खास्त गर्ने गरी भए गरिएको विभागीय कारबाहीको निर्णय र सोका आधारमा गरिएको पत्राचार कानूनबमोजिम नै भए गरिएको देखिएबाट निवेदन मागबमोजिमको रिट जारी गर्न मिलेन, खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: भीमप्रसाद भुसाल

इति संवत् २०७४ साल पुस २६ गते रोज ४ शुभम्।

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०६७-सी-१२९६, खिचोला मेटाई चलन, सुरेश राउत कुर्मी वि. गणेश महतो कोइरी

प्रमाणको लागि रहेको दे.नं.१९१४ को अबन्डा जग्गा बन्डा गरिपाउँ भन्ने मुद्दा मिति २०५८।३।१२ गते मिलापत्र भएकोमा उक्त मुद्दा मिलापत्र हुँदा कि.नं.१३ को ज.वि. ०-०-१० मध्ये ०-०-४ जग्गा वादीका बाबु देवनन्दनले र ०-०-६ जग्गा वादीका दाता देवराज महतोले लिने दिने गरी मिलापत्र भएको देखियो। उक्त कि.नं. १३ को जग्गाको क्षेत्रफल स्वेस्तामा ०-०-१० रहे भएको देखिए पनि नापी शाखा पर्साबाट उक्त जग्गाको टायल चेक गर्दा सो जग्गाको क्षेत्रफल ०-०-८-८ मात्र रहे भएको भनी उल्लेख भएको देखियो। यस अवस्थामा कि.नं.१३ को जग्गाको कुल क्षेत्रफल दर्ता स्वेस्तामा भएको भन्दा ०-०-१-१२ कमी नै देखियो। सुरु अदालतको आदेशानुसार भई आएको नक्सा मुचुल्का हेर्दा न.नं. १ मा ०-०-०-६, न.नं. २ मा ०-०-१-५, न. नं. ३ मा ०-०-०-६, न.नं. ३ (क) मा ०-०-२-७ र न.नं. ४ मा ०-०-४-० क्षेत्रफल देखिई सबै जग्गाको कुल क्षेत्रफल ०-०-८-८ नै देखिई नापी कार्यालयबाट टायल चेक गर्दा उल्लेख भई आएको क्षेत्रफलसँग मिले भिडेकोसमेत पाइयो। न.नं. १ को ०-०-०-६ र न.नं. २ को ०-०-१-५ जग्गालाई वादीले विवादित जग्गा भनी नक्सा मुचुल्कामा लेखाएकोमा विवादित जग्गामध्ये न.नं.१ मा प्रतिवादी चन्द्रावतीको पक्की टंकी र न.नं. २ मा निजकै भोगचलनमा जग्गा रहेको कुरा स्थलगत निरीक्षणबाट भई आएको नक्सा मुचुल्काबाट देखिन्छ। वादीका दाता देवराज महतोबाट वादीले मिति २०५८।८।१३ मा कि.नं.१३ को जग्गाको दक्षिणतर्फबाट ज.वि.०-०-१-१४ जग्गा खरिद गरी लिएकोमा निजको पूरै जग्गा नक्सा मुचुल्कामा नदेखिएकाले निजले लिएको पूरै जग्गा नै लोप हुन गएको अवस्था देखिन्छ। वादीले जग्गा खरिद गरी लिएपछि दाता देवराज महतोबाटै प्रतिवादी चन्द्रावतीदेवीले मिति २०६४।२।२७ मा जग्गा खरिद गरिलिएकोमा प्रतिवादी चन्द्रावतीदेवीको भोगमा न.नं. १, २ र ३ को घर जग्गा र उक्त न.नं. मा निर्मित पक्की पानी

टंकीसमेत रहेको देखियो। यस अवस्थामा अगाडि खरिद गर्ने वादीको जग्गा लोप हुने गरी पछाडि खरिद गर्ने प्रतिवादी चन्द्रावतीदेवीले कब्जा खिचोला गरी भोगचलन गरेको भन्ने स्थलगत सर्जमिन नक्सा मुचुल्काबाट समेत देखिन आउने।

यसरी वादीले मिति २०५८।८।१३ को राजीनामाको लिखतबाट कि.नं.१३ को जग्गाबाट दक्षिणतर्फको क्षे.फ. ०-०-६ मध्ये दक्षिणतर्फबाट क्षे.फ. ०-०-१-१४ जग्गा खरिद गरी लिएकोमा उक्त दक्षिणतर्फको जग्गामा प्रतिवादी चन्द्रावतीदेवीको कब्जा भोग रहेको भन्ने सुरु अदालतबाट भएको नक्सा मुचुल्काबाट देखिन्छ। मुलुकी ऐन, लेनदेन व्यवहारको महलको २५ नं. मा "एकालाई लिखत गरिदिएको अचल दोहोरो पारी कुनै बेहोराले लेखिदिनु हुँदैन"....."दोहोरो परेकोमा जसको लिखतको मिति अधिल्लो छ उसैको सदर हुन्छ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। वादीले मिति २०५८।८।१३ मै देवराज महतोबाट क्षे.फ. ०-०-१-१४ जग्गा लिखत गराई पारित गरी लिएको देखियो भने प्रतिवादीले उक्त मितिभन्दा करिब ५ वर्ष ६ महिनापछि मात्र खरिद गरिलिएको नदेखिने।

अतः वादीले लिएको लिखतको जग्गाको अस्तित्व नै लोप हुने गरी प्रतिवादी चन्द्रावतीदेवीले मिति २०६४।२।२७ मा मात्र गराई लिएको लिखतको आधारमा दाबी नपुग्ने ठहर्‍याई गरेको सुरु पर्सा जिल्ला अदालतको मिति २०६६।३।६ को फैसला केही उल्टी गरी प्रतिवादी चन्द्रावतीले झगडा जनिएका न.नं. १ र २ को जग्गामासम्म खिचोला गरेको ठहर्‍याई प्रतिवादी गुली राउतउपरको फिराद दाबी नपुग्ने गरी फैसला भएको देखियो। यस अवस्थामा पुनरावेदन अदालतले जेठो लिखतलाई मान्यता दिएको र सुरु पर्सा जिल्ला अदालतले गरेको नक्सामा प्रतिवादीले पुनरावेदन गर्दा वा म्यादभित्र विवाद उठाएको नदेखिँदा पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०६७।१।११ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत:- राजेन्द्र वाग्ले

कम्प्युटर: मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७४ साल पुस ११ गते रोज ३ शुभम्।

३

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७५-WO-१२६९, उत्प्रेषण, मदनप्रसाद बरै चौरसिया वि. उच्च अदालत जनकपुर, अस्थायी इजलास वीरगन्जसमेत

दृष्टिबन्धक लिखतबमोजिमको सावाँ ब्याजसहितको रकम यी रिट निवेदकले ऋणी सावित्रीदेवी चौरसियाबाट असुलउपर गरिसकेको अवस्थामा बाँकी कि.नं. २२० र ४३२ को दुई कित्ता जग्गा के प्रयोजनका लागि रोक्का राख्नु पर्ने हो सो कुरा रिट निवेदकले पुष्टि गर्न सकेको देखिँदैन । यसका साथै निज रिट निवेदकले आफूले आसामीबाट प्राप्त गर्नु पर्ने रकम पाइसकेपछि सोही दृष्टिबन्धकको लिखतलाई हवाला दिँदै २०७४ सालमा लेनदेन मुद्दा दायर गरेको र उक्त कि.नं.२२० र ४३२ को जग्गासमेत लिने गरी मिति ०७५।४।२९ मा मिलापत्र गरेको देखिन्छ । यसरी रिट निवेदकले एउटै लिखतका आधारमा ऋणी सावित्रीदेवी चौरसियाबाट पटक-पटक रकम भराउन खोज्नु र ऋणी सावित्रीदेवीले पनि सो कुरालाई स्वीकार गर्नु र यो रिट निवेदनमा सावित्रीदेवीलाई विपक्षी नबनाउनुले पनि निजहरुबिचमा भएको उक्त कार्यलाई सफा हातले भएको कारोबार हो भनी मान्न सकिने अवस्थासमेत नदेखिने ।

प्रस्तुत रिट निवेदनका विपक्षी श्रीरामजीप्रसाद उपाध्याय धनी र सावित्रीदेवी चौरसियाको छोरा राजेशकुमार चौरसिया ऋणी भई मिति ०७१।१।२७ मा रु.७,५०,०००।- कपाली तमसुक भएको र उक्त कपाली लिखतअनुसारको सावाँ ब्याजसहितको बिगो भराई पाउन विपक्षी श्रीरामजीप्रसाद उपाध्यायले पर्सा जिल्ला अदालतमा ०७१-CP-१९३२ नं. को लेनदेन मुद्दा दायर गरी उल्लिखित कि.नं.२२० र ४३२ को जग्गाबाट आधा जग्गा अदालतको मिति ०७२।३।२७ को आदेशले रोक्का गराएको देखिन्छ । सो लेनदेन मुद्दा मिति ०७२।१।२९ मा फैसला भएको देखिन्छ । उक्त फैसलाअनुसार वादीले प्रतिवादीबाट सावाँ रु.७,५०,०००।- र लिखत मितिदेखि कानूनबमोजिमको ब्याजसमेत भरी पाउने ठहरी फैसला भएको देखिन्छ । रिट निवेदक र सावित्रीदेवीले

दृष्टिबन्धकको लिखतबमोजिमको साँवा ब्याजसहितको रकम एकमुष्ट लेना देना भइसकेको भनी मिति ०७२।३।२९ मा मालपोत कार्यालय, पर्सामा संयुक्त निवेदन दिई निवेदनको पिठमा सनाखत सहीछापसमेत गरिसकेपछि कि.नं. २२० र ४३२ को जग्गाबाट आधा जग्गा विपक्षी श्रीरामजीप्रसाद उपाध्यायको लेनदेन मुद्दामा भएको रोक्का आदेशबमोजिम स्वतः क्रियाशील भएको देखिन्छ । यसका साथै उक्त फैसलाबमोजिमको सावाँ ब्याजसहितको रकम प्रतिवादी राजेशकुमार चौरसियाबाट दिलाई भराइ पाउँ भनी कि.नं. २२० र ४३२ को जग्गाबाट आधा जग्गा जायजैथा देखाई विपक्षी श्रीरामजीप्रसाद उपाध्यायले पर्सा जिल्ला अदालतको तहसिल शाखामा निवेदन दिई फैसला कार्यान्वयनको सिलसिलामा जायजात तायदात, पञ्चकृति मूल्याङ्कनसमेत कार्य भइसकेको भन्ने उच्च अदालत जनकपुर, अस्थायी इजलास वीरगन्जबाट भएको आदेशमा नदेखिने ।

विवेचित आधार र कारणबाट मिति ०६८।९।२९ मा पारित धनी मदनप्रसाद चौरसिया ऋणी सावित्रीदेवी चौरसिया भएको दृष्टिबन्धक लिखतबमोजिम सावाँ ब्याजको रकम प्राप्त गरिसकेको भनी मिति ०६९।२।२ र ०७२।३।२९ मा मालपोत कार्यालयमा लिने दिने धनी आसामीको संयुक्त निवेदन परी दृष्टिबन्धक लिखतको पीठमा मालपोत कार्यालयबाट सनाखतसमेत भएको, विपक्षी श्रीरामजीप्रसाद उपाध्यायले बिगो भराइ पाउँ भनी दिएको निवेदनमा जायजैथा देखाएको कि.नं. २२० र ४३२ को जग्गा यो यस कारणले दृष्टिबन्धकको लिखतबमोजिम रोक्का नै राख्नु भन्ने तथ्यसमेत दृष्टिबन्धकका ऋणी र रिट निवेदकले भन्न नसकेको, दृष्टिबन्धक लिखतबमोजिमको सावाँ ब्याज भुक्तानी भइसकेपछि दृष्टिबन्धक लिखत गर्ने गराउने साहु आसामीले विपक्षी श्रीरामजीप्रसाद उपाध्यायको बिगो भराई पाउने दरखास्तबमोजिम सम्पत्ति लिलाम गरी असुलउपर गर्न नपाउने उद्देश्यले सावाँ ब्याज भुक्तान भइसकेको दृष्टिबन्धक तमसुकको आधारमा निवेदन दाबीको जग्गा विनाकारण रोक्का राखी विपक्षी श्रीरामजीप्रसादको बिगो भरी भराउने कार्यलाई असर पार्ने उद्देश्य रहेको देखिँदा उल्लिखित कि.नं. २२० र ४३२ को

जग्गा विपक्षी श्रीरामजीप्रसाद उपाध्यायको बिगो भरी भराउ गर्न नमिल्ने भनी तहसिलदारबाट मिति ०७५।३।१० मा भएको आदेश बदर गरिरहन नपर्ने भनी पर्सा जिल्ला अदालतबाट मिति ०७५।१२।१ मा भएको आदेशलाई बदर गर्ने गरी उच्च अदालत जनकपुर, अस्थायी इजलास वीरगन्जबाट मिति ०७६।२।१६ मा भएको आदेश मिलेको देखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: महेंद्रबहादुर कार्की

कम्प्युटर: पद्मा आचार्य

इति संवत् २०७६ साल साउन २१ गते रोज ३ शुभम्।

४

मा.न्या. डा. श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७०-WO-०५४७, उत्प्रेषण, महेशराज शर्मा वि. जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, रसुवासमेत

निवेदकले सूचना प्राप्त नगरेको भनी जिकिर लिएको भए तापनि निजलाई विभागीय कारबाही गर्ने सन्दर्भमा निजका नाउँको सूचना राष्ट्रिय दैनिक पत्रिका गोरखापत्रमा प्रकाशित भएको देखिन्छ। निजले आफू लगातार ९० दिनभन्दा बढी बिदा स्वीकृत नगराई विनासूचना कार्यालयमा अनुपस्थित भएको तथ्यलाई स्वीकार गरेको देखिन्छ। जिल्ला विकास समितिको कार्यालयका स्थानीय विकास अधिकारीले निजलाई विभागीय कारबाही गर्ने सन्दर्भमा लोक सेवा आयोगबाट परामर्शसमेत लिएकै देखिन्छ। रिट निवेदकले आफू बहुविवाह मुद्दामा कैदमा बस्नु परेको कारण आफू कार्यरत कार्यालयमा उपस्थित हुन नसकेको भनी स्पष्टीकरण पेस गरेको देखिए पनि आफू कैदमा बस्नु परेको सूचना सम्बन्धित कार्यालयमा यथासमयमा गराएको नदेखिने। निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६१(१) (छ) को कसुरमा सोही ऐनको दफा ५९(ख)(१) बमोजिम सजाय हुने व्यवस्थालाई नियमावलीमा उल्लिखित उक्त १५ दिनभित्र भन्ने वाक्यांशले मात्र ऐनको सो व्यवस्थालाई निष्क्रिय तुल्याउन सक्ने अवस्था सिद्धान्ततः मिल्दैन। ऐनको व्यवस्था नै प्रभावकारी हुने देखिँदा रिट आदेश जारी हुनुपर्छ भनी रिट निवेदकको तर्फबाट उपस्थित भई बहस गर्नु हुने विद्वान् कानून व्यवसायीहरूको बहस जिकिरसँग

सहमत हुन नसकिने।

जहाँसम्म नजिकै रहेको कारागारमा सूचना नपठाई घर ठेगानामा पठाइएको, गोरखापत्रमा सूचना प्रकाशित गरिएको भन्ने निवेदकको भनाइ छ सो सन्दर्भमा अधिकार खोज्नेले आफ्नो कर्तव्यलाई बिर्सन मिल्दैन। निवेदकले भनेजस्तै निजको कार्यालय कारागार कार्यालयबाट नजिकै रहेको अवस्थामा आफू कारागारमा रहेको कुराको जानकारी आफू सम्बन्धित कार्यालयमा गराउन नसक्नुको यथोचित र मनासिब कारण निवेदकले उल्लेख गर्न सकेको देखिँदैन। आफूले पूरा गर्नु पर्ने कर्तव्यतर्फ ध्यान नदिने र आफ्नो दायित्वलाई अनदेखा गरी सोबाट पन्छन खोज्नेलाई मद्दत गर्ने सन्दर्भमा संवेदनशीलता अपनाउनु पर्ने नै हुन्छ। केवल आफूलाई फाइदा पुग्ने गरी यस्तो भएन, उस्तो भएन भनी भन्दैमा त्यत्तिकै आधारले आदेश जारी हुने अवस्था सिर्जना हुँदैन। कानूनद्वारा प्रदत्त हकअधिकारको संरक्षण हेतु निवेदक स्वयम् पनि कानूनमा चलनुपर्ने र आफ्नो कर्तव्य र दायित्वप्रति सचेत हुनुपर्ने।

पटक-पटक कानूनले व्यवस्था गरे मुताबिक निवेदकलाई सूचना जारी गरी सुनुवाइको मौका प्रदान गरी कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढेको र निवेदकले आफ्नो कर्तव्यप्रति उदासीन रही समय गुज्रिसकेको अवस्थामा प्रस्तुत भएको स्पष्टीकरण चित्त बुझ्दो र सन्तोषजनक नरहेको कारणले ऐनमा भएको व्यवस्थाअनुसार नै निवेदकलाई सेवाबाट हटाउने गरी अख्तियार प्राप्त अधिकारीले निर्णय गरेको र सोही निर्णयलाई प्रशासकीय अदालतबाट सदर गरी फैसला भएको देखिँदा कानूनद्वारा प्रयुक्त व्यवस्थाको सीमा र परिधिभित्र रही भएको सो निर्णयले निवेदकको कानूनद्वारा प्रदत्त हकमा आघात पुगेको भन्नेसमेत नदेखिने।

तसर्थ उल्लिखित आधार, कारण र कानूनी व्यवस्थासमेतलाई हेर्दा रिट बिदा स्वीकृत नगराई विनासूचना लगातार ९० दिनभन्दा बढी आफू कार्यरत कार्यालयमा अनुपस्थित रहेको देखिँदा निजलाई निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६१(१)(छ) को कसुरमा सोही ऐनको दफा ५९(ख)(१) बमोजिम लोक

सेवा आयोगसमेतको परामर्श लिई भविष्यमा सरकारी सेवाको निमित्त अयोग्य नठहरिने गरी सेवाबाट हटाउने सजाय गरी विभागीय प्रमुख स्थानीय विकास अधिकारीले मिति २०७०।५।१० मा गरेको निर्णयलाई प्रशासकीय अदालतबाट सदर गर्ने गरी मिति २०७०।९।१ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज।

इजलास अधिकृत: महेन्द्रबहादुर कार्की
कम्प्युटर: पद्मा आचार्य

इति संवत् २०७६ साल साउन १९ गते रोज १ शुभम्।

५

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७२-CI-१००३, मोही नामसारी, रामसुमारी राय यादव वि. सनिचरी देवी

कि.नं. २०१ को ज.वि. ०-३-० जग्गाको मोहियानी हकको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपिमा उक्त कि.नं. २०१ को जग्गाको मोहीमा विपक्षी वादी सनिचरीदेवीको पति दशैं पंडित रहेको देखिन्छ। वि.सं. २०६१/०६२ को मि.नं.५७५ को मिसिलबाट मोही बाँडफाँडमा जग्गाधनी आफैं उपस्थित भई निवेदन दिएको देखिन्छ। मोहीको प्रमाणपत्र यथावत् कायम छ। मोहीले मिति २०६०।१।१३ मा मोहियानी हकको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि लिएको देखिन्छ। भूमि सुधार कार्यालय, सर्लाहीको मिसिलमा संलग्न गाउँ विकास समितिको कार्यालय, सिमरा सर्लाहीबाट मिति २०६९।१।१९ मा भएको सर्जमिन मुचुल्कामा दशैं पंडित कुम्हारको शेषपछिको हकदार निजकी एक मात्र पत्नी सनिचरीदेवी भएकोले मृतकले जोती कमाई रहेको कि.नं.२०१ को ज.वि. ०-३-० (तीन कट्टा) जग्गासमेत दशैं पंडितको पत्नी सनिचरीदेवीका नाउँमा मोही नामसारी सिफारिस गरिदिमा फरक पर्ने छैन भनी सर्जमिनका मानिसहरूले लेखाइदिएको देखिन्छ। सोही मुचुल्काको आधारमा उल्लिखित कि.नं.२०१ को ज.वि. ०-३-० जग्गासमेतमा विपक्षी वादी सनिचरीदेवी मात्र हकवाला भएको र निज सनिचरी देवीले एकलौटी भोगचलन गरी आइरहेको भनी मोही नामसारीको लागि सिफारिससाथ अनुरोध छ भनी गा.वि.स. कार्यालयले मिति २०६९।१।३१ मा भूमि सुधार

कार्यालय, सर्लाहीमा पत्र लेखी पठाएको देखिन्छ। दशैं पंडितको परलोक भएपछि विपक्षी वादीले उक्त कि.नं. २०१ को जग्गामा पति मोही भएको नाताले सो जग्गा जोतभोग गरी आएको तथ्यलाई सर्जमिन मुचुल्का तथा गा.वि.स. कार्यालयको सिफारिस पत्रसमेतबाट स्पष्ट भएको नदेखिने।

मालपोत कार्यालय, सर्लाहीको मिति २०६९।६।११ को पत्रमा दाबीको कि.नं.२०१ को जग्गाको मोही लगत कट्टा गरिएको भन्ने उल्लेख भए तापनि दशैं पंडितको नाउँमा कायम भएको मोहियानी हकको लगत के कुन बेहोराबाट को कसले र कहिले कारबाही चली के बेहोराबाट मोही लगत कट्टा गरिएको हो भन्ने कुरा खुलेको देखिँदैन। पुनरावेदक प्रतिवादीले पनि उक्त कि.नं.२०१ को जग्गामा यस बेहोराबाट विपक्षी वादीको पति दशैं पंडितका नाउँको मोही लगत कट्टा भएको हो भनी पुष्टि गर्न सकेको पनि देखिँदैन। पुनरावेदक प्रतिवादीले उक्त कि.नं. २०१ को जग्गाको कुत बुझेर विपक्षी वादीलाई गरी दिएका सक्कल भरपाई निजलाई देखाई अ.बं. ७८ नं. बमोजिम बयान गराउँदा कित्ते भनी नामाकरण गरे पनि विशेषज्ञको परीक्षण प्रतिवेदनमा नमुना स्वरूप लिइएको प्रतिवादीको सहीछापसँग सक्कल भरपाईमा लागेका सहीछाप परस्पर मिल्दछन् भनी उल्लेख भएको र परीक्षण प्रतिवेदन दिने विशेषज्ञले यस अदालतमा मिति २०७५।३।३ मा गरेको बकपत्रमा मिति २०७०।९।१६ गते च.नं. ६-०७०।७१ को राय मैले दिएको हो, सो प्रतिवेदन दिँदा रेखा तथा लेखा विज्ञानको आधारमा सुक्ष्मदर्शक यन्त्रलगायतका वैज्ञानिक उपकरणहरूका माध्यमबाट परीक्षण गरी प्रतिवेदन दिएको हुँ भनी लेखाएको देखिँदा पुनरावेदक आफैँले नै विपक्षी वादीका पति साबिक मोही दशैं पंडितबाट दाबीको जग्गाको कुतबालीसमेत बुझी लिएको भन्ने पुष्टि भएको देखिँदा वादी सनिचरीदेवीका नाउँमा मोही नामसारी गरिदिने भनी भूमि सुधार कार्यालयबाट भएको निर्णयलाई सदर गर्ने गरेको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत जनकपुरको फैसलालाई अन्यथा मान्न नमिल्ने।

अतः उपर्युक्त विवेचित आधार प्रमाणबाट दाबीको जग्गाको मोही वादीका पति रहेकोमा विवाद नरहेको, सो

जग्गाको मोहीको लगत कानूनबमोजिम लगत कट्टा भएको तथ्यतः पुष्टि हुन आएको नदेखिएको, प्रतिवादीले वादीको पतिबाट सो जग्गाको कुतबाली बुझी भरपाई गरिदिएको देखिएको र सो भरपाई कित्ते हुन् भन्ने प्रतिवादीको जिकिर भएकोमा विशेषज्ञको रायबाट उक्त भरपाईहरूमा लागेका कारणीका सहीछाप पुनरावेदक प्रतिवादीकै रहेएको देखिन आएको साथै विपक्षी वादीका पति दशैं पंडितको नाउँमा रहेको मोहियानी हकको प्रमाणपत्र यथावत् कायम रहिरहेकोसमेत अवस्था हुँदा दर्तावाला मोही परलोक भएपछि निजको नाममा रहेको मोहियानी हक निज मोहीकी पत्नी विपक्षी वादीका नाममा नामसारी हुने ठहर्‍याएको भूमि सुधार कार्यालय, सर्लाहीको मिति २०६९।९।२५ को निर्णयलाई सदर गर्ने गरेको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत जनकपुरको मिति २०७१।१।२८ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृतः महेन्द्रबहादुर कार्की

कम्प्युटरः मञ्जु खड्का

इति संवत् २०७६ साल साउन २२ गते रोज ४ शुभम् ।

६

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७३-WO-१२८४, उत्प्रेषण / परमादेश, शान्ति ढुंगाना वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत

सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ मा पैदल यात्रुले पैदल यात्रा गर्दा र बाटो क्रस गर्दा पालना गर्नुपर्ने नियमहरूको उल्लेख भई नियमको पालना नगरी जथाभावी बाटो काटेमा जरिवाना गर्न सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको र जेब्रा-क्रसिङ, सब-वे, ओभरहेडब्रिज वा त्यस्तो बाटो काट्नको लागि निर्धारित गरिएको ठाउँबाट बाटो नकाटी जथाभावी सडकमा हिँड्ने र जथाभावी सडक पार गर्ने पैदल यात्रुलाई रु.२००।- देखि रु.१०००।- सम्म जरिवाना गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको र उक्त जरिवाना गर्ने अधिकारको प्रयोग गर्न प्रहरी कार्यालयलाई अधिकार प्रत्यायोजन गरेको र प्रत्यायोजित अधिकारबमोजिम प्रहरी कार्यालयले काठमाडौं उपत्यकामा मिति २०७४।२।१६ बाट पैदल यात्रु सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरेको देखियो।

काठमाडौं उपत्यकामा मिति २०७४।२।१६ बाट सञ्चालन गरिएको पैदल यात्रु सुरक्षा कार्यक्रम कानूनबमोजिम नै सञ्चालन भएको भन्ने देखिँदा कानूनविपरीत भन्न मिल्ने नदेखिने।

औचित्यको दृष्टिबाट हेर्दा पनि सडक पार गर्दा जथाभावी गर्ने व्यक्तिहरूलाई गरिएको जरिवाना कुनै ठूलो जरिवाना होइन। यो सडक अनुशासन पालन नगरेबापत लगाइने दण्डात्मक प्रकृतिको शुल्कसम्म हो। यसको मूल उद्देश्य अनुशासन पालन गराउनेसम्म हुँदा र लिएको जरिवानाको रसिद दिने गरेको पाइँदा ज्यादती नै भयो भन्न सकिने अवस्था देखिँदैन। काठमाडौंको बढ्दो जनसंख्या, ट्राफिक व्यवस्थापनका चुनौती र सवारी दुर्घटनाबाट नागरिकलाई जोगाउनु पर्ने जिम्मेवारीसमेतलाई हेर्दा हाल सञ्चालन गरिएको पैदलयात्रु सुरक्षा कार्यक्रमलाई रोक्नु पर्ने अवस्था नदेखिने।

अतः विवेचित आधार, कारणसमेतबाट नेपाल प्रहरीले काठमाडौं उपत्यकामा मिति २०७४।२।१६ देखि सञ्चालन गरेको पैदल यात्रु सुरक्षा कार्यक्रम कानूनसम्मत देखिन आएकाले निवेदन मागबमोजिम उत्प्रेषण एवम् परमादेशको आदेश जारी हुन सक्ने देखिएन। रिट निवेदन खारेज हुने।

बालबालिका, वृद्ध, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र सर्वसाधारण नागरिकलाई बाटोमा यात्रा गर्दा पालना गर्नुपर्ने नियमका सम्बन्धमा जनचेतना जगाउनु पर्दछ। साथै सडक दुर्घटनालाई न्यूनीकरण गर्न सडकमा गुडेका सवारी साधनहरूको चाप भएको ठाउँमा अनाथ, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, बालबालिका तथा वृद्धवृद्धाहरूलाई बाटो काट्दा हात समाती बाटो कटाउनु पर्नेसमेत हुन आउँछ। सडक पूर्वाधारको उचित र उपयुक्त विकास र सो निमित्त कानूनमा उपयुक्त सुधार र परिमार्जन गर्नुका साथै नागरिक सुरक्षा र सचेतनाको लागि विधिको शासन सुदृढ गराउने अन्य विपक्षीहरूको कर्तव्य देखिन्छ। तसर्थ, समस्त सन्दर्भमा देहायका कार्यहरू गर्नु गराउनु भनी विपक्षीहरूका नाममा देहायको निर्देशनात्मक आदेश जारी गरिदिएको छः

➤ काठमाडौं उपत्यकामा ट्राफिक लाइटको अवस्था

निकै नाजुक अवस्थामा रहेको भन्ने निवेदन जिकिर रहेको सन्दर्भमा बिग्री काम दिन नसकेका ट्राफिक लाइटको मर्मत सम्भार गरी चालु अवस्थामा राख्नुका साथै आवश्यकताअनुसार सडकमा यथासम्भव पर्याप्त मात्रामा पुग्ने गरी सडक ट्राफिक बत्तीको संख्या थप गर्नु।

- सर्वसाधारणको लागि सडकमा सुरक्षित यात्रा गर्न पाउने गरी सडकका खाल्डाखुल्डी हटाउने, सम्प्याउने, सडक पेटी मर्मत गर्नेलगायतका सडक व्यवस्थापनको लागि आवश्यक पूर्वाधारको विकास गरी पर्याप्त मात्रामा जेब्रा-क्रसिङ, सब-वे वा ओभरहेडब्रिजको संख्या थप गर्नु।
- स्पष्ट नबुझिने जेब्रा-क्रसिङको मर्मत गरी स्पष्ट देखिने बनाउनु।
- सडक पेटी विस्तार र सुधारको कार्यलाई निरन्तरता दिनु।
- ट्राफिक नियम पालनाको विषयमा जनचेतनाको अभिवृद्धि गर्न चेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नु आवश्यक देखिँदा आवश्यक मात्रामा सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नु, गराउनु।

इजलास अधिकृत: विकास श्रेष्ठ

कम्प्युटर: मञ्जु खड्का

इति संवत् २०७४ साल पुस १९ गते रोज ४ शुभम्।

७

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७०-WO-०३४९, उत्प्रेषण, रामएकवाल महतो वि. शिक्षक सेवा आयोग, सानोठिमी भक्तपुरसमेत

रिट निवेदकले पनि बिदा स्वीकृति नगराई विद्यालयमा लामो समयसम्म अनुपस्थित रहेको देखिन्छ। वि.सं.२०५३ सालदेखि विद्यालयमा अनुपस्थित रहेको शिक्षकले द्वन्द्वको कारण विस्थापित हुनुपरेको भनी लामो समयपछि मात्र सर्लाहीको स्थानीय शान्ति समितिमा गएको र सो समितिको मिति २०६६/१०/८ को बैठकबाट द्वन्द्वको समयमा विस्थापितको सूचीमा नाम समावेश गरेको

देखिन्छ। रिट निवेदकको सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको शान्ति समितिमा कुनै उजुरी निवेदन परेको भन्ने देखिँदैन। रिट निवेदक यथासमयमा न्यायको याचना गरी अदालत प्रवेश गरेको पनि देखिँदैन। वि.सं. २०६३ सालमा नै माओवादी द्वन्द्व समाप्त भइसकेकोमा लामो समयपछि मात्र प्रस्तुत रिट दायर भएको देखिँदा विद्यालयमा रुजु हाजिर रही काम गर्न अथवा सुरूवा गरी पायक पर्ने ठाउँमा पठाई रुजु हाजिर भई काम गर्न गराउन परमादेशलगायत अन्य जो चाहिने उपयुक्त आदेश जारी गरिपाउँ भन्नेसमेत बेहोराको प्रस्तुत रिट निवेदन तथा रिट निवेदकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् कानून व्यवसायीले गर्नुभएको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

उपर्युक्त विवेचित आधार र कारणसमेतबाट यी रिट निवेदकले आफूलाई अन्याय परेको विषयमा यथासमयमा न्यायको लागि याचना गर्न सकेको देखिँदैन। निजले बिदा स्वीकृत नगराइकन लामो समयसम्म विद्यालयमा अनुपस्थित रहेको देखिन्छ। शिक्षा ऐन, २०२८ को दफा १६.ड. को उपदफा (५) को खण्ड (ग) मा भएको कानूनी व्यवस्थाअनुसार बिनासूचना लगातार १५ दिनभन्दा बढी समय विद्यालयमा अनुपस्थित रहेमा शिक्षकलाई पदबाट हटाउन सकिने प्रावधान रहेकै देखिँदा स्थायी दरबन्दी रहेको क्याब्लुडथाड प्रा.वि.गुम्बा-७, सिन्धुपाल्चोकमा प्रा.वि. तृतीय पदमा पुनर्स्थापना गरी विद्यालयमा रुजु हाजिर रही काम गर्न अथवा सुरूवा गरी मलाई पायक पर्ने ठाउँमा पठाई रुजु हाजिर भइ काम गर्न गराउन परमादेशको आदेशलगायत अन्य जो चाहिने उपयुक्त आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: महेन्द्रबहादुर कार्की

इति संवत् २०७६ साल साउन २३ गते रोज ५ शुभम्।

इजलास नं. ११

१

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७३-CR-१६५०, कर्तव्य ज्यान, दिनेशबहादुर

बोहरा वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीले आफ्नो हातबाट गोली चली मृतकको मृत्यु भएको कुरा स्वीकार गरेको अवस्थामा निजहरूबिच जग्गाको बाँडफाँट गर्नेसम्बन्धी विषयमा झगडा भई मृतकले दुःख दिइरहेको स्थिति र यही अवस्थाबाट मुक्ति पाउन प्रतिवादीले योजना बनाई पेस्तोल र गोली किनेर ल्याएको देखिन्छ । यसरी मार्ने पूर्णतयारीसाथ हतियारको व्यवस्थापन समेत गरी मोटरसाइकलमा साथै गइरहेको अवस्थामा फाइल आफूले खसाली मोटरसाइकलको गति कम गर्नुपर्ने बाध्यतात्मक परिस्थितिको सिर्जना गराई अनुकूल समय र स्थानमा पछाडिबाट गोली प्रहार गरेको र सोही गोलीको कारणबाट मृतकको मृत्यु हुन गएको देखिन्छ । जुन मृत्यु प्रतिवादी (पुनरावेदक) कै कार्य कारणबाट भएको देखिन्छ । प्रतिवादीले आफूले प्रतिरक्षाको लागि गोली चलाउँदा लाग्न गएकोले सजायमा छुट पाउँ भनी लिएको पुनरावेदन जिकिर मिसिल संलग्न मुद्दाको तथ्य र आधार प्रमाणबाट पुष्टि हुनसकेको नदेखिने । प्रतिवादीले अदालतमा बयान गर्दा मार्ने नियतले हानेको नभई दुई भाइबिच विवाद हुँदा मृतकले आफूमाथि हतियार प्रयोग गर्न थाल्दा आफूले खोस्न थालेको अवस्थामा बन्दुक पड्किन गई गोली लागेको भनी आत्मा रक्षाको कवज प्रयोग गर्न खोजे तापनि दुवै पक्षबिच सामान्य अवस्थामा पेस्तोल खोसाखोस हुँदाको अवस्थामा गोली लाग्न गएको थियो भने मृतकको अगाडि गोली लागेको देखिनुपर्नेमा अगाडि गोली नलागी शरीरको पछाडि गोली लागेको देखिँदा आत्मरक्षाको लागि पेस्तोल खोसाखोस हुँदाको अवस्थामा गोली लागेको नभई मोटरसाइकलमा पछाडि बसेको प्रतिवादीले अगाडि बसेको कुमार बोहरालाई जानी जानी योजना बनाई मार्ने उद्देश्यले गोली प्रहार गरेको देखिन्छ । मिसिल संलग्न तथ्य, वस्तुनिष्ठ आधारसमेत वा प्रमाणहरूबाट प्रतिवादीले नै पछाडिबाट गोली प्रहार गरेको कारणबाट वा प्रतिवादीकै कर्तव्यबाट मृतक कुमार बोहराको मृत्यु भएको देखिँदा पुनरावेदन जिकिर तथा पुनरावेदक प्रतिवादीको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् अधिवक्ताको बहससँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, विवेचित आधार र कारणहरूसमेतबाट

प्रतिवादी दिनेशबहादुर बोहराले मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ र १३(१) नं. बमोजिम कसुर गरेको प्रमाणित हुँदा ऐजनको १३(१) नं. बमोजिम निजलाई सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर्‍याएको सुरु कैलाली जिल्ला अदालतको मिति २०७२।१२।१२ को फैसलालाई सदर गरी भएको उच्च अदालत दिपायलको मिति २०७३।१२।१६ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी दिनेशबहादुर बोहरालाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर गरेको सुरु कैलाली जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गरेको उच्च अदालत दिपायलको फैसला तत्कालीन कानूनी व्यवस्थाको सन्दर्भमा मिलेको देखिए तापनि मिति २०७५।५।१ गतेदेखि लागू भएको मुलुकी अपराध (संहिता) ऐन, २०७४ (हाल मुलुकी अपराध संहिता), २०७४ र फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ लागू भइसकेको, उपर्युक्त संहिताको दफा ४०(२) मा कानूनमा कुनै कसुर गरेबापतमा सर्वस्वको सजाय हुने रहेछ भने ऐन प्रारम्भ भएपछि त्यस्तो कसुरमा सजाय निर्धारण गर्दा सर्वस्व हुने गरी सजाय गरिने छैन भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ । फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ मा कुनै कसुरका सम्बन्धमा कसुर गर्दाका बखतभन्दा सजाय निर्धारण गर्दाका बखत घटी सजाय हुने रहेछ भने घटी सजाय हुने कानूनी व्यवस्था भएको हुँदा प्रतिवादीलाई सर्वस्व हुने नभई जन्मकैदसम्म हुने ठहर्छ । निज प्रतिवादीको सर्वस्व नहुने भएकोले निजको अंश भागमा पर्न आउने चल अचल सम्पत्ति प्रस्तुत मुद्दाको रोहबाट रोक्का राखिएको भए फुकुवासमेत हुने ।

इजलास अधिकृत: सीता अधिकारी

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७६ साल जेठ २८ गते रोज ३ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७१-CR-०७६८ र ०७३-CR-०६१२, कर्तव्य ज्यान, वीरबहादुर लामासमेत वि. नेपाल सरकार र

अनिल ओझा वि. नेपाल सरकार

पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले अनुसन्धानमा र अदालतमा समेत कसुर गरेमा साबित रही बयान गरेको देखिएको र घटनास्थल मुचुल्का, मृतकको लास जाँच प्रतिवेदन देखिँदा मृतकको मृत्युमा पुनरावेदक प्रतिवादीहरूको संलग्नता पुष्टि हुन आएकोले अभियोग दाबीबमोजिम कसुरदार ठहर्‍याई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर्‍याई गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसलालाई अन्यथा भन्ने मिल्ने नदेखिने।

साबिक मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३ नं.को देहाय ३ मा ऐ.को १ नं.र ऐ.१३(३) नं.विपरीत कसुर गर्ने व्यक्तिलाई मिति २०७५ साल भाद्र १ गतेदेखि लागू भएको मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४० को उपदफा (२) मा कानूनमा कुनै कसुरबापतमा सर्वश्वको सजाय हुने रहेछ भने ऐन, प्रारम्भ भएपछि त्यस्तो कसुरमा सजाय निर्धारण गर्दा सर्वश्व हुने गरी सजाय गरिने छैन भन्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ मा कुनै कसुरका सम्बन्धमा कसुर गर्दाका बखतभन्दा सजाय निर्धारण गर्दाका बखत कानूनबमोजिम घटी सजाय हुने रहेछ भने घटी सजाय हुने गरी निर्धारण गर्नु पर्दछ भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। त्यस्तै केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) मा कुनै कानूनअन्तर्गत कुनै अदालतमा दायर भएको कुनै फौजदारी कसुरका मुद्दामा सजाय गर्नुपर्दा सोही कानूनबमोजिम गर्नुपर्नेछ तर कुनै फौजदारी कसुरको सजाय मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएभन्दा बढी रहेछ भने मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय हुनेछ भन्ने व्यवस्था रहेको नदेखिने।

यसप्रकार प्रतिवादीहरूलाई तत्कालीन मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ र १३(३) नं. को कसुरमा ऐ.१३(३) नं. अनुसार सर्वश्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर भएकोमा उपर्युक्त कानूनी व्यवस्थानुसार कुनै फौजदारी कसुर गर्नेलाई सर्वस्वको सजाय नहुने भएबाट

पुनरावेदक / प्रतिवादीहरू बीरबहादुर लामा, सुसन प्याकुरेल र सानुभाइ भन्ने अनिल ओझालाई ऐ. महलको १३ नं. को देहाय (३) बमोजिम सर्वश्वको सजाय नलाग्ने हुँदा तत्कालीन मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं.अनुसार सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर्‍याएको सुरु नुवाकोट जिल्ला अदालतको फैसला सदर गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला कानूनसम्मत भई मिलेकै देखिन आए पनि मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ दफा ४० को उपदफा (२), फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ र केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) मा रहेको व्यवस्था तथा उक्त ऐनहरू २०७५ साल भाद्र १ गतेदेखि लागू भइसकेको सन्दर्भमा प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक प्रतिवादीहरू वीरबहादुर लामा, सुसन प्याकुरेल, सानुभाइ भन्ने अनिल ओझालाई सर्वश्वको सजाय नहुने भई उक्त साबिक मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. अनुसार निजहरूलाई जन्मकैद सजाय हुने।

अब प्रतिवादी सानुभाइ भन्ने अनिल ओझाको हकमा वारदात हुँदाका अवस्थामा निजको उमेर १७ वर्ष भन्ने अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष बयानमा र अदालतमा समेत उल्लेख भएको र सानुभाइ भन्ने अनिल ओझाको स्थानीय विकास मन्त्रालय, द.नं.२८ मा पञ्जीकरण शाखाको मिति २०५९।२।१ मा दर्ता भएको जन्मदर्ता प्रमाण पत्रअनुसार निजको जन्ममिति २०५४।१०।१७ उल्लेख भएको देखिएको र वारदात मिति २०६९।१।२७ मा हुँदा निजको उमेर १८ वर्षभन्दा कम रहेको देखिन आएको छ। फौजदारी कानून (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ र ६ ले घटी सजाय हुने व्यवस्था भएको र पुनरावेदक प्रतिवादी सानुभाइ भन्ने अनिल ओझाको हकमा बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ३६(४) मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४५(४) बमोजिम २/३ दुई तिहाई सजाय हुने व्यवस्था भएको देखिन्छ। ऐ. को दफा ४२ अनुसार जन्मकैदको सजाय गणना गर्दा पच्चिस वर्ष कैद सजाय हुने गरी गणना

गर्नुपर्छ भन्ने व्यवस्था भएको देखिँदा जन्मकैद २५ वर्षको दुई / तिहाई १६ वर्ष ८ महिना सजाय हुने ।

इजलास अधिकृत: जयराम श्रेष्ठ

इति संवत् २०७६ साल साउन २७ गते रोज २ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७५-WH-०१८५, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, जीतबहादुर मोक्तान वि. गृह मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत

निवेदकलाई विद्युतीय कारोबार ऐन, २०६३ को दफा ४७ को कसुरमा पक्राउ गरी अनुसन्धानको सिलसिलामा मिति २०७६/१/२७ मा काठमाडौं जिल्ला अदालतको आदेशानुसार जरूरी पक्राउपुर्जी दिई निजलाई मिति २०७६/०१/२७ गते पक्राउ गरी सम्बन्धित सक्कल मिसिल कागजातहरूसहित जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, बबरमहल, काठमाडौंमार्फत काठमाडौं जिल्ला अदालतमा उपस्थित गराई मिति २०७६/१/२७ गतेबाट लागू हुने गरी पहिलो पटक दिन पाँच (५), मिति २०७६/२/१ गतेबाट लागू हुने गरी दोस्रो पटक दिन दुई (२) र मिति २०७६/२/३ गतेबाट लागू हुने गरी तेस्रो पटक दिन पाँच (५) को म्याद थप भई यथोचित कारणसहित अनुसन्धानका लागि हिरासतमा राख्न मुलुकी फौजदारी कार्यविधि (संहिता) ऐन, २०७४ को दफा १४ बमोजिम काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट अनुमति प्रदान भई अनुसन्धानको लागि न्यायिक थुनामा राखिएको पाइयो । साधिकार निकायबाट प्रचलित कानूनको अधीनमा रही कानूनद्वारा वर्जित कार्य गर्ने व्यक्ति निवेदकउपर कारबाहीको क्रममा अनुसन्धानका लागि निजलाई थुनामा राखिएको कार्यलाई गैरकानूनी कार्य मान्न मिल्ने देखिएन । यसप्रकार माथि उल्लेख भएबमोजिम निवेदकलाई संविधान एवम् कानूनविपरीत गैरकानूनी थुनामा राखिएको भन्ने देखिन नआएकाले निवेदन मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरी थुना मुक्त गर्न मिल्ने देखिन आएन । अतः प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: दिपेन्द्रनाथ योगी

इति संवत् २०७६ साल जेठ १० गते रोज ६ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७५-WH-०१९०, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, पञ्चलक्ष्मी रंजितकार वि. महानगरीय अपराध महाशाखा टेकु, काठमाडौंसमेत

निवेदकसमेतले लालेन्द्र शेरचनको घरमा डाँका चोरी गर्न बिनु राईसँग सूचना लिई संगठित भई योजना बनाई डाँकासमेत गरेको देखिन आएको हुँदा पक्राउमा परेका दीपक रञ्जितकारलाई मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा २४४ को डाँका गर्न नहुनेसमेतका कसुरमा अनुसन्धान गरी कारबाहीको प्रक्रिया अगाडि बढेको देखियो । यस परिप्रेक्ष्यमा निवेदकसमेतका व्यक्तिहरूले विद्यमान कानूनी व्यवस्थालाई चुनौती दिँदै कानूनद्वारा वर्जित कार्य गरी गैरकानूनी रूपमा लालेन्द्र शेरचनको घरमा पहिले डेरा गरी बस्ने गरेकी बिनु राईबाट सूचना लिई डाँका गर्ने योजना बनाई संगठित रूपमा जाहेरवालासमेतका व्यक्तिहरूलाई जखमी हतियार रडसमेत देखाई कब्जामा लिई कुटपिट गरी डोरीले बाँधी धनमाल डाँका गरी नवराज तामाङ, सन्तबहादुर तामाङ, विक्रम श्रेष्ठसमेतका व्यक्तिहरू संगठित भई योजनाबद्ध तवरले उक्त घरमा डाँका गरी डाँका गरेको धनमाल भागबन्डा गरी लिएका दिपेस भन्ने सन्तबहादुर तामाङसँग विपक्षी रिट निवेदक दीपक रञ्जितकारले चोरीको धनमाल सुनको तिलहरी किनी स्वरूपसमेत परिवर्तन गरी राखेको अवस्थामा दशी बरामद गरी निजलाई पक्राउ गरी अनुसन्धान भइरहेको पाइने ।

निवेदकको विरुद्ध संगठित अपराधमा संगठित अपराध ऐनबमोजिमसमेत अनुसन्धान भइरहेको भन्ने कुरा लिखित जवाफबाट देखिन आएको परिप्रेक्ष्यमा संगठित अपराध निवारण ऐन, २०७० को दफा (१४) मा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संगठित अपराधको अनुसन्धानको लागि त्यस्तो अपराधको आरोप लागेको व्यक्तिलाई अनुसन्धानको प्रगतिको आधारमा अदालतको अनुमति लिई पटकपटक गरी साठी दिनसम्म हिरासतमा राख्न सकिनेछ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहे भएको पाइने ।

मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४

को दफा १४(६) बमोजिम दीपक रञ्जितकार मिति २०७६।१।६ गते पक्राउ परी सोही मितिबाट लागू हुने गरी पहिलो पटक-७ (सात) दिन, दोस्रो पटक-१० (दश) दिन, तेस्रो पटक-२ (दुई) दिन, चौथो पटक-५ (पाँच) दिन, पाँचौं पटक-४ (चार) दिन, छैटौं पटक-५ (पाँच) दिन र सातौं पटक-७ (सात) दिन अनुसन्धानको लागि म्याद थपको माग जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालयमार्फत भई काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट म्याद थपको अनुमति लिई हिरासतमा लिइएका निवेदक दीपक रञ्जितकारलाई न्यायिक हिरासतमा राखेको देखिन्छ । यसप्रकार विपक्षीहरूबाट निवेदकसमेतउपर पर्न आएको जाहेरीअनुसार प्रचलित कानूनबमोजिम अनुसन्धानको कारबाही भइरहेको भन्ने विपक्षीहरूको लिखित जवाफ एवम् इजलाससमक्ष पेस हुन आएको कारबाही मिसिलसमेतबाट देखिन आएकोले बिनाकारण बिनाआधार निवेदकलाई गैरकानूनी तवरले थुनामा राखेको भन्ने निवेदकको हकमा पर्ने आएको प्रस्तुत रिट निवेदन नै कानूनसम्मत देखिन नआई प्रचलित कानूनबमोजिम भइरहेको अनुसन्धानको कार्यलाई गैरकानूनी थुना भनी भन्न मिल्ने नदेखिने । निवेदकका विरुद्धमा प्रचलित कानूनअनुसार सामान्य कार्यविधिअनुरूपको कारबाही भइरहेको देखिएकोले यस अदालतले त्यस्तो कारबाहीमा असामान्य रूपमा गरे बिराएको वा प्रत्यक्ष कानूनको त्रुटि भए गरेको देखिएमा बाहेक साधिकार निकायबाट कानूनबमोजिम भए गरेको काम कारबाहीमा हस्तक्षेप गर्न मिल्दैन । निवेदकउपर संगठित अपराध ऐनअन्तर्गतसमेत अनुसन्धान भइरहेको देखिएकोले संगठित अपराध निवारण ऐन, २०७० को दफा (१४) बमोजिम अनुसन्धानका लागि ६० दिनसम्म थुनामा राख्न सकिने हुँदा कानूनले तोकेभन्दा बढी निवेदकलाई हिरासतमा राखिएको नदेखिएको हुँदा निवेदक मागबमोजिमको आदेश जारी गर्न मिल्ने देखिन नआउने ।

अतः उल्लेख भएको आधार एवम् कारणसमेतबाट निवेदकलाई गैरकानूनी थुनामा राखिएको भन्ने देखिन नआई निवेदकसमेतउपर डाँकासमेतको फौजदारी अपराधको जाहेरी परी साधिकार निकायबाट

प्रचलित कानूनबमोजिम प्रचलित कानूनको प्रक्रिया पुऱ्याई निवेदकसमेतलाई कानूनी हिरासतमा राखी अनुसन्धान कारबाही भइरहेको देखिएको स्थितिमा निवेदन मागअनुसार बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गर्न मिलेन । तसर्थ बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरी थुना मुक्त गरिपाउँ भन्ने निवेदकको प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने । इजलास अधिकृतः दिपेन्द्रनाथ योगी

कम्प्युटरः विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७६ साल जेठ १० गते रोज ६ शुभम् ।

५

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७५-CR-१०६८, कर्तव्य ज्यान, हरस टमटा वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी हरि टमटाले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष र अदालतमा समेत बयान गर्दा मिति २०७३/५/३ गते वारदात घट्टु केही दिन पहिले पनि १४०० रूपैयाँको लेनदेनको विषयमा कुटपिट भएको थियो । वारदातको दिन घटनास्थलमा मृतकसँग भेट भई मैले मादक पदार्थसमेत खाएको कारण मलाई मृतकप्रति रिस उठेको हुँदा घरमा भएको भरुवा बन्दुक लिई मृतकको दाहिनेपट्टिको दुधमाथि गोली हानी घटनास्थलमा मृतकलाई मारेको हुँ भनी आरोपित कसुरमा पुनरावेदक प्रतिवादी साबित रहेको देखिन्छ । निजको साबिती बयान, जाहेरवालाले अदालतमा आई गरेको बकपत्र, शव परीक्षण प्रतिवेदन, लास जाँच प्रकृति मुचुल्काको साथै प्रहरीमा कागज गर्ने प्रकाश निरौला, प्रेमराज निरौलासमेतको अदालतमा भएको बकपत्रबाट पुष्टि भएको देखिँदा प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबमोजिम मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. र १३(१) को कसुरमा सोही महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरी सुरु बझाङ जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर गर्ने गरी भएको उच्च अदालत दिपायलको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने नदेखिने ।

मिति २०७५ साल भाद्र १ गतेदेखि लागू भएको मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४० को उपदफा

(२) मा कानूनमा कुनै कसुरबापत सर्वस्वको सजाय हुने रहेछ भने यो ऐन प्रारम्भ भएपछि त्यस्तो कसुरमा सजाय निर्धारण गर्दा सर्वस्व हुने गरी सजाय गरिने छैन भन्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ मा कुनै कसुरका सम्बन्धमा कसुर गर्दाका बखतभन्दा सजाय निर्धारण गर्दाका बखत कानूनबमोजिम घटी सजाय हुने रहेछ भने घटी सजाय हुने गरी निर्धारण गर्नु पर्नेछ भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। त्यस्तै केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) मा कुनै कानूनान्तर्गत कुनै अदालतमा दायर भएको कुनै फौजदारी कसुरका मुद्दामा सजाय गर्नुपर्दा सोही कानूनबमोजिम गर्नुपर्नेछ तर कुनै फौजदारी कसुरको सजाय मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएभन्दा बढी रहेछ भने मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय हुनेछ भन्ने व्यवस्था रहेको नदेखिने।

तत्कालीन मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३ नं. को देहाय (१) मा ज्यानमारालाई सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने व्यवस्थाको सन्दर्भमा प्रस्तुत मुद्दामा उच्च अदालत दिपायलबाट पुनरावेदक / प्रतिवादी हरि टमाटालाई ऐ. महलको १३ नं. को देहाय (१) बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गरेको मिलेको देखिन आए पनि मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ दफा ४० को उपदफा (२), फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ र केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) मा रहेको व्यवस्था तथा उक्त ऐनहरू २०७५ साल भाद्र १ गतेदेखि लागू भइसकेको सन्दर्भमा प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक प्रतिवादी हरि टमाटालाई सर्वस्वको सजाय नहुने भई निजलाई जन्मकैद सजाय हुने।

इजलास अधिकृत: जयराम श्रेष्ठ

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७६ साल साउन २८ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं. १२

१

मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०६५-CR-०२७६, ०२२६, ०६९-CR-०१९१, भ्रष्टाचार, शरदकान्त अधिकारी वि. श्री ५ को सरकार, श्री ५ को सरकार वि. शरदकान्त अधिकारी, रचनाकुमारी पौडेल वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीहरूबिच अंशबन्डा नभई एकासगोलमा नै बस्दै आएका र स्वयम् वादीले पनि भीष्मकान्त अधिकारीले शिक्षण पेसा, औद्योगिक व्यवसाय र कृषिबाट आय गर्न सक्ने भनी आरोपपत्रमा स्वीकार गरिरहेको अवस्थामा निज भीष्मकान्त अधिकारीको आयलाई समेत एकै ठाउँमा राखी विशेष अदालतले गरेको विश्लेषणलाई अन्यथा भन्न नमिल्ने।

कृषि आयको सम्बन्धमा नेपाल सरकार वि. विरेन्द्रकुमार सिंहसमेत र नेपाल सरकार वि. ईश्वरप्रसाद पोखरेलको मुद्दामा प्रतिविगाहा २०,०००।- का दरले कृषि आय कायम गरेको र प्रतिवादीहरूका नाममा रहेको लमजुङ, देवघाट र चितवनमा रहेको जग्गाहरूबाट कृषि आय हुने जग्गा हो भनी गा.वि.स. कार्यालयबाट सिफारिस प्राप्त भएको अवस्थामा निजहरूको कृषि आय रहेकै देखिन आयो। यसप्रकार विशेष अदालतबाट प्रतिवादीको लमजुङमा रहेको जग्गाबाट रु.१,१२,५००।- र देवघाट तथा चितवनमा रहेको जग्गाबाट रु.१७,६७,०००।- गरी जम्मा रु.१८,७९,५००।- आय हुने भनी किटान गरी उक्त आयलाई प्रतिवादी शरदकान्त अधिकारीको आयमा समावेश हुने ठहर्‍याएको फैसलालाई अन्यथा मान्न नमिल्ने।

प्रतिवादी शरदकान्त अधिकारी, छोरी मोनालिसा अधिकारी, सुभेच्छा अधिकारी, सदिच्छा अधिकारी, छोरा सुशोभित अधिकारी र बाबु भीष्मकान्त अधिकारीको नाममा रु.२०,३२०००।- का विभिन्न बैंक, वित्तीय संस्थान र हस्पिटलको सेयर रहेको कुरा आरोपपत्रको तालिका नं. ६ मा उल्लेख गरिएको र सो रकमको सम्बन्धमा प्रतिवादीको

असहमति पनि नरहेको अवस्थामा सो रकम प्रतिवादीको सम्पत्तिमा समावेश हुने भनी विशेष अदालतले गरेको ठहर मनासिब देखिने।

प्रतिवादी शरदकान्त अधिकारी, श्रीमती सुमित्रा अधिकारी, छोरी सुभेच्छा अधिकारी, बाबु भीष्मकान्त अधिकारीको नाममा विभिन्न बैंक र वित्तीय संस्थामा मौज्जात रहेको रु.१३,३२,४०९।- र सुमित्रा अधिकारीको नेपाल बैंक लि.मा रहेको लकरबाट रु.३,००,०००।- बरामद भएको रकमसमेत प्रतिवादीको सम्पत्तिमा समावेश गरिएको (आरोपपत्रको तालिका नं.५), प्रतिवादी सुमित्रा अधिकारी र निजको छोरी सुभेच्छा अधिकारीको नाममा रहेको रु.२,०५,८३७।- को सुन र रु.१,२२,४१५।- को चाँदी रहेको भनी उल्लेख भएको (आरोपपत्रको तालिका नं.४) र सोमा मानवीय आधारमा छुट दिन उपयुक्त सम्पत्तिको विवरणमा सुनचाँदीको विषयमा आधा आधारलाई वैध मानी रु.१,६४,१२७।- स्रोत नखुलेको सम्पत्तिको रूपमा उल्लेख गरी दाबी लिइएकोमा, विशेष अदालत काठमाडौंले, आयोगले के आधारमा छुट दिन उपयुक्त ठानिएको हो, त्यसको कारण उल्लेख नगरेको भए पनि आयोगको सो बेहोरा र प्रतिवादीको बयानको आधारमा उल्लिखित सुनचाँदीमध्ये आधा पैतृक र दाइजोको हुन सक्ने स्थिति रहेकोले पैतृक र दाइजोको रूपमा प्राप्त सो सुनचाँदीमा निजको मौद्रिक आर्जन लागेको नदेखिँदा रु.१,६४,१२६।- मात्र निजको सम्पत्तिमा गणना हुने।

प्रतिवादीले जाँच अवधिमा भारतीय जीवन बीमा कम्पनीलाई रु.१,४८,६६०।- भुक्तानी गरी खर्च गरेको भनी दाबी लिएको देखिएको र सो सम्बन्धमा प्रतिवादीको असहमतिसमेत रहेको नदेखिँदा सो रकमसमेत निजको खर्चको रूपमा समावेश हुने देखियो भनी गरेको विशेष अदालतले गरेको ठहरमा वादी प्रतिवादीको सहमत भई यस अदालतमा दाबी जिकिर लिएको नदेखिँदा सो सम्बन्धमा केही बोलिरहनु पर्ने देखिन आएन, विशेष अदालतको ठहर मनासिब नै देखिन आउने।

वादीले प्रतिवादीको प्रत्येक वर्षको आमदानी र खर्चको तुलनात्मक विवरण विश्लेषण गरी किटानी दाबी गर्न सकेको देखिँदैन। यसप्रकार वादीले प्रत्येक वर्षको

आम्दानी खर्चसहितको यकिन विवरणसहित दाबी लिन नसकेको अवस्थामा अदालत आफैँले तथ्यको उत्खनन गरी फैसला गर्नु न्यायिक मान्यताविपरीत हुने भएकोले वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर मनासिब देखिन नआउने।

मिसिल संलग्न सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभागको पत्रबाट घर निर्माण गरेको सम्बन्धित साललाई आधार मान्नुपर्ने र सो लागतमा ठेक्का कर ओभरहेडबापतको २० प्रतिशत रकम व्यक्तिगत रूपमा घर बनाउँदा नलाग्ने भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। यसरी सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभागले निर्धारण गरेको मापदण्डलाई आधार मानी ती घर टहरासमेतको लागत रु.२४,९५,७२५।- हुने र सो रकममा २० प्रतिशतले हुने रकम रु.४,९९,१४५।- घटाई हुन आउने रु.१९,९६,५८०।- मात्र घर निर्माण लागत लागेको भनी विशेष अदालतले निकालेको निष्कर्षलाई अन्यथा मान्न नमिल्ने।

०४६ देखि ०५३ सालसम्म गरी पटकपटक निर्माण कार्य सम्पन्न भएकोमा, प्रतिवादीलाई अनुसन्धान गरेको वर्षको दररेटको आधारमा लागत मूल्याङ्कन गर्नु न्यायोचित र व्यावहारिक दुवै हुँदैन। नेपाल सरकारले फरकफरक वर्षमा फरकफरक दर रेट तोक्ने गरेको देखिन्छ। यस सन्दर्भमा सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभागले निर्धारण गरेको मापदण्डका आधारमा प्रतिवादीको काठमाडौं धापासी वडा नं.७ख मा रहेको घर टहरा निर्माणमा निर्माण वर्षको आधारमा निर्धारण भएको दररेटबमोजिम ती घरसमेतको लागत रु.२४,९५,७२५।- हुने र सो लागतमा ठेक्का ओभरहेडबापतको २० प्रतिशत रकम रु.४,९९,१४५।- घटाउँदा जम्मा रु.१९,९६,५८०।- मात्र निर्माण लागत लागेको देखिकोले सोबमोजिम नै बिगो कायम गर्नुपर्ने देखियो। यस सम्बन्धमा वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

फर्निचरजस्ता सामानहरू आवश्यकताअनुसार समयसमयमा खरिद गर्न सकिने, दाइजो पेवाबाट पनि प्राप्त हुन सक्ने कुरालाई अन्यथा मान्न सकिँदैन। प्रतिवादीले

उक्त फर्निचरका सामानहरू दाइजोको रूपमा प्राप्त गरेको र बिसौं वर्ष लगाएर खरिद गरेको हो भनी बयान गरेको देखिँदा र जाँच अवधिमा खरिद गरेको समय यकिनसमेत नभएको अवस्थामा हालको बजार मूल्यको आधारमा मूल्य कायम गर्नु न्यायोचित हुने देखिँदैन। उक्त फर्निचर सामानहरूमध्ये केही दाइजोबापत प्राप्त गरेको र केही विभिन्न सालमा पहिल्यै खरिद गरेको देखिएको हुँदा उक्त सामान प्रतिवादीले खरिद गर्दाकै समयको बजार मूल्य हालको बजार मूल्यभन्दा कम र सस्तो हुने हुँदा फर्निचरका सामानको हालको बजार मूल्यको मूल्याङ्कनमा ५० प्रतिशत मूल्य घटाई निर्धारण गर्नुपर्ने हुन्छ। यस्तै प्रकृतिको (ने.का.प.२०६९, नि.नं.८७७०, पृष्ठ २५९) नेपाल सरकार विरूद्ध केशवराज गौतमसमेत भएको मुद्दामा माथि उल्लेख गरिएका आधारहरूलाई लिएर यस अदालतबाट फैसला भएको देखिँदा प्रस्तुत मुद्दामा पनि वादीले जिकिर लिएबमोजिम प्रतिवादीसँग भएको मौजुदा फर्निचरको जम्मा मोल रु.८,५५,८१९।- को ५० प्रतिशतले हुन आउने रकम रु. ४,२७,९०९।- मात्रको फर्निचरको बिगो कायम हुने देखियो। विद्युतीय उपकरणतर्फ प्रतिवादीको असहमति रहेको नदेखिएकोले दाबीबमोजिमको रु.२,९४,६००।- नै बिगो कायम हुने।

वादी आयोगले नै प्रतिवादीले तलबबापत रु.९,११,४४८।- प्राप्त र उक्त तलब भत्ता निजको पारिवारिक तथा सामाजिक कार्यमा खर्च भई बचत नहुने भए तापनि मानवीय आधारमा उदारतापूर्वक बिगो कायम गरिएको छैन भनी उल्लेख गरिरहेको सन्दर्भमा र प्रतिवादीले दर्शे भत्ता र स्थानीय भत्ता प्राप्त गरेको सप्रमाण पुष्टि गरिरहेको अवस्थामा प्रतिवादीको दर्शे भत्ता र स्थानीय भत्ता निजको आयमा गणना गरिनु हुँदैन भनी वादीले लिएको जिकिर उचित तथा न्यायसम्मत देखिन आएन। त्यसैले प्रतिवादीले तलबबापत प्राप्त गरेको रु.९,११,४४८।- र दर्शे तथा स्थानीय भत्ताबापत प्राप्त गरेको रु.१,६१,०३६।- गरी जम्मा रु.१०,७२,४८४।- आयमा गणना हुने।

वादीले घरभाडाबापतको आयलाई स्वीकार गरेपछि सो घर भाडामा लाग्न सक्ने, नसक्ने र भाडामा

लाग्न सक्ने भए के कति रकम प्राप्त हुने हो सोको समेत अनुसन्धान र विश्लेषण गरी यकिन अङ्क किटान गरेकोसमेत देखिँदैन भने प्रतिवादीले पनि घरभाडा लगाएको भनी बयान गरे तापनि सोसम्बन्धी कागजात पेस गरेको पाइएन। प्रतिवादीहरू र छोराछोरीहरूको भारतीय जीवन बीमामा बीमा गरिएको देखिँदा सो घरभाडाबाट प्राप्त रकम सो बीमा प्रयोजनका लागि खर्च भएको मान्न सकिने भनी आरोपपत्रमा उल्लेख गरेको देखिन्छ। यसप्रकार आयोगले घरभाडाको स्रोत स्वीकार गरेको र प्रतिवादीले घर भाडामा दिएको भनी विशेष अदालतमा गरेको बयानमा एकरूपता देखिन आएकोले र प्रतिवादीको घर रहेको स्थान, प्रतिवादीको परिवारको संख्या, घरको आकार र घर निर्माणजस्ता विषयहरूको आधारमा निज प्रतिवादीको घर भाडामा लाग्न सक्ने कुरालाई अन्यथा मान्न मिलेन। वादी आयोगले प्रतिवादीले घर भाडामा दिएको जिकिरलाई अङ्क किटान नगरी स्वीकार गरेको र प्रतिवादीबाट घर भाडामा लगाएको भनी बयान गरेको परिप्रेक्ष्यमा घर भाडामा लागेको अस्वाभाविक नदेखिँदा र प्रतिवादीले जिकिर लिएको घरभाडाको रकमलाई मान्न नपर्ने अन्यथा आधार र कारण नरहेको अवस्थामा चितवनको घरबाट निजलाई रु.१२,९६,०००।- र काठमाडौंको घरबाट रु.४,६८,०००।- भाडाबापत प्राप्त भएको देखिन नै आयो। सो रकमलाई प्रतिवादीको आयमा समावेश गरेको विशेष अदालतको ठहर अन्यथा देखिन नआउने।

आरोपपत्रमा प्रतिवादीले विदेश भ्रमणबाट रु.२,४६,६८९।- आय गरेको भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ। प्रतिवादीले विशेष अदालतमा बयान गर्दा, जापान भ्रमणबाट प्राप्त रकम रु.९५,९००।- विदेश भ्रमणको रकममा समावेश हुन छुट भएको हुँदा सो रकमसमेत आयमा थप हुनुपर्ने भनी बयान गरेको देखिन्छ। निज प्रतिवादी २० जनवरी २००५ मा जापान गएको भनी पेस गरेको पत्रसमेतबाट देखिरहेको अवस्थामा प्रतिवादीको जिकिरबमोजिमको रकम विदेश भ्रमणबाट भएको आयमा समावेश गर्न नपर्ने कुनै आधार र कारणसमेत वादीले लिनसकेको देखिँदैन। यस्तो स्थितिमा प्रतिवादीले जापान भ्रमणबाट प्राप्त गरेको रु.९५,९००।- लाई निजको आयमा

समावेश गरेको विशेष अदालतको ठहर मनासिब नै देखिन आउने।

भीष्मकान्त अधिकारीले पेस गरेको प्रमाण, निजले विशेष अदालतमा गरेको बयान र वादी आयोगबाट अध्यापनको अवधिमा प्राप्त गरेको तलब, सो अवधिमा विभिन्न समितिमा रही काम गरेबापतको भत्ता, अवकाशपछि प्राप्त बिदाको रकम, सञ्चय कोष, औषधी उपचारबापतको रकम, पेन्सनजस्ता स्रोतबाट निजलाई प्राप्त भएको कुरामा आयोग स्वयम्ले स्वीकार गरेको अवस्था देखिँदा भीष्मकान्तको भनाइलाई अन्यथा मान्नु पर्ने स्थिति पनि देखिँदैन। अतः विशेष अदालतबाट भीष्मकान्त अधिकारीले शिक्षण पेसाबाट रु.१९,२५,०००।- प्राप्त हुने देखिएकोले सो रकम निजको आयमा समावेश गर्ने गरी गरेको ठहरलाई अन्यथा मान्न नमिल्ने।

एकातिर प्रतिवादीले ऐनले तोकेको व्यवस्थाबमोजिम उक्त डलर आफूसाथ राखेको भन्ने कुनै प्रमाण पेस गर्नसकेको देखिँदैन भने अर्कोतिर उक्त डलर निजको हो भनी पुष्टि गर्न सक्ने प्रमाण कागजात पनि प्रस्तुत गर्नसकेको देखिँदैन। यस्तो अवस्थामा उक्त डलर बराबरको उल्लिखित नेपाली रुपैयाँ सुमित्रा अधिकारीको नै मान्नुपर्ने देखिन्छ। अतः उक्त डलर बराबरको रकम निज प्रतिवादीको सम्पत्तिमा गणना गर्ने ठहर गरेको विशेष अदालतको फैसला अन्यथा देखिएन। प्रतिवादीहरू शरदकान्त अधिकारी र रचनाकुमारी पौडेलको यस अदालतमा लिएको पुनरावेदन जिकिरसँग इजलास सहमत हुन नसक्ने।

प्रतिवादी शरदकान्तको आय र व्ययबिचमा ५ प्रतिशतभन्दा कम अन्तर देखिएको हुँदा वैध आयस्रोतसँग अमिल्दो र अस्वाभाविक मान्न मिल्ने देखिएन। निजको स्रोत नखुलेको सम्पत्ति ५ प्रतिशतभन्दा कम मात्र रहेको देखिँदा आयव्ययको अन्तर ज्यादै न्यून भएको कुरालाई समेत मध्यनजर राखी हेर्दा प्रतिवादी शरदकान्त अधिकारीले वैध आयस्रोतको अनुपातमा अमिल्दो र अस्वाभाविक सम्पत्ति आर्जन गरेको पुष्टि हुन नआएको हुँदा प्रतिवादीलाई सफाइ दिने गरी भएको विशेष अदालतको फैसलालाई अन्यथा भन्न नमिल्ने।

अतः माथि विवेचित, आधार, कारण र प्रतिपादित सिद्धान्तसमेतका आधारमा विशेष अदालत काठमाडौंले वादी नेपाल सरकारको दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्‍याई प्रतिवादी शरदकान्त अधिकारीलाई सफाइ दिने गरी मिति २०६५/४/१३ मा गरेको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: उदवीर नेपाली

इति संवत् २०७४ साल असार ५ गते रोज २ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७१-CI-०९३७, जग्गा दर्ता हक कायम, कृष्ण विष्ट वि. देवेन्द्र विक्रम रोक्का

वादीले काठमाडौं जिल्ला अदालतको आदेशानुसार कागज गर्दा भुलवश पोता नं.८० भन्ने लेखिएको भए तापनि पोता नं. १०२ नै हो भनी लेखाई दिएको भए पनि सुरुमा दर्ताको लागि निवेदन दिँदा नै पोता नं. १०२ भनी उल्लेख गर्न नसकेकोले पछि गरेको कागजलाई प्रमाणको रूपमा ग्रहण गर्न सकिने अवस्था नहुने।

वादीले दाबीको जग्गाका बिर्तावाला वीरमानसिंह राजभण्डारी भनी उल्लेख गरे पनि सो जग्गाको फिल्डबुकमा मोही कान्छी विष्टिनी उल्लेख भई कैफियत महलमा “यो जग्गा मैले बेनिस्साबाट खाएकी हुँ” भनी उल्लेख भएको पाइयो। यसबाट वादीले दाबी गरेको काठमाडौं जिल्ला, सितापाइला गा.वि.स. वडा नं.५क कि.नं.३८३ को जग्गा नै बिर्ता जग्गा हो भन्ने देखिन आएन। वादीले दाबी गरेको जग्गा नै बिर्ता जग्गा हो भन्ने कायम हुन नसकेको अवस्थामा उक्त जग्गा वादीको नाममा रै.प. दर्ता दा.खा. नामसारीसमेत गर्न सकिने अवस्था नदेखिने।

इजलास अधिकृत: मनकुमारी जि.एम.वि.क.

कम्प्युटर: पद्मा आचार्य

इति संवत् २०७४ साल चैत्र १५ गते रोज ५ शुभम्।

- यसै लगाउको ०७३-CI-१६५०, नियम बदर हक कायम, कृष्ण विष्ट वि. देवेन्द्र विक्रम रोक्का भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ।

इजलास नं. १३

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी., ०७२-CR-१५०२, अवहेलना, टेकबहादुर साकी वि. बागलुङ नगरपालिका कार्यालय, बागलुङसमेत

प्रस्तुत मुद्दामा मिसिल संलग्न रहेको मिति २०७१।१।१४ मा भई आएको नक्सा तथा सर्जमिन मुचुल्कासमेतबाट बागलुङ नगरपालिका र उपभोक्ता समितिले बाटो विस्तार गरी निर्माण गर्न लागेको झाँक्रीपथदेखि गंगापथसम्मको क्षेत्रमा निवेदकको कि.नं. ७२३ को समेत ०-०-२-१ जग्गा पर्ने कुरामा विवाद नरहेको अवस्थामा अदालतको आदेशविपरीत निवेदकको मन्जुरीविना उचित क्षतिपूर्ति वा मुआब्जा नदिई विपक्षीहरूले निर्माण कार्य गर्लान् भन्ने अनुमान गर्नु न्यायसङ्गत देखिएन । पुनरावेदनपत्रमा नै निवेदकले निर्माण कार्य गर्दा केही भाग जग्गा खाली छोडी ढलान गरेको भन्ने बेहोरा खुलाएको र उक्त निषेधित जग्गामा नै निर्माण कार्य गरेको भनी यकिन भन्नसकेको पाइँदैन । उक्त निर्माणाधीन सडकमा पर्ने सबै जग्गामा बाटो बनिसकेकोले बाँकी भएको आफ्नो जग्गामा पनि उपभोक्ता समितिले बाटो बनाउने आशङ्काकै आधारमा अवहेलनाको कारबाही गर्न मिल्ने देखिँदैन । अदालतको अवहेलना हुन अदालतबाट भएका आदेश वा निर्णय बर्खिलाप हुने गरी कार्य भएको देखिनुपर्छ । आशङ्काको भरमा त्यस्तो काम होला भनी अनुमानका आधारमा सजाय गर्ने विषय नहुने ।

हाम्रो संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्थालाई हेर्दा सर्वोच्च अदालत, तत्कालीन पुनरावेदन हालको उच्च अदालत र जिल्ला अदालतलाई न्याय सम्पादनको कार्यमा कसैले अवरोध गरेमा वा आदेश वा फैसलाको अवज्ञा गरेमा अवहेलनाको कारबाही चलाई सजाय गर्न सक्ने गरी अधिकार रहेको स्पष्ट छ । अदालतको आदेश वा निर्णयको सबैले पालना गर्नुपर्छ । यसको पालनामा कुनै पनि निहुँमा आलटाल गर्न पाइँदैन । यदि पालना नगर्ने हो भने आदेश, फैसला र अदालतसमेत निस्प्रयोजित हुन जाने ।

विवादित जग्गाको नाप नक्सा भई अदालत

आफ्नो निर्णयमा पुगेको अवस्था देखिन्छ । विपक्षीहरूले समेत अदालतको आदेशविपरीत सडक निर्माण गर्ने कार्य नभएको र निवेदकको जग्गामा पर्ने गरी निर्माण कार्य नगरेको र गर्ने सोच पनि नभएको भनी प्रतिबद्धता व्यक्त गरेको देखिन्छ । अन्य जग्गाहरूमा निर्माण कार्य भइरहेको र आफ्नो जग्गामा समेत निर्माण हुने कार्यमा अदालतको आदेशको अवज्ञा हुने आशङ्का व्यक्त गरी पुनरावेदन जिकिर गरेको भए पनि आदेशपछि आदेशको अवज्ञा हुने गरी काम कारबाही भए गरेको पुष्ट्याइँ दिन सकेको भने पाइँदैन । विपक्षीहरूलाई अवहेलनामा सजाय गर्न निजहरूले अदालतको मानहानी गरेको कुरा तथ्य प्रमाणबाट पुष्टि हुनुपर्छ । प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन अदालत बागलुङबाट भएको अन्तरिम आदेश र अन्तिम आदेशपश्चात् निवेदकको उल्लिखित जग्गामा अतिक्रमण गरी कानूनको प्रक्रिया नपुऱ्याई उचित मुआब्जा वा क्षतिपूर्ति नदिई निवेदकको मन्जुरीबेगर निर्माण कार्य गरेको भन्ने नदेखिएकोले निवेदकले अदालतको मानहानी भएको भन्ने आत्मगत निवेदन अभिव्यक्ति दिँदैंमा मानहानी पुष्टि हुन नसक्ने ।

विपक्षी जिल्ला प्रशासन कार्यालयले रिट निवेदकले विवाद उठाएको जग्गाबाहेकको जग्गामा बाटो, ढल, नालीको निर्माण कार्य निरन्तर गर्ने भनेको हो भन्ने लिखित जवाफको बेहोराले नै निवेदकको कि.नं.५२३ को जग्गामा प्रत्यर्थीहरूले अदालतको आदेशविपरीत हुने गरी सडक एवम् नाली निर्माण गरेको भनी यकिन रूपले भन्ने सकिने अवस्था देखिएको छैन । अतः समस्त मिसिल प्रमाणहरूबाट विपक्षीहरूले मिति २०७१।२।२८ को निषेधाज्ञा मिश्रित परमादेश निवेदनमा यस अदालतबाट भएको आदेशको भावनामा ठेस पुऱ्याएको पुष्टि हुन नआएकोले मानहानीको कारबाही गर्नु परेन भनी पुनरावेदन अदालत बागलुङबाट भएको आदेश मनासिब नै देखिँदा अन्यथा गरिरहनु नपर्ने ।

तसर्थ, मिसिल संलग्न कागज प्रमाणबाट अदालतको अवहेलना भएको तथ्य स्थापित भएको नदेखिँदा विपक्षीहरूलाई सजाय गरिपाउँ भन्ने फिराद दाबी पुग्न सक्दैन भनी पुनरावेदन अदालत बागलुङबाट मिति

२०७१।१२।१९ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: नगेन्द्रकेशरी पोखरेल

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल वैशाख २८ गते रोज ५ शुभम्।

इजलास नं. १४

१

मान्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मान्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७५-WH-०१९३, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, निम्बहादुर खड्का वि. गृह मन्त्रालयसमेत

बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश मूलतः गैरकानूनी रूपमा बन्दी बनाएका व्यक्तिलाई थुनाबाट मुक्त गर्न जारी गरिने हुँदा प्रत्यक्षतः व्यक्तिको वैयक्तिक स्वतन्त्रता एवम् मानव अधिकारको संरक्षणसँग सम्बन्धित रहेको हुन्छ। कानूनी शासन व्यवस्थामा कानूनबमोजिम बाहेक व्यक्तिका वैयक्तिक स्वतन्त्रतामा अंकुश लगाउन सकिँदैन। राज्यले नागरिकका वैयक्तिक स्वतन्त्रतामा अङ्कुश लगाउँदा सारवान कानून र कार्यविधि कानूनले निर्दिष्ट गरेका कानूनी व्यवस्थाहरूको अक्षरशः पालना गर्नुपर्छ। प्रस्तुत सन्दर्भमा निवेदकलाई गैरकानूनी थुनामा राखेकोले यस अदालतबाट मिति २०७६।२।१५ मा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी भएको अवस्थामा समेत निजलाई थुनामुक्त नगरी पुनः पक्राउ गरी अनवरत रूपमा विभिन्न फौजदारी मुद्दाका नाममा थुनामा राखिँदै आएको पाइयो। स-साना मुद्दा लगाई पटकपटक पक्राउ गरी हिरासतमा राख्ने, धरौटी माग्ने, धरौटी दाखिला गर्नेबित्तिकै पुनः पक्राउ गर्ने कार्यहरू राजनीतिक पूर्वाग्रह तथा प्रवृत्त भावना राखी भएको होइन भनी विश्वास गर्नुपर्ने अवस्था नदेखिँदा निवेदक हाल न्यायिक हिरासतमा रहेको भनी मान्न सकिने अवस्थासमेत नदेखिने।

अब प्रस्तुत निवेदनमा मागबमोजिम आदेश जारी हुने वा नहुने सम्बन्धमा विचार गर्दा, यसै अदालतमा यिनै निवेदकले दिएको बन्दीप्रत्यक्षीकरणको रिट निवेदन (०७५-WH-०१७३) मा यस अदालतबाट मिति २०७६।२।१५ मा

भएको आदेशबाट सोही मिति २०७६।२।१५ मा निवेदक खिमबहादुर खड्का छुटिसकेपछि सार्वजनिक हित, स्वास्थ्य, सुरक्षा, सुविधा र नैतिकता विरुद्धको अभियोग लागी उक्त मुद्दामा मिति २०७६।२।२२ देखि ८ दिनको म्याद थपी आज मिति २०७६।२।२९ का दिन २५ दिन पुगी मुद्दा दायर हुने अन्तिम समयमा पुगेको देखिने।

निवेदक खिमबहादुर खड्कालाई यसअघि मिति २०७५।११।१९ देखि निरन्तर रूपमा गैरकानूनी थुनामा राखिएकोमा यसै अदालतबाट मिति २०७६।२।१५ गते छुटेपछि सोही दिन निजलाई पुनः गिरफ्तार गरेको अवस्था छ। पक्राउको क्रममा निज शङ्कास्पद रूपमा हिँडिरहेको अवस्थामा सोधपुछ गर्दा निज आवेशमा आई प्रहरीहरूमाथि नै अपशब्द प्रयोग गरी गालीगलौज गर्नुका साथै दुर्व्यवहारसमेत गरेकाले प्रहरीले पक्राउ गरी सार्वजनिक हित, स्वास्थ्य, सुरक्षा, सुविधा र नैतिकता विरुद्धको कसुरको कार्य गरेको भन्ने जिकिर प्रहरी कार्यालय, गुल्मीको भनाइ रहेको छ। निवेदकको अवस्थाको पृष्ठभूमि हेर्दा, निज विप्लवका कार्यकर्ता रहेका र निजलाई यसअघि पनि पक्राउ गरी यस अदालतबाटै बन्दीप्रत्यक्षीकरणको रिट जारी गरेपछि छाडिएको र छाडिएको दिन निज पुनः पक्राउ परेका छन्। अदालतबाट छाडेकै दिन पक्राउ गरिएको अवस्थाले निजले तत्काले कुनै गम्भीर किसिमको आपराधिक कार्य गरिसकेको र सोलाई पुष्टि गर्ने अन्य कुनै पनि प्रत्यक्ष एवम् वस्तुगत प्रमाणहरूसमेत निजको पक्राउ सँगसँगै फेला पर्न सकेको अवस्था देखिँदैन। यी निवेदकलाई फरक राजनीतिक विचार र आस्थाको आधारमा उक्त साना प्रकृतिका वारदातमा कसुर कायम गरी मुद्दा चलाएको देखिन आउँछ, यो अवस्थालाई संवैधानिक एवम् कानूनी आधारमा उपयुक्त भन्न मिल्ने देखिँदैन। कुनै गम्भीर कसुरको वारदातको पृष्ठभूमि निवेदकसँग सम्बन्धित नभएकोले फौजदारी संहिता, २०७४ को दफा ९(६) बमोजिम जरुरी पक्राउ पुर्जी जारी गरी निजलाई पक्राउ गरी नै हाल्नुपर्ने अवस्थाको विद्यमानतासमेत नदेखिँदा निवेदकलाई मूलतः फरक राजनीतिक आस्था एवम् विचार राखेकै आधारमा बिनाकानूनी आधार सामान्य

प्रकृतिको सार्वजनिक हित, स्वास्थ्य, सुरक्षा, सुविधा र नैतिकता विरुद्धको अभियोगमा पक्राउ गरी मुद्दा चलाउने गरी भएको कारबाही निजप्रति बदनियत एवम् प्रवृत्त धारणा राखी गरिएको देखिन्छ। निज विरुद्धमा सबै कारबाहीबाट निज गैरकानूनी थुनामा रहेको देखिन आउँदा निवेदन मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने अवस्था देखिने।

हाल बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुनुलाई आरोप लगाइएको मुद्दामा निवेदकको संलग्नता छैन भनी उन्मुक्ति दिएको अर्थमा हेर्न मिल्दैन। आरोपित कसुरहरू गम्भीर प्रकृतिका छैनन्। निवेदक हिंसात्मक कार्यमा संलग्न रहेको भन्ने आरोप र प्रमाण संलग्न छैनन्। नेपालको संविधानले निवेदकलाई दिएको सम्मानपूर्वक बाँच्न पाउने हक, विचार अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रता, राजनीतिक दल खोल्ने वा नेपालको कुनै भागमा आवतजावत र बसोबास गर्ने स्वतन्त्रता, न्यायसम्बन्धी हक, यातना विरुद्धको हकजस्ता हकअधिकार र स्वतन्त्रताको आडमा अन्य सामान्य नागरिक वा व्यक्तिको संवैधानिक हक, स्वतन्त्रता वा कानूनी हकमा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष आघात पुऱ्याउने कार्य गर्न छुट यी निवेदकलगायत कसैलाई पनि छैन। सूक्ष्म अनुसन्धान र वस्तुनिष्ठ, प्रत्यक्ष वा परिस्थितिजन्य प्रमाणको संकलनबाट निवेदकको संलग्नता अदालतमा चलिरहेको मुद्दामा वा अनुसन्धानको क्रममा रहेको घटनाहरूबाट पुष्टि हुने अवस्था देखिएमा सम्बन्धित निकायले प्रचलित कानूनबमोजिम कारबाही गर्नुपर्ने नै हुन्छ। अदालतले पनि कसुरदारलाई प्रचलित कानूनबमोजिम दण्ड दिनु नेपालको संविधान तथा प्रचलित कानूनको आवश्यकता देखिने।

अतः माथि विवेचना गरिएबमोजिमको आधार र कारणबाट गैरकानूनी थुनामा राखिएका भनिएका रिट निवेदक खिमबहादुर खड्कालाई राजनीतिक पूर्वाग्रह तथा प्रवृत्त भावना राखी पटकपटक थुनामा राखेको देखिएको, उल्लिखित घटनाका सम्बन्धमा पक्राउ नै

गर्नुपर्ने र थुनामै राख्नुपर्ने वस्तुनिष्ठ आधार र कारण हाल मिसिलमा नदेखिएको अवस्थामा निवेदकलाई पक्राउ गरेको र अनुसन्धानको क्रममा थुनामा राख्दा सारवान् तथा कार्यविधि कानूनद्वारा निर्दिष्ट प्रक्रियाको अवलम्बन नगरी हिरासतमा राखेको देखिएको कारण हिरासतमा राख्ने कार्य न्यायिक दृष्टिकोणबाट समेत औचित्यपूर्ण नभएकाले निवेदक खिमबहादुर खड्काको हकमा मागबमोजिम सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम ३७(क) र (ख) का आधारमा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने ठहर्छ। यस अदालतको संक्षिप्त आदेशानुसार निवेदक खिमबहादुर खड्कालाई पुनः यस्तैरूपमा बदनियत र प्रवृत्त धारणा राखी यस्तै प्रकृतिका कुनै पनि मुद्दाहरूमा पुनः गिरफ्तार गर्ने कार्य नगर्न नगराउनसमेत निर्देशनात्मक आदेश जारी हुने।

इजलास अधिकृतः ध्रुवबहादुर कुँवर

कम्प्युटरः उत्तरमान राई

इति संवत् २०७६ साल जेठ २९ गते रोज ४ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७५-CR-११२१, जबरजस्ती करणी, प्रेमबहादुर कामी (वि.क.) वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीले अदालत बयान गर्दा कसुरमा इन्कार रहे पनि मौकामा अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा आरोपित कसुरमा साबिती रहेको पाइन्छ। वारदात मिति २०७३।७।३ गते भएकोमा सोको पर्सीपल्ट अर्थात् मिति २०७३।७।५ मा नै जाहेरवालीले पीडित आफ्नो वर्ष १० की नाबालिका नातिनीलाई प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गरेका हुन् भनी किटानी जाहेरी दिएको र सो जाहेरीलाई समर्थन गर्दै प्रतिवादीबाट आफू बलात्कृत भएको बेहोरा उल्लेख गरी पीडितले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष कागज गरी जाहेरवाली र पीडितले आफ्नो मौकाको भनाइ पुष्टि गर्दै अदालतमा आई बकपत्र गरेको पाइन्छ। प्रमाण ऐन,

२०३१ को दफा १८ बमोजिम यस्तो बकपत्र प्रमाणमा लिन मिल्ने नै हुन्छ । त्यसैगरी पीडितको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदन हेर्दा कन्याजाली च्यालिएको, बायाँ गालामा खोस्रिएको दाग, बायाँ कुमभन्दा तल खोस्रिएको दाग र घाटीको पछाडिको भागमा खोस्रिएको दाग रहेको भन्ने देखिएबाट जाहेरवालाकी वर्ष १० की नाबालिका नातिनी पीडित परिवर्तित नाम ६४ छिन्चु (४क) लाई प्रतिवादी प्रेमबहादुर कामीले जबरजस्ती करणी गरेको कसुर स्थापित हुने देखिन आउने ।

मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. को कानूनी व्यवस्था हेर्दा कसैले कुनै महिलालाई मन्जुरी नलिई करणी गरेमा वा सोह वर्षभन्दा कम उमेरकी बालिकालाई मन्जुरी लिई करणी गरेमा समेत जबरजस्ती करणी गरेको ठहर्छ भन्दै सोही नम्बरको स्पष्टीकरण (ग) मा योनिमा लिङ्ग केही मात्र प्रवेश गरेको रहेछ भने पनि यस नम्बरको प्रयोजनको लागि जबरजस्ती करणी गरेको मानिने भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ । सोअनुसार पीडित वर्ष १० की नाबालिकालाई प्रतिवादीले जबरजस्ती करणीको भनी पीडितले आफैँ अदालतमा आई बकपत्र गरी पुष्टि गरिदिएको अवस्था देखिएबाट प्रतिवादीउपर उक्त कानूनी व्यवस्था आकर्षित हुने देखिने ।

पीडितले आफूलाई प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गरेको हो भनी आफ्नो मौकाको भनाइलाई अदालतसमक्ष आई बकपत्र गरिदिएकी र घटनाको प्रारम्भिक तथ्यलाई पुष्टि गरिदिएकी छिन् । पीडितको बकपत्रलाई पीडितकै योनि र शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनले सम्पुष्टि एवम् समर्थन नगरेसम्म केवल पीडितको किटानी बकपत्र मात्र कसुर र सोमा प्रतिवादी संलग्न रहेको भन्ने प्रारम्भिक तथ्य भने कमजोर बन्न पुग्छ । जबरजस्ती करणीको वारदातको पहिलो कडीको रूपमा स्वयम् पीडित र निजको भनाइ एवम् बकपत्र हुने र अर्को सो समान कडीको रूपमा पीडितको योनि एवम् शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदन

हुने हुँदा पीडितको उक्त योनि एवम् शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनले पीडितको बकपत्रलाई सम्पुष्टि गरेकोले उक्त दुवै प्रमाणको सामञ्जस्यताबाट तथ्य पुष्टि हुन आउँदा प्रतिवादी प्रेमबहादुर कामीले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गरेको देखिँदा निज प्रतिवादीलाई अभियोग मागदाबीबमोजिम कसुरदार ठहर गरी उच्च अदालत सुर्खेतबाट मिति २०७५।४।२८ मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा सुरु अभियोग दाबीबाट सफाई पाउँ भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, उल्लिखित आधार प्रमाणबाट मिति २०७३।७।३ गते प्रतिवादी प्रेमबहादुर कामीले जाहेरवालीको वर्ष १० की नाबालिका नातिनी पीडित परिवर्तित नाम ६४ छिन्चु (४क) लाई जबरजस्ती करणी गरेको तथ्य प्रतिवादीको मौकाको बयान, जाहेरवाली र पीडितसमेतले आफ्नो मौकाको भनाइलाई पुष्टि गर्दै अदालतसमक्ष आई गरेको बकपत्र र पीडितको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनसमेतबाट स्थापित भएको देखिँदा निज प्रतिवादी प्रेमबहादुर कामीलाई अभियोग मागदाबीबमोजिम मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(२) नं. बमोजिम १० (दश) वर्ष कैद सजाय र प्रतिवादीबाट पीडितले रु.५०,०००।- क्षतिपूर्ति भराई पाउने गर्ने गरी उच्च अदालत सुर्खेतबाट मिति २०७५।४।२८ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७६ साल भदौ ३१ गते रोज ३ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७५-CR-११४३, जबरजस्ती करणी, मणिप्रसाद लिम्बू (मादेन) वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीले अदालतसमक्ष पीडितलाई जबरजस्ती करणी गरेको कुरामा इन्कार रही बयान

गरेको भए तापनि मौकामा अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा आरोपित कसुर गरेको स्वीकार गरेको देखिन्छ । जाहेरवाला र पीडितको अदालतमा भएको बकपत्र तथा प्रतिवादीको मौका र अदालतमा भएको बयान बेहोराबाट जाहेरवाला र प्रतिवादीका बिचमा कुनै रिसइवी रहेको देखिँदैन । पूर्वरिसइवीसमेत केही नदेखिएको अवस्थामा आफ्नो मान सम्मान इज्जत प्रतिष्ठामा आँच आउने गरी प्रतिवादीले आफ्नी वर्ष ४ की नाबालिका छोरीलाई जबरजस्ती करणी गरेको भनी जाहेरवाली आमाले आफ्नै नाबालक छोरीलाई पीडित पात्र बनाउनु पर्ने कारण र अवस्था देखिँदैन । अवोध नाबालिकाले समेत प्रतिवादीले आफ्नो सु गर्ने निकाली आफ्नो सु गर्नेमा लगाई दल्लु भएको भनी लेखाई दिएको पाइन्छ । पीडित वर्ष ४ की नाबालिका रहेकी देखिएको र वारदात हुँदा पीडकसँग प्रतिकार गर्न सक्ने अवस्थामा रहेकी भन्नेसमेत देखिँदैन । घटनाबाट पीडितले घटनाको तत्कालपछि अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष र अदालतमा साक्षीसरह व्यक्त गरेका कुरा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १८ बमोजिम प्रमाणमा लिन मिल्ने नै हुन्छ । पीडितको शारीरिक परीक्षणमा योनि सुन्निएको र रातोपन देखिएबाट जाहेरवालाकी नाबालिका छोरी पीडित परिवर्तित नाम ०४-५-क्ष लाई प्रतिवादी मणिप्रसाद लिम्बूले जबरजस्ती करणी गरेको तथ्य स्थापित भएको देखिन आउने ।

मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. को कानूनी व्यवस्था हेर्दा कसैले कुनै महिलालाई मन्जुरी नलिई करणी गरेमा वा सोह वर्षभन्दा कम उमेरकी बालिकालाई मन्जुरी लिई करणी गरेमा समेत जबरजस्ती करणी गरेको ठहर्छ भन्दै सोही नम्बरको स्पष्टीकरण (ग) मा योनिमा लिङ्ग केही मात्र प्रवेश गरेको रहेछ भने पनि यस नम्बरको प्रयोजनको लागि जबरजस्ती करणी गरेको मानिने भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ । सोअनुसार पीडित वर्ष ४ की नाबालिकालाई

प्रतिवादीले जबरजस्ती करणीको भनी पीडितले आफैँ अदालतमा आई बकपत्र गरी पुष्टि गरिदिएको अवस्था देखिएबाट प्रतिवादीउपर उक्त कानूनी व्यवस्था आकर्षित हुने नदेखिने ।

पीडितले आफूलाई प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गरेको हो भनी आफ्नो मौकाको भनाइलाई अदालतसमक्ष आई बकपत्र गरिदिएकी र घटनाको प्रारम्भिक तथ्यलाई पुष्टि गरिदिएकी छिन् । पीडितको बकपत्रलाई पीडितकै योनि र शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनले सम्पुष्टि एवम् समर्थन नगरेसम्म केवल पीडितको कितानी बकपत्र मात्र कसुर र सोमा प्रतिवादी संलग्न रहेको भन्ने प्रारम्भिक तथ्य कमजोर बन्न पुग्छ । जबरजस्ती करणीको वारदातको पहिलो कडीको रूपमा स्वयम् पीडित र निजको भनाइ एवम् बकपत्र हुने र अर्को सो समान कडीको रूपमा पीडितको योनि एवम् शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदन रहेको हुन्छ । पीडितको योनि परीक्षण प्रतिवेदनमा पीडितको योनि सुन्निएको र योनिमा रातोपन देखिएको भन्ने प्रतिवेदनको बेहोराले नै पीडिताउपर जबरजस्ती करणीको क्रिया भएको तथ्यलाई पुष्टि गर्दछ । यसरी पीडितको उक्त योनि एवम् शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनले पीडितको बकपत्रलाई सम्पुष्टि गरेकोले उक्त दुवै प्रमाणको सामञ्जस्यताबाट तथ्य पुष्टि हुन आउँदा प्रतिवादी मणिप्रसाद लिम्बूले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गरेको देखिँदा निज प्रतिवादीलाई अभियोग मागदाबीबमोजिम कसुरदार ठहर गरी उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासबाट मिति २०७४।१२।६ मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा सुरु अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउँ भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, उल्लिखित आधार प्रमाणबाट मिति २०७३।२।२८ गते प्रतिवादी मणिप्रसाद लिम्बूले जाहेरवालाको नाबालिका छोरी वर्ष ४ की पीडित परिवर्तित नाम ०४-५-क्ष लाई जबरजस्ती गरेको तथ्य

प्रतिवादीको मौकाको बयान, जाहेरवाला, पीडित र बुझिएको मानिस सुजता राईसमेतले आफ्नो मौकाको बनाइलाई पुष्टि गर्दै अदालतसमक्ष आई गरेको बकपत्र र पीडितको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनसमेतबाट स्थापित भएको देखिँदा निज प्रतिवादी मणिप्रसाद लिम्बूलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(१) नं. बमोजिम १० (दश) वर्ष कैद सजाय र पीडितले महिला तथा बालबालिका कार्यालय, झापाबाट रु.२५,०००।- क्षतिपूर्ति भराई पाउने र सो क्षतिपूर्तिको रकम रु.२५,०००।- प्रतिवादीबाट जरिवाना स्वरूप असुलउपर गर्ने गरी उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासबाट मिति २०७४।१२।६ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत :- रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर : रमला पराजुली

इति संवत् २०७६ साल भदौ ३१ गते रोज ३ शुभम्।

४

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७५-CR-१३००, जबरजस्ती करणी, दिपेस राजवंशी वि. नेपाल सरकार

पीडित परिवर्तित नाम “४-०१-द-१” गरेकी महिला सिजोफ्रेनिया नामको मानसिक रोग लागी दबाई सेवन गर्दै गरेकी भन्ने तथ्य र उनलाई सो रोगबारे परीक्षण गर्ने चिकित्सकको बकपत्रबाट समेत पुष्टि हुन्छ। मानसिक रोग लागेको व्यक्ति निरन्तर दबाई सेवन गरिरहँदा मानसिक रूपमा नै कमजोर भइरहेका हुन्छन्। पीडित महिला उमेर पुगेकी देखिन्छन्। निजको योनि एवम् शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनमा निजउपर करणीको क्रिया भएको देखिँदैन भन्ने बेहोरा उल्लेख छ भने सोही परीक्षण प्रतिवेदनबाट पीडितको योनि च्यातिएको भनी देखिएको हुँदा सो नयाँ वा पुरानो हो भनी शङ्कास्पद रूपमा हेर्नु उपयुक्त हुने देखिँदैन। पीडिता उमेर पुगेकी मानसिक रूपमा विक्षिप्त एवम् कमजोरी भएकी महिला रहेकी हुँदा योनि

एवम् शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनबाट निजको योनि च्यातिएको भनी देखिएको र पीडिताबाट आफूलाई प्रतिवादीहरूले जबरजस्ती करणी गरेको भनी किटानी जाहेरी दिनुको साथै अदालतमा समेत उपस्थित भएर बकपत्र गरी उक्त जाहेरीको बेहोरालाई पुष्टि गरी दिएको अवस्थामा पीडिताको योनि जबरजस्ती करणीको प्रस्तुत वारदातमा नै च्यातिएको भन्ने पुष्टि हुन जान्छ। पीडित स्वयम् आफैँ अदालतमा उपस्थित भएर आफूउपर दुवै प्रतिवादीले केही समयको अन्तरालमा जबरजस्ती करणी गरेको भनी किटानी बकपत्र गरिदिएकी नदेखिने।

सामान्यतः जबरजस्ती करणीको वारदातमा पीडितको योनि एवम् शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनको अनुपस्थितिमा पनि केवल पीडितको बकपत्रलाई मात्र आधार मानेर प्रतिवादीउपर जबरजस्ती करणीको कसुर कायम गरी सजाय गर्न जोखिम र खतरा दुवै हुने गर्दछ। तर प्रस्तुत वारदातमा पीडितको योनि च्यातिएको अवस्था छ भने पीडिता स्वयम् पनि मानसिक रूपमा बिरामी रहेकी र यस्ता बिरामीलाई समाजले नै रेखदेख, हेरचाह र संरक्षण गर्नुपर्नेमा कमजोर मानसिक अवस्था र मानसिक बिरामी भएको कारणबाट उनीउपर नै यौन अपराधजस्तो क्रिया हुन गएको र सो तथ्यलाई पीडित स्वयम्ले विना हिचकिचावट र कुनै धक एवम् लाज नमानी अदालतसमेतमा आई निःसङ्कोच साथ बकपत्र गरिदिएबाट मानसिक बिरामी र सुस्तमनस्थिति भएका व्यक्तिहरूउपर हुन जाने यस्ता यौन अपराधजस्तो क्रियाबाट यिनीहरूलाई संरक्षण गर्ने हेतुले पनि अपवादात्मक अवस्थामा पीडितको बकपत्र मात्रलाई आधार मानेर कसुर कायम गरी न्याय गर्नु पर्ने।

मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. को कानूनी व्यवस्था हेर्दा कसैले कुनै महिलालाई मन्जुरी नलिई करणी गरेमा वा सोह वर्षभन्दा कम उमेरकी बालिकालाई मन्जुरी लिई करणी गरेमा समेत जबरजस्ती करणी गरेको ठहर्छ भन्ने र ऐ.३क नं.मा

महिलालाई सामूहिक रूपमा जबरजस्ती करणी गर्ने वा गर्भवती, अशक्त, अपाङ्ग महिलालाई जबरजस्ती करणी गर्नेलाई यस महलमा लेखिएको सजायमा थप पाँच वर्ष कैद गर्नुपर्छ भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ। सोअनुसार पीडित परिवर्तित नाम “४-०१-द-१” गरेकी महिलालाई प्रतिवादीहरूले सामूहिक जबरजस्ती करणीको भनी पीडितले आफैँ अदालतमा आई बकपत्र गरी पुष्टि गरिदिएको अवस्था देखिएबाट प्रतिवादीउपर उक्त कानूनी व्यवस्था आकर्षित हुने नदेखिने।

परिवर्तित नाम “४-०१-द-१” गरेकी महिलाले घटनाको आधारभूत गवाहको रूपमा आफूलाई प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गरेको हो भनी आफ्नो मौकाको भनाइलाई पुष्टि गर्दै अदालतसमक्ष आई बकपत्र गरिदिएको देखिएबाट प्रतिवादी दिपेस राजवंशीसमेतले पीडितलाई सामूहिक जबरजस्ती करणी गरेको देखिँदा निज प्रतिवादी दिपेस राजवंशीसमेतलाई अभियोग मागदाबीबमोजिम कसुरदार ठहर गरी उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासबाट मिति २०७५।१।११ मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा सुरु अभियोग दाबीबाट सफाई पाउँ भन्ने प्रतिवादी दिपेस राजवंशीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः माथि उल्लिखित आधार र कारणबाट प्रतिवादीहरू शिरीष पौडेल र दिपेस राजवंशीसमेतले पीडित परिवर्तित नाम “४-०१-द-१” गरेकी महिलालाई सामूहिक जबरजस्ती करणी गरेको तथ्य प्रतिवादीहरूको मौकाको बयान, जाहेरवाली, पीडित, बुझिएका मानिसहरूसमेतले आफ्नो मौकाको भनाइलाई पुष्टि गर्दै अदालतमा आई गरेको बकपत्रसमेतबाट स्थापित भएको देखिँदा निज प्रतिवादीहरू शिरीष पौडेल र दिपेस राजवंशीलाई अभियोग मागदाबीबमोजिम मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(५) नं. बमोजिम कैद वर्ष ५(पाँच) र सामूहिक रूपमा पीडितलाई करणी गरेकोतर्फ

सोही महलको ३क नं. बमोजिम थप ५(पाँच) वर्ष कैद सजाय हुने र प्रतिवादीहरूको जायजेथा नदेखिएको हुँदा पीडितलाई महिला तथा बालबालिका कार्यालय, झापाबाट रु.४०,०००।- (चालिस हजार) क्षतिपूर्ति भराइदिने गरी उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासबाट मिति २०७५।१।११ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७६ साल भदौ ३१ गते रोज ३ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७५-WH-००६७, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, *संगीता शाक्य वि. अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, नक्साल, काठमाडौंसमेत*

रिट निवेदक गंगालाल श्रेष्ठ घुस रिसवत मुद्दामा पक्राउ परी अनुसन्धान भई मिति २०७६।५।२० मा विशेष अदालतमा स.फौ.नं.०७६-CR-००६५ को घुस / रिसवत मुद्दा दायर भई निज प्रतिवादीलाई विशेष अदालतबाट मिति २०७६।५।२२ गते भएको थुनछेक आदेशानुसार माग भएको धरौटी रकम रु.४०,०००।- निज प्रतिवादीले सोही मितिमा र.नं.२०२ बाट बुझाई मिति २०७६।६।३० को तारिखमा रही मुद्दा पुर्पक्ष भइरहेको भन्ने देखिन्छ। रिट निवेदकउपर लगाइएको आरोप ठहर हुने वा नहुने के हो ? र निवेदक कसुरदार हुन् वा होइनन् भन्ने सम्बन्धमा सो मुद्दा हेर्ने साधिकार निकायबाट निर्णय हुने नै हुन्छ। निवेदकउपरको उक्त घुस / रिसवत मुद्दाको विषय बन्दीप्रत्यक्षीकरणसमेतको रिटबाट विवेचना गर्न मिल्दैन। सो विषयका सम्बन्धमा मुद्दा हेर्ने अधिकारप्राप्त निकायबाटै सबुद प्रमाण बुझी व्याख्या विश्लेषण गरी कानूनबमोजिम निर्णय हुन बाँकी नै रहेको देखिन्छ। यसप्रकार मुद्दा हेर्ने अधिकारप्राप्त निकायले कानूनबमोजिम निर्णय गर्नुअगावै रिट निवेदकउपर

लागेको आरोपको सम्बन्धमा विधि र प्रक्रिया पूरा गरी अनुसन्धान सम्पन्न भई अदालतमा दायर भएको मुद्दामा आदेशानुसार निवेदकलाई माग भएको धरौटी दाखिल गरी तारेखमा बसी मुद्दा पुर्पक्षमा रहेको अवस्थालाई गैरकानूनी थुना भनी बन्दीप्रत्यक्षीकरणसमेतको आदेश जारी गर्न मिल्ने देखिन नआउने।

रिट निवेदकउपर अधिकारप्राप्त निकायले अनुसन्धान पूरा गरी दायर गरेको घुस / रिसवत मुद्दामा भएको आदेशानुसारको धरौटी दाखिल गरी तारेखमा रही मुद्दा पुर्पक्ष भइरहेको विषयले हाल बन्दी नभएका रिट निवेदकको के कुन हक अधिकार के कसरी हनन हुन गएको हो ? बन्दी नभएको अवस्थामा बन्दी प्रत्यक्षीकरणको रिट जारी हुने आधार के हुन सक्छ ? सो विषयमा रिट निवेदनमा स्पष्ट खुलाउन सकेकोसमेत पाइँदैन। सक्षम अदालतमा मुद्दा पुर्पक्ष भएको विषयले निवेदकको संवैधानिक हक एवम् कानूनी हक अधिकार हनन हुने अवस्था हुँदैन। सिद्धान्ततः मौलिक हक एवम् कानूनी हक प्रचलन गराउन रिट जारी गरिन्छ। बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने सन्दर्भमा निवेदक थुनामा रहेको हुनुपर्ने र सो थुना गैरकानूनी रहेको हुनुपर्छ। गैरकानूनी थुना भएको अवस्थामा मात्र यसप्रकारको आदेश जारी गरिने अवस्था हुन्छ। तर प्रस्तुत रिट निवेदकको उक्त अवस्था रहेको देखिँदैन। कानूनबमोजिम सक्षम अदालतबाट निवेदकलाई मुद्दा पुर्पक्षको क्रममा धरौटीमा राख्ने गरी भएको आदेशबाट बन्दी भएको मानी बन्दीसह निवेदकको हक अधिकार हनन भएको भन्न नमिल्दा त्यस्तो कार्यउपर बन्दीप्रत्यक्षीकरणको रिट निवेदन जारी गर्नसमेत मिल्ने नदेखिने।

अतः रिट निवेदकउपर घुस / रिसवत मुद्दाको अभियोग लगाएको र मुद्दा हेर्ने साधिकार निकाय विशेष अदालतबाट उक्त मुद्दामा भएको थुनछेक आदेशअनुसार माग भएको धरौटी दाखिल गरी तारेख रही मुद्दा पुर्पक्ष भइरहेको अवस्थामा घुस एवम् रिसवत मुद्दामा थुनामा

नै र साथै धरौटी दिन नसके थुनामा राख्न मिल्ने हुँदा त्यसरी राखिने थुना गैरकानूनी थुना हुने भनी भन्न मिल्ने। विपक्षीहरूको काम कारबाहीबाट निवेदकको संवैधानिक एवम् कानूनी हकमा आघात परेको मिसिल संलग्न कागज प्रमाणबाट नदेखिएको अवस्थामा निवेदकको मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणसमेतको आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था देखिएन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७६ साल भाद्र ३१ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं. १९

१

मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७०-RB-००४६, आयकर ०६३/०६४, ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुर वि. सुशिल वनस्पति प्रा.लि. परवानीपुर पर्सा यसमा ठूला करदाता कार्यालयले उद्योग विभागको नम्सभन्दा बढी जर्ति दाबी गरेको भनी आयतर्फ समावेश गरेकोतर्फ हेर्दा उद्योगको तयारी वस्तुको उत्पादन Recovery र जर्ति त्यस उद्योगले प्रयोग गर्ने कच्चा पदार्थको Quality, मेसिनरीको अवस्था स्थापना कालको अवधि, तापक्रम कर्मचारी तथा कामदारको कार्यदक्षतामाथि निर्भर रहने र उद्योगको वास्तविक उत्पादनको आधारमा Recovery र जर्ति रहेको घटी Recovery र जर्ति हिसाब गणना गर्नका लागि मिति २०६४।१।१९ मा उद्योग विभागबाट जारी पत्रलाई आधार बनाई उत्पादन नै नभएको तयारी सामानलाई काल्पनिक आधारमा उत्पादन र बिक्री कायम गरी संशोधित कर निर्धारण गर्न नमिल्ने जिकिर करदाताले लिएको नदेखिने।

करदाता प्रा.लि. बाट पेस भएको लेखा

विवरणमा उल्लिखित सामानको परिणामभन्दा थप ८८८५।३७ के.जी. करदाता सुशिल वनस्पति प्रा.लि. को By product मानी सो उत्पादनलाई स्थानीय बिक्री मानी करदाताको आयमा समावेश गरेको देखिन्छ । करदाता उद्योगले ठूला करदाता कार्यालयमा पेस गरेको लेखा अभिलेख विवरण फाँटवारीलाई कर निर्धारण गर्ने क्रममा अन्यथा प्रमाणित गर्न सकेको पाइँदैन । करदाता सुशिल वनस्पति प्रा.लि.बाट के कति परिणाममा By product भई स्थानीय स्तरमा बिक्री भएको हो भन्ने कुरा पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयले आफ्नो निर्णय खुलाउन सकेको अवस्था देखिँदैन । उद्योग विभागले अन्य प्रयोजनका लागि निर्धारण गरेको कच्चा पदार्थ खपतको आधारमा उद्योगले उत्पादन गर्न सक्ने तयारी वस्तुको अनुमानित परिणामको दरलाई आधार मानी थप कर निर्धारण गर्नसक्ने भनी निर्णयमा खुलाउन सकेको देखिँदैन । ठूला करदाता कार्यालयले उद्योग विभागको नम्सभन्दा बढी जर्ति दाबी लिएको भनी आयमा समावेश गरेको उक्त निर्णय कानूनसङ्गत नदेखिने ।

लागत खर्चअन्तर्गतको भन्सार, क्लियरिङ खर्च हेर्दा सुशील वनस्पति प्रा.लि.को कच्चा पदार्थ केमिकल, पैकिङ मेटरियर तथा मालसामान तेस्रो मुलुक र भारतबाट पैठारी गर्दा उक्त मालसामानलाई वीरगन्ज भन्सारबाट क्लियरिङ गराउँदा लागेको खर्चको कारोबार तथा वास्तविक भएको खर्च कट्टी पाउनु पर्ने भनी जिकिर लिएको र खर्चलाई प्रमाणित गर्ने समुचित प्रमाणसमेत नभएको उक्त खर्च आय आर्जनसँग सम्बन्धित नभएकोले खर्च भिन्हा दिन नमिल्ने भनी सुरु कार्यालयबाट निर्णय भएकोमा करदाता सुशिल वनस्पति प्रा.लि. खर्चको वास्तविक प्रमाण पेस गर्नसकेको अवस्था देखिँदैन । खर्चको विवरण प्रमाणको अभावमा करदाताको जिकिरलाई मात्र आधार मानी खर्च कट्टी गर्न दिन नमिल्ने हुँदा खर्च कट्टी नदिने भनी सुरुले गरेको निर्णय सो हदसम्म मिलेकै देखिँदा

राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला मनासिब नै देखिने ।

आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९९ बमोजिम आ.व.२०६३।०६४ को स्वयम् कर निर्धारण विवरण ०६४ सालको आश्विन मसान्ततक दफा ९८ बमोजिम म्याद थप भएमा उक्त आर्थिक वर्षको पौष मसान्ततकमा सम्बन्धित कर कार्यालयमा दाखेल गर्नु पर्ने हुन्छ । ठूला करदाता कार्यालयले उल्लेख गरेको मिसिल संलग्न नम्स हेर्दा मिति २०६४।९।१९ को निर्णयानुसार मितिबाट लागू भएको देखिन्छ । करदाता प्रत्यर्थी सुशील वनस्पति प्रा.लि.ले आ.व.२०६३।०६४ को स्वयम् कर निर्धारण विवरण मिति २०६४।९।१९ मा नै कर कार्यालयमा दाखेल गरिसकेकोमा उक्त समयपश्चात् उद्योग विभागबाट निर्धारण भएको नम्सको आधारमा अगाडिको मितिमा सम्पन्न भइसकेको कार्यको सम्बन्धमा लागू हुन्छ भन्नु न्यायसङ्गत देखिन नआउने हुँदा यस अदालतबाट मिति २०७०।१।०।३ मा भएको पुनरावेदन गर्ने अनुमति दिएको आदेशसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ विवेचित आधार र कारणबमोजिम उद्योग विभागको नम्सभन्दा बढी जर्ति दाबी गरेको भनी आयमा समावेश गरेको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६४।१२।२४ को निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५।७।२८ को निर्णयलाई न्याय र कानूनसम्मत नहुँदा केही उल्टी हुने ठहर्नाई राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट मिति २०६७।३।२८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: नारायण सापकोटा

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७६ साल जेठ २९ गते रोज ४ शुभम् ।

- यस लगाउको ०७०-RB-००४८, आयकर ०६२/०६३, ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुर वि. सुशिल वनस्पति

प्रा.लि. परवानीपुर पर्सासमेत भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ ।

२

मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७०-RB-००४७, आयकर ०६२/०६३, ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुर वि. सुशिल वनस्पति प्रा.लि. परवानीपुर पर्सा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला मिले नमिलेकोतर्फ विचार गर्दा उद्योग विभागबाट निर्धारण भएको कच्चा पदार्थ खपतको आधारमा उत्पादन हुन सक्ने भनी तयारी वस्तुको अनुमानित परिणामको आधारमा मूल्य कायम गरेको देखिन्छ । करदाता उद्योगबाट पेस गरेको लेखा परीक्षणको अभिलेखमा उल्लिखित सामानको भन्दा थप २९,७५०।१८ के.जी करदाता उद्योगको By product मानी करदाताको बिक्रीमा समावेश गरेको देखिन आयो । करदाता सुशील वनस्पति प्रा.लि.को तर्फबाट पेस भएको लेखाको विवरणलाई पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयले अन्यथा भन्न सकेकोसमेत नदेखिने ।

उद्योगले पेस गरेको लेखा तथा अभिलेख विवरणलाई अन्यथा पुष्टि गर्न नसकेको अवस्थामा उद्योग विभागको नम्सलाई आधार मानी सो नम्सभन्दा कम उत्पादनलाई थप बिक्री मानी मूल्य निर्धारण गर्न सक्ने कानूनी आधारसमेत ठूला करदाता कार्यालयले खुलाउन सकेको अवस्था देखिँदैन । ठूला करदाता कार्यालयले उल्लेख गरेको मिसिल संलग्न नम्स हेर्दा मिति २०६४।९।१९ को निर्णयअनुसार लागू भएको देखिन्छ । करदाता प्रत्यर्थी सुशिल वनस्पति प्रा.लि.ले आ.व. २०६२/०६३ को स्वयम् कर निर्धारण विवरण मिति २०६३।९।२४ मा नै कर कार्यालयमा दाखल गरिसकेकोमा उक्त समयपश्चात् उद्योग विभागबाट निर्धारण भएको नम्सको आधारमा अगाडिको मितिमा सम्पन्न भइसकेको कार्यको सम्बन्धमा लागू हुन्छ

भन्नु न्यायसङ्गत देखिन नआउने हुँदा पुनरावेदक कार्यालयले उद्योग विभागको नम्सलाई आधार मानी करदाता उद्योग सुशील वनस्पति प्रा.लि. लाई थप मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्ने गरी गरेको निर्णय कानूनविपरीत भएको देखिँदा यस अदालतबाट पुनरावेदनको अनुमति प्रदान गर्ने आदेशसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ विवेचित तथ्य कानूनी व्यवस्था एवम् प्रमाणसमेतका आधारमा उद्योग विभागबाट तोकिएको नम्सभन्दा कम उत्पादन देखाएको भनी सो कम उत्पादनलाई स्थानीय बिक्री मानी सोमा मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्ने गरेको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६४।९।२।२४ को निर्णय पर्चा र सोलाई सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५।७।२८ को निर्णयलाई उल्टी हुने ठहरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट मिति २०६७।३।२८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: नारायण सापकोटा

इति संवत् २०७६ साल जेठ २९ गते रोज ४ शुभम् ।

- यस लगाउको ०७०-RB-००४८, आयकर ०६३/०६४, ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुर वि. सुशिल वनस्पति प्रा.लि. परवानीपुर पर्सासमेत भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ ।

एकल इजलास

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की, ०७३-WH-००२०, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, सोमबहादुर नगरकोटीको हकमा ओमबहादुर नगरकोटी वि. महानगरीय प्रहरी परिसर, टेकु काठमाडौँसमेत

रिट निवेदकका भाइ सोमबहादुर नगरकोटीले कुनै फौजदारी कसुर नगरेको अवस्थामा देवानी विषयलाई लिएर थुनामा राख्ने कार्य भएको छ भन्ने

निवेदन बेहोराबाट देखिन्छ । विपक्षी महानगरीय प्रहरी वृत्तको लिखित जवाफबाट सोमबहादुरको विरुद्धमा भविसरा श्रीपालीले दिएको ठगी मुद्दाको किटानी जाहेरीको आधारमा अनुसन्धानको लागि पक्राउ गरी थुनामा राख्ने कार्य भएको हो भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ । सो कथनलाई पुष्टि गर्ने जाहेरीसमेतका कागजातको प्रतिलिपि मिसिल संलग्न रहेको पाइयो । यसप्रकार निवेदकका भाइलाई देवानी विषयमा थुनामा राखेको भन्ने निवेदन जिकिर भएकोमा सो अवस्था मिसिलबाट नदेखिने ।

ठगी मुद्दामा जाहेरी परेपछि प्रहरीले सरकारी मुद्दासम्बन्धी ऐन, २०४९ बमोजिम अनुसन्धानको कारबाही बढाउनु स्वाभाविक हुन्छ । यस क्रममा प्रतिवादीलाई पक्राउ गरिनुलाई पनि अन्यथा भन्न सकिने अवस्था देखिँदैन । पक्राउ परेका प्रतिवादीलाई कानूनका म्यादभित्र अदालतमा उपस्थित गराई थप अनुसन्धानको लागि म्याद माग्ने र म्याद दिने नदिनेतर्फ सम्बन्धित जिल्ला अदालतले निर्णय गर्न सक्ने नै अवस्था हुन्छ । हाल बिदा गरी अदालत बन्द रहेको अवस्थामा कानूनबमोजिम म्याद थप गर्ने कार्य

भएन भनी सोही कारण मात्रका आधारमा थुनालाई गैरकानूनी मान्न सकिने अवस्था पनि रहँदैन । प्रस्तुत अवस्थामा ठगी मुद्दाको जाहेरी परी अनुसन्धान भइरहेको तथ्य मिसिल संलग्न प्रमाणबाट देखिएकोमा उक्त व्यवहार ठगीको हो होइन भन्ने कुरा सोही मुद्दाबाट निकर्वाँल हुने विषय भएकोले सो कुरा प्रस्तुत मुद्दाको विषय नभई हालको थुना गैरकानूनी हो होइन भन्ने मात्र प्रस्तुत मुद्दाको विषय देखिने ।

निवेदकका भाइलाई देवानी विषयमा थुनामा राखेको नभई ठगी मुद्दाको अनुसन्धानको क्रममा पक्राउ गरी रीतपूर्वक नै थुनामा राखेको देखिन आयो । अतः निवेदकका भाइ सोमबहादुर नगरकोटीलाई बदनियतपूर्वक वा प्रवृत्त भावना लिई वा कानूनविपरीत थुनामा राखेको भन्ने पुष्टि हुन नसकेकोले निवेदन जिकिरबमोजिम आदेश जारी गर्नु पर्ने देखिएन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: सुमनकुमार न्यौपाने

कम्प्युटर: रानु पौडेल

इति संवत् २०७३ साल असोज २६ गते रोज ४ शुभम् ।